D. PAVLI EPISTOLA AD ROMANOS,

HARMONICE,

EBRAICÈ,
GRÆCÈ,
LATINÈ, &
GERMANICÈ,

PRO VERBI DEI ET LINGVARVM
cultoribus edita,

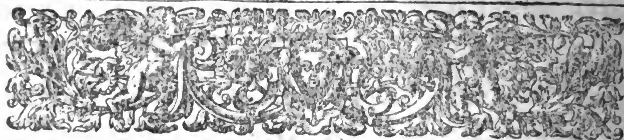
AB

ELIA HVTTERO
GERMANO.

NORIBERGÆ,

Cum Sac. Cæs. Maiestatis: &c. nec non Regis Galliarum & Navarræ &c: Privilegiis.

Anno, M. DCIII.

τοῦ ἀποστόλου

אִגֶּרֶת פּוֹלוֹס
שְׁלִיחַ הַקָּדוֹשׁ אֶל־הָרוֹמִיִּים ׃

א

1 פּוֹלוֹס עֶבֶד יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ נִקְרָא שָׁלִיחַ נִבְדָּל אֶל־בְּשׂוֹרַת אֱלֹהִים ׃

2 אֲשֶׁר מִלְּפָנִים הִגִּיד בִּנְבִיאָיו בִּכְתָבִים הַקְּדוֹשִׁים ׃

3 עַל־בְּנוֹ הַנּוֹלָד מִזֶּרַע דָּוִיד כַּבָּשָׂר ׃

4 עַל־בֶּן־אֱלֹהִים הַנּוֹדָע בִּגְבוּרַת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ מִתְּקוּמַת הַמֵּתִים יֵשׁוּעַ מָשִׁיחַ אֲדֹנֵינוּ ׃

5 אֲשֶׁר־בּוֹ לָקַחְנוּ חֵן וּמְלָאכוּת לִיקְהַת הָאֱמוּנָה בְּכָל־הַגּוֹיִם עַל־שְׁמוֹ ׃

6 אֲשֶׁר בָּם הוֹיִים גַּם אַתֶּם נִקְרָאֵי יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ ׃

7 לְכֻלְּכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם בְּרוֹמָה לַאֲהוּבֵי אֱלֹהִים לִקְרוּאִים הַקְּדוֹשִׁים תְּחִנָּה לָכֶם וְשָׁלוֹם מֵאֱלֹהֵי אָבִינוּ וַאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ ׃

8 וּבָרִאשׁוֹנָה מוֹדֶה אֲנִי לֵאלֹהַי בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ עַל־כֻּלְּכֶם כִּי־אֱמוּנַתְכֶם מֻגֶּדֶת וְנִשְׁמַעַת הִיא בְּכָל־הַתֵּבֵל ׃

9 כִּי עֵדִי אֱלֹהִים הוּא אֲשֶׁר אֲנִי עוֹבֵד בְּרוּחִי בִּבְשׂוֹרַת בְּנוֹ כִּי־בִלְתִּי הֲפוּגָה מַזְכִּיר אֲנִי אֶת־שִׁמְכֶם ׃

10 תָּמִיד בִּתְפִלּוֹתַי מִתְחַנֵּן אֲנִי אִם מָתַי אַצְלִיחַ הַדַּרְכִּי בִּרְצוֹן אֱלֹהִים לָבוֹא אֲלֵיכֶם ׃

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ
ΠΑΥΛΟΥ † ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ ἐπιστολή.

ΚΕΦΑΛ. α'.

ΠΑΥΛΟΣ δοῦλος Ἰησοῦ χριστοῦ, κλητὸς ἀπόστολος, ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ.

2. Ὃ προεπηγγείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἁγίαις.

3. Περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος δαυὶδ κατὰ σάρκα.

4. Τοῦ ὁρισθέντος υἱοῦ θεοῦ ἐν δυνάμει, κατὰ πνεῦμα ἁγιωσύνης, ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

5. Δι' οὗ ἐλάβομεν χάριν καὶ ἀποστολὴν εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.

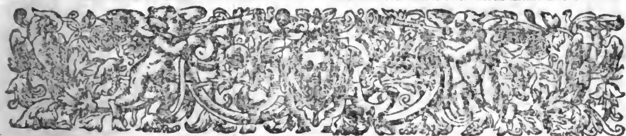
6. Ἐν οἷς ἐστὲ καὶ ὑμεῖς κλητοὶ Ἰησοῦ χριστοῦ.

7. Πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ῥώμῃ, ἀγαπητοῖς θεοῦ, κλητοῖς ἁγίοις, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ.

8. Πρῶτον μὲν εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου, διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, ὅτι ἡ πίστις ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ.

9. Μάρτυς γάρ μού ἐστιν ὁ θεὸς, ᾧ λατρεύω ἐν τῷ πνεύματί μου, ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὡς ἀδιαλείπτως μνείαν ὑμῶν ποιοῦμαι.

10. Πάντοτε ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, δεόμενος, εἴπως ἤδη ποτὲ εὐοδωθήσομαι ἐν τῷ θελήματι τοῦ θεοῦ, ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς.

EPIST: S. PAVLI AD ROMANOS.

CAP. I.

PAVLVS servus Iesu Christi, vocatus Apostolus, segregatus in Evangelium Dei.

2. Quod antè promiserat per Prophetas suos in scripturis sanctis.

3. De filio suo, qui factus est ei ex semine David, secundum carnem.

4. Qui prædestinatus est filius Dei in virtute, secundum Spiritum sanctificationis, ex resurrectione mortuorum Iesu Christi Domini nostri.

5. Per quem accepimus gratiam & Apostolatum ad obediendum fidei in omnibus Gentibus pro nomine ejus.

6. In quibus estis & vos vocati Iesu Christi

7. Omnibus, qui sunt Romæ, dilectis Dei, vocatis sanctis. Gratia vobis & pax à Deo patre nostro, & Domino Iesu Christo.

8. Primum quidem gratias ago Deo meo per Iesum Christum, pro omnibus vobis, quia fides vestra annuntiatur universo mundo.

9. Testis enim mihi est Deus, cui servio in spiritu meo in Evangelio filii ejus, quòd sine intermissione memoriam vestri facio.

10. Semper in orationibus meis obsecrans, si quo modo tandem aliquando prosperum iter habeam in voluntate Dei, veniendi ad vos.

Epistel S. Pauli An die Römer.

Das I. Capitel.

PAulus ein Knecht JEsu Christi/ beruffen zum Apostel / außgesondert zu predigen das Evangelium Gottes. Act.13,2.

2. Welches er zuvor verheissen hat/ durch seine Propheten/ in der Heiligen Schrifft.

3. Von seinem Sohn der geboren ist von dem Samen David/ nach dem Fleisch.

4. Vnd erweiset der Allmechtige Sohn Gottes/ nach dem Geist / der da heiliget durch die Aufferstehung der Todten / nemblich JEsus Christ vnser HERR.

5. Durch welchen wir haben empfangen Gnade vnd Apostel Ampt vnter alle Heyden/ den gehorsam deß Glaubens auffzurichten/ in seinem Namen.

6. Welcher ir zum theil auch seyd: / die da beruffen sindt von JEsu Christo.

7. Allen die zu Rom sindt/ den liebsten Gottes/ vnd beruffenen Heiligen. Gnade sey mit euch vnd Friede/ von Gott vnsern Vater / vnd dem HERREN JEsu Christo.

8. Auffs erste/ dancke ich meinem Gott durch JEsum Christ/ ewer aller halben / daß man ewren glauben in aller Welt preiset.

9. Denn Gott ist mein Zeuge (welchem ich diene in meinem Geist/ am Evangelio von seinem Sohn) daß ich ohn vnterlaß ewer gedencke.

10. Vnd allezeit in meinem Gebet flehe/ ob sichs ein mahl zutragen wolt/ daß ich zu euch keme durch Gottes willen.

א

11 כי מתאוה אני לראות אתכם
להעביר לכם מאומה ממתנת הרוח
להעיז אתכם׃
12 וזאת היא להתנחם בכם באשר בינינו
אמונתכם ובאמונתי׃
13 לא אכחד מכם אחי כי פעמים
רבות שמתי על לבי לבוא אליכם ואכלא
עד הנה אשר פרי מאומה יהיה לי בכם
כמו גם בגוים אחרים׃
14 ליונים וללועזים לחכמים ולפתיים
חוב אנכי׃
15 ככה כל אשר בי נדבות הנה גם
אתכם אשר ברומה לבשר׃
16 כי לא בשתי על בשורת המשיח כי
גבורת אלהים היא לישועה לכל אשר
מאמין גם ליהודי בראשונה וגם ליון׃
17 כי צדקת אלהים בו נסתרה מאמונה
לאמונה כאשר נכתב וצדיק באמונתו
יחיה׃
18 כי נגלה אף יהוה משמים על כל
רשעה ועל כל עולת האנשים האוחזים
את אמת בעולתם׃
19 על כי דעת האלהים מגלה היא
בהם כי אלהים הופיע להם׃
20 כי נסתריו המבריאת העולם המה
במעשיו נבונים נראו גם כחו אשר
מעולם לו וגם אלהותו אשר לא יוכלו
לדבר על אודותם׃
21 לכן בדעתם את אלהים אינם כהוגן
כבדו ולא ברכו את אלהים כי אם הבלו
במחשבותם ונחשך לבב כסילותם׃

ά.

11. Ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι μεταδῶ χάρισμα ὑμῖν πνευματικὸν, εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς.

12. Τοῦτο δέ ἐστι, συμπαρακληθῆναι ἐν ὑμῖν, διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ.

13. Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοὶ, ὅτι πολλάκις προεθέμην ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἐκωλύθην ἄχρι τοῦ δεῦρο, ἵνα καρπόν τινα σχῶ ἐν ὑμῖν, καθὼς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν.

14. Ἕλλησί τε καὶ βαρβάροις, σοφοῖς τε καὶ ἀνοήτοις ὀφειλέτης εἰμί.

15. Οὕτως τὸ κατ᾽ ἐμὲ πρόθυμον καὶ ὑμῖν τοῖς ἐν ῥώμῃ εὐαγγελίσασθαι.

16. Οὐ γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ. δύναμις γὰρ θεοῦ ἐστιν εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι, ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ ἕλληνι.

17. Δικαιοσύνη γὰρ θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται ἐκ πίστεως εἰς πίστιν, καθὼς γέγραπται, ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται.

18. Ἀποκαλύπτεται γὰρ ὀργὴ θεοῦ ἀπ᾽ οὐρανοῦ ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων τῶν τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων.

19. Διότι τὸ γνωστὸν τοῦ θεοῦ, φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς. ὁ γὰρ θεὸς αὐτοῖς ἐφανέρωσε.

20. Τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου, τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, ἥ τε ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θειότης, εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογήτους.

21. Διότι γνόντες τὸν θεὸν, οὐχ ὡς θεὸν ἐδόξασαν, ἢ εὐχαρίστησαν, ἀλλ᾽ ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία.

Cap. I.

11. Desidero enim videre vos, ut aliquid impertiar vobis gratiæ spiritualis, ad confirmandos vos.

12. Id est, simul consolari vobis, per eam quæ invicem est, fidem vestram atque meam.

13. Nolo autem vos ignorare, quia sæpe proposui venire ad vos, (& prohibitus sum usque adhuc,) ut aliquem fructum habeam in vobis, sicut & in cæteris gentibus.

14. Græcis ac Barbaris, sapientibus & insipientibus debitor sum.

15. Ita, quod in me promptum est, & vobis qui Romæ estis, evangelizare.

16. Non enim erubesco Evangelium. Virtus enim Dei est, in salutem omni credenti, Iudęo primùm & Græco.

17. Iustitia enim Dei in eo revelatur ex fide in fidem, sicut scriptũ est: Iustus autem ex fide vivit.

18. Revelatur enim ira Dei de cælo, super omnem impietatem & injustitiam hominũ eorum qui veritatem Dei in injustitia detinent.

19. Quia quod notum est Dei, manifestum est in illis, Deus enim illis manifestavit.

20. Invisibilia enim ipsius à creatura mundi, per ea quæ facta sunt intellecta, conspiciuntur: sempiterna quoque ejus virtus & divinitas: ita ut sint inexcusabiles

21. Qui cùm cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt: sed evanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum.

Das I. Capitel.

11. Denn mich verlanget euch zu sehen / auff daß ich euch mittheile etwas Geistlicher Gabe/ euch zu stercken.

12. (Das ist) daß ich sampt euch getröstet werde/durch ewren vnd meinen Glauben / den wir vntereinander haben.

13. Ich will euch aber nicht verhalten lieben Brüder/daß ich mir offt habe fürgesetzt/ zu euch zukommen/bin aber verhindert bißher / daß ich auch vnter euch Frucht schaffete/gleich wie vnter andern Heiden.

14. Ich bin ein Schuldner beyde der Griechen vnd der Vngriechen / beyde der Weisen vnd der Vnweisen.

15. Darumb so viel an mir ist/bin ich geneiget/ auch euch zu Rom das Evangelium zupredigen.

16. Denn ich scheme mich deß Evangelij von Christo nicht/denn es ist eine Krafft Gottes / die da selig machet/alle die daran glauben / die Jüden erstlich/vnd auch die Griechen.

17. Sintemal darinnen offenbart wirdt/die Gerechtigkeit die für Gott gilt / welche kommet auß Glauben in Glauben/wie denn geschrieben stehet: Der Gerechte wirdt seines Glaubens leben. Aba 2.4.

18. Denn Gottes zorn vom Himmel / wirdt offenbaret vber alles Gottloses wesen/vnd vngerechtigkeit der Menschen/ die die warheit in vngerechtigkeit auffhalten.

19. Denn daß man weiß/das Gott sey/ist jnen offenbar/denn Gott hat es jnen offenbaret.

20. Damit / daß Gottes vnsichtbares wesen/ das ist/seine ewige All Krafft vnd Gottheit wird ersehen/denn man muß es mercken an den Wercken die er thut / an der Welt die er geschaffen hat. Also/daß sie keine entschuldigung haben.

21. Dieweil sie wußten/daß ein Gott ist/vnd haben jn nicht gepreiset als einen Gott/noch gedancket/sondern sind in jhrem tichten eytel worden/ vnd jr vnverständiges Hertz ist verfinstert.

א

22 הנראים להיות חכמים נכסלו :

23 וימירו את־כבוד אלהים אשר בלי־תמורה בתבנית סמל תמורת אדם ועוף השמים ושור אכל עשב ורמש :

24 על־כן גם נתנם אלהים בתאות לבותם בטמאה לגאל את־גויתם בנפשם :

25 אשר המירו את־אמת אלהים בכזב וייראו ויעבדו את־הבריאה מן־הבורא הקדוש ברוך הוא לעולם ועד אמן :

26 על־כן נתנם האלהים במכאובות בשת כי־נשיהם המירו את־דרך הטבע להפך הטבע :

27 וכמו כן האנשים עזבו את־דרך טבע הנשים ויחמו בתאותיהם איש אל־רעהו הזכרים בזכרים פעלו־עול עושי זמה ונבלה וגם את־שכר מעשיהם ונבלתם כהוגן בגויתם ובנפשם לקחו :

28 וכי לא אבו לדעת את־אלהים נתן אלהים להם לב סורר לעשות את־אשר לא ישוה להם :

29 המלאים בכל־עולה תזנות רעה רשע סורים מלאי־קנאה רצח מריבה רמה ומזמה :

30 מלחשים מלשנים משנאי אלהים אפיקים גאים הוללים מפיקי רעות ליולדיהם מסררים :

31 תפלים בוגדים מחסדים זדים אכזרים :

α.

22. Φάσκοντες εἶναι σοφοί, ἐμωράνθησαν.

23. Καὶ ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου, καὶ πετεινῶν καὶ τετραπόδων καὶ ἑρπετῶν.

24. Διὸ καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν εἰς ἀκαθαρσίαν, τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς.

25. Οἵτινες μετήλλαξαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ψεύδει, καὶ ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, ὅς ἐστιν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

26. Διὰ τοῦτο παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας· αἵ τε γὰρ θήλειαι αὐτῶν μετήλλαξαν τὴν φυσικὴν χρῆσιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν.

27. Ὁμοίως τε καὶ οἱ ἄρρενες, ἀφέντες τὴν φυσικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας, ἐξεκαύθησαν ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐν ἄρσεσι τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζόμενοι, καὶ τὴν ἀντιμισθίαν ἣν ἔδει, τῆς πλάνης αὐτῶν, ἐν ἑαυτοῖς ἀπολαμβάνοντες.

28. Καὶ καθὼς οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα.

29. Πεπληρωμένους πάσῃ ἀδικίᾳ, πονηρίᾳ. πορνείᾳ. πλεονεξίᾳ, κακίᾳ, μεστοὺς φθόνου, φόνου, ἔριδος, δόλου, κακοηθείας.

30. Ψιθυριστάς, καταλάλους, θεοστυγεῖς, ὑβριστάς, ὑπερηφάνους, ἀλαζόνας, ἐφευρετὰς κακῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς.

31. Ἀσυνέτους, ἀσυνθέτους, ἀστόργους, ἀσπόνδους, ἀνελεήμονας.

Cap. I.

22. Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt.

23. Et mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentium.

24. (Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam: ut contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis.)

25. Qui commutaverunt veritatem Dei in mendacium: & coluerunt, & servierunt creaturæ potius quam creatori, qui est benedictus in secula, Amen.

26. Propterea tradidit illos Deus in passiones ignominiæ. Nam feminæ eorum immutaverunt naturalem usum, in eum usum, qui est contra naturam.

27. Similiter autem & masculi, relicto naturali usu feminæ, exarserunt in desideriis suis in invicem, masculi in masculos turpitudinem operantes, & mercedem (quam oportuit) erroris sui in semetipsis recipientes.

28. Et sicut non probaverunt Deum habere in notitia: tradidit illos Deus in reprobum sensum: ut faciant ea quæ non conveniunt.

29. Repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, avaritia, nequitia, plenos invidia, homicidio, contentione dolo, malignitate, susurrones.

30. Detractores, Deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inventores malorum, parentibus non obedientes.

31. Insipientes, incompositos, sine affectione, absque fœdere, sine misericordia.

Das I. Capitel.

22. Da sie sich für Weise hielten / sindt sie zu Narren werden.

23. Vnd haben verwandelt die Herrligkeit deß vnvergenglichen Gottes/in ein Bilde gleich den vergenglichen Menschen/vnd der Vögel / vnd der vierfüssigen vnd der kriechenden Thiere.

24. Darumb hat sie auch Gott dahin gegeben in jrer hertzen gelüste/in vnreinigkeit/zu schenden jre eigene Leibe an jnen selbst.

25. Die Gottes Warheit haben verwandelt in die Lügen/vnd haben geehret vnd gedienet dem Geschöpffe mehr denn dem Schöpffer / der da gelobet ist in ewigkeit / Amen.

26. Darumb hat sie Gott auch dahingegeben in schendliche lüste. denn jre Weiber haben verwandelt den Natürlichen brauch in den vnnatürlichen.

27. Desselbigen gleichen auch die Mann haben verlassen den natürlichen brauch deß Weibes/vnd sind an einander entbrandt in jhren lüsten/vnd haben Mann mit Mann schande getrieben/vnd den Lohn jres jrthumbs (wie es denn seyn solte) an jnen selbs empfangen.

28. Vnd gleich wie sie nicht geachtet haben daß sie Gott erkenneten / hat sie Gott auch dahin gegeben in verkehrten Sinn / zu thun eytel Laster.

29. Voll alles vngerechten/Hurerey/Schalckheit/Geitzes/Boßheit/voll hasses/Mordes/Haders/Lists/giftig/Ohrenbläser.

30. Verläumbder/Gottes Feinde / Freveler/ Hoffertig / rhumretig/erfinder böser tück / den Eltern vngehorsam.

31. Vnvernünfftige/trewlose/störrige / vnversünlich / vnbarmhertzig.

א

32 אשר אף כי יודעי צדקת אלהים
הקמה כי־אשר כאלה יעשו משפט מות
יהיה להם לא יעשום לבדם כי־אם גם
ירצו את־עושיהם :

ב

לכן אינך נקי כל־האנוש הדן
כי באשר תדין את־אחר את־
נפשך תשפט כי את־האלה אשר עושה
את שופט :
2 כי־ידענו כי־משפט אלהים בצדקה
הוא עליהם אשר כאלה פועלים :
3 התחשב זאת האדם השופט את
אותם העושים את־הדברים כאלה ואת
עושה אותם כי־אתה תברח ממשפטי
אלהים :
4 או־את־עשר טובתו ודומיתו וארך
אפים תבוז הלא תדע כי־טובת אלהים
מוליך אותך אל־התשובה :
5 וכקשיך וכסררת לבך תאצר לנפשך
חרון אף יהיה ביום אפו בהגלות
משפט צדקת האלהים :
6 אשר יתן לכל־איש כמעשיו :
7 לאלה אשר בתקות מעשה טוב
את־כבוד והדר ולא שחיתה מבקשים
את־חיי עולם :
8 ולאלה אשר ממריבה ולא מאמינים
לאמת כי־אם בוטחים על־עולתה חרון
אף יהוה :
9 צרה ומצוקה על־כל־נפש האנוש
הפועל עול ליהודי בראשונה וליון :

α.

32. Οἵτινες τὸ δικαίωμα τοῦ θεοῦ ἐπιγνόντες· ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες, ἄξιοι θανάτου εἰσὶν, οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσι τοῖς πράσσουσι.

ΚΕΦΑΛ. α.

Διὸ ἀναπολόγητος εἶ, ὦ ἄνθρωπε πᾶς ὁ κρίνων· ἐν ᾧ γὰρ κρίνεις τὸν ἕτερον, σεαυτὸν κατακρίνεις· τὰ γὰρ αὐτὰ πράσσεις ὁ κρίνων.

2. Οἴδαμεν δὲ ὅτι τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ ἐστι κατὰ ἀλήθειαν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας.
3. Λογίζῃ δὲ τοῦτο, ὦ ἄνθρωπε ὁ κρίνων τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας, καὶ ποιῶν αὐτὰ, ὅτι σὺ ἐκφεύξῃ τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ;

4. Ἢ τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος αὐτοῦ, καὶ τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς μακροθυμίας καταφρονεῖς, ἀγνοῶν ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ θεοῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγει;
5. Κατὰ δὲ τὴν σκληρότητά σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν, θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς καὶ ἀποκαλύψεως καὶ δικαιοκρισίας τοῦ θεοῦ.
6. Ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.
7. Τοῖς μὲν καθ' ὑπομονὴν ἔργου ἀγαθοῦ, δόξαν καὶ τιμὴν καὶ ἀφθαρσίαν, ἐπιζητοῦσι, ζωὴν αἰώνιον.
8. Τοῖς δὲ ἐξ ἐριθείας, καὶ ἀπειθοῦσι μὲν τῇ ἀληθείᾳ, πειθομένοις δὲ τῇ ἀδικίᾳ, θυμὸς καὶ ὀργή.
9. Θλίψις καὶ στενοχωρία ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κατεργαζομένου τὸ κακὸν, Ἰουδαίου τε πρῶτον καὶ Ἕλληνος.

32. Qui

Cap. I.

32. Qui cum justitiam Dei cognovissent, non intellexerunt: quoniam qui talia agunt, digni sunt morte: non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.

Cap. II.

PRopter quod inexcusabilis es ô homo omnis qui judicas, in quo enim judicas alterum, teipsum condemnas, eadem enim agis quæ judicas.

2. Scimus enim, quoniam judicium Dei est secundùm veritatem, in eos qui talia agunt.

3. Existimans autem hoc ô homo, qui judicas eos qui talia agunt, & facis ea, quia tu effugies judicium Dei.

4. An divitias bonitatis ejus, & patientiæ, & longanimitatis contemnis, ignorans, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?

5. Secundùm autem duritiam tuam & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram, in die iræ & revelationis justi judicii Dei.

6. Qui reddet unicuique secundum opera ejus.

7. Iis quidem, qui secundùm patientiam boni operis, gloriam & honorem, & incorruptionem quærunt vitam æternam.

8. Iis autem qui sunt ex contentione, & qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati: ira & indignatio.

9. Tribulatio & angustia in omnem animam hominis operantis malum, Iudæi primùm & Græci.

Das I. Capitel.

32. Die Gottes Recht wissen (daß / die solches thun/deß Todtes wirdig sind) thun sie es nicht allein/Sondern haben auch gefallen an denen/ die es thun.

Das II. Capitel.

DArumb/O Mensch/kanst du dich nicht entschuldigen/wer du bist / der da richtet. Denn worinnen du einen andern richtest/verdammest du dich selbs / Sintemal du eben dasselbige thust/daß du richtest. Mat. 7.2.

2. Denn wir wissen / das Gottes Vrtheil ist recht vber die/so solches thun.

3. Denckest du aber/O Mensch/der du richtest/ die so solchs thun/vnd thust auch dasselbige/daß du dem Vrtheil Gottes entrinnen werdest?

4. Oder verachtest du den Reichthumb seiner Güte / gedult vnd langmütigkeit? Weissest du nicht/daß dich Gottes Güte zur Busse leitet.

5. Du aber/nach deinem verstockten vnd vnbußfertigen hertzen / häuffest dir selbs den zorn auff den Tag deß zorns vnd der offenbarung deß gerechten Gerichts Gottes. Iac. 5. 3.

6. Welcher geben wirdt einem jeglichen nach seinen Wercken. Matt. 16. Psa. 61. 13

7. Nemblich/preiß vnd ehre / vnd vnvergenglichs Wesen/denen/die mit gedult in guten wercken trachten nach dem ewigen Leben. Matt. 16. 27 Apoc. 22. 12.

8. Aber denen die da zänckisch sindt / vnd der Warheit nicht gehorchen/gehorchen aber dem vngerechten/vngnade vnd zorn.

9. Trübsal vnd Angst / über alle Seelen der Menschen/die da böses thun / fürnemblich der Jüden vnd auch der Griechen.

ב

10 וכבוד והדר ושלום לכל־עושה טוב
ליהודי בראשונה וליון ׃
11 כי אין עם יהוה משא פנים ׃
12 כי־כמה בלי תורה חטאו גם בבלי
תורה יאבדו וכמה בתורה חטאו בתורה
ישפטו ׃
13 כי אינם שומעי התורה צדיקים
היו לפני אלהים כי אם עושי התורה
יצדקו ׃
14 ואם הגוים לאשר לא יש להם התורה
מלבותם עושים את־התורה אף כי לא
יש להם התורה לנפשם היו לתורה ׃
15 המגידים כי־מעשה התורה נכתב
הוא בלבתם בהעד עליהם מדעם או
בחיב בינותם מחשבותם ובגנותן על־
אודותם ׃
16 ביום אשר ישפט אלהים את
נסתרות האנשים כבשורתי בישוע
המשיח ׃
17 הנה את יהודי תקרא ותנוח בתורה
ולהתהלל באלהים ׃
18 ויודע את את־רצונו להבדיל בין
הקדש ובין החל ובין הטמא ובין הטהור
מלמד בתורה ׃
19 כי־מבטיח את להיותך מדריך
העורים ואורם אשר בחשך ׃
20 מורה הפתיים מלמד עוללים אשר
לך דמות הדעת ואמת בתורה ׃
21 ואשר את מלמד את־אחר את־נפשך
איך מלמד הקורא לא לגנב ותגנב ׃

β'.

10. Δόξα δὲ καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθὸν, ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ ἕλληνι.

11. Οὐ γάρ ἐστι προσωποληψία παρὰ τῷ θεῷ.

12. Ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται· καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διὰ νόμου κριθήσονται.

13. Οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται.

14. Ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα, φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῇ, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες, ἑαυτοῖς εἰσι νόμος.

15. Οἵτινες ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου, γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, συμμαρτυρούσης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως, καὶ μεταξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγορούντων, ἢ καὶ ἀπολογουμένων.

16. Ἐν ἡμέρᾳ ὅτε κρινεῖ ὁ θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, διὰ ἰησοῦ χριστοῦ.

17. Ἴδε σὺ ἰουδαῖος ἐπονομάζῃ, καὶ ἐπαναπαύῃ τῷ νόμῳ, καὶ καυχᾶσαι ἐν θεῷ.

18. Καὶ γινώσκεις τὸ θέλημα, καὶ δοκιμάζεις τὰ διαφέροντα, κατηχούμενος ἐκ τοῦ νόμου.

19. Πέποιθάς τε σεαυτὸν ὁδηγὸν εἶναι τυφλῶν, φῶς τῶν ἐν σκότει.

20. Παιδευτὴν ἀφρόνων, διδάσκαλον νηπίων, ἔχοντα τὴν μόρφωσιν τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀληθείας ἐν τῷ νόμῳ.

21. Ὁ οὖν διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις; ὁ κηρύσσων μὴ κλέπτειν, κλέπτεις;

Cap. II.

10. Gloria autem & honor, & pax omni operanti bonum, Iudæo primùm & Græco.

11. Non enim est acceptio personarum apud Deum.

12. Quicunque enim sine lege peccaverunt, sine lege peribunt: & quicunque in lege peccaverunt, per legem judicabuntur.

13. Non enim auditores legis justi sunt apud Deum: sed factores legis justificabuntur.

14. Cum enim Gentes quę legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciunt, ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex.

15. Qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimoniũ reddente illis conscientia ipsorum, & inter se invicem cogitationum accusantium, aut etiam defendentium.

16. In die cùm judicabit Deus occulta hominum, secundum evangelium meum, per Iesum Christum.

17. Si autem tu Iudæus cognominaris, & requiescis in lege, & gloriaris in Deo.

18. Et nosti voluntatem ejus, & probas utiliora, instructus per legem.

19. Confidis teipsum esse ducem cæcorum, lumen eorum qui in tenebris sunt.

20. Eruditorem insipientium, magistrum infantium, habentem formam scientiæ & veritatis in lege.

21. Qui ergo alium doces, teipsum non doces, qui prædicas non furandum, furaris.

Das II. Capitel.

10. Preiß aber/vnd ehre vnd Friede/allen denen die da guts thun/erstlich den Jüden vnd auch den Griechen.

11. Denn es ist kein ansehen der Person für Gott.

12. Welche ohn Gesetz gesündiget haben / die werden auch ohn Gesetz verloren werden / vnd welche am Gesetz gesündiget haben / die werden durchs Gesetz verurtheilt werden.

13. Sintemal für Gott nicht die das Gesetz hören/gerecht sind / sondern die das Gesetz thun/ werden gerecht seyn.

14. Denn so die Heiden / die das Gesetz nicht haben / vnd doch von Natur thun deß Gesetzes Werck/dieselbigen / dieweil sie das Gesetz nicht haben/sind sie jnen selbs ein Gesetz.

15. Damit/daß sie beweisen/deß Gesetzes werck sey beschrieben in jrem Hertzen/Sintemal jr gewissen sie bezeuget/darzu auch die gedancken/die sich vntereinander verklagen oder entschuldigen.

16. Auff den Tag/da Gott das verborgen der Menschen/durch JEsum Christ richten wirdt/ laut meines Evangelij.

17. Sihe aber zu/Du heissest ein Jüde / vnd verlessest dich auffs Gesetz / vnd rühmest dich Gottes.

18. Vnd weissest seinen willen/vnd weil du auß dem Gesetze vnterrichtet bist/prüfest du was das beste zu thun sey.

19. Vnd vermissest dich zu seyn ein Leiter der Blinden/ein Liecht dere/die im Finsterniß sindt.

20. Ein Züchtiger der Törichten / ein Lehrer der einfeltigen/hast die forme/was zu wissen vnd recht ist im Gesetz.

21. Nun lehrest du andre/vnd lehrest dich selber nicht/du predigest man solle nicht stelen / vnd du bist selbst ein Dieb.

Deut. 10. 17. 2.Par.19. 7. Iob.34.19 Act.10,34

Matt.7. 21. Iac. 1. 22.

ב

22 הָאוֹמֵר אַתָּה לֹא לִנְאֹף וְתִנְאַף הַמְּתַעֵב אֶת־הָאֱלִילִים וְגוֹזֵל אַתָּה אֶת־בֵּית הַקֹּדֶשׁ׃
23 אֲשֶׁר בַּתּוֹרָה תִּתְהַלֵּל בַּעֲבוֹר הַתּוֹרָה אֶת יְהוָה תְּקַלֵּל׃
24 כִּי שֵׁם יְהוָה בָּכֶם מְקֻלָּל בַּגּוֹיִם כְּמוֹ נִכְתָּב׃
25 כִּי הַמּוּלָה מוֹעֶלֶת הִיא אִם תַּעֲשֶׂה אֶת־הַתּוֹרָה וְאִם תִּבְגֹּד בַּתּוֹרָה אָז מוּלָתְךָ לְעָרְלָה נֶהְיָתָה׃
26 וְאִם הָעָרְלָה אֶת־צִדְקוֹת הַתּוֹרָה תִּשְׁמוֹר הֲלֹא עָרְלָתוֹ לְמוּלָה תֵּחָשֵׁב׃
27 וְתִשְׁפּוֹט הָעָרְלָה אֲשֶׁר מֵעַצְמָהּ אֶת הַתּוֹרָה מְכַלָּה אוֹתְךָ אֲשֶׁר אַתָּה בָּאוֹת וּבַמּוּלָה בּוֹגֵד בַּתּוֹרָה׃
28 כִּי אֵינֶנּוּ אֲשֶׁר בְּגָלוּי יְהוּדִי הוּא וְאֵינֶנָּה אֲשֶׁר בְּגָלוּי בַּבָּשָׂר הַמּוּלָה הִיא׃
29 כִּי־אִם אֲשֶׁר בַּכִּסּוּי יְהוּדִי הוּא וּמוּלַת הַלֵּב בְּרוּחַ וְלֹא בָּאוֹת אֲשֶׁר תְּהִלָּתוֹ אֵינֶנָּה מֵאֲנָשִׁים כִּי־אִם מֵאֱלֹהִים הִיא׃

ג

מַה הִיא יִתְרַת הַיְּהוּדִי אוֹ מַה תּוֹעִיל הַמּוּלָה׃
2 רַב מְאֹד בְּכָל־דֶּרֶךְ וּבָרִאשׁוֹנָה כִּי נִמְסְרוּ לָהֶם דִּבְרֵי אֱלֹהִים׃
3 וּמַה־תִּהְיֶה אִם אֲנָשִׁים לֹא הֶאֱמִינוּ הֲסוּרֵיהֶם יְהַבֵּל אֶת־אֱמוּנַת אֱלֹהִים׃
4 חָלִילָה יְהִי־יְהוָה נֶאֱמָן וְכָל הָאָדָם כּוֹזֵב כְּמוֹ נִכְתָּב לְמַעַן תִּצְדַּק בִּדְבָרֶךָ תִּזְכֶּה בְּשָׁפְטֶךָ׃

β'.

22. Ὁ λέγων μὴ μοιχεύειν, μοιχεύεις; ὁ βδελυσσόμενος τὰ εἴδωλα, ἱεροσυλεῖς;
23. Ὃς ἐν νόμῳ καυχᾶσαι, διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν θεὸν ἀτιμάζεις;
24. Τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ θεοῦ δι᾽ ὑμᾶς βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι, καθὼς γέγραπται.
25. Περιτομὴ μὲν γὰρ ὠφελεῖ, ἐὰν νόμον πράσσῃς· ἐὰν δὲ παραβάτης νόμου ᾖς, ἡ περιτομή σου ἀκροβυστία γέγονεν.
26. Ἐὰν οὖν ἡ ἀκροβυστία τὰ δικαιώματα τοῦ νόμου φυλάσσῃ, οὐχὶ ἡ ἀκροβυστία αὐτοῦ εἰς περιτομὴν λογισθήσεται;
27. Καὶ κρινεῖ ἡ ἐκ φύσεως ἀκροβυστία, τὸν νόμον τελοῦσα, σὲ τὸν διὰ γράμματος καὶ περιτομῆς παραβάτην νόμου;
28. Οὐ γὰρ ὁ ἐν τῷ φανερῷ, Ἰουδαῖός ἐστιν, οὐδὲ ἡ ἐν τῷ φανερῷ, ἐν σαρκί, περιτομή.
29. Ἀλλ᾽ ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ Ἰουδαῖος· καὶ περιτομὴ καρδίας, ἐν πνεύματι, οὐ γράμματι· οὗ ὁ ἔπαινος οὐκ ἐξ ἀνθρώπων, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ θεοῦ.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

Τί οὖν τὸ περισσὸν τοῦ Ἰουδαίου; ἢ τίς ἡ ὠφέλεια τῆς περιτομῆς;
2. Πολὺ κατὰ πάντα τρόπον. πρῶτον μὲν γὰρ ὅτι ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια τοῦ θεοῦ.
3. Τί γάρ, εἰ ἠπίστησάν τινες; μὴ ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν πίστιν τοῦ θεοῦ καταργήσει;
4. Μὴ γένοιτο. γινέσθω δὲ ὁ θεὸς ἀληθής, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης, καθὼς γέγραπται· ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε.

Cap. II.

22. Qui dicis non mœchandum, mœcharis: qui abominaris idola, sacrilegium facis?
23. Qui in lege gloriaris, per prævaricationē legis Deum inhonoras.
24. Nomen enim Dei per vos blasphematur inter Gentes, sicut scriptum est.
25. Circuncisio quidem prodest, si legem observes: si autem prævaricator legis sis, circuncisio tua præputium facta est.
26. Si igitur præputium justitias legis custodiat: nonne præputium illius in circuncisionem reputabitur?
27. Et judicabit id quod ex natura est præputium, legem consummans, te, qui per literam & circuncisionem prævaricator legis es?
28. Non enim qui in manifesto Iudæus est, neque quę in manifesto in carne, est circuncisio
29. Sed qui in abscondito, Iudęus est, & circuncisio cordis, in spiritu, non litera: cujus laus non ex hominibus, sed ex Deo est.

Das II. Capitel.

22. Du sprichst man solle nicht Ehebrechen/ vnd du bist selber ein Ehebrecher. Dir grewelt für den Götzen/vnd du bist selbst ein Gottsdieb.
23. Du rühmest dich des Gesetzes / vnd schendest Gott durch vbertrettung deß Gesetzes. *Esa. 52. 5 Ezech. 36. 10.*
24. Denn ewrenthalben wirdt Gottes Namen gelestert vnter den Heiden/als geschrieben stehet.
25. Die Beschneidung ist wol nütz / wenn du das Gesetz heltest. Heltest du aber das Gesetz nicht/so ist deine Beschneidung schon ein Vorhaut worden.
26. So nun die Vorhaut das Recht im Gesetz helt/meinest du nicht/daß seine Vorhat werde für eine Beschneidung gerechnet?
27. Vnd wirdt also/das von Natur eine Vorhaut ist/vnd das Gesetz vollbringet/dich richten/ der du vnter dem Buchstaben vnnd Beschneidung bist/vnd ein vbertretter des Gesetzes.
28. Denn das ist nicht ein Jüde / der außwendig ein Jüde ist/auch ist das nicht eine Beschneidung/die außwendig im Fleisch geschicht.
29. Sondern das ist ein Jüde/der innwendig verborgen ist/vnd die Beschneidung deß Hertzen ist eine Beschneidung/die im Geist/vnd nicht im Buchstaben geschicht/welches lob ist nicht auß den Menschen/sondern auß Gott.

Cap. III.

Quid ergo amplius Iudæo est? aut quæ utilitas circuncisionis?
2. Multum per omnem modum. Primum quidem quia credita sunt illis eloquia Dei.
3. Quid enim si quidam illorum non crediderunt? Nunquid incredulitas illorum fidem Dei evacuabit?
4. Absit. Est autem Deus verax: omnis autem homo mendax: sicut scriptum est: ut justificeris in sermonibus tuis: & vincas cum judicaris.

Das III. Capitel.

Warumb wirdt denn das Jüdenthumb so hoch gehalten? Oder was nützet die Beschneidung?
2. Zwar fast viel Zum ersten: Jnen ist vertrawet Gottes Wort. *2. Ti. 2. 13*
3. Das aber etliche nicht glauben an dasselbige/ was ligt dran? Solt jhrer Vnglaube Gottes Glauben auffheben.
4. Das sey ferne. Es bleibe viel mehr also / daß Gott sey warhafftig/vnd alle Menschen falsch. Wie geschrieben stehet: Auff daß du gerecht seyest in deinen Worten/vnd vberwindest wenn du gerichtet wirst†. *Ioh. 3. 33 Ps. 115. 11 Ps. 50. 6.* *† richtest.*

ג

5 ואם־עולתכם את־צדקת־אלהים
תקים מה־נאמר החומס אלהים החרה
באפו כאדם מדבר אנכי ׃
6 חלילה ואיככה ישפוט אלהים את־
העולם ׃
7 ואם אמת אלהים בכזב אשר בי
הותירה אל־כבודו מה־עוד אני כמו
חטא אשפט ׃
8 ולא כאשר מגדפים אותנו וכמו
אומרים אנשים לאמר לנו כי־נעשה
את־הרעות אשר תבואנה הטובות אשר
משפטם נשפט הוא ׃
9 ומה ניקר לא ובמה נתהלל במאומה
ובתיב את־היהודים ואת־היונים כלם
היותם תחת החטאת ׃
10 כמו נכתב איננו צדיק אין גם אחד ׃
11 לא יש משכיל איננו דורש את־
אלהים ׃
12 הכל סר יחדו נאלחו אין עושה
טוב אין גם אחד ׃
13 קבר פתוח גרונם לשונם יחליקון
חמת עכשוב תחת שפתימו ׃
14 אלה פיהו מלא ומרמות ותך ׃
15 ימהרו רגליהם לשפך דם ׃
16 שד ושבר במסלותם ׃
17 ודרך שלום לא ידעו ׃
18 אין פחד אלהים לנגד עיניהם ׃
19 וידענו כי כל־אשר מדברה התורה
תדבר לאלה אשר בתורה למען כל־פי
יסכר ויכנע כל־העולם לאלהים ׃

γʹ.

5. Εἰ δὲ ἡ ἀδικία ἡμῶν Θεοῦ δικαιοσύνην συνίστησι, τί ἐροῦμεν; μὴ ἄδικος ὁ θεὸς, ὁ ἐπιφέρων τὴν ὀργήν; κατὰ ἄνθρωπον λέγω.
6. Μὴ γένοιτο· ἐπεὶ πῶς κρινεῖ ὁ θεὸς τὸν κόσμον;
7. Εἰ γὰρ ἡ ἀλήθεια τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ἐμῷ ψεύσματι ἐπερίσσευσεν, εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ, τί ἔτι κἀγὼ ὡς ἁμαρτωλὸς κρίνομαι;
8. Καὶ μὴ καθὼς βλασφημούμεθα, καὶ καθώς φασί τινες ἡμᾶς λέγειν, ὅτι ποιήσωμεν τὰ κακὰ, ἵνα ἔλθῃ τὰ ἀγαθά; ὧν τὸ κρίμα ἔνδικόν ἐστι.
9. Τί οὖν; προεχόμεθα; οὐ πάντως· προῃτιασάμεθα γὰρ Ἰουδαίους τε καὶ Ἕλληνας πάντας ὑφ᾽ ἁμαρτίαν εἶναι,
10. Καθὼς γέγραπται, ὅτι οὐκ ἔστι δίκαιος, οὐδὲ εἷς.
11. Οὐκ ἔστιν ὁ συνιῶν, οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὸν θεόν.
12. Πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν, οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός.
13. Τάφος ἀνεῳγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν, ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν, ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν.
14. Ὧν τὸ στόμα ἀρᾶς καὶ πικρίας γέμει.
15. Ὀξεῖς οἱ πόδες αὐτῶν ἐκχέαι αἷμα.
16. Σύντριμμα καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν.
17. Καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν.
18. Οὐκ ἔστι φόβος θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.
19. Οἴδαμεν δὲ ὅτι ὅσα ὁ νόμος λέγει, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ· ἵνα πᾶν στόμα φραγῇ, καὶ ὑπόδικος γένηται πᾶς ὁ κόσμος τῷ θεῷ.

Cap. III.

5. Si autem iniquitas nostra justi-
tiam Dei commendat, quid dice-
mus? Nunquid iniquus est Deus
qui infert iram? (secundùm homi-
nem dico.)

6 Absit, alioquin quomodo ju-
dicabit Deus hunc mundum?
7. Si enim veritas Dei in meo
mendacio abundavit, in gloriam
ipsius: quid adhuc & ego tanquam
peccator judicor.
8. Et non (sicut blasphemamur,
& sicut ajunt quidam nos dicere,)
faciamus mala, ut veniant bona?
quorum damnatio justa est.
9. Quid ergo? præcellimus eos?
Nequaquã. Præcausari enim sumus
Iudæos & Græcos omnes sub pec-
cato esse.
10. Sicut scriptum est: Quia non
est justus quisquam.
11. Non est intelligens, non est re-
quirens Deum.
12. Omnes declinaverunt, simul
inutiles facti sunt: non est qui fa-
ciat bonum, non est usque ad u-
num
13. Sepulchrum patens est guttur
eorum, linguis suis dolosè agebant.
Venenum aspidum sub labiis eo-
rum.
14. Quorum os maledictione &
amaritudine plenum est
15. Veloces pedes eorum ad effun-
dendum sanguinem.
16. Contritio & infelicitas in
viis eorum.
17. Et viam pacis non cognove-
runt.
18. Non est timor Dei ante ocu-
los eorum.
19. Scimus autem quoniam quæ-
cunque lex loquitur, iis qui in lege
sunt loquitur: ut omne os obstrua-
tur, & subditus fiat omnis mundus
Deo.

Das III. Capitel.

5. Ists aber also / daß unser ungerechtigkeit
Gottes Gerechtigkeit preiset / was wollen wir
sagen? Ist denn Gott auch ungerecht / daß er
darüber zürnet? (Ich rede also auff Menschen
weise.)
9. Das sey ferne / wie köndte sonst GOtt die
Welt richten?
7. Denn so die Warheit Gottes durch meine
Lugen herrlicher wirdt zu seinem preiß / Warum
solt ich denn noch als ein Sünder gerichtet wer-
den?
8. Und nicht viel mehr also thun (wie wir ge-
lestert werden / und wie etliche sprechen / daß wir
sagen sollen) Lasset uns ubel thun / auff das uns
gutes darauß komme? Welcher verdamniß ist
gantz recht.
9. Was sagen wir denn nun? haben wir einen Gal. 3. 22
Vortheil? Gar keinen. Denn wir haben droben
beweiset / daß beyde Jüden und Griechen alle un-
ter der Sünde sindt.
10. Wie denn geschrieben stehet: Da ist nicht Psal. 13. 1. & 52. 3.
der gerecht sey / auch nicht einer.
11. Da ist nicht der verständig sey / da ist nicht /
der nach Gott frage.
12. Sie sind alle abgewichen / unnd allesampt
untüchtig worden. Da ist nicht der gutes thu /
auch nicht einer.
13. Jr Schlund ist ein offen Grab / mit jhren Psal. 5. 11.
Zungen handeln sie trieglich / Otterngifft ist un- Ps. 139. 4.
ter jren Lippen.
14. Jr Mund ist voll fluchens und bitterkeit. Psal. 9. 7.
15. Jre Füsse sind eilend Blut zuvergiessen. Esa. 59. 7 Prov. 1. 16.
16. In jren wegen ist eitel Unfall unnd Her-
tzenleid.
17. Und den Weg deß Friedens wissen sie
nicht.
18. Es ist keine Forcht Gottes für jren Augen. Psal. 35. 2
19. Wir wissen aber das / was das Gesetz saget / Gal. 2. 16.
das saget es denen / die unter dem Gesetze sindt /
auff das aller Mund verstopfft werde / und alle
Welt Gott schuldig sey.

ג

5 ואם־עולתכם את־צדקת־אלהים
תקים מה־נאמר החומס אלהים החרה
באפו כאדם מדבר אנכי ׃
6 חלילה ואיככה ישפוט אלהים את־
העולם ׃
7 ואם אמת אלהים בכזב אשר בי
הותירה אל־כבודו מה־עוד אני כמו
חטא אשפט ׃
8 ולא כאשר מגדפים אותנו וכמו
אומרים אנשים לאמר לנו כי־נעשה
את־הרעות אשר תבואנה הטובות אשר
משפטם במשפט הוא ׃
9 ומה ניקר לא ובמה נתהלל במאומה
ובתיב את־היהודים ואת־היונים כלם
היותם תחת החטאת ׃
10 כמו נכתב איננו צדיק אין גם אחד ׃
11 לא יש משכיל איננו דורש את־
אלהים ׃
12 הכל סר יחדו נאלחו אין עושה
טוב אין גם אחד ׃
13 קבר פתוח גרונם לשונם יחליקון
חמת עכשוב תחת שפתימו ׃
14 אלה פיהו מלא ומרמות ותך ׃
15 ימהרו רגליהם לשפך דם ׃
16 שד ושבר במסלותם ׃
17 ודרך שלום לא ידעו ׃
18 אין פחד אלהים לנגד עיניהם ׃
19 וידענו כי כל־אשר מדברה התורה
תדבר לאלה אשר בתורה למען כל־פי
יסכר ויכנע כל־העולם לאלהים ׃

γ΄.

5. Εἰ δὲ ἡ ἀδικία ἡμῶν θεοῦ δικαιοσύνην συνίστησι, τί ἐροῦμεν; μὴ ἄδικος ὁ θεὸς, ὁ ἐπιφέρων τὴν ὀργήν; κατὰ ἄνθρωπον λέγω.
6. Μὴ γένοιτο· ἐπεὶ πῶς κρινεῖ ὁ θεὸς τὸν κόσμον;
7. Εἰ γὰρ ἡ ἀλήθεια τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ἐμῷ ψεύσματι ἐπερίσσευσεν, εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ, τί ἔτι κἀγὼ ὡς ἁμαρτωλὸς κρίνομαι;
8. Καὶ μὴ καθὼς βλασφημούμεθα, καὶ καθώς φασί τινες ἡμᾶς λέγειν, ὅτι ποιήσωμεν τὰ κακά, ἵνα ἔλθῃ τὰ ἀγαθά; ὧν τὸ κρίμα ἔνδικόν ἐστι.
9. Τί οὖν; προεχόμεθα; οὐ πάντως· προῃτιασάμεθα γὰρ Ἰουδαίους τε καὶ Ἕλληνας πάντας ὑφ' ἁμαρτίαν εἶναι.
10. Καθὼς γέγραπται, ὅτι οὐκ ἔστι δίκαιος, οὐδὲ εἷς.
11. Οὐκ ἔστιν ὁ συνιῶν, οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὸν θεόν.
12. Πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν, οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός.
13. Τάφος ἀνεῳγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν, ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν, ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν.
14. Ὧν τὸ στόμα ἀρᾶς καὶ πικρίας γέμει.
15. Ὀξεῖς οἱ πόδες αὐτῶν ἐκχέαι αἷμα.
16. Σύντριμμα καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν.
17. Καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν.
18. Οὐκ ἔστι φόβος θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.
19. Οἴδαμεν δὲ ὅτι ὅσα ὁ νόμος λέγει, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ· ἵνα πᾶν στόμα φραγῇ, καὶ ὑπόδικος γένηται πᾶς ὁ κόσμος τῷ θεῷ.

Cap. III.

5. Si autem iniquitas nostra justitiam Dei commendat, quid dicemus? Nunquid iniquus est Deus qui infert iram? (secundùm hominem dico.)

6 Absit, alioquin quomodo judicabit Deus hunc mundum?

7. Si enim veritas Dei in meo mendacio abundavit, in gloriam ipsius: quid adhuc & ego tanquam peccator judicor.

8. Et non (sicut blasphemamur, & sicut ajunt quidam nos dicere,) faciamus mala, ut veniant bona? quorum damnatio justa est.

9. Quid ergo? præcellimus eos? Nequaquã. Præcausati enim sumus Iudæos & Græcos omnes sub peccato esse.

10. Sicut scriptum est: Quia non est justus quisquam.

11. Non est intelligens, non est requirens Deum.

12. Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum, non est usque ad unum

13. Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolosè agebant. Venenum aspidum sub labiis eorum.

14. Quorum os maledictione & amaritudine plenum est

15. Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem.

16. Contritio & infelicitas in viis eorum.

17. Et viam pacis non cognoverunt.

18. Non est timor Dei ante oculos eorum.

19. Scimus autem quoniam quæcunque lex loquitur, iis qui in lege sunt loquitur: ut omne os obstruatur, & subditus fiat omnis mundus Deo.

Das III. Capitel.

5. Ists aber also / daß vnser vngerechtigkeit Gottes Gerechtigkeit preiset / was wollen wir sagen? Ist denn Gott auch vngerecht / daß er darüber zürnet? (Ich rede also auff Menschen weise.)

9. Das sey ferne / wie köndte sonst GOtt die Welt richten?

7. Denn so die Warheit Gottes durch meine Lugen herzlicher wirdt zu seinem preiß / Warumb solt ich denn noch als ein Sünder gerichtet werden?

8. Vnd nicht viel mehr also thun (wie wir gelestert werden / vnd wie etliche sprechen / daß wir sagen sollen) Lasset vns vbel thun / auff das vns gutes darauß komme? Welcher verdamniß ist gantz recht.

9. Was sagen wir denn nun? haben wir einen Vortheil? Gar keinen. Denn wir haben droben beweiset / daß beyde Jüden vnd Griechen alle vnter der Sünde sindt. Gal. 3.22

10. Wie denn geschrieben stehet: Da ist nicht der gerecht sey / auch nicht einer. Psal. 13.2. & 52.3.

11. Da ist nicht der verständig sey / da ist nicht / der nach Gott frage.

12. Sie sind alle abgewichen / vnnd allesampt vntüchtig worden. Da ist nicht der gutes thu / auch nicht einer.

13. Jr Schlund ist ein offen Grab / mit jhren Zungen handeln sie trieglich / Otterngifft ist vnter jren Lippen. Psal. 5.11. Ps. 139.4.

14. Jr Mund ist voll fluchens vnd bitterkeit. Psal. 9.7.

15. Jre Füsse sind eilend Blut zuvergiessen. Esa 59.7 Prov. 1. 16.

16. Jn jren wegen ist eitel Vnfall vnnd Hertzenleid.

17. Vnd den Weg deß Friedens wissen sie nicht.

18. Es ist keine Forcht Gottes für jren Augen. Psal. 35.2

19. Wir wissen aber das / was das Gesetz saget / das saget es denen / die vnter dem Gesetze sindt / auff das aller Mund verstopffet werde / vnd alle Welt Gott schuldig sey. Gal 2.16.

ג

20 עַל־כֵּן בְּמַעֲשֵׂי הַתּוֹרָה לֹא נִצְדַּק כָּל־
בָּשָׂר לְפָנָיו כִּי בַתּוֹרָה דַּעַת הַחַטָּאָה׃
21 וְעַתָּה בִּלְתִּי הַתּוֹרָה צְדָקָה אֱלֹהִים
נִגְלָתָה הַהוּעָדָה מֵתּוֹרָה וּמִנְּבִיאִים׃
22 כִּי צִדְקַת אֱלֹהִים בֶּאֱמוּנַת יֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ בְּכֻלָּם וְאֶל־כֻּלָּם הַמַּאֲמִינִים
כִּי אֵינֶנָּה מַבְדָּלָה׃
23 כִּי כֻלָּם חָטְאוּ וְחָסְרוּ כְבוֹד אֱלֹהִים׃
24 נִצְדָּקִים חִנָּם בִּתְחִנָּתוֹ בִּפְדוּת אֲשֶׁר
הִיא בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃
25 אֲשֶׁר שָׂמוֹ אֱלֹהִים לְכַפֹּרֶת בֶּאֱמוּנָה
בְּדָמוֹ לְהַרְאוֹת אֶת צִדְקָתוֹ בְּשֵׂאתוֹ אֶת־
הַשְּׁאֵרִית הָרִאשׁוֹנוֹת׃
26 בְּדָמִית אֱלֹהִים לְהַרְאוֹת אֶת־צִדְקָתוֹ
בְּעֵת עַתֵּנוּ לִהְיוֹתוֹ צַדִּיק וּמַצְדִּיק לַאֲשֶׁר
בֶּאֱמוּנַת יֵשׁוּעַ הוּא׃
27 וְאַיֵּה הַמְּהֻלָּל נִהְבַּל בְּמָה תוֹרָה
הַבְּתוֹרַת הַמַּעֲשִׂים לֹא כִּי אִם בְּתוֹרַת
הָאֱמוּנָה׃
28 לָכֵן מְחַשְּׁבִים אֲנַחְנוּ בֶּאֱמוּנָה לְהִצָּדֵק
אֶת־הָאָדָם בִּבְלִי מַעֲשֵׂי הַתּוֹרָה׃
29 אוֹ אִם אֱלֹהִים אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים לְבַדּוֹ
הֲלֹא גַם אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם אַף כִּי הַגּוֹיִם׃
30 עַל־כֵּן יְהוָה אֶחָד הוּא אֲשֶׁר מַצְדִּיק
לַמּוּלָה בֶּאֱמוּנָה וְלָעָרְלָה בֶּאֱמוּנָה׃
31 אַךְ נְבַאֵר אֶת־הַתּוֹרָה בֶּאֱמוּנָה חָלִילָה
לָנוּ כִּי־אִם נְקַיֵּם אֶת־הַתּוֹרָה׃

γ΄.

20. Διότι ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ· διὰ γὰρ νόμου ἐπίγνωσις ἁμαρτίας.
21. Νυνὶ δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη θεοῦ πεφανέρωται, μαρτυρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν.
22. Δικαιοσύνη δὲ θεοῦ διὰ πίστεως Ἰησοῦ χριστοῦ, εἰς πάντας καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς πιστεύοντας· οὐ γάρ ἐστι διαστολή.
23. Πάντες γὰρ ἥμαρτον, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ θεοῦ.
24 Δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι, διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ.
25. Ὃν προέθετο ὁ θεὸς ἱλαστήριον διὰ τῆς πίστεως ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι, εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, διὰ τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων.
26. Ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ θεοῦ, πρὸς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, ἐν τῷ νῦν καιρῷ εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν δίκαιον, καὶ δικαιοῦντα τὸν ἐκ πίστεως Ἰησοῦ.
27. Ποῦ οὖν ἡ καύχησις; ἐξεκλείσθη. διὰ ποίου νόμου; τῶν ἔργων; οὐχί, ἀλλὰ διὰ νόμου πίστεως.
28. Λογιζόμεθα οὖν, πίστει δικαιοῦσθαι ἄνθρωπον, χωρὶς ἔργων νόμου.
29. Ἢ Ἰουδαίων ὁ θεὸς μόνον; οὐχὶ δὲ καὶ ἐθνῶν; ναὶ καὶ ἐθνῶν.
30. Ἐπείπερ εἷς ὁ θεός, ὃς δικαιώσει περιτομὴν ἐκ πίστεως, καὶ ἀκροβυστίαν διὰ τῆς πίστεως.
31. Νόμον οὖν καταργοῦμεν διὰ τῆς πίστεως; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ νόμον ἱστῶμεν.

ד

מָה נֹאמַר עַל־אַבְרָהָם אָבִינוּ
שֶׁמָּצָא כִּי־מָצָא בְּבָשָׂר׃

ΚΕΦΑΛ. δ΄.

Τί οὖν ἐροῦμεν Ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν εὑρηκέναι κατὰ σάρκα;

Cap. III.

20. Quia ex operibus legis non justificabitur omnis caro coram illo. Per legem enim cognitio peccati.
21. Nunc autem sine lege justitia Dei manifestata est: testificata à lege & prophetis.
22. Iustitia autem Dei per fidem Iesu Christi, in omnes & super omnes qui credunt in eũ, non enim est distinctio.
23. Omnes enim peccaverunt: & egent gloria Dei
24. Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quæ est in Christo Iesu.
25. Quem proposuit Deus propitiationem, per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem justitiæ suæ, propter remissionem præcedentium delictorum.
26. In sustentatione Dei, ad ostensionem justitiæ ejus in hoc tempore: ut sit ipse justus, & justificans eum, qui est ex fide Iesu Christi.
27. Vbi est ergo gloriatio tua? Exclusa est. Per quam legem? factorum? Non, sed per legem fidei.
28. Arbitramur enim †justificari hominem per fidem sine operibus legis.
29. An Iudæorum Deus tantum? Nonne & Gentium? Imò & Gentium.
30. Quoniam quidem unus est Deus, qui justificat circuncisionem ex fide, & præputium per fidem.
31. Legem ergo destruimus per fidem? Absit, sed legem statuimus.

Cap. IV.

QVID ergo dicemus, invenisse Abraham patrem nostrum secundùm carnem?

Das III. Capitel.

20. Darumb/das kein Fleisch durch deß Gesetzes werck für jm gerecht seyn mag. Denn durch das Gesetz kombt erkentniß der Sünde. (Gal. 2, 16)
21. Nun aber ist on zuthun deß gesetzes/die gerechtigkeit/die für Gott gilt/ offenbaret/ welche doch ist bezeuget/durch das Gesetz vnd die Propheten.
22. Ich sage aber von solcher Gerechtigkeit für Gott/die da kombt durch den Glauben an JEsum Christ/zu allen/vnd auff alle / die da glauben. Denn es ist hie kein vnterscheid.
23. Sie sind allzumal Sünder/vnd mangeln des Ruhms/den sie an Gott haben sollen.
24. Vnd werden ohn verdienst gerecht auß seiner gnade/durch die Erlösung/so †durch Christo JEsu geschehen ist. († In)
25. Welchen GOtt hat fürgestellt zu einem Gnadenstuel/ durch den Glauben in seinem Blut/damit er die Gerechtigkeit/die für jm gilt/ darbiete/in dem / daß er Sünde vergibt/welche biß an her blieben war.
26. Vnter Göttlicher gedult/ auff daß er zu diesen zeiten darböte die Gerechtigkeit/die für jm gilt/ Auff daß er allein gerecht sey / vnd gerecht mache den/der da ist deß Glaubens an JEsu.
27. Wo bleibet nun der Ruhm? Er ist nichts. Durch welch Gesetz? Durch der Werck Gesetz? Nicht also/sondern durch des Glaubens Gesetz.
28. So halten wir es nun/ daß der Mensch gerech werde / ohn diß Gesetzes Werck/ (alleine) durch den glauben. († Cõcludimus ergo.)
29. Oder ist Gott allein der Jüden Gott? Ist er nicht auch der Heiden Gott? Ja freylich auch der Heiden Gott.
30. Sintemal es ist ein einiger Gott/der da gerecht machet die Beschneidung auß dem glauben vnd die Vorhaut durch den glauben.
31. Wie? heben wir denn das gesetze auff durch den glauben? Das sey ferne/sonder wir † richten das Gesetz auff. († Bestettigẽ das gesetz.)

Das IIII. Capitel.

WAs sagen wir denn von vnserm Vatter Abraham/daß er funden habe nach dem Fleisch?

ד

2 ואם אברהם ממעשים נצדק יש־לו
מהלל אך לא לפני־אלהים׃
3 ומה אמר הכתב והאמין אברהם
ביהוה ויחשבה לו צדקה׃
4 והפועל פעליו מחירו לא נחשב לו
כמתנה כי־אם כשכר׃
5 ואשר איננו פועל כי אם מאמין
(בלבד) באותו המצדיק לרשע תחשב־
לו אמונתו צדקה׃
6 כאשר גם דוד אומר על־אשור האדם
לאשר יחשב יהוה לו צדקה בלי מעשים
(לאמור׃)
7 אשרי נשוי פשע כסוי חטאה׃
8 אשרי אדם לא יחשב יהוה לו עון׃
9 והאשור הזה היש על־המולה או
גם על־הערלה ואומרים אנחנו כי נחשבה
לאברהם אמונתו לצדקה׃
10 ואיך נחשבה אם־בהיותו במולה
או בערלה לא במולה כי אם בערלה׃
11 ואות המולה לקח לחותם הצדקה
ואמונה אשר בערלה להיותו אבי כל־
המאמינים בערלה להחשב גם להם
לצדקה׃
12 ואבי המולה לאלה לא לבד אשר
מהמולה כי אם גם לאלה אשר יקומו
בעקבות אמונת אברהם אבינו אשר
היתה לו במולה׃
13 כי־השבועה איננה בתורה לאברהם
או לזרעו להיותו יורש את־העולם כי־
אם בצדקת האמונה׃

Syriacè בלחוד tantum

δ'.

2. Εἰ γὰρ ἀβραὰμ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἔχει καύχημα, ἀλλ' οὐ πρὸς τὸν θεόν.
3. Τί γὰρ ἡ γραφὴ λέγει; ἐπίστευσε δὲ ἀβραὰμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην.
4. Τῷ δὲ ἐργαζομένῳ ὁ μισθὸς οὐ λογίζεται κατὰ χάριν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ὀφείλημα.
5. Τῷ δὲ μὴ ἐργαζομένῳ, πιστεύοντι δὲ (μόνον) ἐπὶ τὸν δικαιοῦντα τὸν ἀσεβῆ, λογί(ζε)ται ἡ πίστις αὐτοῦ εἰς δικαιοσύνην.
6. Καθάπερ καὶ δαυὶδ λέγει τὸν μακαρισμὸν τοῦ ἀνθρώπου, ᾧ ὁ θεὸς λογί(ζε)ται δικαιοσύνην χωρὶς ἔργων (λέγων.)
7. Μακάριοι ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι, καὶ ὧν ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι.
8. Μακάριος ἀνήρ, ᾧ οὐ μὴ λογίσηται κύριος ἁμαρτίαν.
9. Ὁ μακαρισμὸς οὖν οὗτος ἐπὶ τὴν περιτομήν, ἢ καὶ ἐπὶ τὴν ἀκροβυστίαν; λέγομεν γὰρ ὅτι ἐλογίσθη τῷ ἀβραὰμ ἡ πίστις εἰς δικαιοσύνην.
10. Πῶς οὖν ἐλογίσθη; ἐν περιτομῇ ὄντι, ἢ ἐν ἀκροβυστίᾳ; οὐκ ἐν περιτομῇ, ἀλλ' ἐν ἀκροβυστίᾳ.
11. Καὶ σημεῖον ἔλαβε περιτομῆς, σφραγῖδα τῆς δικαιοσύνης, τῆς πίστεως τῆς ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πατέρα πάντων τῶν πιστευόντων δι' ἀκροβυστίας, εἰς τὸ λογισθῆναι καὶ αὐτοῖς τὴν δικαιοσύνην.
12. Καὶ πατέρα περιτομῆς, τοῖς οὐκ ἐκ περιτομῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς στοιχοῦσι τοῖς ἴχνεσι τῆς ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ πίστεως, τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἀβραάμ.
13. Οὐ γὰρ διὰ νόμου ἡ ἐπαγγελία τῷ ἀβραάμ, ἢ τῷ σπέρματι αὐτοῦ, τὸ κληρονόμον αὐτὸν εἶναι τοῦ κόσμου, ἀλλὰ διὰ δικαιοσύνης πίστεως.

Cap. IV.

2. Si enim Abraham ex operibus justificatus est: habet gloriam, sed non apud Deum.

3. Quid enim dicit scriptura? Credidit Abraham Deo: & reputatum est illi ad justitiam.

4. Ei autem qui operatur, merces non imputatur secundùm gratiam, sed secundùm debitum.

5. Ei verò, qui non operatur, credenti autem (tantum) in eum qui justificat impium, reputatur fides ejus ad justitiam (secundùm propositum gratiæ Dei.)

6. Sicut & David dicit, beatitudinem hominis, cui Deus accepto fert justitiam, sine operibus (dicens.)

7. Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata.

8. Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum.

9. Beatitudo ergo hæc in circuncisione manet, an etiam in præputio? Dicimus enim, quia reputata est Abrahæ fides ad justitiam.

10. Quomodo ergo reputata est? in circuncisione, an in præputio? Non in circuncisione, sed in præputio.

11. Et signum accepit circuncisionis, signaculum justitiæ fidei quæ est in præputio: ut sit pater omnium credentium per præputium, ut reputetur, & illis ad justitiam.

12. Et sit pater circuncisionis, non iis tantùm, qui sunt ex circuncisione, sed & iis, qui sectantur vestigia fidei, quæ est in præputio patris nostri Abrahæ.

13. Non enim per legem promissio Abrahæ, aut semini ejus, ut hæres esset mundi: sed per justitiam fidei.

Das IIII. Capitel.

2. (Das sagen wir:) Ist Abraham durch die Werck gerecht/ so hat er wol ruhm / aber nicht für Gott.

2. Was sagt aber die Schrifft? Abraham hat Gott gegläubet/ vnd das ist jm zur gerechtigkeit gerechnet. Gen. 15, 6. Gal. 3, 6. Iac. 2, 23.

4. Dem aber/ der mit Wercken vmbgehet/ wirdt der Lohn nicht auß gnaden zugerechnet/ sondern auß pflicht.

5. Dem aber/ der nicht mit Wercken vmbgehet/ glaubet aber (alleine) an den/ der die Gottlosen gerecht macht/ dem wirdt sein Glaube gerechnet zur gerechtigkeit.

6. Nach welcher weise auch David sagt / daß die Seligkeit sey allein deß Menschen/ welchem Gott zurechnet die gerechtigkeit/ ohn zuthun der Werck/ da er spricht:

7. Selig sind die/ welchē jre Vngerechtigkeit vergeben sind/ vnd welchen jre Sünde bedecket sind. Psal. 32, a.

8. Selig ist der Mann / welchem GOtt keine Sünde zurechnet.

9. Nun diese Seligkeit / gehet sie vber die Beschneidung/ oder vber die Vorhaut? Wir müssen je sagen/ daß Abraham sey sein glaube zur gerechtigkeit gerechnet?

10. Wie ist er jm denn zugerechnet? in der Beschneidung/ oder in der Vorhaut? Ohn zweiffel nicht in der beschneidūg/ sondern in der vorhaut.

11. Das Zeichen aber in der Beschneidung empfieng er zum Sigel der gerechtigkeit des glaubens/ welchen er noch in der Vorhaut hatte/ auff daß er würde ein Vater aller/ die da glauben in der Vorhaut/ daß denselbigen solchs auch gerechnet würde zur gerechtigkeit. Gen. 17. 10, 11.

12. Vnd würde auch ein Vater der Beschneidung/ nicht alleine dere/ die vō der Beschneidung sind/ sondern auch dere / die da wandeln in den Fußstapffen des glaubens / welcher war in der Vorhaut vnsers Vaters Abrahams.

13. Denn die Verheissung/ daß er solte seyn der Welt Erbe/ ist nicht geschehen Abraham oder seinem Samen durchs gesetz/ sondern durch die gerechtigkeit des glaubens.

ד

14 לכן אם אלה אשר מתורה היורשים היו אז הינאה האמונה ונבטל השבועה :

15 כי תורה פועלה את־חרון אף יהוה כי־באינה תורה גם אינה פורה :

16 על־כן מאמונה אשר כתחנה יורד השבועה על־כל־זרע לא לבדו על־אשר מן־התורה כי־אם גם על־אשר מאמונת אברהם אשר הוא אב־כלנו :

17 כמו נכתב כי לאב־המון גוים נתתיך לפני אלהים אשר האמינת בו אשר מחיה את־המתים וקורא לאשר לא הוים כהוים :

18 אשר על־שבר בשבר האמין להיותו אב המון הגוים כמו נאמר כה יהיה זרעך :

19 ולא נחלה באמונה ולא הקשיב אל־גויתו אשר כמאו מתה בהיותו בן מאת שנה ולא אל־מות רחם שרי :

20 ובמאמר אלהים לא חקר בסוריו כי־אם התחזק באמונה לשים כבוד ליהוה :

21 ממלא בלבו כי המדבר יכול הוא גם לעשותו :

22 לכן נחשב לו לצדקה :

23 ולא נכתב בעבורו לבדו כי־נחשב לו לצדקה :

24 כי אם גם בעבורנו לאשר יחשב למאמינים בו אשר הקים את־ישוע (המשיח אדנינו) ממתים :

δ.

14. Εἰ γὰρ οἱ ἐκ νόμου, κληρονόμοι, κεκένωται ἡ πίστις, καὶ κατήργηται ἡ ἐπαγγελία.

15. Ὁ γὰρ νόμος ὀργὴν κατεργάζεται· οὗ γὰρ οὐκ ἔστι νόμος, οὐδὲ παράβασις.

16. Διὰ τοῦτο ἐκ πίστεως, ἵνα κατὰ χάριν, εἰς τὸ εἶναι βεβαίαν τὴν ἐπαγγελίαν παντὶ τῷ σπέρματι, οὐ τῷ ἐκ τοῦ νόμου μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐκ πίστεως Ἀβραάμ, ὅς ἐστι πατὴρ πάντων ἡμῶν.

17. Καθὼς γέγραπται, ὅτι πατέρα πολλῶν ἐθνῶν τέθεικά σε· κατέναντι οὗ ἐπίστευσε θεοῦ, τοῦ ζωοποιοῦντος τοὺς νεκρούς, καὶ καλοῦντος τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα.

18. Ὃς παρ' ἐλπίδα ἐπ' ἐλπίδι ἐπίστευσεν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸν πατέρα πολλῶν ἐθνῶν, κατὰ τὸ εἰρημένον, οὕτως ἔσται τὸ σπέρμα σου.

19. Καὶ μὴ ἀσθενήσας τῇ πίστει, οὐ κατενόησε τὸ ἑαυτοῦ σῶμα ἤδη νενεκρωμένον, ἑκατονταέτης που ὑπάρχων, καὶ τὴν νέκρωσιν τῆς μήτρας Σάῤῥας.

20. Εἰς δὲ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ θεοῦ, οὐ διεκρίθη τῇ ἀπιστίᾳ, ἀλλ' ἐνεδυναμώθη τῇ πίστει, δοὺς δόξαν τῷ θεῷ.

21. Καὶ πληροφορηθεὶς ὅτι ὃ ἐπήγγελται, δυνατός ἐστι καὶ ποιῆσαι.

22. Διὸ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην.

23. Οὐκ ἐγράφη δὲ δι' αὐτὸν μόνον, ὅτι ἐλογίσθη αὐτῷ.

24. Ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς, οἷς μέλλει λογίζεσθαι, τοῖς πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν ἐγείραντα Ἰησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν ἐκ νεκρῶν.

Cap. IV.

14. Si enim qui ex lege, hęredes sunt: exinanita est fides, abolita est promisio.

15. Lex enim iram operatur. Ubi enim non est lex: nec prævaricatio.

16. Ideo ex fide, ut secundùm gratiam firma sit promisio, omni semini, non ei, qui ex lege solùm, sed & ei qui ex fide est Abrahæ, qui pater est omnium nostrorum.

17. (Sicut scriptum est: quia patrem multarum gentium posui te) ante Deum, cui credidisti, qui vivificat mortuos: & vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt.

18. Qui contra spem in spem credidit: ut fieret pater multarum gentium. Secundùm quod dictum est ei: Sic erit semen tuum, (sicut stellæ cæli, & arena maris)

19 Et non infirmatus est fide: nec consideravit corpus suum emortuum, cùm jam ferè centum esset annorum, & emortuam vulvam Saræ.

20. In repromisione etiam Dei non hæsitavit diffidentia: sed confortatus est fide, dans gloriam Deo.

21. Plenissimè sciens, quia quæcunq; promisit, potens est & facere.

22. Ideo & reputatum est illi ad justitiam.

23. Non est autem scriptum tantùm propter ipsum, quia reputatum est illi ad justitiam.

24. Sed & propter nos, quibus reputabitur credentibus in eum, qui suscitavit Iesum Christum Dominum nostrum à mortuis.

Das IIII. Capitel.

14. Denn wo die vom gesetz Erben sind/so ist der glaube nichts/vnd die Verheissung ist abe.

15. Sintemal das gesetz richtet nur Zorn an. Denn wo das gesetz nicht ist/da ist auch keine vbertrettung.

16. Derhalben muß die gerechtigkeit durch den glauben kommen/auff daß sie sey auß gnadē/vn̄ die verheissung vest bleibe/allem Samen/nicht dem alleine/der vnter dem gesetze ist/sondern auch dem/der deß glaubens Abrahams ist/Welcher ist vnser aller Vater.

17. Wie geschrieben stehet: Ich habe dich gesetzt/ zum Vater vieler Heiden für Gott/dem du geglaubet hast/der da lebendig machet die Todten/ vnd ruffet dem das nicht ist/daß es sey. Ge. 17. 4.

18. Vnd der hat geglaubet auff Hoffnung/da nichts zu hoffen war/auff daß er würde ein Vater vieler Heiden. Wie denn zu jm gesagt ist/also soll dein Same seyn. Gen 15. 5.

19. Vnnd er ward nicht schwach im glauben/ sahe auch nicht an seinen eigen Leib/welcher schon erstorben war/weil er fast hundertjärig war/auch nicht den erstorbenen Leib der Sara.

20. Denn er zweiffelte nicht an der Verheissung Gottes durch vnglauben/sondern ward starck im glauben/vnd gab Gott die ehre.

21. Vnd wusste auffs aller gewissest/daß/was Gott verheisset/das kan er auch thun.

22. Darumb ists jm auch zur gerechtigkeit gerechnet.

23. Das ist aber nicht geschrieben/allein vmb seinent willen/daß jm zugerechnet ist.

24. Sondern auch vmb vnsern willen/welchen es soll zugerechnet werden/so wir glauben an den/der vnsern HERRN JEsum Christum aufferweckt hat von den Todten.

ד

25 אשר מחולל מפשעינו מדכא
מעונתינו ויקם בעבור צדקתנו׃

ה

1 הנה כי־נצדקנו באמונה יש־לנו
שלום את־האלהים באדנינו
ישוע המשיח׃
2 אשר בו גם מצאנו חן בעיני יהוה
לקרוב אליו באמונה לתחנה הזאת
אשר בה עומדים אנחנו ומתהללים
בתקות כבוד־אלהים׃
3 לא לבד בכבוד כי־אם גם מתהללים
אנחנו בצרות יודעים כי־הצרה פועלה
את־המירה׃
4 והתומה את־הבחן והבחן את־השבר׃
5 השבר איננו מביש כי אהבת אלהים
נשפכה בלבותינו ברוח הקדש הנתנה
לנו׃
6 ואם המשיח בהיותנו חולים בעתו
מת על־הרשעים׃
7 כי־בדחק על־הצדיק איש ימות
כי על־הטוב אולי גם איש ימלאו לבו
למות׃
8 ומקים את־אהבתו אלינו האלהים כי־
בהיותנו עוד חטאים המשיח עלינו מת׃
9 וכמה יותר כי־נצדקים עתה בדמו
נושע בידו מחרון אף יהוה׃
10 ואם בהיותנו אויביו התרצינו
בכבוד אלהים במות בנו כמה יותר כי־
מתרצים נושע בחייו׃

γʹ.

25. Ὃς παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν, καὶ ἠγέρθη διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν.

ΚΕΦΑΛ. εʹ.

Δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως, εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν θεὸν, διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.
2. Δι' οὗ καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν τῇ πίστει εἰς τὴν χάριν ταύτην, ἐν ᾗ ἑστήκαμεν, καὶ καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ θεοῦ.
3. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν, εἰδότες ὅτι ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται.
4. Ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα.
5. Ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει· ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ δοθέντος ἡμῖν.
6. Ἔτι γὰρ Χριστὸς, ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν, κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανε.
7. Μόλις γὰρ ὑπὲρ δικαίου τις ἀποθανεῖται· ὑπὲρ γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ τάχα τις καὶ τολμᾷ ἀποθανεῖν.
8. Συνίστησι δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ θεὸς, ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν, Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε.
9. Πολλῷ οὖν μᾶλλον, δικαιωθέντες νῦν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ, σωθησόμεθα δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς.
10. Εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῷ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθησόμεθα ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ.

Cap. IV.

25. Qui traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter justificationem nostram.

Das IIII. Capitel.

25. Welcher ist umb unser Sünde willen dahin gegeben / und umb unser gerechtigkeit willen aufferwecket.

Cap. V.

IVstificati ergo ex fide, pacem habeamus ad Deum, per Dominum nostrum Iesum Christum.

1. Per quem & habemus accessum per fidem in gratiam istam in qua stamus, & gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei.

3. Non solùm autem: sed & gloriamur in tribulationibus: scientes quod tribulatio patientiam operatur.

4. Patientia autem probationem, probatio verò spem.

5. Spes autem non confundit: quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.

6. Vt quid enim Christus, cùm adhuc infirmi essemus, secundùm tempus pro impiis mortuus est?

7. Vix enim pro justo quis moritur: nam pro bono forsitan quis audeat mori.

8. Commendat autem charitatem suam Deus in nobis: quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est

9. Multò igitur magis nunc justificati in sanguine ipsius, salvi erimus ab ira per ipsum.

10. Si enim cùm inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem filii ejus: multò magis reconciliati, salvi erimus in vita ipsius.

Das V. Capitel.

NUn wir denn sind gerecht worden durch den glauben / so haben wir Friede mit Gott / durch unsern HERRN JEsum Christ. Eph. 2. 18.

2. Durch welchen wir auch einen zugang haben im glauben zu dieser gnade / darinnen wir stehen / und rühmen uns der Hoffnung der zukünfftigen Herrligkeit / (die Gott geben soll.)

3. Nicht allein aber das / sondern wir rühmen uns auch der trübsalen / dieweil wir wissen / daß trübsal gedult bringet. Iac. 1. 3.

4. Gedult aber bringet erfahrung / erfahrung aber bringet Hoffnung.

5. Hoffnung aber lesset nicht zuschanden werden. Denn die Liebe Gottes ist außgegossen in unser Hertz durch den heiligen Geist / welcher uns gegeben ist. Heb. 9. 14.

6. Denn auch Christus / da wir noch schwach waren nach der zeit / ist für uns Gottlosen gestorben. Heb. 9. 15. 28. 1. Pet. 3. 18.

7. Nun stirbet kaum jemand umb des Rechtes willen. Umb etwas guts willen dörffte villeicht jemand sterben.

8. Darumb preiset Gott seine Liebe gegen uns / daß Christus für uns gestorben ist / da wir noch Sünder waren.

9. So werden wir je viel mehr durch ihn behalten werden für dem Zorn / nach dem wir durch sein Blut gerecht worden sind.

10. Denn so wir Gott versönet sind / durch den Todt seines Sohns / da wir noch Feinde waren: viel mehr werden wir selig werden / durch sein Leben / so wir nun versönet sind.

ה

11 לא לבד כי אם גם מתהללים
באלהים באדנינו ישוע המשיח אשר
בו עתה את החליפה לקחנו׃

12 על כי כאשר באדם אחד החטאה
באה אל העולם ובחטאה המות וכן
בכל בני אדם בא המות על כי כלם
חטאו׃

13 כי עד התורה חטאה היתה בעולם
והחטאה לא נחשבה באין
התורה׃

14 אך מלך המות מאדם עד משה
גם על האלה האינם חטאו בדמות
עולת אדם אשר הוא צורת האדם
הבא׃

15 אך לא כמו העולה כן גם התחנה
ואם בעולת אדם אחד רבים מתו במה
יותר תחנת האלהים והמתנה בתחנת
האדם אחד ישוע המשיח ברבים
הותיר׃

16 והלא כמו באחד החטאה כן המתנה
כי המשפט מאחד לדין אך מתנת חן
מעולות רבות לצדקה׃

17 ואם בעולת האחד מלך המות
באחד במה יותר האלה אשר את יתר
התחנת ומתנת הצדקה לקחים בחיים
ימלכו באחד ישוע המשיח׃

18 על כן כאשר בעולת אחד על כל
האנשים למשפט כן גם בצדקת אחד
על כל האנשים לצדקה׃

έ.

11. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι ἐν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι᾽ οὗ νῦν τὴν καταλλαγὴν ἐλάβομεν.

12. Διὰ τοῦτο ὥσπερ δι᾽ ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε, καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος· καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διῆλθεν, ἐφ᾽ ᾧ πάντες ἥμαρτον.

13. Ἄχρι γὰρ νόμου ἁμαρτία ἦν ἐν τῷ κόσμῳ· ἁμαρτία δὲ οὐκ ἐλλογεῖται μὴ ὄντος νόμου.

14. Ἀλλ᾽ ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωσέως, καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας ἐπὶ τῷ ὁμοιώματι τῆς παραβάσεως Ἀδάμ, ὅς ἐστι τύπος τοῦ μέλλοντος.

15. Ἀλλ᾽ οὐχ ὡς τὸ παράπτωμα, οὕτω καὶ τὸ χάρισμα. εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι οἱ πολλοὶ ἀπέθανον, πολλῷ μᾶλλον ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ δωρεὰ ἐν χάριτι, τῇ τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς πολλοὺς ἐπερίσσευσε.

16. Καὶ οὐχ ὡς δι᾽ ἑνὸς ἁμαρτήσαντος, τὸ δώρημα. τὸ μὲν γὰρ κρίμα, ἐξ ἑνὸς εἰς κατάκριμα, τὸ δὲ χάρισμα, ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων εἰς δικαίωμα.

17. Εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι ὁ θάνατος ἐβασίλευσε διὰ τοῦ ἑνὸς, πολλῷ μᾶλλον οἱ τὴν περισσείαν τῆς χάριτος καὶ τῆς δωρεᾶς τῆς δικαιοσύνης λαμβάνοντες, ἐν ζωῇ βασιλεύσουσι διὰ τοῦ ἑνὸς Ἰησοῦ Χριστοῦ.

18. Ἄρα οὖν, ὡς δι᾽ ἑνὸς παραπτώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς κατάκριμα, οὕτω καὶ δι᾽ ἑνὸς δικαιώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους, εἰς δικαίωσιν ζωῆς.

Cap. V.

11. Non solùm autem, sed & gloriamur in Deo, per Dominum nostrum Iesum Christum, per quem nunc reconciliationem accepimus.

12. Propterea sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors: & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt.

13. Vsque ad legem enim peccatum erat in mundo: peccatum autem non imputabatur, cùm lex non esset.

14. Sed regnavit mors ab Adam usque ad Moysen, etiam in eos qui non peccaverunt in similitudinem prævaricationis Adæ, qui est forma futuri.

15. Sed non sicut delictum, ita & donum: si enim unius delicto multi mortui sunt: multo magis gratia Dei & donum, in gratia unius hominis Iesu Christi in plures abundavit.

16. Et non sicut per unum peccatum, ita & donum: nam judicium quidem ex uno, in condemnationem: gratia autem ex multis delictis, in justificationem.

17. Si enim unius delicto mors regnavit per vnum: multo magis abundantiam gratiæ & donationis, & justitiæ accipientes, in vita regnabunt, per unum Iesum Christum.

18. Igitur sicut per unius delictum, in omnes homines in condemnationem: sic & per unius iustitiam, in omnes homines in justificationem vitæ.

Das V. Capitel.

11. Nicht allein aber das/sondern wir rühmen vns auch Gottes / durch vnsern HERREN JEsum Christ/durch welchen wir nun die Versönung empfangen haben.

12. Derhalben wie durch einen Menschen die Sünde ist kommen in die Welt/ vnnd der Tode durch die Sünde/vnd ist also der Tode zu allen Menschen durchgedrungen/dieweil sie alle Sünder sind.

13. Denn die Sünde war wol in der Welt/biß auff das gesetz/Aber wo kein gesetze ist / da achtet man der Sünde nicht.

14. Sondern der Todt herrschet von Adam an biß auff Mosen/auch vber die/die nicht gesündiget haben/mit gleicher vbertrettung wie Adam/ welcher ist ein Bild des der zukünfftig war.

15. Aber nicht helt sichs mit der gabe/wie mit der Sünde. Denn so an eines Sünde viel gestorben sind/So ist viel mehr Gottes gnade vnd gabe vielen reichlich wiederfahren/durch die gnade des einigen Menschen JEsu Christi.

16. Vnnd nicht ist die gabe alleine vber eine Sünde/wie durch des einigen Sünders einige Sünde alles verderben. Denn das Vrtheil ist kommen auß einer Sünde zur verdamniß / die gabe aber hilfft auch auß vielen Sünden zur gerechtigkeit.

17. Denn so vmb des einigen Sünde willen der Todt geherrschet hat durch den einen/Vielmehr werden die / so da empfahen die Fülle der gnade vnd der gaben/zur gerechtigkeit herrschen im Leben/durch einen JEsum Christ.

18. Wie nun durch eines Sünde/die Verdamniß vber alle Menschen kommen ist/ Also ist auch durch eines gerechtigkeit / die Rechtfertigung des Lebens vber alle Menschen kommen.

ה

19 כי כאשר על־לא שמוע אדם אחד
חטאים רבים נהיו כן־גם ביקהת אחד
צדיקים רבים יקמו ׃

20 והתורה באה אשר תותר העולתה
ואם נותרה החטאה גם על־יתר הותירה
התחנה ׃

21 למען כמו מלכה החטאה במות
כן תמלך התחנה בישוע המשיח אדנינו ׃

ו

מה נאמר נעמד בחטאה אשר
תותיר התחנה ׃

2 חלילה לנו אשר מתנו לחטאת איך
עוד נחיה בה ׃

3 הלא ידעתם כי כלנו אשר נטבלנו
בישוע המשיח במותו נטבלנו ׃

4 ונקברנו עמו בטבילה למות למען
כמו קם המשיח ממתים בכבוד אביו
כן גם אנחנו בחדשת החיים נהלך ׃

5 לכן אם נטועים מהיינו בדמות מותו
גם בתקומתה נהיה ׃

6 וזאת נדע כי אדמנו הישן נצלב עמו
אשר תהבל גוית החטאת ועוד לא
נעבד לחטאת ׃

7 כי אשר מית נצדק מן החטאת ׃

8 ואם נמות עם המשיח מאמינים
אנחנו כי גם נחיה עמו ׃

9 יודעים כי המשיח קם ממתים עודנו
לא ימות המות עוד לא ימשל בו ׃

ε΄.

19. Ὥσπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου, ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολλοί, οὕτω καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἑνός, δίκαιοι κατασταθήσονται οἱ πολλοί.

20. Νόμος δὲ παρεισῆλθεν, ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα· οὗ δὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις.

21. Ἵνα ὥσπερ ἐβασίλευσεν ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θανάτῳ, οὕτω καὶ ἡ χάρις βασιλεύσῃ, διὰ δικαιοσύνης εἰς ζωὴν αἰώνιον, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

ΚΕΦΑΛ. ϛ΄.

Τί οὖν ἐροῦμεν; ἐπιμενοῦμεν τῇ ἁμαρτίᾳ, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ;

2. Μὴ γένοιτο. οἵτινες ἀπεθάνομεν τῇ ἁμαρτίᾳ, πῶς ἔτι ζήσομεν ἐν αὐτῇ;

3. Ἢ ἀγνοεῖτε, ὅτι, ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν;

4. Συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος, εἰς τὸν θάνατον· ἵνα, ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν, διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρός, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν.

5. Εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα.

6. Τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ.

7. Ὁ γὰρ ἀποθανών, δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας.

8 Εἰ δὲ ἀπεθάνομεν σὺν Χριστῷ, πιστεύομεν, ὅτι καὶ συζήσομεν αὐτῷ.

9. Εἰδότες, ὅτι Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν, οὐκ ἔτι ἀποθνήσκει· θάνατος αὐτοῦ οὐκ ἔτι κυριεύει.

Cap. V.

19. Sicut enim per inobedientiam unius hominis, peccatores constituti sunt multi: ita & per unius obeditionem, justi constituentur multi.
20. Lex autem subintravit, ut abundaret delictum. Vbi autem abundavit delictum, superabundavit gratia.
21. Vt, sicut regnavit peccatum in mortem: ita & gratia regnet per justitiam in vitam æternam, per Iesum Christum Dominum nostrum.

Das V. Capitel.

19. Denn gleich wie durch eines Menschen vngehorsam viel Sünder worden sind / Also auch durch eines gehorsam werden viel gerechte.
20. Das gesetz aber ist neben einkommen / auff daß die Sünde mechtiger würde. Wo aber die Sünde mechtig worden ist/da ist doch die gnade viel mechtiger worden.
21. Auff daß/gleich wie die Sünde geherrschet hat zu dem Todte/ Also auch herrsche die gnade durch die gerechtigkeit zum ewigen Leben/durch JEsum Christ.

Cap. VI.

QVID ergo dicemus? Permanebimus in peccato, ut gratia abundet? Absit.
2. Qui enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo?
3. An ignoratis, quia quicunque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus?
4. Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem: ut, quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus.
5. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus: simul & resurrectionis erimus.
6. Hoc scientes, quia vetus homo noster simul crucifixus est, ut destruatur corpus peccati, ut ultrà non serviamus Peccato.
7. Qui enim mortuus est, justificatus est à peccato.
8. Si autem mortui sumus cum Christo: credimus, quia simul etiam vivemus cum illo.
9. Scientes, quòd Christus resurgens ex mortuis, jam non moritur, mors illi ultrà non dominabitur.

Das VI. Capitel.

WAs wollen wir hiezu sagen? Sollen wir denn in der Sünde beharren/auff daß die gnade desto mechtiger sey? Das sey ferne.
2. Wie solten wir in Sünden wollen leben/der wir abgestorben sind?
3. Wisset ihr nicht/ daß alle/die wir in JEsum Christum getauffet sind/die sind in seinen Todt getaufft? Gal. 3, 27
4. So sind wir je mit jhm begraben/durch die Tauffe in den Todt/Auff daß/ gleich wie Christus ist aufferwecket von den Todten / durch die herrligkeit des Vaters/also sollen wir auch in einem newen Leben wandeln. Eph. 4, 23 Colos. 2, 12
5. So wir aber sambt im gepflantzet werden/ gleich wie er in seinen Todt/so werden wir auch der Aufferstehung gleich seyn. Colos. 3, 10. Heb. 9, 14 12, 12. 1. Pet. 2, 8.
6. Dieweil wir wissen/das vnser alter Mensch sampt jhm gecreutziget ist/auff daß der Sündliche Leib auffhöre / daß wir hinfort der Sünden nicht dienen.
7. Denn wer gestorben ist/der ist gerechtfertiget von der Sünde.
8. Sind wir aber mit Christo gestorben/so glauben wir/daß wir auch mit jm Leben werden.
9. Vnd wissen/daß Christus/von den Todten erwecket/hinfort nicht stirbet/ der todt wird hinfort vber jhn nicht herrschen.

ו

10 כי־אשר מת לחטאה מת הוא
פעם אחת ואשר חי חי הוא לאלהים׃
11 כן גם אתם התחשבו כי מתים אתם
לחטאת וחיים לאלהים בישוע המשיח
אדנינו׃
12 לכן אל־תמלך החטאת בפגרכם
ימות לשמוע אותה במאויו׃
13 ואל תכינו את־נתחיכם לכלי
העולתה לחטאת כי־אם הכינו איש
איש לאלהים כמו חיתם ממתים ואת־
נתחיכם לכלי־הצדקה לאלהים׃
14 וחטאתכם לא ימשול כי אתם
אינכם תחת התורה כי אם תחת התחנה׃
15 ומה נעשה הנחטא כי אין אנחנו
תחת התורה כי אם תחת התחנה חלילה
לנו׃
16 הלא ידעתם כי לאשר תכינו לו את־
נתחיכם לעבדים ליקהה כי עבדיו אתם
לאשר תשמעון או עבדי־החטאה למות
או עבדי השמיעה לצדקה׃
17 ותהי תודה לאלהים כי הייתם
עבדי החטאה ושמעתם מלבב בצורת
המוסרה אשר בה נתתם׃
18 וכי חפשים מחטאה עבדים הייתם
לצדקה׃ 19 כדרך אנוש אדבר בעבור
מחלת בשרכם כאשר הכינותם את־
נתחיכם לעבד לטמאה ולעון לעולה כן
עתה הכינו את־נתחיכם לעבודת הצדקה
לקדש׃ 20 וכאשר הייתם עבדי־החטאה
כן חפשים הייתם עבדי הצדקה׃

ς'.

10. Ὃ γὰρ ἀπέθανε, τῇ ἁμαρτίᾳ ἀπέθανεν ἐφάπαξ· ὃ δὲ ζῇ, ζῇ τῷ θεῷ.

11. Οὕτω καὶ ὑμεῖς λογίζεσθε ἑαυτοὺς νεκροὺς μὲν εἶναι τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῷ θεῷ, ἐν χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

12. Μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ὑμῶν σώματι, εἰς τὸ ὑπακούειν αὐτῇ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ.

13. Μηδὲ παριστάνετε τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα ἀδικίας τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀλλὰ παραστήσατε ἑαυτοὺς τῷ θεῷ, ὡς ἐκ νεκρῶν ζῶντας, καὶ τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα δικαιοσύνης τῷ θεῷ.

14. Ἁμαρτία γὰρ ὑμῶν οὐ κυριεύσει· οὐ γάρ ἐστε ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν.

15. Τί οὖν; ἁμαρτήσομεν, ὅτι οὐκ ἐσμὲν ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν; μὴ γένοιτο.

16. Οὐκ οἴδατε, ὅτι ᾧ παριστάνετε ἑαυτοὺς δούλους εἰς ὑπακοήν, δοῦλοί ἐστε ᾧ ὑπακούετε, ἤτοι ἁμαρτίας εἰς θάνατον, ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιοσύνην.

17. Χάρις δὲ τῷ θεῷ, ὅτι ἦτε δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας, ὑπηκούσατε δὲ ἐκ καρδίας εἰς ὃν παρεδόθητε τύπον διδαχῆς.

18. Ἐλευθερωθέντες δὲ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, ἐδουλώθητε τῇ δικαιοσύνῃ.

19. Ἀνθρώπινον λέγω, διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς ὑμῶν, ὥσπερ γὰρ παρεστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ τῇ ἀνομίᾳ εἰς τὴν ἀνομίαν, οὕτω νῦν παραστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ δικαιοσύνῃ εἰς ἁγιασμόν.

20. Ὅτε γὰρ δοῦλοι ἦτε τῆς ἁμαρτίας, ἐλεύθεροι ἦτε τῇ δικαιοσύνῃ.

Cap. VI.

10. Quod enim mortuus est, peccato mortuus est semel, quod autem vivit, vivit Deo.

11. Ita & vos existimate, vos mortuos quidem esse peccato: viventes autem Deo, in Christo Iesu Domino nostro.

12. Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, vt obediatis concupiscentiis ejus.

13. Sed neq; exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato, sed exhibete vos Deo, tanquam ex mortuis viventes: & membra vestra arma justitiæ Deo.

14. Peccatum enim vobis non dominabitur: non enim sub lege estis, sed sub gratia.

15. Quid ergo? peccabimus, quoniam non sumus sub lege, sed sub gratia? Absit.

16. An nescitis, quoniam cui exhibetis vos servos ad obediendum, servi estis ejus cui obeditis, sive peccati ad mortem, sive obeditionis ad justitiam?

17. Gratia autem Deo, quòd fuistis servi peccati, obedistis autem ex corde in eam formam doctrinæ in qua traditi estis.

18. Liberati autem à peccato, servi facti estis justitiæ.

19 Humanum dico, propter infirmitatem carnis vestræ, sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditiæ & iniquitati, ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ, in sanctificationem.

20. Cum enim servi essetis peccati, liberi fuistis justitiæ.

Das VI Capitel.

10. Denn daß er gestorben ist / das ist er der Sünde gestorben/zu einem mal/ daß er aber lebet/daß lebet er Gotte.

11. Also auch jr/haltet euch darfür/daß ihr der Sünde Todt seydt/vnd lebet Gott/in Christo JEsu vnserm HERRN.

12. So lasset nun die Sünde nicht herschen in ewrem sterblichen Leibe/ jr gehorsam zu leisten in jren lüsten.

13. Auch begebet nicht der Sünden ewre Glieder zu Waaffen der vngerechtigkeit / Sondern begebet euch selbs Gott/als die da auß den Todten lebendig sind / vnnd ewre Glieder GOtt zu Waaffen der gerechtigkeit.

14. Denn die Sünde wirdt nicht herschen können vber euch/Sintemal jr nicht vnter dem Gesetze seydt/sondern vnter der Gnade.

15. Wie nun? Sollen wir sündigen / dieweil wir nicht vnter dem Gesetz / sondern vnter der Gnade sindt? Das sey ferne.

16. Wisset jr nicht/welchem jr euch begebet zu Knechten/in gehorsam/des Knechte seydt jr/dem jr gehorsam seydt/es sey der Sünde zum Todt/ oder dem Gehorsam zur gerechtigkeit? Joh. 8. 34. 2. Pet. 2. 19.

17. Gott sey aber gedanckt/daß jr Knechte der Sünde gewesen seyd/Aber nun gehorsam worden von hertzen/dem Fürbilde der Lehre/welchem jr ergeben seyd.

18. Denn nun jr frey worden seyd von der sünde/seyd jr Knechte worden der gerechtigkeit.

19. Ich muß Menschlich davon reden / vmb der schwachheit willen ewers Fleisches. Gleich wie jr ewer Glider begeben habet zu dienst der vnreinigkeit/von einer Vngerechtigkeit zu der andern / Also begebet auch nun ewre Glieder zu dienste der gerechtigkeit/daß sie heilig werden.

20. Denn da jr der Sünde Knechte waret/ da waret jr frey von der gerechtigkeit.

ו

21 ומה פרי היה אז לכם מאלה באשר
היום תבושו כי אחריתם המות:

22 ועתה כי מחפשים אתם מחטאה
עבדים נעשיתם לאלהים יש לכם פריכם
לקדש ואחריתו את חיי עולם:

23 כי שכר החטאה המות ומתת
אלהים חיי עולם באדנינו ישוע המשיח:

ז

ולא תדעו אחי (כי ליודעי תורה
מדבר אנכי) כי התורה מושלה
באדם בכל עת חייו:

2 כי אשת האיש בעת חייו אסורה
היא לאישה כתורה ואם מת האיש אז
נחפשה היא מתורת האיש:

3 על כן בעודנו חי האיש מנאפת תקרא
אם תהי לאיש אחר ואם ימות האיש
חפשית היא מתורה מהיותה מנאפת
אם תהיה לאיש אחר:

4 לכן אחי גם אתם המתם לתורה
בגוית המשיח להיותכם לאחר אשר קם
ממתים לעשות פרי לאלהים:

5 וכי היינו בבשר בעתי החטאות אשר
בתורה פעלים היו בנתחינו לעשות
פרי למות:

6 ועתה כי חפשנו מתורה אשר בו
נאחזנו מתנו אשר נעבד בחדשת הרוח
ולא בתבלית הכתב:

ϛʹ.

21. Τίνα οὖν καρπὸν εἴχετε τότε ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε; τὸ γὰρ τέλος ἐκείνων, θάνατος.

22. Νυνὶ δὲ ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, δουλωθέντες δὲ τῷ θεῷ, ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμόν, τὸ δὲ τέλος, ζωὴν αἰώνιον.

23. Τὰ γὰρ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας, θάνατος· τὸ δὲ χάρισμα τοῦ θεοῦ ζωὴ αἰώνιος, ἐν χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

ΚΕΦΑΛ. ζ.

Ἢ ἀγνοεῖτε ἀδελφοί· γινώσκουσι γὰρ νόμον λαλῶ· ὅτι ὁ νόμος κυριεύει τοῦ ἀνθρώπου, ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ;

2. Ἡ γὰρ ὕπανδρος γυνὴ τῷ ζῶντι ἀνδρὶ δέδεται νόμῳ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνήρ, κατήργηται ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ ἀνδρός.

3. Ἄρα οὖν ζῶντος τοῦ ἀνδρὸς, μοιχαλὶς χρηματίσει, ἐὰν γένηται ἀνδρὶ ἑτέρῳ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνήρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ἀπὸ τοῦ νόμου, τοῦ μὴ εἶναι αὐτὴν μοιχαλίδα, γενομένην ἀνδρὶ ἑτέρῳ.

4. Ὥστε, ἀδελφοί μου, καὶ ὑμεῖς ἐθανατώθητε τῷ νόμῳ, διὰ τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ εἰς τὸ γενέσθαι ὑμᾶς ἀνδρὶ ἑτέρῳ, τῷ ἐκ νεκρῶν ἐγερθέντι, ἵνα καρποφορήσωμεν τῷ θεῷ.

5. Ὅτε γὰρ ἦμεν ἐν τῇ σαρκί, τὰ παθήματα τῶν ἁμαρτιῶν, τὰ διὰ τοῦ νόμου ἐνηργεῖτο ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, εἰς τὸ καρποφορῆσαι τῷ θανάτῳ.

6. Νυνὶ δὲ κατηργήθημεν ἀπὸ τοῦ νόμου, ἀποθανόντες ἐν ᾧ κατειχόμεθα, ὥστε δουλεύειν ἡμᾶς ἐν καινότητι πνεύματος, καὶ οὐ παλαιότητι γράμματος.

Cap VI.

21. Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est.
22. Nunc verò liberati à peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem: finem verò vitam æternam.
23. Stipendia enim peccati, mors. Gratia autem Dei, vita æterna in Christo Iesu Domino nostro.

Das VI. Capitel.

21. Was hattet jr nun zu der zeit für Frucht? welcher jr euch jetzt schämet/denn das ende derselbigen ist der Todt.

22. Nun jr aber seydt von der Sünde frey/vnd Gottes Knechte worden/habt jhr ewre Frucht/daß jr heilig werdet/daß ende aber das ewige Lebē.

23. Denn der Todt ist der Sünden Sold/Aber die Gabe Gottes ist das ewige Leben/ in Christo JEsu vnserm HERRN.

Cap. VII.

AN ignoratis fratres, (scientibus enim legem loquor,) quia lex in homine dominatur, quanto tempore vivit?

2. Nam quæ sub viro est mulier: vivente viro alligata est legi: si autem mortuus fuerit vir ejus: soluta est à lege viri.

3. Igitur vivente viro, vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro: si autem mortuus fuerit vir ejus, liberata est à lege viri: ut non sit adultera, si fuerit cum alio viro.

4. Itaque fratres mei, & vos mortificati estis legi, per corpus Christi: ut sitis alterius, qui ex mortuis resurrexit, ut fructificetis Deo.

5. Cùm enim essemus in carne, passiones peccatorum, quæ per legem erant, operabantur in membris nostris, ut fructificarēt morti.

6. Nunc autem soluti sumus à lege mortis, in qua detinebamur: ita, ut serviamus in novitate spiritus, & non in vetustate literæ.

Das VII. Capitel.

WIsset jhr nicht/lieben Brüder (Denn ich rede mit denen/die das Gesetz wissen) daß das Gesetze herzschet vber den Menschen/so lange er lebet?

2. Denn ein Weib/das vnter dem Manne ist/dieweil der Mann lebet/ist sie verbunden an das Gesetz/so aber der Mann stirbet/so ist sie loß vom gesetz deß Mannes. 1. Cor 7. 39.

3. Wo sie nun bey einem andern Manne ist/weil der Mann lebet/wirdt sie ein Ehebrecherin geheissen. So aber der Mann stirbet/ist sie frey vom Gesetze/daß sie nicht eine Ehebrecherin ist/wo sie einen andern Mann nimpt.

4. Also auch/meine Brüder/jr seydt getödtet dem Gesetz/durch den Leib Christi/daß jhr eines andern seydt/nemblich deß/der von den Todten aufferwecket ist/auff dz wir Gotte frucht bringē.

5. Denn da wir im Fleisch waren/da war das wüten der Sünde (welche durchs Gesetze sich erreget) kräfftig in vnsern Gliedern/ dem Todt frucht zu bringen.

6. Nun aber sindt wir vom Gesetze loß/vnnd jm abgestorben/daß vns gefangen hielt/Also daß wir dienen sollen im newen Wesen des Geistes/vnd nicht im alten Wesen deß Buchstabens.

ז

7 ומה נאמר כי התורה חטאת היא
חלילה כי אם את החטאת לא ידעתי
כי אם בתורה כי את החמדה לא ידעתי
אם לא אמרה התורה לא תחמוד :
8 כי החטאה מצאה את סבתה במצוה
לפעול בי את כל חמדה כי בלתי התורה
החטאה מתה היא :
9 ואני חייתי בלתי התורה כעת ובבוא
המצוה אז שבה חיתה החטאה :
10 ואני מתי ונמצאה בי המצוה
הנתנה לחיים כי למות היא :
11 כי החטאה כאשר מצאה סבתה
במצוה השיאתני ובה המיתתני :
12 לכן התורה קדושה היא והמצוה
קדושה צדיקה וטובה היא :
13 ואשר טובה היא היתה לי למיתה
חלילה כי אם אשר תראה החטאה כי
חטאה היא בטובה פעלה בי את המות
להיותה על יתר חוטאת חטאת
במצוה :
14 כי ידענו כי התורה רוח היא ואני
בשר הוא נמכר תחת החטאת :
15 כי את אשר פועל אני איני יודע
כי אינני עושה אשר אוהב כי אם
אשר שונא אנכי :
16 ואם עושה אני אשר אינני אוהב
יאת אני לתורה כי טובה היא :
17 ומעתה אינני עוד פועל אותה כי אם
החטאה אשר שוכנה בי :

ζ.

7. Τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ὁ νόμος ἁμαρτία; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ τὴν ἁμαρτίαν οὐκ ἔγνων, εἰ μὴ διὰ νόμου· τήν τε γὰρ ἐπιθυμίαν οὐκ ᾔδειν, εἰ μὴ ὁ νόμος ἔλεγεν, οὐκ ἐπιθυμήσεις.

8. Ἀφορμὴν δὲ λαβοῦσα ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς, κατειργάσατο ἐν ἐμοὶ πᾶσαν ἐπιθυμίαν. χωρὶς γὰρ νόμου ἁμαρτία νεκρά.

9. Ἐγὼ δὲ ἔζων χωρὶς νόμου ποτέ· ἐλθούσης δὲ τῆς ἐντολῆς, ἡ ἁμαρτία ἀνέζησεν.

10. Ἐγὼ δὲ ἀπέθανον. καὶ εὑρέθη μοι ἡ ἐντολὴ ἡ εἰς ζωήν, αὕτη εἰς θάνατον.

11. Ἡ γὰρ ἁμαρτία ἀφορμὴν λαβοῦσα διὰ τῆς ἐντολῆς ἐξηπάτησέ με, καὶ δι᾽ αὐτῆς ἀπέκτεινεν.

12. Ὥστε ὁ μὲν νόμος ἅγιος, καὶ ἡ ἐντολὴ ἁγία καὶ δικαία καὶ ἀγαθή.

13. Τὸ οὖν ἀγαθὸν ἐμοὶ γέγονε θάνατος; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ ἡ ἁμαρτία ἵνα φανῇ ἁμαρτία, διὰ τοῦ ἀγαθοῦ μοι κατεργαζομένη θάνατον, ἵνα γένηται καθ᾽ ὑπερβολὴν ἁμαρτωλὸς ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς.

14. Οἴδαμεν γὰρ ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστιν· ἐγὼ δὲ σαρκικός εἰμι, πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν.

15. Ὃ γὰρ κατεργάζομαι, οὐ γινώσκω, οὐ γὰρ ὃ θέλω, τοῦτο πράσσω· ἀλλ᾽ ὃ μισῶ, τοῦτο ποιῶ.

16. Εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω, τοῦτο ποιῶ, σύμφημι τῷ νόμῳ ὅτι καλός.

17. Νυνὶ δὲ οὐκ ἔτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτό, ἀλλ᾽ ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία.

Cap. VII.

7. Quid ergo dicemus? Lex peccatum est? Absit. Sed peccatum non cognovi, nisi per legem, nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret: Non concupisces

8. Occasione autem accepta, peccatum per mandatum operatum est in me omnem cōcupiscentiam Sine lege enim peccatum mortuum erat.

9. Ego autem vivebam sine lege aliquando Sed cùm venisset mandatum: peccatum revixit.

10. Ego autem mortuus sum: & inventum est mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc esse ad mortem.

11. Nam peccatum occasione accepta per mandatum, seduxit me, & per illud occidit.

12. Itaque lex quidem sancta, & mandatum sanctum, & justum, & bonum.

13. Quod ergo bonum est, mihi factum est mors? Absit, sed peccatum, ut appareat peccatum, per bonum operatum est mihi mortem ut fiat suprà modum peccans peccatum per mandatum.

14. Scimus enim quòd lex spiritualis est: ego autem carnalis sum, venundatus sub peccato.

15. Quod enim operor, non intelligo: non enim quod volo, hoc ago: sed quod odi, illud facio.

16. Si autem quod nolo, illud facio: consentio legi, quoniam bona est.

17. Nunc autem jam non ego operor illud, sed, quod habitat in me, peccatum.

Das VII. Capitel.

7. Was wollen wir denn weiter sagen? Ist das Gesetz Sünde? Das sey ferne. Aber die Sünde erkannte ich nicht / ohn durchs Gesetze. Denn ich wuste nichts von der lust / wo das Gesetze nicht hette gesagt: Laß dich nicht gelüsten. Ex. 20,17 Deu. 5,21

8. Da nam aber die Sünde ursach am Gebot/ und erreget in mir allerley Lust. Denn ohn das Gesetze war die Sünde todt.

9. Ich aber lebete etwa ohn Gesetze. Da aber das gebot kam/ward die Sünde wider lebendig.

10. Ich aber starb. Und es befand sich/daß das Gebot mir zum Todte reichet/daß mir doch zum Leben gegeben war.

11. Denn die Sünde nam ursache am Gebot/ und betroz mich/und tödtet mich durch dasselbige Gebot.

12. Das Gesetz ist je heilig/und das gebot heilig/recht und gut. 1.Tim. 1,8

13. Ist denn das da gut ist/mir ein Todt worden? Das sey ferne. Aber die Sünde / auff daß sie erschiene/wie sie Sünde ist/ hat sie mir durch das gute den Todt gewircket/Auff daß die sünde würde uberauß mechtig durchs Gebot.

14. Denn wir wissen/daß das Gesetz geistlich ist/ich bin aber fleischlich/unter die Sünde verkaufft.

15. Denn ich weiß nicht was ich thu / denn ich thu nicht das ich will/sondern daß ich hasse/ das thu ich.

16. So ich aber das thu/daß ich nicht will/ so willige ich/daß das Gesetz gut sey.

17. So thue ich nun dasselbige nicht/ sondern die Sünde/die in mir wohnet.

ה

19 כי כאשר על־לא שמוע אדם אחד
חטאים רבים נהיו כן־גם ביקהת אחד
צדיקים רבים יקמו :

20 והתורה באה אשר תותר העולתה
ואם נותרה החטאה גם על־יתר הותירה
התחנה :

2. למען כמו מלכה החטאה במות
כן תמלך התחנה בישוע המשיח אדנינו :

ו

מה נאמר נעמוד בחטאה אשר
תותיר התחנה :

2 חלילה לנו אשר מתנו לחטאת איך
עוד נחיה בה :

3 הלא ידעתם כי כלנו אשר נטבלנו
בישוע המשיח במותו נטבלנו :

4 ונקברנו עמו בטבילה למות למען
כמו קם המשיח ממתים בכבוד אביו
כן גם אנחנו בחדשת החיים נהלך :

5 לכן אם נטועים היינו בדמות מותו
גם בתקומה נהיה :

6 וזאת נדע כי אדמנו הישן נצלב עמו
אשר תהבל גוית החטאת ועוד לא
נעבד לחטאת :

7 כי אשר מת נצדק מן החטאת :

8 ואם נמות עם המשיח מאמינים
אנחנו כי גם נחיה עמו :

9 יודעים כי המשיח קם ממתים עודנו
לא ימות המות עוד לא ימשל בו :

ε'.

19. Ὥσπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου, ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολλοί, οὕτω καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἑνὸς, δίκαιοι κατασταθήσονται οἱ πολλοί.

20. Νόμος δὲ παρεισῆλθεν, ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα· οὗ δὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις.

21. Ἵνα ὥσπερ ἐβασίλευσεν ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θανάτῳ, οὕτω καὶ ἡ χάρις βασιλεύσῃ, διὰ δικαιοσύνης εἰς ζωὴν αἰώνιον, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

ΚΕΦΑΛ. ϛ'.

Τι οὖν ἐροῦμεν; ἐπιμενοῦμεν τῇ ἁμαρτίᾳ, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ;

2. Μὴ γένοιτο. οἵτινες ἀπεθάνομεν τῇ ἁμαρτίᾳ, πῶς ἔτι ζήσομεν ἐν αὐτῇ;

3. Ἢ ἀγνοεῖτε, ὅτι, ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν;

4. Συνετάφημεν οὖν αὐτῷ, διὰ τοῦ βαπτίσματος, εἰς τὸν θάνατον· ἵνα, ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν, διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρὸς, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν.

5. Εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα.

6. Τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ.

7. Ὁ γὰρ ἀποθανὼν, δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας.

8 Εἰ δὲ ἀπεθάνομεν σὺν Χριστῷ, πιστεύομεν ὅτι καὶ συζήσομεν αὐτῷ.

9. Εἰδότες, ὅτι Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν, οὐκ ἔτι ἀποθνήσκει· θάνατος αὐτοῦ οὐκ ἔτι κυριεύει.

Cap. V.

19. Sicut enim per inobedientiam unius hominis, peccatores constituti sunt multi: ita & per unius obeditionem, justi constituentur multi.
20. Lex autem subintravit, ut abundaret delictum. Vbi autem abundavit delictum, superabundavit gratia.
21. Vt, sicut regnavit peccatum in mortem: ita & gratia regnet per justitiam in vitam æternam, per Iesum Christum Dominum nostrum.

Cap. VI.

QVID ergo dicemus? Permanebimus in peccato, ut gratia abundet? Absit.
2. Qui enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo?
3. An ignoratis, quia quicunque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus?
4. Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem: ut, quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus.
5 Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus: simul & resurrectionis erimus.
6. Hoc scientes, quia vetus homo noster simul crucifixus est, ut destruatur corpus peccati, ut ultrà non serviamus Peccato.
7. Qui enim mortuus est, justificatus est à peccato.
8 Si autem mortui sumus cum Christo: credimus, quia simul etiam vivemus cum illo.
9. Scientes, quòd Christus resurgens ex mortuis, jam non moritur, mors illi ultrà non dominabitur.

Das V. Capitel.

19. Denn gleich wie durch eines Menschen ungehorsam viel Sünder worden sind / Also auch durch eines gehorsam werden viel gerechte.
20. Das gesetz aber ist neben einkommen / auff daß die Sünde mechtiger würde. Wo aber die Sünde mechtig worden ist/da ist doch die gnade viel mechtiger worden.
21. Auff daß/gleich wie die Sünde geherrschet hat zu dem Tode / Also auch herrsche die gnade durch die gerechtigkeit zum ewigen Leben/durch JEsum Christ.

Das VI. Capitel.

WAs wollen wir hiezu sagen? Sollen wir denn in der Sünde beharren/auff daß die gnade desto mechtiger sey? Das sey ferne.
2. Wie solten wir in Sünden wollen leben/der wir abgestorben sind?
3. Wisset jhr nicht/ daß alle/die wir in JEsum Christum getaufft sind/die sind in seinen Tode getaufft? Gal. 3, 27
4. So sind wir je mit jhm begraben/durch die Tauffe in den Todt/Auff daß/ gleich wie Christus ist aufferwecket von den Todten / durch die herrligkeit des Vaters/also sollen wir auch in einem newen Leben wandeln. Eph. 4, 23 Colos. 2, 12
5. So wir aber sambt im gepflantzet werden/ gleich wie er in seinen Todt/so werden wir auch der Aufferstehung gleich seyn. Colos. 3, 10. Heb. 9, 14 12, 12. 1. Pet. 2, 2.
6. Dieweil wir wissen/das unser alter Mensch sampt jhm gecreutziget ist/auff daß der Sündliche Leib auffhöre / daß wir hinfort der Sünden nicht dienen.
7. Denn wer gestorben ist/der ist gerechtfertiget von der Sünde.
8. Sind wir aber mit Christo gestorben/so glauben wir/daß wir auch mit jm Leben werden.
9. Und wissen/daß Christus/von den Todten erwecket/hinfort nicht stirbet/ der todt wird hinfort uber jhn nicht herrschen.

ה

11 לא לבד כי אם גם מתהללים
באלהים באדנינו ישוע המשיח אשר
בו עתה את החליפה לקחנו׃

12 על כי כאשר באדם אחד החטאה
באה אל העולם ובחטאה המות וכי
בכל בני אדם בא המות על כי כלם
חטאו׃

13 כי עד התורה חטאה היתה בעולם
והחטאה לא נחשבה באין
התורה׃

14 אך הלך המות מאדם עד משה
גם על האלה האינם חטאו בדמות
עולת אדם אשר הוא צורת האדם
הבא׃

15 אך לא כמו העולה כן גם התחנה
ואם בעולת אדם אחד רבים מתו במה
יותר תחנת האלהים והמתנה בתחנת
האדם אחד ישוע המשיח ברבים
הותיר׃

16 והלא כמו באחד החטאה כן המתנה
כי המשפט מאחד לדין אך מתנת חן
מעולות רבות לצדקה׃

17 ואם בעולת האחד מלך המות
באחד במה יותר האלה אשר את יתר
התחנה ומתנת הצדקה לקחים בחיים
ימלכו באחד ישוע המשיח׃

18 על כן כאשר בעולת אחד על כל
האנשים למשפט כן גם בצדקת אחד
על כל האנשים לצדקה׃

ε.

11. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι ἐν τῷ θεῷ διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, δι᾽ οὗ νῦν τὴν καταλλαγὴν ἐλάβομεν.

12. Διὰ τοῦτο ὥσπερ δι᾽ ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε, καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος· καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διῆλθεν, ἐφ᾽ ᾧ πάντες ἥμαρτον.

13. Ἄχρι γὰρ νόμου ἁμαρτία ἦν ἐν τῷ κόσμῳ· ἁμαρτία δὲ οὐκ ἐλλογεῖται μὴ ὄντος νόμου.

14. Ἀλλ᾽ ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ ἀδὰμ μέχρι μωσέως, καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας ἐπὶ τῷ ὁμοιώματι τῆς παραβάσεως ἀδάμ, ὅς ἐστι τύπος τοῦ μέλλοντος.

15. Ἀλλ᾽ οὐχ ὡς τὸ παράπτωμα, οὕτω καὶ τὸ χάρισμα. εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι οἱ πολλοὶ ἀπέθανον, πολλῷ μᾶλλον ἡ χάρις τοῦ θεοῦ καὶ ἡ δωρεὰ ἐν χάριτι, τῇ τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου ἰησοῦ χριστοῦ εἰς τοὺς πολλοὺς ἐπερίσσευσε.

16. Καὶ οὐχ ὡς δι᾽ ἑνὸς ἁμαρτήσαντος, τὸ δώρημα. τὸ μὲν γὰρ κρίμα, ἐξ ἑνὸς εἰς κατάκριμα, τὸ δὲ χάρισμα, ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων εἰς δικαίωμα.

17. Εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι ὁ θάνατος ἐβασίλευσε διὰ τοῦ ἑνός, πολλῷ μᾶλλον οἱ τὴν περισσείαν τῆς χάριτος, καὶ τῆς δωρεᾶς τῆς δικαιοσύνης λαμβάνοντες, ἐν ζωῇ βασιλεύσουσι διὰ τοῦ ἑνὸς ἰησοῦ χριστοῦ.

18. Ἄρα οὖν, ὡς δι᾽ ἑνὸς παραπτώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς κατάκριμα, οὕτω καὶ δι᾽ ἑνὸς δικαιώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς δικαίωσιν ζωῆς.

Cap. V.

11. Non solùm autem, sed & gloriamur in Deo, per Dominum nostrum Iesum Christum, per quem nunc reconciliationem accepimus.

12. Propterea sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors: & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt.

13. Vsque ad legem enim peccatum erat in mundo: peccatum autem non imputabatur, cùm lex non esset

14. Sed regnavit mors ab Adam usque ad Moysen, etiam in eos qui non peccaverunt in similitudinem prævaricationis Adæ, qui est forma futuri.

15. Sed non sicut delictum, ita & donum: si enim unius delicto multi mortui sunt: multo magis gratia Dei & donum, in gratia unius hominis Iesu Christi in plures abundavit.

16. Et non sicut per unum peccatum, ita & donum: nam judicium quidem ex uno, in condemnationem: gratia autem ex multis delictis, in justificationem.

17. Si enim unius delicto mors regnavit per vnum: multo magis abundantiam gratiæ & donationis, & justitiæ accipientes, in vita regnabunt, per unum Iesum Christum.

18. Igitur sicut per unius delictum, in omnes homines in condemnationem: sic & per unius justitiam, in omnes homines in justificationem vitæ.

Das V. Capitel.

11. Nicht allein aber das/sondern wir rühmen vns auch Gottes / durch vnsern HERREN JEsum Christ/durch welchen wir nun die Versönung empfangen haben.

12. Derhalben wie durch einen Menschen die Sünde ist kommen in die Welt/ vnnd der Todt durch die Sünde/vnd ist also der Todt zu allen Menschen durchgedrungen/dieweil sie alle Sünder sind.

13. Denn die Sünde war wol in der Welt/biß auff das gesetz/Aber wo kein gesetze ist / da achtet man der Sünde nicht.

14. Sondern der Todt herrschet von Adam an biß auff Mosen/auch vber die/die nicht gesündiget haben/mit gleicher vbertrettung wie Adam/welcher ist ein Bild des der zukünfftig war.

15. Aber nicht helt sichs mit der gabe/wie mit der Sünde. Denn so an eines Sünde viel gestorben sind/So ist viel mehr Gottes gnade vnd gabe vielen reichlich wiederfahren/durch die gnade des einigen Menschen JEsu Christi.

16. Vnnd nicht ist die gabe alleine vber eine Sünde/wie durch des einigen Sünders einige Sünde alles verderben. Denn das Vrtheil ist kommen auß einer Sünde zur verdamniß / die gabe aber hilfft auch auß vielen Sünden zur gerechtigkeit.

17. Denn so vmb des einigen Sünde willen der Todt geherrschet hat durch den einen/Vielmehr werden die / so da empfahen die Fülle der gnade vnd der gaben/zur gerechtigkeit herrschen im Leben/durch einen JEsum Christ.

18. Wie nun durch eines Sünde/die Verdamniß vber alle Menschen kommen ist/ Also ist auch durch eines gerechtigkeit / die Rechtfertigung des Lebens vber alle Menschen kommen.

ה

19 כי כאשר על־לא שמוע אדם אחד
חטאים רבים נהיו כן־גם בצדקת אחד
צדיקים רבים יקמו ׃

20 והתורה באה אשר תותר העולתה
ואם נותרה החטאה גם על־יתר הותירה
התחנה ׃

2 למען כמו מלכה החטאה במות
כן תמלך התחנה בישוע המשיח אדנינו ׃

ו

מה נאמר נעמד בחטאה אשר
תותיר התחנה ׃
2 חלילה לנו אשר מתנו לחטאת איך
עוד נחיה בה ׃
3 הלא ידעתם כי כלנו אשר נטבלנו
בישוע המשיח במותו נטבלנו ׃
4 ונקברנו עמו בטבילה למות למען
כמו קם המשיח ממתים בכבוד אביו
כן גם אנחנו בחדשת החיים נהלך ׃
5 לכן אם נטועים מהיינו בדמות מותו
גם בתקומתו נהיה ׃
6 וזאת נדע כי אדמנו הישן נצלב עמו
אשר תתבל גוית החטאת ועוד לא
נעבוד לחטאת ׃
7 כי אשר מית נצדק מן החטאת ׃
8 ואם במות עם המשיח מאמינים
אנחנו כי גם נחיה עמו ׃
9 יודעים כי המשיח קם ממתים עודנו
לא ימות המות עוד לא ימשל בו ׃

ε΄.

19. Ὥσπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου, ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολλοί, οὕτω καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἑνὸς, δίκαιοι κατασταθήσονται οἱ πολλοί.

20. Νόμος δὲ παρεισῆλθεν, ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα· οὗ δὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις.

21. Ἵνα ὥσπερ ἐβασίλευσεν ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θανάτῳ, οὕτω καὶ ἡ χάρις βασιλεύσῃ, διὰ δικαιοσύνης εἰς ζωὴν αἰώνιον, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

ΚΕΦΑΛ. ϛ΄.

Τί οὖν ἐροῦμεν; ἐπιμενοῦμεν τῇ ἁμαρτίᾳ, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ;

2. Μὴ γένοιτο. οἵτινες ἀπεθάνομεν τῇ ἁμαρτίᾳ, πῶς ἔτι ζήσομεν ἐν αὐτῇ;

3. Ἢ ἀγνοεῖτε, ὅτι, ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν;

4. Συνετάφημεν οὖν αὐτῷ, διὰ τοῦ βαπτίσματος, εἰς τὸν θάνατον· ἵνα, ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν, διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρὸς, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν.

5. Εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα.

6. Τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ.

7. Ὁ γὰρ ἀποθανὼν, δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας.

8 Εἰ δὲ ἀπεθάνομεν σὺν Χριστῷ, πιστεύομεν, ὅτι καὶ συζήσομεν αὐτῷ.

9. Εἰδότες, ὅτι Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν, οὐκ ἔτι ἀποθνήσκει· θάνατος αὐτοῦ οὐκ ἔτι κυριεύει.

Cap. V.

19. Sicut enim per inobedientiam unius hominis, peccatores constituti sunt multi: ita & per unius obeditionem, justi constituentur multi.
20. Lex autem subintravit, ut abundaret delictum. Vbi autem abundavit delictum, superabundavit gratia.
21. Vt, sicut regnavit peccatum in mortem: ita & gratia regnet per justitiam in vitam æternam, per Iesum Christum Dominum nostrum.

Cap. VI.

QVID ergo dicemus? Permanebimus in peccato, ut gratia abundet? Absit.
2. Qui enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo?
3. An ignoratis, quia quicunque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus?
4. Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem: ut, quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus.
5. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus: simul & resurrectionis erimus.
6. Hoc scientes, quia vetus homo noster simul crucifixus est, ut destruatur corpus peccati, ut ultrà non serviamus Peccato.
7. Qui enim mortuus est, justificatus est à peccato.
8. Si autem mortui sumus cum Christo: credimus, quia simul etiam vivemus cum illo.
9. Scientes, quòd Christus resurgens ex mortuis, jam non moritur, mors illi ultrà non dominabitur.

Das V. Capitel.

19. Denn gleich wie durch eines Menschen ungehorsam viel Sünder worden sind / Also auch durch eines gehorsam werden viel gerechte.
20. Das gesetz aber ist neben einkommen / auff daß die Sünde mechtiger würde. Wo aber die Sünde mechtig worden ist / da ist doch die gnade viel mechtiger worden.
21. Auff daß / gleich wie die Sünde geherrschet hat zu dem Tode / Also auch herrsche die gnade durch die gerechtigkeit zum ewigen Leben / durch JEsum Christ.

Das VI. Capitel.

WAs wollen wir hiezu sagen? Sollen wir denn in der Sünde beharren / auff daß die gnade desto mechtiger sey? Das sey ferne.
2. Wie solten wir in Sünden wollen leben / der wir abgestorben sind?
3. Wisset ihr nicht / daß alle / die wir in JEsum Christum getaufft sind / die sind in seinen Tode getaufft? Gal. 3, 27
4. So sind wir je mit ihm begraben / durch die Tauffe in den Tod / Auff daß / gleich wie Christus ist aufferwecket von den Todten / durch die herrligkeit des Vaters / also sollen wir auch in einem newen Leben wandeln. Eph. 4, 23 Colos. 2, 12
5. So wir aber sambt im gepflantzet werden / gleich wie er in seinen Tod / so werden wir auch der Aufferstehung gleich seyn. Colos. 3, 10. Heb. 9, 14 12, 12. 1. Pet. 2, 1.
6. Dieweil wir wissen / das unser alter Mensch sampt ihm gecreutziget ist / auff daß der Sündliche Leib auffhöre / daß wir hinfort der Sünden nicht dienen.
7. Denn wer gestorben ist / der ist gerechtfertiget von der Sünde.
8. Sind wir aber mit Christo gestorben / so glauben wir / daß wir auch mit im Leben werden.
9. Und wissen / daß Christus / von den Todten erwecket / hinfort nicht stirbet / der todt wird hinfort uber ihn nicht herrschen.

Cap. VI.

10. Quod enim mortuus est, peccato mortuus est semel, quod autem vivit, vivit Deo.

11. Ita & vos existimate, vos mortuos quidem esse peccato: viventes autem Deo, in Christo Iesu Domino nostro.

12. Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, vt obediatis concupiscentiis ejus.

13. Sed neq; exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato, sed exhibete vos Deo, tanquam ex mortuis viventes: & membra vestra arma justitiæ Deo.

14. Peccatum enim vobis non dominabitur: non enim sub lege estis, sed sub gratia.

15. Quid ergo? peccabimus, quoniam non sumus sub lege, sed sub gratia? Absit.

16. An nescitis, quoniam cui exhibetis vos servos ad obediendum, servi estis ejus cui obeditis, sive peccati ad mortem, sive obeditionis ad justitiam?

17. Gratia autem Deo, quòd fuistis servi peccati, obedistis autem ex corde in eam formam doctrinæ in qua traditi estis.

18. Liberati autem à peccato, servi facti estis justitiæ.

19 Humanum dico, propter infirmitatem carnis vestræ, sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditiæ & iniquitati, ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ, in sanctificationem.

20. Cum enim servi essetis peccati, liberi fuistis justitiæ.

Das VI Capitel.

10. Denn daß er gestorben ist / das ist er der Sünde gestorben / zu einem mal / daß er aber lebet / daß lebet er Gotte.

11. Also auch jr / haltet euch darfür / daß jhr der Sünde Todt seydt / vnd lebet Gott / in Christo JEsu vnserm HERRN.

12. So lasset nun die Sünde nicht herrschen in ewrem sterblichen Leibe / jr gehorsam zu leisten in jren lüsten.

13. Auch begebet nicht der Sünden ewre Glieder zu Waaffen der vngerechtigkeit / Sondern begebet euch selbs Gott / als die da auß den Todten lebendig sind / vnnd ewre Glieder GOtt zu Waaffen der gerechtigkeit.

14. Denn die Sünde wirdt nicht herrschen können vber euch / Sintemal jr nicht vnter dem Gesetze seydt / sondern vnter der Gnade.

15. Wie nun? Sollen wir sündigen / dieweil wir nicht vnter dem Gesetz / sondern vnter der Gnade sindt? Das sey ferrne.

16. Wisset jr nicht / welchem jr euch begebet zu Knechten / in gehorsam / des Knechte seydt jr / dem jr gehorsam seydt / es sey der Sünde zum Todt / oder dem Gehorsam zur gerechtigkeit? Ioh. 8. 34. 2. Pet. 2. 19.

17. Gott sey aber gedanckt / daß jr Knechte der Sünde gewesen seyd / Aber nun gehorsam worden von hertzen / dem Fürbilde der Lehre / welchem jr ergeben seyd.

18. Denn nun jr frey worden seyd von der sünde / seyd jr Knechte worden der gerechtigkeit.

19. Ich muß Menschlich davon reden / vmb der schwachheit willen ewers Fleisches. Gleich wie jr ewer Glider begeben habet zu dienst der vnreinigkeit / von einer Vngerechtigkeit zu der andern / Also begebet auch nun ewre Glieder zu dienste der gerechtigkeit / daß sie heilig werden.

20. Denn da jr der Sünde Knechte waret / da waret jr frey von der gerechtigkeit.

ו

21 ומה פרי היה אז לכם מאלה באשר היום תבושו כי אחריתם המות:

22 ועתה כי מחפשים אתם מהחטאה עבדים נעשיתם לאלהים יש לכם פריכם לקדש ואחריתו את חיי עולם:

23 כי שכר החטאה המות ומתת אלהים חיי עולם באדנינו ישוע המשיח:

ז

הלא תדעו אחי (כי ליודעי תורה מדבר אנכי) כי התורה מושלה באדם בכל עת חייו:

2 כי אשת האיש בעת חייו אסורה היא לאישה בתורה ואם מת האיש אז מחפשה היא מתורת האיש:

3 על כן בעוד חי האיש מנאפת תקרא אם תהי לאיש אחר ואם ימות האיש חפשית היא מתורה מהיותה מנאפת אם תהיה לאיש אחר:

4 לכן אחי גם אתם המותם לתורה בגוית המשיח להיותכם לאחר אשר קם ממתים לעשות פרי לאלהים:

5 וכי היינו בבשר בעותי החטאות אשר בתורה פעלים היו בנתחינו לעשות פרי למות:

6 ועתה כי חפשנו מתורה אשר בו נאחזנו מתנו אשר נעבוד בחדשת הרוח ולא בתבלית הכתב:

ς.

21. Τίνα οὖν καρπὸν εἴχετε τότε ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε; τὸ γὰρ τέλος ἐκείνων, θάνατος.

22. Νυνὶ δὲ ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, δουλωθέντες δὲ τῷ Θεῷ, ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμόν, τὸ δὲ τέλος, ζωὴν αἰώνιον.

23. Τὰ γὰρ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας, θάνατος· τὸ δὲ χάρισμα τοῦ Θεοῦ ζωὴ αἰώνιος, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

ΚΕΦΑΛ. ζ.

Ἢ ἀγνοεῖτε ἀδελφοί· γινώσκουσι γὰρ νόμον λαλῶ· ὅτι ὁ νόμος κυριεύει τοῦ ἀνθρώπου, ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ;

2 Ἡ γὰρ ὕπανδρος γυνὴ τῷ ζῶντι ἀνδρὶ δέδεται νόμῳ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνήρ, κατήργηται ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ ἀνδρός.

3. Ἄρα οὖν ζῶντος τοῦ ἀνδρός, μοιχαλὶς χρηματίσει, ἐὰν γένηται ἀνδρὶ ἑτέρῳ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνήρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ἀπὸ τοῦ νόμου, τοῦ μὴ εἶναι αὐτὴν μοιχαλίδα, γενομένην ἀνδρὶ ἑτέρῳ.

4. Ὥστε, ἀδελφοί μου, καὶ ὑμεῖς ἐθανατώθητε τῷ νόμῳ, διὰ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ γενέσθαι ὑμᾶς ἀνδρὶ ἑτέρῳ, τῷ ἐκ νεκρῶν ἐγερθέντι, ἵνα καρποφορήσωμεν τῷ Θεῷ.

5. Ὅτε γὰρ ἦμεν ἐν τῇ σαρκί, τὰ παθήματα τῶν ἁμαρτιῶν, τὰ διὰ τοῦ νόμου ἐνηργεῖτο ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, εἰς τὸ καρποφορῆσαι τῷ θανάτῳ.

6. Νυνὶ δὲ κατηργήθημεν ἀπὸ τοῦ νόμου, ἀποθανόντες ἐν ᾧ κατειχόμεθα, ὥστε δουλεύειν ἡμᾶς ἐν καινότητι πνεύματος, καὶ οὐ παλαιότητι γράμματος.

Cap VI.

21. Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est.

22. Nunc verò liberati à peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem: finem verò vitam æternam.

23. Stipendia enim peccati, mors. Gratia autem Dei, vita æterna in Christo Iesu Domino nostro.

Das VI. Capitel.

21. Was hattet jr nun zu der zeit für Frucht? welcher jr euch jetzt schämet/denn das ende derselbigen ist der Todt.

22. Nun jr aber seydt von der Sünde frey/und Gottes Knechte worden/habt jhr ewre Frucht/daß jr heilig werdet/daß ende aber das ewige Lebẽ.

23. Denn der Todt ist der Sünden Sold / Aber die Gabe Gottes ist das ewige Leben / in Christo JEsu unserm HERRN.

Cap. VII.

AN ignoratis fratres, (scientibus enim legem loquor,) quia lex in homine dominatur, quanto tempore vivit?

2. Nam quæ sub viro est mulier: vivente viro alligata est legi: si autem mortuus fuerit vir ejus: soluta est à lege viri.

3. Igitur vivente viro, vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro: si autem mortuus fuerit vir ejus, liberata est à lege viri: ut non sit adultera, si fuerit cum alio viro.

4. Itaque fratres mei, & vos mortificati estis legi, per corpus Christi: ut sitis alterius, qui ex mortuis resurrexit, ut fructificetis Deo.

5. Cùm enim essemus in carne, passiones peccatorum, quæ per legem erant, operabantur in membris nostris, ut fructificarẽt morti.

6. Nunc autem soluti sumus à lege mortis, in qua detinebamur: ita, ut serviamus in novitate spiritus, & non in vetustate literæ.

Das VII. Capitel.

WJsset jhr nicht/lieben Brüder (Denn ich rede mit denen / die das Gesetz wissen) daß das Gesetze herrschet uber den Menschen/so lange er lebet?

2. Denn ein Weib/das unter dem Manne ist/ dieweil der Mann lebet/ist sie verbunden an das Gesetz/so aber der Mann stirbet/so ist sie loß vom gesetz deß Mannes. 1. Cor 7. 39.

3. Wo sie nun bey einem andern Manne ist/ weil der Mann lebet/wirdt sie ein Ehebrecherin geheissen. So aber der Mann stirbet / ist sie frey vom Gesetze/daß sie nicht eine Ehebrecherin ist/ wo sie einen andern Mann nimpt.

4. Also auch/meine Brüder / jr seydt getödtet dem Gesetz/durch den Leib Christi / daß jhr eines andern seydt/nemblich deß/der von den Todten aufferwecket ist/auff dz wir Gotte frucht bringẽ.

5. Denn da wir im Fleisch waren/da war das wüten der Sünde (welche durchs Gesetze sich erreget) kräfftig in unsern Gliedern / dem Todt frucht zu bringen.

6. Nun aber sindt wir vom Gesetze loß/unnd jm abgestorben/daß uns gefangen hielt/Also daß wir dienen sollen im newen Wesen des Geistes/ und nicht im alten Wesen deß Buchstabens.

ז

7 ומה נאמר כי התורה חטאת היא
חלילה כי אם את החטאת לא ידעתי
כי אם בתורה כי את חמדה לא ידעתי
אם לא אמרה התורה לא תחמוד :
8 כי החטאת מצאה את סבתה במצוה
לפעול בי את כל חמדה כי בלתי התורה
החטאת מתה היא :
9 ואני חייתי בלתי התורה כעת ובבוא
המצוה אז שבה חיתה החטאת :
10 ואני מתי ונמצאה בי המצוה
הנתנה לחיים כי למות היא :
11 כי החטאת כאשר מצאה סבתה
במצוה השיאתני ובה המיתתני :
12 לכן התורה קדושה היא והמצוה
קדושה צדיקה וטובה היא :
13 ואשר טובה היא היתה לי למות
חלילה כי אם אשר תראה החטאת כי
חטאה היא בטובה פעלה בי את המות
להיותה על יתר חוטאת חטאת
במצוה :
14 כי ידענו כי התורה רוח היא ואני
בשר הוא נמכר תחת החטאת :
15 כי את אשר פועל אני איני יודע
כי איני עושה אשר אוהב כי אם
אשר שונא אנכי :
16 ואם עושה אני אשר איני אוהב
יאות אני לתורה כי טובה היא :
17 ועתה איני עוד פועל אותה כי אם
החטאת אשר שוכנת בי :

ζ.

7. Τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ὁ νόμος ἁμαρτία; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ τὴν ἁμαρτίαν οὐκ ἔγνων, εἰ μὴ διὰ νόμου· τήν τε γὰρ ἐπιθυμίαν οὐκ ᾔδειν, εἰ μὴ ὁ νόμος ἔλεγεν, οὐκ ἐπιθυμήσεις.

8. Ἀφορμὴν δὲ λαβοῦσα ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς, κατειργάσατο ἐν ἐμοὶ πᾶσαν ἐπιθυμίαν. χωρὶς γὰρ νόμου ἁμαρτία νεκρά.

9. Ἐγὼ δὲ ἔζων χωρὶς νόμου ποτέ· ἐλθούσης δὲ τῆς ἐντολῆς, ἡ ἁμαρτία ἀνέζησεν.

10. Ἐγὼ δὲ ἀπέθανον. καὶ εὑρέθη μοι ἡ ἐντολὴ ἡ εἰς ζωήν, αὕτη εἰς θάνατον.

11. Ἡ γὰρ ἁμαρτία ἀφορμὴν λαβοῦσα διὰ τῆς ἐντολῆς ἐξηπάτησέ με, καὶ δι' αὐτῆς ἀπέκτεινεν.

12. Ὥστε ὁ μὲν νόμος ἅγιος, καὶ ἡ ἐντολὴ ἁγία καὶ δικαία καὶ ἀγαθή.

13. Τὸ οὖν ἀγαθὸν ἐμοὶ γέγονε θάνατος; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ ἡ ἁμαρτία ἵνα φανῇ ἁμαρτία, διὰ τοῦ ἀγαθοῦ μοι κατεργαζομένη θάνατον, ἵνα γένηται καθ' ὑπερβολὴν ἁμαρτωλὸς ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς.

14. Οἴδαμεν γὰρ ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστιν· ἐγὼ δὲ σαρκικός εἰμι, πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν.

15. Ὃ γὰρ κατεργάζομαι, οὐ γινώσκω· οὐ γὰρ ὃ θέλω, τοῦτο πράσσω· ἀλλ' ὃ μισῶ, τοῦτο ποιῶ.

16. Εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω, τοῦτο ποιῶ, σύμφημι τῷ νόμῳ ὅτι καλός.

17. Νυνὶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτό, ἀλλ' ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία.

7. Quid

Cap. VII.

7. Quid ergo dicemus? Lex peccatum est? Absit. Sed peccatum non cognovi, nisi per legem, nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret: Non concupisces

8. Occasione autem accepta, peccatum per mandatum operatum est in me omnem cōcupiscentiam Sine lege enim peccatum mortuum erat.

9. Ego autem vivebam sine lege aliquando. Sed cùm venisset mandatum: peccatum revixit.

10. Ego autem mortuus sum: & inventum est mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc esse ad mortem.

11. Nam peccatum occasione accepta per mandatum, seduxit me, & per illud occidit.

12. Itaque lex quidem sancta, & mandatum sanctum, & justum, & bonum.

13. Quod ergo bonum est, mihi factum est mors? Absit, sed peccatum, ut appareat peccatum, per bonum operatum est mihi mortem ut fiat suprà modum peccans peccatum per mandatum.

14. Scimus enim quòd lex spiritualis est: ego autem carnalis sum, venundatus sub peccato.

15. Quod enim operor, non intelligo: non enim quod volo, hoc ago; sed quod odi, illud facio.

16 Si autem quod nolo, illud facio: consentio legi, quoniam bona est.

17. Nunc autem jam non ego operor illud, sed, quod habitat in me, peccatum.

Das VII. Capitel.

7. Was wollen wir denn weiter sagen? Ist das Gesetz Sünde? Das sey ferne. Aber die Sünde erkannte ich nicht / ohn durchs Gesetze. Denn ich wuste nichts von der lust / wo das Gesetze nicht hette gesagt: Laß dich nicht gelüsten. Ex. 20,17 Deu. 5,21

8. Da nam aber die Sünde vrsach am Gebot/ vnd erreget in mir allerley Lust. Denn ohn das Gesetze war die Sünde todt.

9. Ich aber lebete etwa ohn Gesetze. Da aber das gebot kam/ward die Sünde wider lebendig.

10. Ich aber starb. Vnd es befand sich/daß das Gebot mir zum Tode reichet/daß mir doch zum Leben gegeben war.

11. Denn die Sünde nam vrsache am Gebot/ vnd betrog mich/vnd tödtet mich durch dasselbige Gebot.

12. Das Gesetz ist je heilig/vnd das gebot heilig/recht vnd gut. 1.Tim. 1,8

13. Ist denn das da gut ist/mir ein Todt worden? Das sey ferne. Aber die Sünde / auff daß sie erschiene/wie sie Sünde ist/ hat sie mir durch das gute den Todt gewircket/Auff daß die sünde würde vberauß mechtig durchs Gebot.

14. Denn wir wissen/daß das Gesetz geistlich ist/ich bin aber fleischlich/vnter die Sünde verkaufft.

15. Denn ich weiß nicht was ich thu / denn ich thu nicht das ich will/sondern daß ich hasse/ das thu ich.

16. So ich aber das thu/daß ich nicht will / so willige ich/daß das Gesetz gut sey.

17. So thue ich nun dasselbige nicht/sondern die Sünde/die in mir wohnet.

ז

18 כי ידעתי כי איננה שוכנה בי זת הוא
בבשרי הטובה אף־כי יש בי התשוקה
לטובה אך את־יכלת ומשל לעשותה
אינני מוצא בי ׃
19 כי את־הטובה אשר חפצי בה אינני
עושה כי אם את־הרעה אשר לא אובה
אני אותה עושה אנכי ׃
20 ואם עושה אני את־אשר אינני
אובה אינני עוד עושה אותה כי אם
החטאה אשר בי שוכנה ׃
21 לכן מוצא אני את־התורה אם חפצי
לעשות את־הטובה כי־דובקה בי הרעה ׃
22 כי חפצתי בתורת אלהים כאדם
הפנימי ׃
23 והנה אני את־תורה אחרת בנתחי
הנלחמה עם תורת בינתי ומשבה אותי
בתורת החטאה אשר היא בנתחי ׃
24 אללי אנוש אני מי־יפלטני מגויה
הזאת תמות ׃
25 מודה אני לאלהים בישוע המשיח
אדונינו לכן אני היא ברוחי עובד לתורת
אלהים ובבשר לתורת החטאה ׃

ח

לכן משפט מות גם לא אחד
מעת יש לאלה אשר בישוע
המשיח לא כבשר כי־אם כרוח אשר־
אלהים יתהלכו ׃
2 כי תורת רוח החיים בישוע המשיח
חפשה אותי מתורת החטאה ומתורת
המות ׃

ζ.

18. Οἶδα γὰρ ὅτι οὐκ οἰκεῖ ἐν ἐμοί,
τουτέστιν ἐν τῇ σαρκί μου, ἀγαθόν· τὸ γὰρ
θέλειν παράκειταί μοι, τὸ δὲ κατεργά-
ζεσθαι τὸ καλόν, οὐχ εὑρίσκω.

19. Οὐ γὰρ ὃ θέλω ποιῶ ἀγαθόν, ἀλλ'
ὃ οὐ θέλω κακόν, τοῦτο πράσσω.

20. Εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω, ἐγὼ τοῦτο ποιῶ,
οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτό, ἀλλ'
ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία.

21. Εὑρίσκω ἄρα τὸν νόμον τῷ θέ-
λοντι ἐμοὶ ποιεῖν τὸ καλόν, ὅτι ἐμοὶ τὸ
κακὸν παράκειται.

22. Συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ
θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον.

23. Βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέ-
λεσί μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ
νοός μου, καὶ αἰχμαλωτίζοντά με ἐν τῷ
νόμῳ τῆς ἁμαρτίας, τῷ ὄντι ἐν τοῖς
μέλεσί μου.

24. Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος,
τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θα-
νάτου τούτου;

25. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ, διὰ Ἰησοῦ
Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. ἄρα οὖν αὐ-
τὸς ἐγὼ τῷ μὲν νοῒ δουλεύω νόμῳ θεοῦ,
τῇ δὲ σαρκί, νόμῳ ἁμαρτίας.

ΚΕΦΑΛ. η.

Οὐδὲν ἄρα νῦν κατάκριμα τοῖς
ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, μὴ κατὰ σάρκα
περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα.

2. Ὁ γὰρ νόμος τοῦ πνεύματος
τῆς ζωῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἐλευθέρω-
σέ με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ
θανάτου.

Cap. VII.

18. Scio enim quia non habitat in me, hoc est, in carne mea, bonum. Nam velle adjacet mihi: perficere autem bonum, non invenio.

19. Non enim quod volo bonum, hoc facio: sed quod nolo malum, hoc ago.

20. Si autem quod nolo, illud facio: jam non ego operor illud, sed quod habitat in me, peccatum.

21 Invenio igitur legem, volenti mihi facere bonum, quoniam mihi malum adjacet.

22. Condelector enim legi Dei, secundùm interiorem hominem.

23. Video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis.

24. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus

25. Gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum. Igitur ego ipse mente servio legi Dei: carne autem, legi peccati.

Das VII. Capitel.

18. Denn ich weiß daß in mir / das ist / in meinem Fleisch wohnet nichts gutes. Wöllen habe ich wol / Aber vollbringen das gute / finde ich nicht.

19. Denn das gute das ich will / das thue ich nicht / sondern das böse / das ich nicht will / das thu ich.

20. So ich aber thu / das ich nicht will / so thu ich dasselbige nicht / sondern die Sünde die in mir wohnet.

21. So finde ich mir nun ein Gesetz / der ich will das gute thun / daß mir das böse anhanget.

22. Denn ich habe lust an Gottes Gesetz / nach dem innwendigen Menschen.

23. Ich sehe aber ein ander Gesetz in meinen Gliedern / daß da widerstreitet dem Gesetz in meinem Gemüte / vnd nimmet mich gefangen in der Sünden Gesetz / welches ist in meinen Gliedern.

24. Ich ellender Mensch / wer wirdt mich erlösen von dem Leibe dieses Todtes?

25. Ich dancke GOtt durch JEsum Christ vnsern HERRN. So diene ich nun mit dem gemüthe dem Gesetz Gottes / aber mit dem Fleische dem Gesetze der Sünden.

Cap. VIII.

Nihil ergo nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo Iesu: qui non secundùm carnem ambulant, (sed juxta spiritum)

2. Lex enim Spiritus vitæ in Christo Iesu, liberavit me à lege peccati & mortis.

Das VIII. Capitel.

So ist nun nichts verdamliches an denen / die in Christo JEsu sind / die nicht nach dem Fleisch wandeln / sondern nach dem Geist.

2. Denn das Gesetz deß Geistes / der da lebendig machet in Christo JEsu / hat mich frey gemacht von dem Gesetz der Sünden vnnd des Todtes.

ה

19 כי כאשר על־לא שמוע אדם אחד
חטאים רבים נהיו כן־גם ביקהת אחד
צדיקים רבים יקמו :
20 והתורה באה אשר תותר העולתה
ואם נותרה החטאה גם על־יתר הותירה
התחנה :
21 למען כמו מלכה החטאה במות
כן תמלך התחנה בישוע המשיח אדנינו :

ו

מה נאמר נעמד בחטאה אשר
תותיר התחנה :
2 חלילה לנו אשר מתנו לחטאת איך
עוד נחיה בה :
3 הלא ידעתם כי כלנו אשר נטבלנו
בישוע המשיח במותו נטבלנו :
4 ונקברנו עמו בטבילה למות למען
כמו קם המשיח ממתים בכבוד אביו
כן גם אנחנו בחדשת החיים נהלך :
5 לכן אם נטועים מהיינו בדמות מותו
גם בתקומה נהיה :
6 וזאת נדע כי אדמנו הישן נצלב עמו
אשר תהבל גוית החטאת ועוד לא
נעבד לחטאת :
7 כי אשר מית נצדק מן החטאת :
8 ואם מתנו עם המשיח מאמינים
אנחנו כי גם נחיה עמו :
9 ידעים כי המשיח קם ממתים עודנו
לא ימות המות עוד לא ימשל בו :

ε´.

19. Ὥσπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου, ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολλοί, οὕτω καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἑνός, δίκαιοι κατασταθήσονται οἱ πολλοί.

20. Νόμος δὲ παρεισῆλθεν, ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα· οὗ δὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις.

21. Ἵνα ὥσπερ ἐβασίλευσεν ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θανάτῳ, οὕτω καὶ ἡ χάρις βασιλεύσῃ, διὰ δικαιοσύνης εἰς ζωὴν αἰώνιον, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

ΚΕΦΑΛ. ϛ´.

Τί οὖν ἐροῦμεν; ἐπιμενοῦμεν τῇ ἁμαρτίᾳ, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ;

2. Μὴ γένοιτο. οἵτινες ἀπεθάνομεν τῇ ἁμαρτίᾳ, πῶς ἔτι ζήσομεν ἐν αὐτῇ;

3. Ἢ ἀγνοεῖτε, ὅτι, ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν;

4. Συνετάφημεν οὖν αὐτῷ, διὰ τοῦ βαπτίσματος, εἰς τὸν θάνατον· ἵνα, ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν, διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρός, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν.

5. Εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα.

6. Τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ.

7. Ὁ γὰρ ἀποθανών, δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας.

8 Εἰ δὲ ἀπεθάνομεν σὺν Χριστῷ, πιστεύομεν, ὅτι καὶ συζήσομεν αὐτῷ.

9. Εἰδότες, ὅτι Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν, οὐκ ἔτι ἀποθνήσκει· θάνατος αὐτοῦ οὐκ ἔτι κυριεύει.

Cap. V.

19. Sicut enim per inobedientiam unius hominis, peccatores constituti sunt multi: ita & per unius obeditionem, justi constituentur multi.
20. Lex autem subintravit, ut abundaret delictum. Vbi autem abundavit delictum, superabundavit gratia.
21. Vt, sicut regnavit peccatum in mortem: ita & gratia regnet per justitiam in vitam æternam, per Iesum Christum Dominum nostrum.

Das V. Capitel.

19. Denn gleich wie durch eines Menschen ungehorsam viel Sünder worden sind / Also auch durch eines gehorsam werden viel gerechte.
20. Das gesetz aber ist neben einkommen / auff daß die Sünde mechtiger würde. Wo aber die Sünde mechtig worden ist / da ist doch die gnade viel mechtiger worden.
21. Auff daß / gleich wie die Sünde geherrschet hat zu dem Todte / Also auch herrsche die gnade durch die gerechtigkeit zum ewigen Leben / durch JEsum Christ.

Cap. VI.

QVID ergo dicemus? Permanebimus in peccato, ut gratia abundet? Absit.
2. Qui enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo?
3. An ignoratis, quia quicunque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus?
4. Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem: ut, quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus.
5 Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus: simul & resurrectionis erimus.
6. Hoc scientes, quia vetus homo noster simul crucifixus est, ut destruatur corpus peccati, ut ultrà non serviamus Peccato.
7. Qui enim mortuus est, justificatus est à peccato.
8 Si autem mortui sumus cum Christo: credimus, quia simul etiam vivemus cum illo.
9. Scientes, quòd Christus resurgens ex mortuis, jam non moritur, mors illi ultrà non dominabitur.

Das VI. Capitel.

WAs wollen wir hiezu sagen? Sollen wir denn in der Sünde beharren / auff daß die gnade desto mechtiger sey? Das sey ferne.
2. Wie solten wir in Sünden wollen leben / der wir abgestorben sind?
3. Wisset ihr nicht / daß alle / die wir in JEsum Christum getaufft sind / die sind in seinen Todt getaufft? Gal. 3, 27
4. So sind wir je mit ihm begraben / durch die Tauffe in den Todt / Auff daß / gleich wie Christus ist aufferwecket von den Todten / durch die herrligkeit des Vaters / also sollen wir auch in einem newen Leben wandeln. Eph. 4, 23 Colos. 2, 12
5. So wir aber sambt im gepflantzet werden / gleich wie er in seinen Todt / so werden wir auch der Aufferstehung gleich seyn. Colos. 3, 10. Heb. 9, 14 12, 12.
6. Dieweil wir wissen / das unser alter Mensch sampt ihm gecreutziget ist / auff daß der Sündliche Leib auffhöre / daß wir hinfort der Sünden nicht dienen. 1. Pet. 2, 1.
7. Denn wer gestorben ist / der ist gerechtfertiget von der Sünde.
8. Sind wir aber mit Christo gestorben / so glauben wir / daß wir auch mit im Leben werden.
9. Vnd wissen / daß Christus / von den Todten erwecket / hinfort nicht stirbet / der todt wird hinfort uber ihn nicht herrschen.

Cap. VI. | Das VI Capitel.

10. Quod enim mortuus est, peccato mortuus est semel, quod autem vivit, vivit Deo.

11. Ita & vos existimate, vos mortuos quidem esse peccato: viventes autem Deo, in Christo Iesu Domino nostro.

12. Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, vt obediatis concupiscentiis ejus.

13. Sed neq; exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato, sed exhibete vos Deo, tanquam ex mortuis viventes: & membra vestra arma justitiæ Deo.

14. Peccatum enim vobis non dominabitur: non enim sub lege estis, sed sub gratia.

15. Quid ergo? peccabimus, quoniam non sumus sub lege, sed sub gratia? Absit.

16. An nescitis, quoniam cui exhibetis vos servos ad obediendum, servi estis ejus cui obeditis, sive peccati ad mortem, sive obeditionis ad justitiam?

17. Gratia autem Deo, quòd fuistis servi peccati, obedistis autem ex corde in eam formam doctrinæ in qua traditi estis.

18. Liberati autem à peccato, servi facti estis justitiæ.

19 Humanum dico, propter infirmitatem carnis vestræ, sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditiæ & iniquitati, ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ, in sanctificationem.

20. Cum enim servi essetis peccati, liberi fuistis justitiæ.

10. Denn daß er gestorben ist / das ist er der Sünde gestorben/zu einem mal/ daß er aber lebet/daß lebet er Gotte.

11. Also auch jr/haltet euch darfür/daß ihr der Sünde Todt seydt/vnd lebet Gott/ in Christo JEsu vnserm HERRN.

12. So lasset nun die Sünde nicht herschen in ewrem sterblichen Leibe/ jr gehorsam zu leisten in jren lüsten.

13. Auch begebet nicht der Sünden ewre Glieder zu Waaffen der vngerechtigkeit / Sondern begebet euch selbs Gott/als die da auß den Todten lebendig sind / vnnd ewre Glieder GOtt zu Waaffen der gerechtigkeit.

14. Denn die Sünde wirdt nicht herschen können vber euch/Sintemal jr nicht vnter dem Gesetze seydt/sondern vnter der Gnade.

15. Wie nun? Sollen wir sündigen / dieweil wir nicht vnter dem Gesetz / sondern vnter der Gnade sindt? Das sey ferne.

16. Wisset jr nicht/welchem jr euch begebet zu Knechten/in gehorsam/des Knechte seydt jr/dem jr gehorsam seydt/es sey der Sünde zum Todt/ oder dem Gehorsam zur gerechtigkeit? Ioh. 8. 34. 2. Pet. 2. 19.

17. Gott sey aber gedanckt/daß jr Knechte der Sünde gewesen seyd/Aber nun gehorsam worden von hertzen/dem Fürbilde der Lehre/welchem jr ergeben seyd.

18. Denn nun jr frey worden seyd von der sünde/seyd jr Knechte worden der gerechtigkeit.

19. Jch muß Menschlich davon reden / vmb der schwachheit willen ewers Fleisches. Gleich wie jr ewer Glider begeben habet zu dienst der vnreinigkeit/von einer Vngerechtigkeit zu der andern / Also begebet auch nun ewre Glieder zu dienste der gerechtigkeit/daß sie heilg werden.

20. Denn da jr der Sünde Knechte waret/ da waret jr frey von der gerechtigkeit.

ו

21 ומה פרי־היה אז־לכם מאלה באשר
היום תבושו כי־אחריתם המות ׃

22 ועת כי מחפשים אתם מחטאה
עבדים נעשיתם לאלהים יש לכם פריכם
לקדש ואחריתו את־חיי עולם ׃

23 כי־שכר החטאה המות ומתת
אלהים חיי עולם באדנינו ישוע המשיח ׃

ז

1 הלא תדעו אחי (כי ליודעי תורה
אני מדבר) כי־התורה מושלה
באדם בכל־עת חייו ׃

2 כי אשת האיש בעת חייו אסורה
היא לאישה כתורה ואם מת האיש אז
מחפשה היא מתורת האיש ׃

3 על־כן בעוד חי האיש מנאפת תקרא
אם־תהיה לאיש אחר ואם ימות האיש
חפשית היא מתורה מהיותה מנאפת
אם תהיה לאיש אחר ׃

4 לכן אחי גם אתם המתם לתורה
בגוית המשיח להיותכם לאחר אשר קם
ממתים לעשות פרי לאלהים ׃

5 וכי־היינו בבשר בעתי החטאות אשר
בתורה בועלים היו בגותנו לעשות
פרי למות ׃

6 ועתה כי־חפשנו מתורה אשר בו
נאחזנו מתנו אשר נעבוד בחדשת הרוח
ולא בתבלית הכתב ׃

ϛ.

21. Τίνα οὖν καρπὸν εἴχετε τότε ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε; τὸ γὰρ τέλος ἐκείνων, θάνατος.

22. Νυνὶ δὲ ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, δουλωθέντες δὲ τῷ θεῷ, ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμόν, τὸ δὲ τέλος, ζωὴν αἰώνιον.

23. Τὰ γὰρ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας, θάνατος· τὸ δὲ χάρισμα τοῦ θεοῦ ζωὴ αἰώνιος, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

ΚΕΦΑΛ. ζ.

Ἢ ἀγνοεῖτε ἀδελφοί· γινώσκουσι γὰρ νόμον λαλῶ· ὅτι ὁ νόμος κυριεύει τοῦ ἀνθρώπου, ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ;

2 Ἡ γὰρ ὕπανδρος γυνὴ τῷ ζῶντι ἀνδρὶ δέδεται νόμῳ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνήρ, κατήργηται ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ ἀνδρός.

3. Ἄρα οὖν ζῶντος τοῦ ἀνδρὸς, μοιχαλὶς χρηματίσει, ἐὰν γένηται ἀνδρὶ ἑτέρῳ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ἀπὸ τοῦ νόμου, τοῦ μὴ εἶναι αὐτὴν μοιχαλίδα, γενομένην ἀνδρὶ ἑτέρῳ.

4. Ὥστε, ἀδελφοί μου, καὶ ὑμεῖς ἐθανατώθητε τῷ νόμῳ, διὰ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ γενέσθαι ὑμᾶς ἀνδρὶ ἑτέρῳ, τῷ ἐκ νεκρῶν ἐγερθέντι, ἵνα καρποφορήσωμεν τῷ θεῷ.

5. Ὅτε γὰρ ἦμεν ἐν τῇ σαρκὶ, τὰ παθήματα τῶν ἁμαρτιῶν, τὰ διὰ τοῦ νόμου ἐνηργεῖτο ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, εἰς τὸ καρποφορῆσαι τῷ θανάτῳ.

6. Νυνὶ δὲ κατηργήθημεν ἀπὸ τοῦ νόμου, ἀποθανόντες ἐν ᾧ κατειχόμεθα, ὥστε δουλεύειν ἡμᾶς ἐν καινότητι πνεύματος, καὶ οὐ παλαιότητι γράμματος.

Cap VI.

21. Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est.
22 Nunc verò liberati à peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem: finem verò vitam æternam.
23. Stipendia enim peccati, mors. Gratia autem Dei, vita æterna in Christo Iesu Domino nostro.

Cap. VII.

AN ignoratis fratres, (scientibus enim legem loquor,) quia lex in homine dominatur, quanto tempore vivit?

2. Nam quæ sub viro est mulier: vivente viro alligata est legi: si autem mortuus fuerit vir ejus: soluta est à lege viri.

3. Igitur vivente viro, vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro: si autem mortuus fuerit vir ejus, liberata est à lege viri: ut non sit adultera, si fuerit cum alio viro.

4. Itaque fratres mei, & vos mortificati estis legi, per corpus Christi: ut sitis alterius, qui ex mortuis resurrexit, ut fructificetis Deo.

5. Cùm enim essemus in carne, passiones peccatorum, quæ per legem erant, operabantur in membris nostris, ut fructificarét morti.

6. Nunc autem soluti sumus à lege mortis, in qua detinebamur. ita, ut serviamus in novitate spiritus, & non in vetustate literæ.

Das VI. Capitel.

21. Was hattet jr nun zu der zeit für Frucht? welcher jr euch jetzt schämet/denn das ende derselbigen ist der Todt.

22. Nun jr aber seydt von der Sünde frey/vnd Gottes Knechte worden/habt jhr ewre Frucht/ daß jr heilig werdet/daß ende aber das ewige Lebē.

23. Denn der Todt ist der Sünden Sold/Aber die Gabe Gottes ist das ewige Leben/in Christo JEsu vnserm HERRN.

Das VII. Capitel.

WIsset jhr nicht/lieben Brüder (Denn ich rede mit denen/die das Gesetz wissen) daß das Gesetze herrschet vber den Menschen/so lange er lebet?

2. Denn ein Weib/das vnter dem Manne ist/ dieweil der Mann lebet/ist sie verbunden an das Gesetz/so aber der Mann stirbet/so ist sie loß vom gesetz deß Mannes. 1. Cor 7. 39.

3. Wo sie nun bey einem andern Manne ist/ weil der Mann lebet/wirdt sie ein Ehebrecherin geheissen. So aber der Mann stirbet/ist sie frey vom Gesetze/daß sie nicht eine Ehebrecherin ist/ wo sie einen andern Mann nimpt.

4. Also auch/meine Brüder/jr seydt getödtet dem Gesetz/durch den Leib Christi/daß jhr eines andern seydt/nemblich deß/der von den Todten aufferwecket ist/auff dz wir Gotte frucht bringē.

5. Denn da wir im Fleisch waren/da war das wüten der Sünde (welche durchs Gesetze sich erreget) kräfftig in vnsern Gliedern/dem Todt frucht zu bringen.

6. Nun aber sindt wir vom Gesetze leoß/vnnd jm abgestorben/daß vns gefangen hielt/Also daß wir dienen sollen im newen Wesen des Geistes/ vnd nicht im alten Wesen deß Buchstabens.

Cap. VII.

7. Quid ergo dicemus? Lex peccatum est? Absit. Sed peccatum non cognovi, nisi per legem, nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret: Non concupisces

8. Occasione autem accepta, peccatum per mandatum operatum est in me omnem cōcupiscentiam. Sine lege enim peccatum mortuum erat.

9. Ego autem vivebam sine lege aliquando. Sed cùm venisset mandatum: peccatum revixit.

10. Ego autem mortuus sum: & inventum est mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc esse ad mortem.

11. Nam peccatum occasione accepta per mandatum, seduxit me, & per illud occidit.

12. Itaque lex quidem sancta, & mandatum sanctum, & justum, & bonum.

13. Quod ergo bonum est, mihi factum est mors? Absit, sed peccatum, ut appareat peccatum, per bonum operatum est mihi mortem ut fiat suprà modum peccans peccatum per mandatum.

14. Scimus enim quòd lex spiritualis est: ego autem carnalis sum, venundatus sub peccato.

15. Quod enim operor, non intelligo: non enim quod volo, hoc ago: sed quod odi, illud facio.

16. Si autem quod nolo, illud facio: consentio legi, quoniam bona est.

17. Nunc autem jam non ego operor illud, sed, quod habitat in me, peccatum.

Das VII. Capitel.

7. Was wollen wir denn weiter sagen? Ist das Gesetz Sünde? Das sey ferne. Aber die Sünde erkannte ich nicht / ohn durchs Gesetze. Denn ich wuste nichts von der lust / wo das Gesetze nicht hette gesagt: Laß dich nicht gelüsten. Ex. 20,17 Deu. 5,21

8. Da nam aber die Sünde ursach am Gebot / und erreget in mir allerley Lust. Denn ohn das Gesetze war die Sünde todt.

9. Ich aber lebete etwa ohn Gesetze. Da aber das gebot kam / ward die Sünde wider lebendig.

10. Ich aber starb. Und es befand sich / daß das Gebot mir zum Tode reichet / daß mir doch zum Leben gegeben war.

11. Denn die Sünde nam ursache am Gebot / und betrog mich / und tödtet mich durch dasselbige Gebot.

12. Das Gesetz ist je heilig / und das gebot heilig / recht und gut. 1. Tim. 1,8

13. Ist denn das da gut ist / mir ein Todt worden? Das sey ferne. Aber die Sünde / auff daß sie erschiene / wie sie Sünde ist / hat sie mir durch das gute den Todt gewircket / Auff daß die sünde würde uberauß mechtig durchs Gebot.

14. Denn wir wissen / daß das Gesetz geistlich ist / ich bin aber fleischlich / unter die Sünde verkaufft.

15. Denn ich weiß nicht was ich thu / denn ich thu nicht das ich will / sondern daß ich hasse / das thu ich.

16. So ich aber das thu / daß ich nicht will / so willige ich / daß das Gesetz gut sey.

17. So thue ich nun dasselbige nicht / sondern die Sünde / die in mir wohnet.

Cap. VII.

18. Scio enim quia non habitat in me, hoc est, in carne mea, bonum. Nam velle adjacet mihi: perficere autem bonum, non invenio.

19. Non enim quod volo bonum, hoc facio: sed quod nolo malum, hoc ago.

20. Si autem quod nolo, illud facio: jam non ego operor illud, sed quod habitat in me, peccatum.

21 Invenio igitur legem, volenti mihi facere bonum, quoniam mihi malum adjacet.

22. Condelector enim legi Dei, secundùm interiorem hominem.

23. Video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis.

24. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus

25. Gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum. Igitur ego ipse mente servio legi Dei: carne autem, legi peccati.

Das VII. Capitel.

18. Denn ich weiß daß in mir / das ist / in meinem Fleisch wohnet nichts gutes. Wöllen habe ich wol / Aber vollbringen das gute / finde ich nicht.

19. Denn das gute das ich will / das thue ich nicht / sondern das böse / das ich nicht will / das thu ich.

20. So ich aber thu / das ich nicht will / so thu ich dasselbige nicht / sondern die Sünde die in mir wohnet.

21. So finde ich mir nun ein Gesetz / der ich will das gute thun / daß mir das böse anhanget.

22. Denn ich habe lust an Gottes Gesetz / nach dem innwendigen Menschen.

23. Ich sehe aber ein ander Gesetz in meinen Gliedern / daß da widerstreitet dem Gesetz in meinem Gemüte / vnd nimmet mich gefangen in der Sünden Gesetz / welches ist in meinen Gliedern.

24. Ich ellender Mensch / wer wirdt mich erlösen von dem Leibe dieses Todtes?

25. Ich dancke GOtt durch JEsum Christ vnsern HERRN. So diene ich nun mit dem gemüthe dem Gesetz Gottes / aber mit dem Fleische dem Gesetze der Sünden.

Cap. VIII.

Nihil ergo nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo Iesu: qui non secundùm carnem ambulant, (sed juxta spiritum)

2. Lex enim Spiritus vitę in Christo Iesu, liberavit me à lege peccati & mortis.

Das VIII. Capitel.

SO ist nun nichts verdammliche an denen / die in Christo JEsu sind / die nicht nach dem Fleisch wandeln / sondern noch dem Geist.

2. Denn das Gesetz deß Geistes / der da lebendig machet in Christo JEsu / hat mich frey gemacht von dem Gesetz der Sünden vnnd des Todtes.

ח

3 ואשר בלתי יכלת לתורה בחלותה בעבור הבשר שלח אלהים את־בנו יחידו בדמות בשר החטאת ובחטאת שפט את־החטאה בבשר׃

4 אשר תמלא צדקת התורה בנו אשר אנחנו לא כבשר כי אם ברוח אלהים נתהלך׃

5 כי־אשר כבשר המה את־אשר לבשר מבינים ואשר ברוח המה את־אשר לרוח׃

6 כי תבונת הבשר מות היא ותבונת הרוח חיים ושלום׃

7 על־כן תבונת הבשר איבה היא באלהים כי לתורת אלהים איננה נכבשה וגם לא יכלה׃

8 ואשר בבשר המה לאלהים לא יוכלו להרצות׃

9 ואתם אינכם בבשר כי אם ברוח אך אם רוח אלהים שכנה בכם ואם לאיש לא יש לו רוח המשיח זה הוא איננו לו׃

10 ואם המשיח בכם או הגויה מתה בחטאת והרוח חיה על־הצדקה׃

11 ואם רוח ההוא אשר הקים את־ישוע ממתים שכנה בכם זה אשר הקים את־המשיח ממתים יחיה גם את־גויתכם ברוחו השוכנה בכם׃
12 על־כן אחי חובים אנחנו לא לבשר לחיות כבשר׃

13 ואם כבשר תחיו עתידים אתם למות ואם ברוח את־פעלי הגויה תמיתו תחיו׃

14 כי־כמה מרוח אלהים מולכים אלה הם בני־אלהים׃

η.

3. Τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου, ἐν ᾧ ἠσθένει διὰ τῆς σαρκός, ὁ θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας, κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί.

4. Ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν, τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα.

5. Οἱ γὰρ κατὰ σάρκα ὄντες, τὰ τῆς σαρκὸς φρονοῦσιν· οἱ δὲ κατὰ πνεῦμα, τὰ τοῦ πνεύματος.

6. Τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκὸς, θάνατος· τὸ δὲ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ζωὴ καὶ εἰρήνη.

7. Διότι τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς, ἔχθρα εἰς θεόν. τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται. οὐδὲ γὰρ δύναται.

8. Οἱ δὲ ἐν σαρκὶ ὄντες, θεῷ ἀρέσαι οὐ δύνανται.

9. Ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ, ἀλλ' ἐν πνεύματι, εἴπερ πνεῦμα θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν· εἰ δέ τις πνεῦμα χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ.

10. Εἰ δὲ χριστὸς ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν διὰ ἁμαρτίαν, τὸ δὲ πνεῦμα, ζωὴ διὰ δικαιοσύνην.

11 Εἰ δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγείρας τὸν χριστὸν ἐκ νεκρῶν, ζωοποιήσει καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν, διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ πνεύματος ἐν ὑμῖν.

12. Ἄρα οὖν ἀδελφοὶ, ὀφειλέται ἐσμὲν οὐ τῇ σαρκὶ, τοῦ κατὰ σάρκα ζῆν.

13. Εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν. εἰ δὲ πνεύματι τὰς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦτε, ζήσεσθε.

14. Ὅσοι γὰρ πνεύματι θεοῦ ἄγονται, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ θεοῦ.

3 Nam

Cap. VIII.

3. Nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem: Deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnavit peccatum in carne.

4. Vt justificatio legis impleretur in nobis, qui non secundùm carnem ambulamus, sed secundùm spiritum.

5. Qui enim secundùm carnem sunt, quæ carnis sunt sapiunt, qui verò secundùm spiritum sunt, quæ sunt spiritus, sentiunt.

6. Nam prudentia carnis, mors est: prudentia autem spiritus, vita & pax

7. Quoniam sapientia carnis, inimica est Deo: legi enim Dei non est subjecta, nec enim potest

8. Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt.

9. Vos autem in carne non estis, sed in spiritu: si tamen spiritus Dei habitat in vobis Si quis autem Spiritum Christi non habet: hic non est ejus.

10. Si autem Christus in vobis est, corpus quidem mortuum est propter peccatum: Spiritus verò vivit propter justificationem.

11. Quod si Spiritus ejus, qui suscitavit Iesum à mortuis, habitat in vobis, qui suscitavit (Iesum) Christum à mortuis, vivificabit & mortalia corpora vestra, propter inhabitantem spiritum ejus in vobis.

12. Ergo fratres, debitores sumus: non carni, ut secundùm carnem vivamus.

13 Si enim secundùm carnē vixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis

14. Quicunque enim spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei.

Das VIII. Capitel.

3. Denn das dem gesetz vnmüglich war (Sintemal es durch das Fleisch geschwächet ward) das thät Gott/vnd sandte seinen Sohn in der gestalt des sündtlichen Fleisches/vnd verdammet die Sünde im Fleisch durch Sünde.

4. Auff daß die gerechtigkeit/vom gesetz erfordert/in vns erfüllet würde / die wir nun nicht nach dem Fleisch wandeln / sondern nach dem Geist.

5. Denn die da fleischlich sind/die sind fleischlich gesinnet. Die aber geistlich sind/die sind geistlich gesinnet.

6. Aber fleischlich gesinnet seyn / ist der Todt/ Vnd geistlich gesinnet seyn/ist Leben vnd Friede.

7. Denn fleischlich gesinnet seyn/ist eine feindschafft wider Gott / Sintemal es dem Gesetze Gottes nicht vnterthan ist / denn es vermag es auch nicht.

8. Die aber fleischlich sind/mögen Gott nicht gefallen.

9. Ir aber seyd nicht fleischlich / sondern geistlich / so anderst Gottes Geist in euch wohnet. Wer aber Christi Geist nicht hat / der ist nicht seyn.

10. So aber Christus in euch ist / so ist der Leib zwar todt vmb der Sünde willen/der Geist aber ist das Leben/vmb der gerechtigkeit willen.

11. So nun der Geist deß/der JEsum von den Todten aufferwecket hat / in euch wohnet / so wirdt auch derselbige/der Christum von den todten aufferwecket hat/ ewre sterbliche Leibe lebendig machen/vmb deß willen / daß sein Geist in euch wohnet.

12. So sind wir nun/lieben Brüder/schuldener/ nicht dem fleisch / daß wir nach dem Fleisch leben.

13. Denn wo ir nach dem Fleisch lebet / so werdet ir sterben müssen. Wo jhr aber durch den Geist deß Fleisches geschäffte tödtet/so werdet ir leben

14. Denn welche der Geist Gottes treibet / die sind Gottes Kinder.

ח

15 כִּי־לֹא לְקַחְתֶּם אֶת־רוּחַ הָעֲבֹדָה עוֹד
לְיִרְאָה כִּי־אִם לְקַחְתֶּם אֶת־רוּחַ מִקַּח
הַבָּנִים אֲשֶׁר בָּהּ נוֹעֵק אַבָּא אָבִינוּ׃
16 וְרוּחַ הַזֹּאת מְעִידָה לְרוּחֵנוּ כִּי בְּנֵי
אֱלֹהִים אֲנָחְנוּ׃
17 וְאִם בָּנִים אֲנַחְנוּ גַּם יוֹרְשִׁים יוֹרְשֵׁי
אֱלֹהִים וְחַבְרֵי נַחֲלַת הַמָּשִׁיחַ אַךְ אִם
נִצְטַעֵר עִמּוֹ אֲשֶׁר גַּם נֶהְדַּר עִמּוֹ׃
18 כִּי חוֹשֵׁב אֲנִי כִּי־בְעוּתֵי הָעֵת
הַזֹּאת אֵינָם שָׁוִים לַכָּבוֹד הֶעָתִיד לְהִגָּלוֹת
עָלֵינוּ׃
19 כִּי תִקְוַת כָּל־הַבְּרִיאָה מְצַפָּה לְגִלּוּי
חֲלִיפַת בְּנֵי־אֱלֹהִים׃
20 כִּי־הַבְּרִיאָה הוּשְׁתָה תַּחַת הַהֶבֶל לֹא
בִרְצוֹנָהּ כִּי־אִם בַּעֲבוּרוֹ אֲשֶׁר שָׁתָהּ תַּחְתָּיו
בְּתִקְוָה׃
21 כִּי כָל־הַבְּרִיאָה גַּם הִיא תֻחְפַּשׁ
מֵעַבְדוּת הַשַּׁחַת לְחֻפְשַׁת כְּבוֹד בְּנֵי
אֱלֹהִים׃
22 כִּי יָדַעְנוּ כִּי כָל־הַבְּרִיאָה נֶאֱנָחָה
וּמִתְחַבְּלָה עַד־עַתָּה׃
23 אַךְ לֹא לְבַדָּהּ כִּי־אִם גַּם אֲנַחְנוּ לַאֲשֶׁר
יֵשׁ לָנוּ בִּכּוּרֵי־הָרוּחַ וַאֲנַחְנוּ בְּנַפְשֵׁנוּ
נֶאֱנָחִים וּמְקַוּוֹת אֲנַחְנוּ אֶת־מִקַּח הַבָּנִים
אֶת־פְּדוּת גְּוִיּוֹתֵינוּ׃
24 כִּי־לַתִּקְוָה נוֹשַׁעְנוּ וְתִקְוָה הַנִּרְאָה
אֵינֶנָּה תִקְוָה הִיא כִּי־אוֹתָהּ אֲשֶׁר רוֹאֶה
הָאִישׁ לָמָּה יְקַוֶּה׃
25 וְאִם אֵלֶיהָ אֲשֶׁר לֹא רוֹאִים מְקַוִּים
אֲנַחְנוּ בְּדוּמִיָּה מְסַבְּרִים אוֹתָהּ׃

η'.

15. Οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλ' ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας, ἐν ᾧ κράζομεν, ἀββᾶ, ὁ πατήρ.
16. Αὐτὸ τὸ πνεῦμα συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν, ὅτι ἐσμὲν τέκνα θεοῦ.
17. Εἰ δὲ τέκνα, καὶ κληρονόμοι· κληρονόμοι μὲν θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ χριστοῦ· εἴπερ συμπάσχομεν, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν.
18. Λογίζομαι γὰρ, ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ, πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς.
19. Ἡ γὰρ ἀποκαραδοκία τῆς κτίσεως, τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἱῶν τοῦ θεοῦ ἀπεκδέχεται.
20. Τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη, οὐχ ἑκοῦσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα ἐπ' ἐλπίδι.
21. Ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ.
22. Οἴδαμεν γὰρ ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις συστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν.
23. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος ἔχοντες, καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς στενάζομεν, υἱοθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι, τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος ἡμῶν.
24. Τῇ γὰρ ἐλπίδι ἐσώθημεν. ἐλπὶς δὲ βλεπομένη οὐκ ἔστιν ἐλπίς· ὃ γὰρ βλέπει τις, τί καὶ ἐλπίζει;
25. Εἰ δὲ ὃ οὐ βλέπομεν, ἐλπίζομεν, δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα.

Cap. VIII.

15. Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba, (Pater.)

16. Ipse enim Spiritus, testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei.

17. Si autem filii: & hæredes, hæredes quidem Dei: cohæredes autem Christi, si tamen compatimur, ut & conglorificemur.

18. Existimo enim quòd non sunt condignæ passiones hujus temporis, ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.

19. Nam expectatio creaturæ, revelationem filiorum Dei expectat.

20. Vanitati enim creatura subjecta est, non volens: sed propter eũ qui subjecit eam in spe.

21. Quia & ipsa creatura liberabitur à servitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei.

22. Scimus enim quòd omnis creatura ingemiscit, & parturit usque adhuc.

23. Non solùm autem illa, sed & nos ipsi primitias spiritus habentes, & ipsi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes, redemptionem corporis nostri.

24. Spe enim salvi facti sumus. Spes autem quæ videtur, non est spes: nam quod videt quis, quid sperat?

25. Si autem quod non videmus, speramus: per patientiam expectamus.

Das VIII. Capitel.

15. Denn jhr habt nicht einen Knechtlichen Geist empfangen/daß jhr euch abermal förchten müsset/Sondern jr habt einen Kindlichen geist empfangen/durch welchen wir ruffen: Abba/lieber Vater. 2.Tim.1, 7. Gal. 4.5.

16. Derselbige Geist gibt zeugniß unserm Geist/daß wir Gottes Kinder sind.

17. Sind wir denn Kinder/so sind wir auch Erben/nemblich/Gottes Erben/und Miterben Christi/doch daß wir mit leiden / auff daß wir auch mit zur Herrligkeit erhaben werden.

18. Denn ich halte es dafür/daß dieser zeit leiden der Herrligkeit nicht werth sey / die an uns soll offenbar werden.

19. Denn das ängstliche harren der Creaturen/wartet auff die offenbarung der Kinder Gottes.

20. Sintemal die Creatur unterworffen ist der Eitelkeit/ohn iren willen/Sondern um deß willen/der sie unterworffen hat auff hoffnung.

21. Denn auch die Creatur frey werden wirdt von dem dienst deß vergenglichen Wesens / zu der herrlichen freyheit der Kinder Gottes.

22. Denn wir wissen/das alle Creatur sehnet sich mit uns/und ängstet sich noch jmmerdar.

23. Nicht allein aber sie/sondern auch wir selbst/die wir haben des Geistes Erstling / sehnen uns auch bey uns selbst/nach der Kindschafft/unnd warten auff unsers Leibs Erlösung.

24. Denn wir sind wol selig/doch in der Hoffnung Die Hoffnung aber/die man sihet / ist nicht Hoffnung/denn wie kan man deß hoffen/das man sihet? Luc.24.11

25 So wir aber deß hoffen/das wir nicht sehen/so warten wir sein durch gedult.

ו

21 ומה פרי היה אז לכם מאלה באשר
היום תבושו כי אחריתם המות :

22 ועתה כי מחפשים אתם מחטאה
עבדים נעשיתם לאלהים יש לכם פריכם
לקדש ואחריתו את חיי עולם :

23 כי שכר החטאה המות ומתת
אלהים חיי עולם באדנינו ישוע המשיח :

ז

1 הלא תדעו אחי (כי ליודעי תורה
מדבר אנכי) כי התורה מושלה
באדם בכל עת חייו :

2 כי אשת האיש בעת חייו אסורה
היא לאישה בתורה ואם מת האיש אז
מחפשה היא מתורת האיש :

3 על כן בעודנו חי האיש מנאפת תקרא
אם תהי לאיש אחר ואם ימות האיש
חפשית היא מתורה מהיותה מנאפת
אם תהיה לאיש אחר :

4 לכן אחי גם אתם המתם לתורה
בגוית המשיח להיותכם לאחר אשר קם
ממתים לעשות פרי לאלהים :

5 וכי היינו בבשר בעתי החטאות אשר
בתורה פעלים היו בנתחינו לעשות
פרי למות :

6 ועתה כי חפשנו מתורה אשר בו
נאחזנו מתנו אשר נעבוד בחדשת הרוח
ולא בתבלית הכתב :

ς.

21. Τίνα οὖν καρπὸν εἴχετε τότε ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε; τὸ γὰρ τέλος ἐκείνων, θάνατος.

22. Νυνὶ δὲ ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, δουλωθέντες δὲ τῷ θεῷ, ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμόν, τὸ δὲ τέλος, ζωὴν αἰώνιον.

23. Τὰ γὰρ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας, θάνατος· τὸ δὲ χάρισμα τοῦ θεοῦ ζωὴ αἰώνιος, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

ΚΕΦΑΛ. ζ.

1. Ἢ ἀγνοεῖτε ἀδελφοί· γινώσκουσι γὰρ νόμον λαλῶ· ὅτι ὁ νόμος κυριεύει τοῦ ἀνθρώπου, ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ;

2 Ἡ γὰρ ὕπανδρος γυνὴ τῷ ζῶντι ἀνδρὶ δέδεται νόμῳ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνήρ, κατήργηται ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ ἀνδρός.

3. Ἄρα οὖν ζῶντος τοῦ ἀνδρός, μοιχαλὶς χρηματίσει, ἐὰν γένηται ἀνδρὶ ἑτέρῳ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνήρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ἀπὸ τοῦ νόμου, τοῦ μὴ εἶναι αὐτὴν μοιχαλίδα, γενομένην ἀνδρὶ ἑτέρῳ.

4. Ὥστε, ἀδελφοί μου, καὶ ὑμεῖς ἐθανατώθητε τῷ νόμῳ, διὰ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ· εἰς τὸ γενέσθαι ὑμᾶς ἀνδρὶ ἑτέρῳ, τῷ ἐκ νεκρῶν ἐγερθέντι, ἵνα καρποφορήσωμεν τῷ θεῷ.

5. Ὅτε γὰρ ἦμεν ἐν τῇ σαρκί, τὰ παθήματα τῶν ἁμαρτιῶν, τὰ διὰ τοῦ νόμου ἐνηργεῖτο ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, εἰς τὸ καρποφορῆσαι τῷ θανάτῳ.

6. Νυνὶ δὲ κατηργήθημεν ἀπὸ τοῦ νόμου, ἀποθανόντες ἐν ᾧ κατειχόμεθα, ὥστε δουλεύειν ἡμᾶς ἐν καινότητι πνεύματος, καὶ οὐ παλαιότητι γράμματος.

Cap VI.

21. Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est.

22. Nunc verò liberati à peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem: finem verò vitam æternam.

23. Stipendia enim peccati, mors. Gratia autem Dei, vita æterna in Christo Iesu Domino nostro.

Das VI. Capitel.

21. Was hattet jr nun zu der zeit für Frucht? welcher jr euch jetzt schämet/denn das ende derselbigen ist der Todt.

22. Nun jr aber seydt von der Sünde frey/vnd Gottes Knechte worden/habt ihr ewre Frucht/ daß jr heilig werdet/daß ende aber das ewige Lebē.

23. Denn der Todt ist der Sünden Sold / Aber die Gabe Gottes ist das ewige Leben / in Christo JEsu vnserm HERRN.

Cap. VII.

AN ignoratis fratres, (scientibus enim legem loquor,) quia lex in homine dominatur, quanto tempore vivit?

2. Nam quæ sub viro est mulier: vivente viro alligata est legi: si autem mortuus fuerit vir ejus: soluta est à lege viri.

3. Igitur vivente viro, vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro: si autem mortuus fuerit vir ejus, liberata est à lege viri: ut non sit adultera, si fuerit cum alio viro.

4. Itaque fratres mei, & vos mortificati estis legi, per corpus Christi: ut sitis alterius, qui ex mortuis resurrexit, ut fructificetis Deo.

5. Cùm enim essemus in carne, passiones peccatorum, quæ per legem erant, operabantur in membris nostris, ut fructificarēt morti.

6. Nunc autem soluti sumus à lege mortis, in qua detinebamur: ita, ut serviamus in novitate spiritus, & non in vetustate literæ.

Das VII. Capitel.

WIsset ihr nicht/lieben Brüder (Denn ich rede mit denen / die das Gesetz wissen) daß das Gesetze herrschet vber den Menschen/so lange er lebet?

2. Denn ein Weib/das vnter dem Manne ist/ dieweil der Mann lebet/ist sie verbunden an das Gesetz/so aber der Mann stirbet/so ist sie loß vom gesetz deß Mannes. 1. Cor. 7. 39.

3. Wo sie nun bey einem andern Manne ist/ weil der Mann lebet/wirdt sie ein Ehebrecherin geheissen. So aber der Mann stirbet / ist sie frey vom Gesetze/daß sie nicht eine Ehebrecherin ist/ wo sie einen andern Mann nimpt.

4. Also auch/meine Brüder / jr seydt getödtet dem Gesetz/durch den Leib Christi / daß ihr eines andern seydt/nemblich deß/der von den Todten aufferwecket ist/auff dz wir Gotte frucht bringē.

5. Denn da wir im Fleisch waren/da war das wüten der Sünde (welche durchs Gesetze sich erreget) kräfftig in vnsern Gliedern / dem Todt frucht zu bringen.

6. Nun aber sindt wir vom Gesetze loß/vnnd jm abgestorben/daß vns gefangen hielt/Also daß wir dienen sollen im newen Wesen des Geistes/ vnd nicht im alten Wesen deß Buchstabens.

Cap. VII.

7. Quid ergo dicemus? Lex peccatum est? Absit. Sed peccatum non cognovi, nisi per legem, nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret: Non concupisces

8. Occasione autem accepta, peccatum per mandatum operatum est in me omnem cōcupiscentiam Sine lege enim peccatum mortuum erat.

9. Ego autem vivebam sine lege aliquando. Sed cùm venisset mandatum: peccatum revixit.

10. Ego autem mortuus sum: & inventum est mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc esse ad mortem.

11. Nam peccatum occasione accepta per mandatum, seduxit me, & per illud occidit.

12. Itaque lex quidem sancta, & mandatum sanctum, & justum, & bonum.

13. Quod ergo bonum est, mihi factum est mors? Absit, sed peccatum, ut appareat peccatum, per bonum operatum est mihi mortem ut fiat suprà modum peccans peccatum per mandatum.

14. Scimus enim quòd lex spiritualis est: ego autem carnalis sum, venundatus sub peccato.

15. Quod enim operor, non intelligo: non enim quod volo, hoc ago: sed quod odi, illud facio.

16. Si autem quod nolo, illud facio: consentio legi, quoniam bona est.

17. Nunc autem jam non ego operor illud, sed, quod habitat in me, peccatum.

Das VII. Capitel.

7. Was wollen wir denn weiter sagen? Ist das Gesetz Sünde? Das sey ferne. Aber die Sünde erkannte ich nicht / ohn durchs Gesetze. Denn ich wuste nichts von der lust / wo das Gesetze nicht hette gesagt: Laß dich nicht gelüsten. Ex. 20,17 Deu. 5,21

8. Da nam aber die Sünde ursach am Gebot/ und erreget in mir allerley Lust. Denn ohn das Gesetze war die Sünde todt.

9. Ich aber lebete etwa ohn Gesetze: Da aber das gebot kam/ward die Sünde wider lebendig.

10. Ich aber starb. Und es befand sich/daß das Gebot mir zum Tode reichet/daß mir doch zum Leben gegeben war.

11. Denn die Sünde nam ursache am Gebot/ und betrog mich/und tödtet mich durch dasselbige Gebot.

12. Das Gesetz ist je heilig/und das gebot heilig/recht und gut. 1. Tim. 1,8

13. Ist denn das da gut ist/mir ein Todt worden? Das sey ferne. Aber die Sünde / auff daß sie erschiene/wie sie Sünde ist/ hat sie mir durch das gute den Todt gewircket/Auff daß die sünde würde uberauß mechtig durchs Gebot.

14. Denn wir wissen/daß das Gesetz geistlich ist/ich bin aber fleischlich/unter die Sünde verkaufft.

15. Denn ich weiß nicht was ich thu / denn ich thu nicht das ich will/sondern daß ich hasse/ das thu ich:

16. So ich aber das thu/daß ich nicht will / so willige ich/daß das Gesetz gut sey.

17. So thue ich nun dasselbige nicht/ sondern die Sünde/die in mir wohnet.

Cap. VII.

18. Scio enim quia non habitat in me, hoc est, in carne mea, bonum. Nam velle adjacet mihi: perficere autem bonum, non invenio.

19. Non enim quod volo bonum, hoc facio: sed quod nolo malum, hoc ago.

20. Si autem quod nolo, illud facio: jam non ego operor illud, sed quod habitat in me, peccatum.

21 Invenio igitur legem, volenti mihi facere bonum, quoniam mihi malum adjacet.

22. Condelector enim legi Dei, secundùm interiorem hominem.

23. Video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis.

24. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus

25. Gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum. Igitur ego ipse mente servio legi Dei: carne autem, legi peccati.

Das VII. Capitel.

18. Denn ich weiß daß in mir / das ist / in meinem Fleisch wohnet nichts gutes. Wöllen habe ich wol / Aber vollbringen das gute / finde ich nicht.

19. Denn das gute das ich will / das thue ich nicht / sondern das böse / das ich nicht will / das thu ich.

20. So ich aber thu / das ich nicht will / so thu ich dasselbige nicht / sondern die Sünde die in mir wohnet.

21. So finde ich mir nun ein Gesetz / der ich will das gute thun / daß mir das böse anhanget.

22. Denn ich habe lust an Gottes Gesetz / nach dem innwendigen Menschen.

23. Ich sehe aber ein ander Gesetz in meinen Gliedern / daß da widerstreitet dem Gesetz in meinem Gemüte / vnd nimmet mich gefangen in der Sünden Gesetz / welches ist in meinen Gliedern.

24. Ich elender Mensch / wer wirdt mich erlösen von dem Leibe dieses Todtes?

25. Ich dancke GOtt durch JEsum Christ vnsern HERRN. So diene ich nun mit dem gemüthe dem Gesetz Gottes / aber mit dem Fleische dem Gesetze der Sünden.

Cap. VIII.

Nihil ergo nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo Iesu: qui non secundùm carnem ambulant, (sed juxta Spiritum)

2. Lex enim Spiritus vitę in Christo Iesu, liberavit me à lege peccati & mortis.

Das VIII. Capitel.

SO ist nun nichts verdammliches an denen / die in Christo JEsu sind / die nicht nach dem Fleisch wandeln / sondern nach dem Geist.

2. Denn das Gesetz deß Geistes / der da lebendig machet in Christo JEsu / hat mich frey gemacht von dem Gesetz der Sünden vnnd des Todtes.

Cap. VIII.

3. Nam quod impoßibile erat
legi, in quo infirmabatur per car-
nem: Deus filium suum mittens in
similitudinem carnis peccati, & de
peccato damnavit peccatum in
carne.
4. Vt justificatio legis implere-
tur in nobis, qui non secundùm
carnem ambulamus, sed secundùm
spiritum.
5. Qui enim secundùm carnem
sunt, quæ carnis sunt sapiunt, qui
verò secundùm spiritum sunt, quę
sunt spiritus, sentiunt.
6 Nam prudentia carnis, mors
est: prudentia autem spiritus, vita
& pax
7. Quoniam sapientia carnis, ini-
mica est Deo: legi enim Dei non est
subjecta, nec enim potest
8. Qui autem in carne sunt, Deo
placere non possunt.
9. Vos autem in carne non estis,
sed in spiritu: si tamen spiritus Dei
habitat in vobis Si quis autem Spi-
ritum Christi non habet: hic non
est ejus.
10. Si autem Christus in vobis
est, corpus quidem mortuum est
propter peccatum: Spiritus verò
vivit propter justificationem.
11. Quod si Spiritus ejus, qui su-
scitavit Iesum à mortuis, habitat in
vobis, qui suscitavit (Iesum) Chri-
stum à mortuis, vivificabit & mor-
talia corpora vestra, propter inha-
bitantem spiritum ejus in vobis.
12. Ergo fratres, debitores sumus
non carni, ut secundùm carnem vi-
vamus.
13 Si enim secundùm carnẽ vixeri-
tis, moriemini: si autem spiritu fa-
cta carnis mortificaveritis, vivetis
14. Quicunque enim spiritu Dei
aguntur, ii sunt filii Dei.

Das VIII. Capitel.

3. Denn das dem gesetz vnmüglich war (Sin-
temal es durch das Fleisch geschwächet ward)
das thät Gott/vnd sandte seinen Sohn in der
gestallt des sündtlichen Fleisches/vnd verdammet
die Sünde im Fleisch durch Sünde.
4. Auff daß die gerechtigkeit/vom gesetz erfor-
dert/in vns erfüllet würde / die wir nun nicht
nach dem Fleisch wandeln / sondern nach dem
Geist.
5. Denn die da fleischlich sind/die sind fleischlich
gesinnet. Die aber geistlich sind/die sind geistlich
gesinnet.
6. Aber fleischlich gesinnet seyn / ist der Todt/
Vnd geistlich gesinnet seyn/ist Leben vnd Friede.
7. Denn fleischlich gesinnet seyn/ist eine feind-
schafft wider Gott / Sintemal es dem Gesetze
Gottes nicht vnterthan ist / denn es vermag es
auch nicht.
8. Die aber fleischlich sind/mögen Gott nicht
gefallen.
9. Jr aber seyd nicht fleischlich / sondern geist-
lich / so anderst Gottes Geist in euch wohnet.
Wer aber Christi Geist nicht hat / der ist nicht
sein.
10. So aber Christus in euch ist / so ist der Leib
zwar todt vmb der Sünde willen/der Geist aber
ist das Leben/vmb der gerechtigkeit willen.
11. So nun der Geist deß/der JEsum von den
Todten aufferwecket hat / in euch wohnet / so
wirdt auch derselbige/der Christum von den tod-
ten aufferwecket hat/ ewre sterbliche Leibe leben-
dig machen/vmb deß willen / daß sein Geist in
euch wohnet.
12. So sind wir nun/lieben Brüder/schuldener/
nicht dem fleisch / daß wir nach dem Fleisch le-
ben.
13. Denn wo ir nach dem Fleisch lebet / so wer-
det ir sterben müssen. Wo jhr aber durch den
Geist deß Fleisches geschäffte tödtet/so werdet jr
leben
14. Denn welche der Geist Gottes treibet / die
sind Gottes Kinder.

Cap. VIII.

15. Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba, (Pater.)

16. Ipse enim Spiritus, testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei.

17. Si autem filii: & hæredes, hæredes quidem Dei: cohæredes autem Christi, si tamen compatimur, ut & conglorificemur.

18. Existimo enim quòd non sunt condignæ passiones hujus temporis, ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.

19. Nam expectatio creaturæ, revelationem filiorum Dei expectat.

20. Vanitati enim creatura subjecta est, non volens: sed propter eũ qui subjecit eam in spe.

21. Quia & ipsa creatura liberabitur à servitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei.

22. Scimus enim quòd omnis creatura ingemiscit, & parturit usque adhuc.

23. Non solùm autem illa, sed & nos ipsi primitias spiritus habentes, & ipsi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes, redemptionem corporis nostri.

24. Spe enim salvi facti sumus. Spes autem quæ videtur, non est spes: nam quod videt quis, quid sperat?

25. Si autem quod non videmus, speramus: per patientiam expectamus.

Das VIII. Capitel.

15. Denn jhr habt nicht einen Knechtlichen Geist empfangen/ daß jhr euch abermal förchten müsset/ Sondern jr habt einen Kindlichen geist empfangen/ durch welchen wir ruffen: Abba/ lieber Vater. 1. Tim. 1. 7. Gal. 4. 5.

16. Derselbige Geist gibt zeugniß unserm Geist/ daß wir Gottes Kinder sind.

17. Sind wir denn Kinder/ so sind wir auch Erben/ nemblich/ Gottes Erben/ und Miterben Christi/ doch daß wir mit leiden / auff daß wir auch mit zur Herrligkeit erhaben werden.

18. Denn ich halte es dafür/ daß dieser zeit leiden der Herrligkeit nicht werth sey / die an uns soll offenbar werden.

19. Denn das ängstliche harren der Creaturen/ wartet auff die offenbarung der Kinder Gottes.

20. Sintemal die Creatur unterworffen ist der Eitelkeit/ ohn iren willen/ Sondern umb deß willen/ der sie unterworffen hat auff hoffnung.

21. Denn auch die Creatur frey werden wirdt von dem dienst deß vergenglichen Wesens / zu der herrlichen freyheit der Kinder Gottes.

22. Denn wir wissen/ das alle Creatur sehnet sich mit uns/ und ängstet sich noch immerdar.

23. Nicht allein aber sie/ sondern auch wir selbst/ die wir haben des Geistes Erstling / sehnen uns auch bey uns selbst / nach der Kindschafft/ unnd warten auff unsers Leibs Erlösung.

24. Denn wir sind wol selig/ doch in der Hoffnung Die Hoffnung aber / die man sihet / ist nicht Hoffnung/ denn wie kan man deß hoffen/ das man sihet? Luc. 12, 11

25. So wir aber deß hoffen/ das wir nicht sehen/ so warten wir sein durch gedult.

26. Ὡσαύτως

ח

26 וככה גם [illegible] הרוח עוזרה לחליינו כי
איזה אשר־נתפלל כהגן לא ידענו כי־
אם הרוח מעתיר על־יתר עלינו באנחות
לא לדבר :

27 כי־הדורש לבבות והמבין כל־יצר
מחשבות יודע את־אכל הרוח כי כרצון
אלהים מעתיר על־הקדושים [illegible] :

28 כי ידענו כי לאהבי אלהים כל־
דברים יפעל לטובה לאלה אשר כערך
קרואים במזמה :

29 כי האלה אשר מקדם ידעם אותם
ערך ונתתם להשוות לדמות בנו להיות
בכור באחים רבים [illegible] :

30 ואשר מקדם ערך ונתתם אותם גם
קרא ואשר קראם להם גם [illegible] הצדיק
ולאשר הצדיק אותם גם האדיר :

31 ומה נאמר על־האלה אם האלהים
חלף אותנו מי־יוכל עלינו :

32 אשר גם על־בנו יחידו לא חמל כי
אם נתנו על־כלנו איככה לא תתן אותנו
עמו את־כל אשר לו :

33 מי־יריב את־בחירי אלהים ויהוה
הוא המצדיק :

34 מי־הוא זה השופט ישוע המשיח
מלך הכבוד המת אך יותר הקם[illegible]
ממתים היושב לימין אלהים אשר גם
עותר עלינו הוא השופט :

35 ומי־יפריד אותנו מאהבת המשיח
הצרה או מצוקה או רדיפה או רעב
או ערם ועריה או מגרים או חרב :

η.

26. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα συναντιλαμβάνεται ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν· τὸ γὰρ τί προσευξόμεθα καθὸ δεῖ, οὐκ οἴδαμεν· ἀλλ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις.

27. Ὁ δὲ ἐρευνῶν τὰς καρδίας, οἶδε τί τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ὅτι κατὰ θεὸν ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἁγίων.

28 Οἴδαμεν δὲ, ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν θεὸν, πάντα συνεργεῖ εἰς τὸ ἀγαθὸν, τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς οὖσιν.

29. Ὅτι οὓς προέγνω, καὶ προώρισε συμμόρφους τῆς εἰκόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς.

30. Οὓς δὲ προώρισε, τούτους καὶ ἐκάλεσε· καὶ οὓς ἐκάλεσε, τούτους καὶ ἐδικαίωσεν· οὓς δὲ ἐδικαίωσε, τούτους καὶ ἐδόξασε.

31. Τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς ταῦτα; εἰ ὁ θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν;

32. Ὅς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτὸν, πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίσεται;

33. Τίς ἐγκαλέσει κατὰ ἐκλεκτῶν θεοῦ; θεὸς ὁ δικαιῶν.

34. Τίς ὁ κατακρίνων; Χριστὸς ὁ ἀποθανὼν, μᾶλλον δὲ καὶ ἐγερθεὶς, ὃς καὶ ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, ὃς καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν.

35. Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλίψις; ἢ στενοχωρία; ἢ διωγμὸς; ἢ λιμὸς; ἢ γυμνότης; ἢ κίνδυνος; ἢ μάχαιρα;

Cap. VIII.

26. Similiter autem & Spiritus adjuvat infirmitatem nostram, nam quid oremus, sicut oportet nescimus: sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.

27. Qui autem scrutatur corda, scit quid desideret Spiritus: quia secundùm Deum postulat pro sanctis.

28. Scimus autem quoniam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum, iis qui secundùm propositum vocati sunt sancti.

29. Nam quos præscivit, & prædestinavit conformes fieri imaginis filii sui: ut sit ipse primogenitus in multis fratribus.

30. Quos autem prædestinavit, hos & vocavit: & quos vocavit, hos & justificavit: quos autem justificavit, illos & glorificavit.

31. Quid ergo dicemus ad hæc? si Deus pro nobis, quis contra nos?

32. Qui etiam proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit?

33. Quis accusabit adversus electos Dei? Deus qui justificat.

34. Quis est qui condemnet? Christus Iesus, qui mortuus est, imò qui & resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.

35. Quis ergo nos separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius?

Das VIII. Capitel.

26. Desselbigen gleichen auch der Geist hilfft unser schwachheit auff. Denn wir wissen nicht was wir bitten sollen/wie sichs gebürt/sondern der Geist selbst vertritt uns gewaltiglich/mit unaußsprechlichen seufftzen.

27. Der aber die Hertzen forschet/der weiß/was des Geistes sinn sey/denn er vertrit die Heiligen/nach dem das Gott gefellet.

28. Wir wissen aber/das denen/die GOtt lieben/alle ding zum besten dienen/die nach dem Fürsatz beruffen sind.

29. Denn welche er zuvor versehen hat/die hat er auch verordnet/daß sie gleich seyn solten/dem Ebenbilde seines Sohns/auff daß derselbige der Erstgeborne sey unter vielen Brüdern.

30. Welche er aber verordnet hat/die hat er auch beruffen. Welche er aber beruffen hat/die hat er auch gerecht gemacht. Welche er aber hat gerecht gemacht/die hat er auch herrlich gemacht.

31. Was wöllen wir denn weiter sagen? Ist Gott für uns/wer mag wider uns seyn?

32. Welcher auch seines einigen Sohns nicht hat verschonet/sondern hat jhn für uns alle dahin gegeben/Wie solt er uns mit jhm nicht alles schencken.

33. Wer will die Außerwehlten Gottes beschuldigen? Gott ist hie der da gerecht machet.

34. Wer will verdammen/Christus ist hie/der gestorben ist/ja viel mehr/der auch aufferwecket ist/welcher ist zur Rechten Gottes/und vertritt uns.

35. Wer will uns scheiden von der Liebe Gottes? Trübsal oder Angst? oder Verfolgung? oder Hunger? oder Blösse? oder fehrligkeit? oder Schwerdt?

ח

36 כְּמוֹ נִכְתַּב כִּי עָלֶיךָ הֹרַגְנוּ כָּל־הַיּוֹם
נֶחְשַׁבְנוּ כְּצֹאן טִבְחָה׃
37 אַךְ בְּכָל־זֹאת מְנַצְּחִים אֲנַחְנוּ בְּמִי
אֲשֶׁר אָהַב אוֹתָנוּ׃
38 כִּי־בָטַחְתִּי כִּי לֹא הַמָּוֶת וְלֹא חַיִּים
וְלֹא מַלְאָכִים וְלֹא שִׁלְטוֹנוֹת וְלֹא גְבוּרוֹת
וְלֹא הַקָּמִים לְפָנֵינוּ וְלֹא עֲתִידִים׃
39 וְלֹא רוּם וְלֹא עֹמֶק וְלֹא בְרִיאָה
אַחַת אַחֶרֶת יוּכְלוּ לְפָרֵד אוֹתָנוּ מֵאַהֲבַת
אֱלֹהִים אֲשֶׁר הִיא בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲדֹנֵינוּ׃

η'.

36. Καθὼς γέγραπται, ὅτι ἕνεκά σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς.
37. Ἀλλ' ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν, διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς.
38. Πέπεισμαι γὰρ ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωή, οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαί, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα.
39. Οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἑτέρα, δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ, τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

ט

אֶת־אֱמֶת מְדַבֵּר אֲנִי בַּמָּשִׁיחַ
וְאֵינֶנִּי כֹזֵב וּמֵעִיד לִי מַדָּעִי בְּרוּחַ
הַקֹּדֶשׁ׃
2 כִּי תוּגָה לִי גְדוֹלָה וּכְאֵב לִבִּי גָדוֹל
מְאֹד׃
3 כִּי־חָפַצְתִּי גַּם אֲנִי לִהְיוֹת חֵרֶם מִמָּשִׁיחַ
עַל־אַחַי אֲשֶׁר חֲדֵי בְּבָשָׂר׃
4 אֲשֶׁר הֵם בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר לָהֶם
הַמִּנּוּן וּמִקַּח הַבָּנִים וְהַכָּבוֹד וְהַבְּרִית
וְלֶקַח הַתּוֹרָה וְהָעֲבוֹדָה וְדִבְרֵי הַשְּׁבוּעָה׃
5 לַאֲשֶׁר הָיוּ הָאָבוֹת וּמֵאֲשֶׁר הַמָּשִׁיחַ
הוּא כַּבָּשָׂר אֲשֶׁר הוּא עַל־כֹּל אֱלֹהִים
מְבֹרָךְ לְעוֹלָם וָעֶד אָמֵן׃
6 וּבַעֲבוּר כֵּן דְּבַר אֱלֹהִים לֹא נָפַל
בָּאָרֶץ כִּי־כֻלָּם אֲשֶׁר מִיִּשְׂרָאֵל אֵין בְּנֵי־
יִשְׂרָאֵל הֵמָּה׃
7 וְגַם־לֹא כִּי־הוֹוִים זֶרַע אַבְרָהָם כֻּלָּם
בָּנִים הֵמָּה כִּי־בְיִצְחָק יִקָּרֵא לְךָ זָרַע׃

ΚΕΦΑΛ. θ'.

Ἀλήθειαν λέγω ἐν χριστῷ, οὐ ψεύδομαι, συμμαρτυρούσης μοι τῆς συνειδήσεώς μου ἐν πνεύματι ἁγίῳ.
2. Ὅτι λύπη μοί ἐστι μεγάλη, καὶ ἀδιάλειπτος ὀδύνη τῇ καρδίᾳ μου.
3. Ηὐχόμην γὰρ αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ χριστοῦ, ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα.
4. Οἵτινές εἰσιν ἰσραηλῖται, ὧν ἡ υἱοθεσία, καὶ ἡ δόξα, καὶ αἱ διαθῆκαι, καὶ ἡ νομοθεσία, καὶ ἡ λατρεία, καὶ αἱ ἐπαγγελίαι.
5. Ὧν οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.
6. Οὐχ οἷον δὲ ὅτι ἐκπέπτωκεν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ· οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐξ ἰσραήλ, οὗτοι ἰσραήλ.
7. Οὐδ' ὅτι εἰσὶ σπέρμα ἀβραάμ, πάντες τέκνα· ἀλλ' ἐν ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα.

36. Sicut

Cap. VIII.

36. (Sicut scriptum est: Quia propter te mortificamur tota die: æstimati sumus sicut oves occisionis.)

37. Sed in his omnibus superamus, propter eum qui dilexit nos.
38. Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neq; virtutes, neque instantia, neque futura, (neque fortitudo.)
39. Neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia, poterit nos separare à charitate Dei, quę est in Christo Iesu Domino nostro.

Cap. IX.

VEritatem dico in Christo, non mentior, testimonium mihi perhibente conscientia mea in Spiritu sancto.
2. Quoniam tristitia mihi magna est, & continuus dolor cordi meo.

3. Optabam enim ego ipse anathema esse à Christo, pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundùm carnem.
4. Qui sunt Israëlitæ, quorum adoptio est filiorum, & gloria, & testamentum, & legislatio, & obsequium, & promissa.
5. Quorum patres, & ex quibus est Christus secundùm carnem, qui est super omnia Deus benedictus in secula, Amen.
6. Non autem quod exciderit verbum Dei. Non enim omnes qui ex Israël, ii sunt Israëlitæ.

7. Neque quia semen sunt Abrahæ, omnes filii: sed in Isaac vocabitur tibi semen.

Das VIII. Capitel

36. Wie geschrieben stehet: Umb deiner willen werden wir getödtet den gantzen Tag / Wir sind geachtet für Schlachtschaaffe. Psal. 44. 23.

37. Aber in dem allen oberwinden wir weit / umb deß willen / der uns geliebt hat.

38. Denn ich bin gewiß / daß weder Todt noch Leben / weder Engel noch Fürstenthumb / noch gewalt / weder gegenwertiges noch zukünfftiges.

39. Weder hohes noch tieffes / noch kein andere Creatur / mag uns scheiden von der Liebe Gottes / die in Christo JEsu ist unserm HERRN.

Das IX. Capitel.

ICh sage die Warheit in Christo / und liege nicht / deß mir Zeugniß gibt mein Gewissen / in dem heiligen Geist.

2. Daß ich grosse trawrigkeit unnd schmertzen ohn unterlaß in meinem hertzen habe.

3. Ich habe gewünschet / verbannet zu seyn von Christo / für meine Brüder / die meine gefreundte sind nach dem Fleisch. Act. 9. 2. 1 Cor. 15. 9.

4. Die da sind von Israel / welchen gehöret die Kindschafft und die Herrligkeit / und der Bund / und das Gesetz / und der Gottesdienst / unnd die Verheissung. Sup 8.17 Eph. 2,12

5. Welcher auch sind die Väter / auß welchen Christus her kombt nach dem Fleische / der da ist Gott uber alles / gelobet in Ewigkeit / Amen.

6. Aber nicht sage ich solches / daß Gottes wort darumb auß sey. Denn es sind nicht alle Israeliter / die von Israel sind. Sup 3.28.

7. Auch nicht alle die Abrahams Samen sind / sind darumb auch Kinder / sondern in Isaac soll dir der Samen genennet seyn. Gen. 21, 12 Heb. 11, 5. Gal. 4, 28

ט

8 וזאת היא אינם אשר בני הבשר גם
בני אלהים המה כי־אם בני השבועה
יחשבו זרע ׃
9 כי דבר השבועה זה הוא כעת חיה
הנה בן־לשרה אשתך ׃
10 ולא לבדה לשרה כי־אם רבקה
ממשכב אחד הרתה ליצחק אבינו והנה
תאומים בבטנה ׃
11 ואף כי־לא ילדו ולא פעלו מאומה
טובה או רעה אשר במבחר אלהים יקום
הערך ׃
12 לא ממעשים כי אם מאשר קורא
נאמר לה כי־רב יעבוד צעיר ׃
13 כמו נכתב ואהב את־יעקב ואת־עשו
שנאתי ׃ 14 ומה נאמר אם יש
עולה את־אלהים חלילה ׃
15 כי־למשה אמר וחנותי את־אשר
אחון ורחמתי את־אשר ארחם ׃
16 על־כי לא למתאוה ולא לקל לרוץ
כי אם לאלהים המרחם ׃
17 כי־אומר הכתב לפרעה ואולם
בעבור זאת העמדתיך בעבור הראותך
את־כחי ולמען ספר שמי בכל הארץ ׃
18 לכן חנו את־אשר יחון ורחם אשר ירחם
וגם חזק אשר יחזק ׃ 19 ותאמר אלי
ומה עודנו יוכיח ומי־על־עצתו יקום ׃
20 לכן מי אתה האנוש כי־תענה לאלהים
היאמר חמר ליצר מה תעשה הזה
אומר לאב מה־תוליד ולאשה מה־
תחילין ׃

θ'.

8. Τουτέστιν, οὐ τὰ τέκνα τῆς σαρκὸς, ταῦτα τέκνα τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελίας λογίζεται εἰς σπέρμα.

9. Ἐπαγγελίας γὰρ ὁ λόγος οὗτος, κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐλεύσομαι, καὶ ἔσται τῇ σάῤῥᾳ υἱός.

10. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ῥεβέκκα ἐξ ἑνὸς κοίτην ἔχουσα, ἰσαὰκ τοῦ πατρὸς ἡμῶν.

11. Μήπω γὰρ γεννηθέντων, μηδὲ πραξάντων τι ἀγαθὸν ἢ κακὸν, ἵνα ἡ κατ᾽ ἐκλογὴν τοῦ θεοῦ πρόθεσις μένῃ.

12. Οὐκ ἐξ ἔργων, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ καλοῦντος. ἐῤῥέθη αὐτῇ, ὅτι ὁ μείζων δουλεύσει τῷ ἐλάσσονι.

13. Καθὼς γέγραπται, τὸν ἰακὼβ ἠγάπησα, τὸν δὲ ἠσαῦ ἐμίσησα.

14. Τί οὖν ἐροῦμεν; μὴ ἀδικία παρὰ τῷ θεῷ; μὴ γένοιτο.

15. Τῷ γὰρ μωσῇ λέγει. ἐλεήσω ὃν ἂν ἐλεῶ, καὶ οἰκτειρήσω ὃν ἂν οἰκτείρω.

16. Ἄρα οὖν οὐ τοῦ θέλοντος, οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος θεοῦ.

17. Λέγει γὰρ ἡ γραφὴ τῷ φαραῷ, ὅτι εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐξήγειρά σε, ὅπως ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν δύναμίν μου, καὶ ὅπως διαγγελῇ τὸ ὄνομά μου ἐν πάσῃ τῇ γῇ.

18 Ἄρα οὖν ὃν θέλει ἐλεεῖ, ὃν δὲ θέλει σκληρύνει.

19. Ἐρεῖς οὖν μοι. τί ἔτι μέμφεται; τῷ γὰρ βουλήματι αὐτοῦ τίς ἀνθέστηκε;

20. Μενοῦνγε, ὦ ἄνθρωπε, σὺ τίς εἶ ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ θεῷ; μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι, τί με ἐποίησας οὕτως;

Cap. IX.

8 Id est, non qui filii carnis, hi filii Dei: sed qui filii sunt promissionis, æstimantur in semine.

9. Promissionis enim verbum hoc est: Secundùm hoc tempus veniam, & erit Saræ filius.

10. Non solùm autem illa; sed & Rebecca ex uno concubitu habens, Isaac patris nostri.

11. Cùm enim nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent aut mali, (ut secundum electionem propositum Dei maneret.)

12. Non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei: Quia major serviet minori.

13. Sicut scriptum est: Iacob dilexi, Esau autem odio habui.

14. Quid ergo dicemus? Nunquid iniquitas apud Deum? Absit.

15. Moysi enim dicit: Miserébor cujus misereor: & misericordiam præstabo cujus miserebor.

16. Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei.

17. Dicit enim scriptura Pharaoni: Quia in hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te virtutem meam: & ut annuntietur nomen meum in universa terra.

18. Ergo cui vult miseretur: & quem vult indurat.

19. Dicis itaque mihi: Quid adhuc quæritur? voluntati enim ejus quis resistit?

20. O homo, tu quis es qui respondeas Deo? Nunquid dicit figmentum ei qui se finxit: Quid me fecisti sic?

Das IX. Capitel.

8. Das ist/ Nicht sind das Gottes Kinder/ die nach dem Fleisch Kinder sind/ sondern die Kinder der Verheissung werden für Samen gerechnet.

9. Denn diß ist ein Wort der Verheissung/ da er spricht: Vmb diese zeit will ich kommen/ vnd Sara soll einen Sohn haben. Gé. 18. 10.

10. Nicht allein aber ists mit dem also / sondern auch da Rebecca von dem einigen Isaac vnserm Vater schwanger ward. Gé. 25. 2.

11. Ehe die Kinder geboren waren / vnnd weder guts noch böses gethan hatten/ auff daß der fürsatz Gottes bestünde/ nach der wahle/ ward zu jr gesagt.

12. Nicht auß verdienst der Werck / sondern auß Gnaden des Beruffers / also: Der grösser soll dienstbar werden dem kleinen. Gé. 25. 23. Mal. 1. 2.

13. Wie denn geschrieben stehet: Jacob habe ich geliebet/ aber Esau hab ich gehasset.

14. Was wöllen wir denn hie sagen? Ist denn Gott vngerecht? Das sey ferne.

15. Denn er spricht zu Mose: Welchem ich gnedig bin/ dem bin ich gnedig/ vnd welches ich mich erbarme/ des erbarme ich mich. Exo. 33. 19

16. So ligt es nun nicht an jemands wöllen oder lauffen/ sondern an Gottes erbarmen.

17. Denn die Schrifft sagt zu Pharao: Eben darumb habe ich dich erwecket / daß ich an dir meine Macht erzeige/ auff daß mein Name verkündiget werde in allen Landen. Exo. 9. 16

18. So erbarmet er sich nun/ welches er will/ vnd verstocket welchen er will.

19. So sagest du zu mir: Was schuldiget er denn vns? Wer kan seinem willen widerstehen? Esa. 45. 9 Ier. 18. 6. Sap. 15. 7

20. Ja lieber Mensch/ wer bist du denn / daß du mit GOtt rechten wilt? Spricht auch ein Werck zu seinem Meister/ warumb machest du mich also?

ט

21 הלא יש ליוצר שלטון על־החמר
בעריסה אחת לעשות את־כלי אחד
לכבוד ואחד לבשת ׃
22 ואם יחפץ אלהים להראות את־
חרון אפו ולהודיע את־גבורתו התאפק
ברב חסד וארך אפים את־כלי חרונו
המוכנים לאבדון ׃
23 ואשר יודיע את־עשר כבודו על־
כלי התחנה אשר הכינם לכבוד ׃
24 אשר גם קרא אותנו לא לבד מן
היהודים כי־אם גם מן הגוים ׃
25 כאשר גם בהושע אומר ואמרתי ללא
עמי עמי אתה ורחמתי את־לא רחמה ׃
26 והיה במקום אשר יאמר להם לא
עמי אתם יאמר להם בני אל־חי ׃
27 וישעיהו זועק על־ישראל אם יהיה
(מספר בני) ישראל כחול הים שאר
ישוב בו ׃
28 כליון חרוץ שוטף צדקה כי כלה
ונחרצה אדני יהוה צבאות עשה בקרב
כל־הארץ ׃
29 וכמו נבא ישעיהו לולי יהוה צבאות
הותיר לנו שריד כמעט כסדום היינו
לעמרה דמינו ׃
30 ומה נאמר כי הגוים אשר לא רדפו
אחרי הצדקה לקחו את־הצדקה רוצה
לאמור את־צדקה מאמונה ׃
31 וישראל הרודף אחרי תורת
הצדקה אל־תורת הצדקה לא
הגיע ׃

θ.

21. Ἢ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ πηλοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ποιῆσαι ὃ μὲν εἰς τιμὴν σκεῦος, ὃ δὲ εἰς ἀτιμίαν;

22. Εἰ δὲ θέλων ὁ θεὸς ἐνδείξασθαι τὴν ὀργὴν, καὶ γνωρίσαι τὸ δυνατὸν αὐτοῦ, ἤνεγκεν ἐν πολλῇ μακροθυμίᾳ σκεύη ὀργῆς κατηρτισμένα εἰς ἀπώλειαν.

23. Καὶ ἵνα γνωρίσῃ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ, ἐπὶ σκεύη ἐλέους, ἃ προητοίμασεν εἰς δόξαν;

24. Οὓς καὶ ἐκάλεσεν ἡμᾶς, οὐ μόνον ἐξ Ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐθνῶν.

25. Ὡς καὶ ἐν τῷ Ὠσηὲ λέγει, καλέσω τὸν οὐ λαόν μου, λαόν μου· καὶ τὴν οὐκ ἠγαπημένην, ἠγαπημένην.

26. Καὶ ἔσται, ἐν τῷ τόπῳ οὗ ἐρρέθη αὐτοῖς, οὐ λαός μου ὑμεῖς, ἐκεῖ κληθήσονται υἱοὶ θεοῦ ζῶντος.

27. Ἠσαΐας δὲ κράζει ὑπὲρ τοῦ Ἰσραὴλ, ἐὰν ᾖ ὁ ἀριθμὸς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, τὸ κατάλειμμα σωθήσεται.

28. Λόγον γὰρ συντελῶν καὶ συντέμνων ἐν δικαιοσύνῃ, ὅτι λόγον συντετμημένον ποιήσει κύριος ἐπὶ τῆς γῆς.

29. (Καὶ) καθὼς προείρηκεν Ἠσαΐας, εἰ μὴ κύριος σαβαὼθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα, ὡς Σόδομα ἂν ἐγενήθημεν, καὶ ὡς Γόμορρα ἂν ὡμοιώθημεν.

30. Τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην, κατέλαβε δικαιοσύνην, δικαιοσύνην δὲ τὴν ἐκ πίστεως.

31. Ἰσραὴλ δὲ διώκων νόμον δικαιοσύνης, εἰς νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθασε.

Cap. IX.

21. An non habet potestatem figuli luti, ex eadem massa facere, aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam?

22. Quod si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia, vasa iræ apta in interitum.

23. Vt ostenderet divitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ præparavit in gloriam.

24. Quos & vocavit nos: non solùm ex Iudæis, sed etiam ex Gentibus.

25. Sicut in Osee dicit: Vocabo non plebem meam, plebem meam: & non dilectam, dilectam: (& non misericordiam consecutam, misericordiam consecutam.)

26. Et erit: in loco ubi dictum est eis: Non plebs mea vos, ibi vocabuntur filii Dei vivi.

27. Isaias autem clamat pro Israël: Si fuerit numerus filiorum Israël tanquam arena maris, reliquiæ salvæ fient.

28. Verbum enim consummans, & abbrevians in æquitate: quia verbum breviatum faciet Dominus super terram.

29. Et sicut prædixit Isaias: Nisi Dominus sabaoth reliquisset nobis semen: sicut Sodoma facti essemus, & sicut Gomorrha similes fuissemus.

30. Quid ergo dicemus? Quòd gentes quæ non sectabantur justitiam, apprehenderunt justitiam, justitiam autem, quæ ex fide est.

31. Israël verò sectando legem justitiæ, in legem justitiæ non pervenit.

Das IX. Capitel.

21. Hat nicht ein Töpffer macht / auß einem klumpen zu machen / ein Faß zu ehren / vnnd das ander zu vnehren?

22. Derhalben da Gott wolte zorn erzeigen / vnd kundt thun seine Macht / hat er mit grosser gedult getragen die Gefesse deß zorns / die da zu gerichtet sind zur verdamniß.

23. Auff daß er kundt thete / den Reichthumb seiner Herrligkeit / an den Gefessen der Barmhertzigkeit / die er bereitet hat zur Herrligkeit.

24. Welche er beruffen hat / nemblich vns / nicht allein auß den Jüden / sondern auch auß den Heyden.

25. Wie er denn auch durch Osee spricht: Jch will das mein Volck heissen das nicht mein Volck war. Vnd meine Liebe / die nicht meine Liebe war. Ose 2.23 1.Pet.2.10

26. Vnd soll geschehen / an dem ort / da zu jnen gesagt ward / Jr seid nicht mein Volck / sollen sie Kinder des lebendigen Gottes genennet werden. Ose 1.10

27. Esaias aber schreyet für Jsrael: Wenn die zahl der Kinder von Jsrael würde seyn / wie der Sand am Meer / so würde doch das übrige selig werden. Isa 10.22 Ose 1.10

28. Denn es wirdt ein verderben geschehen / dem doch gesteurt wirdt zur Gerechtigkeit / vnnd der HERR wirdt dasselbige steuren thun auff Erden.

29. Vnd wie Esaias davor sagt: Wenn vns nicht der HERR Zebaoth hette lassen Samen vberbleiben / so weren wir wie Sodoma worden / vnd gleich wie Gomorra. Esa.1.9

30. Was wollen wir nun hie sagen? Das wollen wir sagen: Die Heiden / die nicht haben nach der gerechtigkeit gestanden / haben die gerechtigkeit erlanget. Jch sage aber von der Gerechtigkeit / die auß dem Glauben kombt.

31. Jsrael aber hat dem Gesetze der Gerechtigkeit nachgestanden / vnd hat das Gesetz der Gerechtigkeit nicht vberkommen.

ט

32 מה־זאת כי־איננה מאמונה כי־אם
כמו מבעלי התורה היא כי נגפו לאבן
הנגף ׃

33 כמו נכתב הנני יסד בציון אבן נגף
וצור מכשול וכל־המאמין בו לא יבש ׃

י

אחי רצון לבבי ותפלתי לאלהים
על־ישראל היא לישועה ׃

2 ומעיד אני להם כי יש להם קנאת
אלהים אך איננה בדעה ׃

3 וכי אינם יודעים את צדקת אלהים
ומבקשים להקים את־צדקת נפשם
לצדקת אלהים אינם נכנעי ׃

4 כי סוף התורה המשיח הוא לצדקה
לכל־אשר מאמין ׃

5 כי־משה כתב על־הצדקה אשר מהתורה
היא כי כל־אשר יעשה אתם האדם
וחי בהם ׃

6 והצדקה אשר מאמונה היא כה
אמרת אל־תאמר בלבבך מי יעלה לנו
השמימה זאת היא להוריד את־המשיח ׃

7 או מי ירד תהמה זאת היא להעלות
את־המשיח ממתים ׃

8 כי־אם מה אומר היא כי קרוב אליך
הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשתו וזה הוא
דבר האמונה אשר מבשרים אנחנו ׃

9 כי־אם תתודה בפיך את־אדנינו
ישוע המשיח ותאמין בלבבך כי האלהים
הקים אתו ממתים תושע ׃

θ'.

32. Διατί; ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως, ἀλλ' ὡς ἐξ ἔργων νόμου. προσέκοψαν γὰρ τῷ λίθῳ τοῦ προσκόμματος.

33. Καθὼς γέγραπται, ἰδοὺ, ἐγὼ τίθημι ἐν Σιὼν λίθον προσκόμματος, καὶ πέτραν σκανδάλου, καὶ πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ, οὐ καταισχυνθήσεται.

ΚΕΦΑΛ. ι.

Ἀδελφοὶ, ἡ μὲν εὐδοκία τῆς ἐμῆς καρδίας, καὶ ἡ δέησις ἡ πρὸς τὸν θεὸν, ὑπὲρ τοῦ Ἰσραὴλ ἐστιν εἰς σωτηρίαν.

2. Μαρτυρῶ γὰρ αὐτοῖς, ὅτι ζῆλον θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν.

3. Ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ζητοῦντες στῆσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν.

4. Τέλος γὰρ νόμου Χριστὸς, εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι.

5. Μωσῆς γὰρ γράφει τὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ τοῦ νόμου, ὅτι ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος, ζήσεται ἐν αὐτοῖς.

6. Ἡ δὲ ἐκ πίστεως δικαιοσύνη οὕτω λέγει, μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, τίς ἀναβήσεται εἰς τὸν οὐρανόν; τουτέστι Χριστὸν καταγαγεῖν.

7. Ἢ, τίς καταβήσεται εἰς τὴν ἄβυσσον; τοῦτ' ἔστι Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν.

8. Ἀλλὰ τί λέγει; ἐγγύς σου τὸ ῥῆμά ἐστιν ἐν τῷ στόματί σου, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου. τοῦτ' ἔστι τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως ὃ κηρύσσομεν.

9. Ὅτι ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ στόματί σου κύριον Ἰησοῦν, καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ.

Cap. IX.

32. Quare? Quia non ex fide, sed quasi ex operibus, offenderunt enim in lapidem offensionis.

33. Sicut scriptum est: Ecce pono in Sion lapidem offensionis, & petram scandali: & omnis qui credit in eum, non confundetur.

Cap. X.

FRatres, voluntas quidem cordis mei, & obsecratio ad Deũ, fit pro illis in salutem.

2 Testimonium enim perhibeo illis, quod æmulationem Dei habent, sed non secundum scientiam
3. Ignorantes enim justitiam Dei, & suam quærentes statuere, justitiæ Dei non sunt subjecti.
4 Finis enim legis, Christus: ad justitiam omni credenti.

5. Moyses enim scripsit, quoniam justitiam, quæ ex lege est, qui fecerit homo, vivet in ea.
6. Quæ autem ex fide est justitia, sic dicit: Ne dixeris in corde tuo, quis ascendet in cælum? id est, Christum deducere.

7. Aut quis descendet in abyssum? hoc est, Christum à mortuis revocare.
8. Sed quid dicit scriptura? Prope est verbum in ore tuo, & in corde tuo, hoc est verbum fidei, quod prædicamus.

9. Quia si confitearis in ore tuo Dominum Iesum, & in corde tuo credideris, quod Deus illum suscitavit à mortuis, salvus eris.

Das IX. Capitel.

32. Warumb das? Darumb daß sie es nicht
auß dem Glauben / sondern als auß den Wer
cken des Gesetzes suchen: Denn sie haben sich
gestossen an den Stein des anlauffens.

33. Wie geschrieben stehet: Sihe da/ich lege in Esa.8.14.
Zion einen Stein deß anlauffens / vnnd einen 28.16.
Felß der ergerniß/vnd wer an jn glaubet/der soll 1.Pet.2.7
nicht zu schanden werden.

Das X. Capitel.

LIeben Brüder / meines Hertzen wunsch
ist/vnd flehe auch Gott für Israel/daß sie
selig werden.
2. Denn ich gebe jnen deß zeugniß/ daß sie eif-
fern vmb Gott. Aber mit vnverstand.
3. Denn sie erkennen die gerechtigkeit nicht / die
für Gott gilt/vnd trachten jhre eigene gerechtig
keit auffzurichten/vnd sind also der gerechtigkeit/
die für Gott gilt/nicht vnterthan.
4. Denn Christus ist des Gesetzes ende/ Wer
an den glaubet/der ist Gerecht.
5. Moses schreibet wol von der gerechtigkeit/ Lev.18.5.
die auß dem Gesetze kombt/we cher Mensch diß Ezech.20,
thut/der wirdt darinnen leben. 11.
6 Aber die gerechtigkeit auß dem Glauben/ Gal.3 12.
Spricht also: Sprich nicht in deinem Hertzen: Deu. 30,
Wer will hinauff gen Himmel fahren? (Das 12.
ist nichts anders/denn Christum herab holen.)
7. Oder / wer will hinab in die tieffe fahren?
(Das ist nichts anders/denn Christum von den
Todten holen.)
8. Aber was sagt sie? Das Wort ist dir nahe/
nemblich in deinem Munde vnd in deinem her- Deu. 30,
tzen. Diß ist das Wort vom glauben / daß wir 14.
predigen.
9 Denn so du mit deinem Munde bekennest
JEsum/daß er der HERR sey/vnd glaubest in
deinem hertzen / daß jhn Gott von den Todten
aufferwecket hat/so wirst du selig.

י

10 כִּי־בִלְבָבוֹ יַאֲמִין אִישׁ אֶל־הַצְּדָקָה
וּבְפִיו יִתְוַדֶּה לִתְשׁוּעָה׃
11 כִּי אָמַר הַכָּתוּב כָּל קֹוָיו וְכָל־אֲשֶׁר
יַאֲמִינוּ בוֹ לֹא יֵבוֹשׁוּ׃
12 כִּי אֵינֶנּוּ מַבְדִּיל בֵּין הַיְּהוּדִים וּבֵין
הַגּוֹיִם כִּי הוּא אֲדוֹנֵי כֹל עָשִׁיר עַל־
כֻּלָּם הַקֹּרְאִים בִּשְׁמוֹ׃
13 כִּי כֹל אֲשֶׁר יִקְרָא בְשֵׁם יְהוָה יִמָּלֵט׃
14 וְאֵיכָכָה יִקְרָאוּהוּ אֲשֶׁר בּוֹ לֹא הֶאֱמִינוּ
וְאֵיךְ יַאֲמִינוּ בוֹ אֲשֶׁר עָלָיו לֹא שָׁמָעוּ
וְאֵיכָה יִשְׁמְעוּ בִּבְלִי־מְבַשֵּׂר׃
15 וְאֵיךְ יְבַשְּׂרוּ אִם לֹא שֻׁלָּחוּ כְּמוֹ נִכְתַּב
מַה נָּאווּ עַל־הֶהָרִים רַגְלֵי מְבַשֵּׂר מַשְׁמִיעַ
שָׁלוֹם מְבַשֵּׂר טוֹב מַשְׁמִיעַ יְשׁוּעָה׃
16 אַךְ כִּי לֹא כֻלָּם שָׁמְעוּ לַבְּשׂוֹרָה גַּם
יְשַׁעְיָהוּ אָמַר יְהוָה מִי הֶאֱמִין לִשְׁמוּעָתֵנוּ׃
17 עַל־כֵּן הָאֱמוּנָה מִשְּׁמוּעָה וְהַשְּׁמוּעָה
בִּדְבַר יְהוָה׃
18 כִּי אִם אוֹמֵר אֲנִי הֲלֹא שָׁמְעוּ כִּי
בְּכָל הָאָרֶץ יָצָא קוֹלָם וּבִקְצֵה תֵבֵל
מִלֵּיהֶם׃
19 אַךְ אוֹמֵר אֲנִי הֲלֹא יָדַע יִשְׂרָאֵל
מֹשֶׁה הָרִאשׁוֹן אָמַר וַאֲנִי אַקְנִיאֵם בְּלֹא
עָם בְּגוֹי נָבָל אַכְעִיסֵם׃
20 וִישַׁעְיָהוּ נָאַם לֵאמֹר נִדְרַשְׁתִּי לְלוֹא
שָׁאָלוּ נִמְצֵאתִי לְלֹא בִקְשֻׁנִי׃
21 וְאֶל־יִשְׂרָאֵל אָמַר פֵּרַשְׂתִּי יָדַי כָּל־
הַיּוֹם אֶל־עַם סוֹרֵר הַהוֹלְכִים הַדֶּרֶךְ לֹא
טוֹב אַחַר מַחְשְׁבֹתֵיהֶם׃

ι.

10. Καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δι-
καιοσύνην· στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς
σωτηρίαν.
11. Λέγει γὰρ ἡ γραφή, ὅτι πᾶς ὁ πι-
στεύων ἐπ' αὐτῷ, οὐ καταισχυνθήσεται.
12. Οὐ γάρ ἐστι διαστολὴ ἰουδαίου τε
καὶ ἕλληνος· ὁ γὰρ αὐτὸς κύριος
πάντων, πλουτῶν εἰς πάντας τοὺς ἐπι-
καλουμένους αὐτόν.
13. Πᾶς γὰρ ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ
ὄνομα κυρίου, σωθήσεται.
14. Πῶς οὖν ἐπικαλέσονται, εἰς ὃν
οὐκ ἐπίστευσαν; πῶς δὲ πιστεύσουσιν οὗ
οὐκ ἤκουσαν; πῶς δὲ ἀκούσουσι χω-
ρὶς κηρύσσοντος;
15. Πῶς δὲ κηρύξουσιν, ἐὰν μὴ ἀπο-
σταλῶσι; καθὼς γέγραπται, ὡς ὡραῖοι
οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην,
τῶν εὐαγγελιζομένων τὰ ἀγαθά.
16. Ἀλλ' οὐ πάντες ὑπήκουσαν τῷ
εὐαγγελίῳ, ἠσαΐας γὰρ λέγει, κύριε,
τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν;
17. Ἄρα ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς· ἡ δὲ ἀ-
κοή, διὰ ῥήματος θεοῦ.
18. Ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἤκουσαν;
μενοῦνγε εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν
ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς
οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν.
19. Ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἔγνω ἰσρα-
ήλ; πρῶτος μωσῆς λέγει, ἐγὼ παρα-
ζηλώσω ὑμᾶς ἐπ' οὐκ ἔθνει, ἐπὶ ἔθνει
ἀσυνέτῳ παροργιῶ ὑμᾶς.
20. Ἠσαΐας δὲ ἀποτολμᾷ, καὶ λέ-
γει, εὑρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν, ἐμ-
φανὴς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερω-
τῶσι.
21. Πρὸς δὲ τὸν ἰσραὴλ λέγει, ὅλην
τὴν ἡμέραν ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου,
πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέ-
γοντα.

Cap. X.

10. Corde enim creditur ad iustitiam: ore autem confessio fit ad salutem.

11. Dicit enim scriptura: Omnis qui credit in illum non confundetur.

12. Non enim est distinctio Iudęi & Gręci: nam idem Dominus omnium, dives in omnes qui invocant illum.

13. Omnis enim quicunque invocaverit nomen Domini, salvus erit.

14. Quomodo ergo invocabunt, in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient, sine prędicante?

14. Quomodo verò prędicabunt, nisi mittantur? Sicut scriptum est: Quam speciosi pedes Evangelizantium pacem, evangelizantium bona.

16 Sed non omnes obediunt evangelio Isaias enim dicit: Domine, quis credidit auditui nostro.

17. Ergo fides ex auditu: auditus autem per verbum † Dei.

18. Sed dico: Nunquid non audierunt? Et quidem in omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.

19. Sed dico: Nunquid Israël non cognovit? Primus Moyses dicit: Ego ad æmulationem vos adducam in non gentem, in gentem insipientem in iram vos mittam.

20. Isaias autem audet, & dicit: Inventus sum à non quærentibus me: palam apparui iis qui me non interrogabant.

21. Ad Israël autem dicit: Tota die expandi manus meas, ad populum non credentem, & contradicentem †

Das X. Capitel.

10. Denn so man von hertzen glaubet / so wirdt man gerecht / Vnd so man mit dem Munde bekennet / so wirdt man selig.

11. Denn die Schrifft spricht: Wer an jhn glaubet / wirdt nicht zu schanden werden. *Esa.28,16.*

12. Es ist hie kein vnterscheid vnter Jůden vnd Griechen / es ist aller zu mal ein HERR / reich vber alle / die jn anruffen.

13. Denn wer den Namen deß HERREN wirdt anruffen / soll selig werden. *Ioel.2,32. Act.2,21*

14. Wie sollen sie aber anruffen / an den sie nicht glauben? Wie sollen sie aber glauben / von dem sie nichts gehört haben? Wie sollen sie aber hören ohn Prediger?

15. Wie sollen sie aber Predigen / wo sie nicht gesandt werden? Wie denn geschrieben stehet: Wie lieblich sind die Füsse dere / die den Fried verkündigen / die das gute verkündigen. *Esa.52,7. Nahum.1,15.*

16. Aber sie sind nicht alle dem Evangelio gehorsam. Denn Esaias spricht: HERR / wer glaubet vnserm predigen?

17. So kombt der Glaube auß der Predig / das predigen aber durch das Wort Gottes. *Esa.53,1. Ioh.12,38 † Christi*

18. Ich sage aber: Haben sie es nicht gehöret? Zwar es ist je in alle Land außgegangen jhrer schall / vnd in alle Welt jre Wort. *Psal.18,5*

19. Ich sage aber / Hat es Israel nicht erkant? Der erste Moses spricht: Ich will euch eiffern machen vber dem / das nicht mein Volck ist / vnd vber einem vnverstendigen Volck will ich euch erzürnen. *Deut.32,21.*

20. Isaias aber darff wol so sagen: Ich bin erfunden / von denen die mich nicht gesucht haben / vnd bin erschienen / denen die nicht nach mir gefragt haben. *Esa.65,1.*

21. Zu Israel aber spricht er: Den gantzen tag habe ich meine Hände außgestrecket / zu dem Volck / das jm nicht sagen lesset / vnd widerspricht. *Esa.65,2. † ἀντι.*

יא

אמר אנכי אם מאס אלהים
את־עמו חלילה כי גם אני
ישראלי הוא מזרע אברהם ממטה
בנימין׃
2 לא מאס אלהים את־עמו אשר
מקדם ידעו הלא ידעתם באליהו מה
מדבר הכתב כאשר מתפלל אל־יהוה
על־בני ישראל לאמר׃
3 יהוה את־נביאיך הרגו בחרב ואת־
מזבחותיך הרסו ואותר אני לבדי
ויבקשו את־נפשי לקחתה׃
4 כי אם מה אומר לו דבר יהוה
השארתי בישראל שבעת אלפים איש
כל הברכים אשר לא כרעו לבעל׃
5 כן גם בעת הזאת שארית כמבחר
התחנה היתה׃
6 ואם בתחנה איננה עוד מפעלים
או התחנה איננה עוד תחנה ואם
מפעלים או איננה עוד מתחנה או
הפעל איננו פעל עוד׃
7 ומה זאת אשר מבקש ישראל אותה
לא אחז אך המבחר אחזה והאחרים
כהו׃
8 כמו נכתב כי־נסך עליהם יהוה רוח
תרדמה ונתן להם עינים ולא יראו
אזנים ולא ישמעו עד־היום הזה׃
9 ודוד אמר יהי־שלחנם לפניהם לפח
למוקש לשלומים׃
10 תחשכנה עיניהם מראות מתניהם
תמיד המעד׃

ΚΕΦΑΛ. ια.

Λέγω οὖν, μὴ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ; μὴ γένοιτο. καὶ γὰρ ἐγὼ ἰσραηλίτης εἰμί, ἐκ σπέρματος ἀβραάμ, φυλῆς βενιαμίν.

2. Οὐκ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ ὃν προέγνω. ἢ οὐκ οἴδατε ἐν ἠλίᾳ τί λέγει ἡ γραφή; ὡς ἐντυγχάνει τῷ θεῷ κατὰ τοῦ ἰσραήλ, λέγων.

3. Κύριε, τοὺς προφήτας σου ἀπέκτειναν, καὶ τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν. κἀγὼ ὑπελείφθην μόνος, καὶ ζητοῦσι τὴν ψυχήν μου.

4. Ἀλλὰ τί λέγει αὐτῷ ὁ χρηματισμός; κατέλιπον ἐμαυτῷ ἑπτακισχιλίους ἄνδρας, οἵτινες οὐκ ἔκαμψαν γόνυ τῇ βάαλ.

5. Οὕτως οὖν καὶ ἐν τῷ νῦν καιρῷ λεῖμμα κατ' ἐκλογὴν χάριτος γέγονεν.

6. Εἰ δὲ χάριτι, οὐκέτι ἐξ ἔργων· ἐπεὶ ἡ χάρις οὐκέτι γίνεται χάρις. εἰ δὲ ἐξ ἔργων, οὐκέτι ἐστὶ χάρις· ἐπεὶ τὸ ἔργον, οὐκέτι ἐστὶν ἔργον.

7. Τί οὖν; ὃ ἐπιζητεῖ ἰσραήλ, τοῦτο οὐκ ἐπέτυχεν, ἡ δὲ ἐκλογὴ ἐπέτυχεν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐπωρώθησαν.

8. Καθὼς γέγραπται, ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς πνεῦμα κατανύξεως, ὀφθαλμοὺς τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ ὦτα τοῦ μὴ ἀκούειν ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας.

9. Καὶ δαβὶδ λέγει, γενηθήτω ἡ τράπεζα αὐτῶν εἰς παγίδα, καὶ εἰς θήραν, καὶ εἰς σκάνδαλον, καὶ εἰς ἀνταπόδομα αὐτοῖς.

10. Σκοτισθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν, τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ τὸν νῶτον αὐτῶν διαπαντὸς σύγκαμψον.

CAP. XI.

Dico ergo: Nunquid Deus repulit populum suum? Absit. Nam & ego Israëlita sum, ex semine Abraham, de tribu Benjamin.

2. Non repulit Deus plebem suam quam præscivit. An nescitis in Elia quid dicit Scriptura: quemadmodum interpellat Deum adversum Israël, (dicens:)

3. Domine, prophetas tuos occiderunt, altaria tua suffoderunt: & ego relictus sum solus, & quærunt animam meam.

4. Sed quid dicit illi divinum responsum? Reliqui mihi septem millia virorum, qui non curvaverũt genua Baal.

5. Sic ergo & in hoc tempore, reliquiæ secundùm electionem gratiæ salvæ factæ sunt.

6. Si autem gratia: jam non ex operibus, alioquin gratia jam non est gratia, (si ex operibus, jam non est gratia, quoniam opus id non est opus.)

7. Quid ergo? quod quærebat Israël, hoc non est consecutus: electio autem consecuta est: cæteri verò excæcati sunt.

8. Sicut scriptum est: Dedit illis Deus spiritum compunctionis: oculos, ut non videant: & aures, ut non audiant, usque in hodiernum diem.

9. Et David dicit: Fiat mensa eorum in laqueum, & in captionem, & in scandalum, & in retributionem illis.

10. Obscurentur oculi eorum ne videant, & dorsum eorum semper incurva.

Das XI. Capitel.

So sage ich nun: Hat denn GOtt sein Volck verstossen? Das sey ferne. Denn ich bin auch ein Israeliter / von dem Samen Abraham / auß dem Geschlecht Benjamin.

2. Gott hat sein Volck nicht verstossen / welches er zuvor versehen hat. Oder wisset ihr nicht / was die Schrifft saget von Elia? Wie er tritt für Gott wider Israel. Vnd spricht:

3. HERR / sie haben deine Propheten getödtet / vnd haben deine Altar außgegraben / vnd ich bin allein vberblieben / vnd sie stehen mir nach meinem Leben. 1. Sam. 19. 11.

4. Aber was sagt im die Göttliche Antwort? Ich habe mir lassen vberbleiben sieben tausendt Mann / die nicht haben jhre Knie gebeuget für dem Baal. 1. Sam. 19. 18.

5. Also gehets auch jetzt zu dieser zeit / das dennoch etliche bleiben / nach der wahl der Gnaden.

6. Ists aber auß Gnaden / so ists nicht auß verdienst der Werck / Sonst würde Gnade nicht Gnade seyn. Ists aber auß verdienst der Werck / so ist die Gnade nichts / sonst were verdienst nicht verdienst.

7. Wie denn nun? Das Israel suchet / das erlanget er nicht. die Wahl aber erlanget es / Die andern sind verstockt.

8. Wie geschrieben stehet: Gott hat jnen gegeben einen erbitterten Geist / Augen daß sie nicht sehen / vnd Ohren daß sie nicht hören / biß auff den heutigen Tag. Esa. 29. 10 & 6. 9. Mat. 13. 14. Ioh. 12. 40 Act. 28. 26

9. Vnd David spricht: Laß jren Tisch zu einem Strick werden / vnd zu einer Berückung / vnd zum ergerniß / vnd jnen zur vergeltung. Psal. 69. 23.

10. Verblende jre Augen / daß sie nicht sehen / beuge jren rücken allezeit.

יא

11 ואומר אני הנגפו לנפול חלילה כי
אם במעלתם הישועה היא לגוים לקנאתם:
12 ואם עולתם הון ועשר העולם היא
ומחסרתם המון הגוים כמה יותר מלאם:
13 ולכם הגוים אומר אני ובהיותי שליח
הגוים את־כהנתי אאדיר:
14 אולי אם אקניא את־בשרי ואושיע
אחדים מקצתם:
15 ואם מאוסם חליפת העולם מה
מקח כי־אם חיים ממתים:
16 ואם הבכור קדוש הוא גם העריסה
ואם השרש קדוש גם האמיר:
17 ואם אחדים מאמירים נשברו ואת
בהיותך זית־השדה נשתלת בהם ותחבר
שרש ושמן הזית נהיית:
18 אל־תתהלל על־האמירים ואם
תתהלל אינך סובל את־השרש כי־אם
השרש סובל אותך:
19 ואומר את נשברו האמירים להשתל
אותי:
20 היטב על־כי לא האמינו נשברו
ואתה באמונה קמת אל־תהי חכם
בעיניך כי־אם ירא:
21 ואם יהוה לא חמל על־האמירים
אשר כדרך הטבע המה פן גם עליך לא
יחמל:
22 וראה גם את־טוב וגם את־מאוס
האלהים באלה אשר נפלו את־המאוס
ועליך את־הטוב אם תעמד בטוב ואם
לא גם את תגמר:

ια.

11. Λέγω οὖν, μὴ ἔπταισαν, ἵνα πέσωσι; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ τῷ αὐτῶν παραπτώματι ἡ σωτηρία τοῖς ἔθνεσιν, εἰς τὸ παραζηλῶσαι αὐτούς.

12. Εἰ δὲ τὸ παράπτωμα αὐτῶν πλοῦτος κόσμου, καὶ τὸ ἥττημα αὐτῶν πλοῦτος ἐθνῶν, πόσῳ μᾶλλον τὸ πλήρωμα αὐτῶν;

13. Ὑμῖν γὰρ λέγω τοῖς ἔθνεσιν, ἐφ' ὅσον μὲν εἰμι ἐγὼ ἐθνῶν ἀπόστολος, τὴν διακονίαν μου δοξάζω.

14. Εἴπως παραζηλώσω μου τὴν σάρκα, καὶ σώσω τινὰς ἐξ αὐτῶν.

15. Εἰ γὰρ ἡ ἀποβολὴ αὐτῶν, καταλλαγὴ κόσμου, τίς ἡ πρόσληψις, εἰ μὴ ζωὴ ἐκ νεκρῶν;

16. Εἰ δὲ ἡ ἀπαρχὴ ἁγία, καὶ τὸ φύραμα· καὶ εἰ ἡ ῥίζα ἁγία, καὶ οἱ κλάδοι.

17. Εἰ δέ τινες τῶν κλάδων ἐξεκλάσθησαν, σὺ δὲ ἀγριέλαιος ὢν ἐνεκεντρίσθης ἐν αὐτοῖς, καὶ συγκοινωνὸς τῆς ῥίζης καὶ τῆς πιότητος τῆς ἐλαίας ἐγένου.

18. Μὴ κατακαυχῶ τῶν κλάδων. εἰ δὲ κατακαυχᾶσαι, οὐ σὺ τὴν ῥίζαν βαστάζεις, ἀλλ' ἡ ῥίζα σέ.

19. Ἐρεῖς οὖν, ἐξεκλάσθησαν οἱ κλάδοι, ἵνα ἐγὼ ἐγκεντρισθῶ.

20. Καλῶς· τῇ ἀπιστίᾳ ἐξεκλάσθησαν, σὺ δὲ τῇ πίστει ἕστηκας. μὴ ὑψηλοφρόνει, ἀλλὰ φοβοῦ.

21. Εἰ γὰρ ὁ θεὸς τῶν κατὰ φύσιν κλάδων οὐκ ἐφείσατο, μήπως οὐδὲ σοῦ φείσηται.

22. Ἴδε οὖν χρηστότητα καὶ ἀποτομίαν θεοῦ· ἐπὶ μὲν τοὺς πεσόντας, ἀποτομίαν· ἐπὶ δὲ σὲ χρηστότητα, ἐὰν ἐπιμείνῃς τῇ χρηστότητι· ἐπεὶ καὶ σὺ ἐκκοπήσῃ.

Cap XI.

11. Dico ergo: Nunquid sic offenderunt, ut caderent? Absit. Sed illorum delicto, salus est Gentibus, ut illos aemulentur.

12. Quod si delictum illorum divitiae sunt mundi, & diminutio eorum divitię Gentium: quanto magis plenitudo eorum?

13. Vobis enim dico Gentibus, quandiu quidem ego sum gentium Apostolus, ministerium meum honorificabo

14. Si quo modo ad aemulandum provocem carnem meam, & salvos faciam aliquos ex illis.

15. Si enim amisio eorum, reconciliatio est mundi: quae assumptio, nisi vita ex mortuis?

16. Quod si delibatio sancta est, & massa: & si radix sancta, & rami.

17. Quòd si aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem cùm oleaster esses, insertus es in illis, & socius radicis, & pinguedinis olivę factus es.

18. Noli gloriari adversus ramos. Quod si gloriaris: non tu radicem portas, sed radix te.

19. Dicis ergo: Fracti sunt rami, ut ego inserar.

20. Benè: propter incredulitatem fracti sunt, tu autem fide stas: noli altum sapere, sed time.

21. Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit: ne fortè nec tibi parcat.

22. Vide ergo bonitatem & severitatem Dei: in eos quidem qui ceciderunt, severitatem: in te autem bonitatem Dei, si permanseris in bonitate, alioquin & tu excidêris.

Das XI. Capitel.

11. So sage ich nun / Sind sie darumb angelauffen / daß sie fallen solten? Daß sey ferne. Sondern auß jhrem Fall ist den Heiden das Heil widerfahren/auff daß sie denen nacheiffern solten.

12. Denn so jrer Fall der Welt Reichthumb ist/vnd jhr schade ist der Heiden Reichthumb/wie viel mehr wenn jhre zahl voll würde?

13. Mit euch Heiden rede ich. Denn dieweil ich der Heiden Apostel bin/ will ich mein Ampt preisen.

14. Ob ich möchte die/so mein fleisch sind / zu eiffern reitzen/vnd jrer etliche selig machen.

15. Denn so jrer verlust der Welt versöhnung ist / was were das anders / denn das Leben von den Todten nemmen?

16. Ist der Anbruch heilig/so ist auch der Teig heilich/vnd so die Wurtzel heilig ist/ so sind auch die Zweige heilig.

17. Ob aber nun etliche von den Zweigen zu- Iere. 11, 6.
brochen sind/vnd du/da du ein wilder Oelbaum warest/bist vnter sie gepfropffet / vnd theilhafftig worden der Wurtzel vnnd des Saffts im Oelbaum.

18. So rühme dich nicht wider die Zweige. Rhümest du dich aber wider sie/so solt du wissen/ daß du die Wurtzel nicht trägest / sondern die Wurtzel trägt dich.

19. So sprichst du/die Zweige sind zubrochen/ daß ich hinein gepfropffet würde.

20. Ist wol geredt/sie sind zu brochen vmb jres vnglaubens willen / Du stehest aber durch den glauben. Sey nicht stoltz/sondern förchte dich.

21. Hat Gott der natürlichen Zweige nicht verschonet/daß er villeicht dein auch nicht verschone.

22. Darumb schaw die güte vnnd den ernst Gottes. Den ernst an denen/die gefallen sind/die güte aber an dir/so ferne du an der güte bleibest/ Sonst wirst du auch abgehawen werden.

יא

23 וגם המה אם לא יעודדו לעמד
בסוררם שתול ישתלו כי־יכל יהוה
עודנו שנית לשתול אותם :

24 ואם את מזית אשר כטבעו זית
השדה הוא נגזרת ועל־דרך הטבע
נשתלת בזית טוב כמה יותר האלה
אשר כטבעם המה ישתלו בעצמות
זיתיהם :

25 ותדעו אחי את־סוד ומסתר הזה
פן תהיו חכמים בעיניכם כי־עורון
למקצת ישראל נהיתה עד־כי־יבוא
מלוא הגוים :

26 וככה יושע כל־ישראל כמו נכתב
ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב :

27 ואני זאת בריתי אותם בשאתי את־
חטאתם :

28 כי־כבשורה אויבים בעבורכם וכמבחר
אהובים בעבור האבות :

29 כי לא ינחם יהוה על־מתנות תחנתו
וקריאתו :

30 כי־כאשר גם אתם לפנים לא
האמנתם באלהים ועת רחמתם בעבור
סורריהם :

31 ככה גם האלה לא האמינו לתחנתכם
אשר גם המה ירחמו :

32 כי הסגיר יהוה את־כלם בידי חטאה
אשר ירחם את־כלם :

33 הוי עמק עשר חכמת ודעת אלהים
איככה בלי חקר משפטיו המה ובלי
דעת ומחשבה דרכיו :

ιά.

23. Καὶ ἐκεῖνοι δὲ, ἐὰν μὴ ἐπιμείνωσι τῇ ἀπιστίᾳ, ἐγκεντρισθήσονται· δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ θεὸς πάλιν ἐγκεντρίσαι αὐτούς.

24. Εἰ γὰρ σὺ ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ἐξεκόπης ἀγριελαίου, καὶ παρὰ φύσιν ἐνεκεντρίσθης εἰς καλλιέλαιον, πόσῳ μᾶλλον οὗτοι οἱ κατὰ φύσιν, ἐγκεντρισθήσονται τῇ ἰδίᾳ ἐλαίᾳ;

25. Οὐ γὰρ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοὶ, τὸ μυστήριον τοῦτο, ἵνα μὴ ἦτε παρ' ἑαυτοῖς φρόνιμοι, ὅτι πώρωσις ἀπὸ μέρους τῷ ἰσραὴλ γέγονεν, ἄχρις οὗ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ.

26. Καὶ οὕτω πᾶς ἰσραὴλ σωθήσεται, καθὼς γέγραπται, ἥξει ἐκ σιὼν ὁ ῥυόμενος, καὶ ἀποστρέψει ἀσεβείας ἀπὸ ἰακώβ.

27. Καὶ αὕτη αὐτοῖς ἡ παρ' ἐμοῦ διαθήκη, ὅταν ἀφέλωμαι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.

28. Κατὰ μὲν τὸ εὐαγγέλιον, ἐχθροὶ δι' ὑμᾶς· κατὰ δὲ τὴν ἐκλογὴν, ἀγαπητοὶ διὰ τοὺς πατέρας.

29. Ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαρίσματα καὶ ἡ κλῆσις τοῦ θεοῦ.

30. Ὥσπερ γὰρ καὶ ὑμεῖς ποτὲ ἠπειθήσατε τῷ θεῷ, νῦν δὲ ἠλεήθητε τῇ τούτων ἀπειθείᾳ.

31. Οὕτω καὶ οὗτοι νῦν ἠπείθησαν τῷ ὑμετέρῳ ἐλέει, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐλεηθῶσι.

32. Συνέκλεισε γὰρ ὁ θεὸς τοὺς πάντας εἰς ἀπείθειαν, ἵνα τοὺς πάντας ἐλεήσῃ.

33. Ὦ βάθος πλούτου, καὶ σοφίας καὶ γνώσεως θεοῦ· ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ.

23. Et

Cap. XI.

23. Sed & illi, si non permanse-
rint in incredulitate, inserentur,
potens est enim Deus iterum inse-
rere illos.
24. Nam si tu ex naturali excisus
es oleastro, & contra naturam in-
sertus es in bonam olivam: quan-
to magis ii qui secundùm naturam,
inserentur suæ olivæ?
25. Nolo enim vos ignorare, fra-
tres, mysterium hoc: (ut non sitis
vobisipsis sapientes,) quia cæcitas
ex parte contigit in Israël, donec
plenitudo Gentium intraret.
26. Et sic omnis Israël salvus fie-
ret, sicut scriptum est: Veniet ex
Sion, qui eripiat, & avertat impie-
tatem à Iacob.
27. Et hoc illis à me testamen-
tum: cum abstulero peccata eo-
rum.
28 Secundùm Evangelium qui-
dem, inimici propter vos: secun-
dùm electionem autem, charissimi
propter patres.
29. Sine pœnitentia enim sunt
dona & vocatio Dei
30. Sicut enim aliquando, & vos
non credidistis Deo, nunc autem
misericordiam consecuti estis, pro-
pter incredulitatem illorum.
31. Ita & isti nunc non crediderunt
in vestram misericordiam, ut &
ipsi misericordiam consequantur
32. Conclusit enim Deus omnia
in incredulitatem: ut omnium
misereatur.
33. O altitudo divitiarum, sapien-
tiæ, & scientiæ Dei: quam incom-
prehensibilia sunt judicia ejus, &
investigabiles viæ ejus.

Das XI. Capitel.

23. Vnnd jene/ so sie nicht bleiben in dem vn-
glauben/ werden sie eingepfropffet werden/ Gott
kan sie wol wider einpfropffen.
24. Denn so du auß dem Oelbaum / der von
Natur wilde war/ bist außgehawen / vnd wider
die Natur in den guten Oelbaum gepfropffet/
wie viel mehr werden die natürlichen eingepfropf
fet/ in jren eignen Oelbaum.
25. Ich will euch nicht verhalten/ lieben Brü-
der/ dieses Geheimniß / auff daß jr nicht stoltz
seyd. Blindheit ist Israel eines theils widerfah-
ren / so lange biß die fülle der Heiden eingegan-
gen sey.
26. Vnnd also das gantze Israel selig werde/
wie geschrieben stehet: Es wirdt kommen auß Esa. 59,20.
Zion der Erlöser / der da abwende das Gottlose
Wesen von Jacob.
27. Vnd diß ist mein Testament mit jhnen/ Esa. 27,9
wenn ich jre Sünde werde wegnemen.
28. Nach dem Evangelio halte ich sie für Fein-
de/ vmb ewrent willen. Aber nach der Wahl/ ha-
be ich sie lieb vmb der Väter willen.
29. Gottes Gaben vnd Beruffung (mögen
jn nicht gerewen.)
30. Denn gleicher weise/ wie auch jhr weiland
nicht habt geglaubet an Gott/ nun aber habt jhr
Barmhertzigkeit vberkommen / vber jhrem vn-
glauben.
31. Also auch jene haben jetzt nicht wollen glau-
ben an die Barmhertzigkeit / die euch widerfah-
ren ist / auff daß sie auch Barmhertzigkeit/ vber-
kommen.
32. Denn Gott hats alles beschlossen vnter
den vnglauben / auff daß er sich aller erbarme.
33. O welch ein tieffe des Reichthumbs / beide
der Weißheit vnd erkentniß Gottes/ wie gar vn-
begreifflich sind seine Gerichte/ vnnd vnerforsch-
lich seine wege.

יא

34 מי־תכן את־רוח יהוה ואיש עצתו
יודיענו את־מי נועץ ויבינהו ׃
35 או מי־הקדים לתת לו וישלם לו ׃
36 כי ממנו ובו ואליו הכל ולו הכבוד
לעולמים אמן ׃

יב

מתחנן אנכי לכם אחי ברחמי
אלהים לקים את־גויתיכם
לזבח חי קדוש נרצה לאלהים בעבודת
הבשורה ובדבר אשר לכם ׃
2 ואל תדמו לבני העולם הזה כי אם
התחלפו בחליפת רוחכם לבחון את־
נפשכם מה היא רצון אלהים הטובה
ונרצה ותמימה ׃
3 כי־אומר אנכי בתחנה הנתנה לי לכל־
אשר בכם מהתחכם יותר על־אשר שוה
לכם לחכם כי אם להתחכם לעצה איש
איש כמדת האמונה החלק לו אלהים ׃
4 כי כמו בגויה אחת נתחים רבים
היים לנו ולנתחים כלם לא יש להם
מעשה אחד ׃
5 כן רבים גויה אחת אנחנו במשיח
ואיש איש נתח חברו הוא ׃
6 ובהיות לכם מתנות כתחנה הנתנה
לנו נפרשות ואם נבואה היא כמדת
האמונה ׃
7 ואם כהנה בכהנה ואם מלמד בלמוד ׃
8 ואם מנחם בנחמה הנותן בתם לבב
הפקיד הוא בדאגה המרחם בשמחה ׃

ιά.

34. Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου; ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο;
35. Ἢ τίς προέδωκεν αὐτῷ, καὶ ἀνταποδοθήσεται αὐτῷ;
36. Ὅτι ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι᾽ αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα· αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ΚΕΦΑΛ. ιβ΄.

Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ θεοῦ, παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν.
2. Καὶ μὴ συσχηματίζεσθε τῷ αἰῶνι τούτῳ· ἀλλὰ μεταμορφοῦσθε τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νοὸς ὑμῶν, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τί τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον.

3. Λέγω γὰρ διὰ τῆς χάριτος τῆς δοθείσης μοι, παντὶ τῷ ὄντι ἐν ὑμῖν, μὴ ὑπερφρονεῖν παρ᾽ ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν, ἑκάστῳ ὡς ὁ θεὸς ἐμέρισε μέτρον πίστεως.
4. Καθάπερ γὰρ ἐν ἑνὶ σώματι μέλη πολλὰ ἔχομεν, τὰ δὲ μέλη πάντα οὐ τὴν αὐτὴν ἔχει πρᾶξιν.
5. Οὕτως οἱ πολλοὶ ἓν σῶμά ἐσμεν ἐν Χριστῷ, ὁ δὲ καθεῖς, ἀλλήλων μέλη.
6. Ἔχοντες δὲ χαρίσματα κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν διάφορα, εἴτε προφητείαν, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως.
7. Εἴτε διακονίαν, ἐν τῇ διακονίᾳ. εἴτε ὁ διδάσκων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ.
8. Εἴτε ὁ παρακαλῶν, ἐν τῇ παρακλήσει· ὁ μεταδιδοὺς, ἐν ἁπλότητι· ὁ προϊστάμενος, ἐν σπουδῇ· ὁ ἐλεῶν, ἐν ἱλαρότητι.

Cap. XI.

34. Quis enim cognovit sensum Domini? Aut quis consiliarius ejus fuit?

35. At quis prior dedit illi, & retribuetur ei?

36. Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia: ipsi gloria in secula, Amen.

Cap. XII.

Obsecro itaque vos fratres per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum.

2. Et nolite conformari huic seculo: sed reformamini in novitate sensus vestri, ut probetis quę sit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta.

3. Dico enim per gratiam quæ data est mihi, omnibus qui sunt inter vos, Non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem, unicuique sicut Deus divisit mensuram fidei.

4. Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eũdem actum habent.

5. Ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra.

6. Habentes autem donationes, secundùm gratiam quæ data est nobis differentes, sive prophetiam, secundum rationem fidei.

7. Sive ministerium, in ministrando, sive qui docet, in doctrina.

8. Qui exhortatur, in exhortando, qui tribuit, in simplicitate, qui præest, in solicitudine, qui miseretur, in hilaritate.

Das XI. Capitel.

34. Denn wer hat des HERRN sinn erkennt? Oder wer ist sein Rathgeber gewesen? Sap. 9, 13. Isa. 40, 13. Iob 41, 2. 1. Cor. 6, 21. 1 Cor. 2, 16

35. Oder wer hat jm etwas zuvor gegeben/daß jm werde wider vergolten?

36. Denn von jm/vnd durch jhn/vnd in jhm/ sind alle ding/Jm sey Ehre in Ewigkeit/Amen.

Das XII. Capitel.

Ich ermahne euch lieben Brüder/durch die Barmhertzigkeit Gottes/daß jr ewere Leibe begebet zum Opffer/ das da lebendig/heilig/vnd Gott wolgefellig sey/ welches sey ewer vernünfftiger Gottes dienst. Phil 4, 18

2. Vnnd stellet euch nicht dieser Welt gleich/ sondern verendert euch durch vernewerung ewres sinnes/auff daß jr prüfen möget/welches da sey der gute/der wolgefellige/vnd der vollkommene Gottes wille. Eph. 5, 17 1. Thes. 4, 3.

3. Denn ich sage euch durch die Gnade/die mir gegeben ist/jederman vnter euch / das niemand weiter von jm halte/denn sichs gebürt zuhalten/ sondern daß er mässiglich von jhm halte / nach dem GOtt außgetheilet hat / einem jeglichen glaubigen seine Maaß. 1. Cor. 12, 11. Eph. 4, 7.

4. Denn gleicher weise als wir in einem Leibe viel Glieder haben / aber alle Glieder nicht einerley geschäfft haben.

5. Also sind wir viel ein Leib in Christo / Aber vntereinander ist einer des andern Glied.

6. Vnd haben mancherley Gaben/nach der Gnade die vns gegeben ist. Hat jemand Weissagung/so sey sie dem Glauben ehnlich. 1 Pet. 4, 10

7. Hat jemand ein Ampt / so warte er deß Ampts. Lehret jemand/so warte er der Lehre.

8. Ermahnet jemand/so warte er deß ermahnens. Gibt jemand/so gebe er einfeltiglich. Regieret jemand / so sey er fleissig. Vbet jemand Barmhertzigkeit/so thue ers mit gutem willen. Mat. 6, 2. 2 Cor. 9, 7

יב

9 הָאַהֲבָה תְהִי בְּלִי־חֲנֻפָּה שִׂנְאוּ רַע
וְדִבְקוּ בַטּוֹב ׃
10 בְּאַחֲוָה אֲשֶׁר בֵּינֵיכֶם רַחֲמָנִים
מַקְדִּימִים בֵּינֵיכֶם בְּכָבוֹד ׃
11 בִּדְאָגָה לֹא עֲצֵלִים בְּרוּחַ מִרְתְּחִים
לַיהוָה עוֹבְדִים ׃
12 בְּתִקְוָה שְׂמֵחִים בַּצָּרָה מִיַחֲלִים
בִּתְפִלָּה מְעוֹדְדִים ׃
13 לְצֹרֶךְ הַקְּדוֹשִׁים פֹּרְסִים לֶחֶם
לִקְרַאת הַגֵּרִים מְרִיצִים ׃
14 בָּרְכוּ אֶת־רוֹדְפֵיכֶם בָּרְכוּ וְלֹא
תָאֹרוּ ׃
15 שִׂמְחוּ אֶת הַשְּׂמֵחִים וּבְכוּ אֶת
הַבּוֹכִים ׃
16 יַחַד בֵּינֵיכֶם חוֹכְמִים לֹא מַעֲמִיקִים
אֶת־מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם כִּי אִם בְּדֶרֶךְ עֲנָוִים
הוֹלְכִים אַל־תִּהְיוּ חֲכָמִים בְּעֵינֵיכֶם ׃
17 לְאִישׁ לֹא מְשַׁלְּמִים רָעָה תַּחַת טוֹבָה
וּמְמַהֲרִים לְהֵיטִיב אֶת־פְּנֵי כָל־בְּנֵי
אָדָם ׃
18 אִם תּוּכַל לִהְיוֹת כְּמוֹ־יֵשׁ בָּכֶם
הַשְׁלִימוּ אֶת כָּל־בְּנֵי הָאָדָם ׃
19 אַל־תִּתְנַקְּמוּן בְּאוֹיְבֵיכֶם אֲהוּבַי כִּי
אִם תְּנוּ מָקוֹם לַחֲרוֹן אַף כִּי־נִכְתַּב לִי
נָקָם וְשִׁלֵּם אָמַר יְהוָה ׃
20 אִם־רָעֵב שֹׂנַאֲךָ הַאֲכִילֵהוּ לֶחֶם וְאִם
צָמֵא הַשְׁקֵהוּ מַיִם וּבַעֲשׂוֹתְךָ זֹאת גֶּחָלֵי
אֵשׁ אַתָּה חוֹתֶה עַל־רֹאשׁוֹ ׃
21 אַל־תִּמְשׁוֹל הָרָעָה בְךָ כִּי אִם אַתָּה
תִמְשׁוֹל בָּהּ בַטּוֹב ׃

ιβ΄.

9. Ἡ ἀγάπη ἀνυπόκριτος. ἀποστυγοῦντες τὸ πονηρὸν, κολλώμενοι τῷ ἀγαθῷ.

10. Τῇ φιλαδελφίᾳ εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι. τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι.

11. Τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροί. τῷ πνεύματι ζέοντες. τῷ κυρίῳ † δουλεύοντες.

καιρῷ

12. Τῇ ἐλπίδι χαίροντες, τῇ θλίψει ὑπομένοντες. τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες.

13. Ταῖς χρείαις τῶν ἁγίων κοινωνοῦντες. τὴν φιλοξενίαν διώκοντες.

14. Εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας ὑμᾶς· εὐλογεῖτε, καὶ μὴ καταρᾶσθε.

15. Χαίρειν μετὰ χαιρόντων, καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων.

16. Τὸ αὐτὸ εἰς ἀλλήλους φρονοῦντες. μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι. μὴ γίνεσθε φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς.

17. Μηδενὶ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδιδόντες. προνοούμενοι καλὰ ἐνώπιον πάντων ἀνθρώπων.

18. Εἰ δυνατὸν, τὸ ἐξ ὑμῶν, μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες.

19. Μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικοῦντες, ἀγαπητοὶ, ἀλλὰ δότε τόπον τῇ ὀργῇ. γέγραπται γὰρ, ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος.

20. Ἐὰν οὖν πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου, ψώμιζε αὐτόν· ἐὰν διψᾷ, πότιζε αὐτόν. τοῦτο γὰρ ποιῶν, ἄνθρακας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

21. Μὴ νικῶ ὑπὸ κακοῦ· ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν.

Cap. XII.

9. Dilectio sine simulatione. Odientes malum: adhærentes bono.

10. Charitatem fraternitatis invicem diligentes. Honore invicem prævenientes.

11. Solicitudine non pigri. Spiritu ferventes Domino, † servientes.

12. Spe gaudentes. In tribulatione patientes. Orationi instantes.

13. Necessitatibus sanctorum communicantes. Hospitalitatem sectantes.

14. Benedicite persequentibus vos: benedicite & nolite maledicere.

15. Gaudete cum gaudentibus, flere cum flentibus.

16. Idipsum invicem sentientes. Non alta sapientes, sed humilibus consentientes. Nolite esse prudentes apud vosmetipsos.

17. Nulli malum pro malo reddentes. Providentes bona (non tantùm coram Deo, sed etiam) coram omnibus hominibus.

18. Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes.

19. Non vosmetipsos defendentes charissimi, sed date locum iræ, scriptum est enim: Mihi vindictam, & ego retribuam, dicit Dominus.

20. Sed si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi: hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput ejus.

21. Noli vinci à malo, sed vince in bono malum.

Das XII. Capitel.

9. Die Liebe sey nicht falsch. Hasset das arge/ hanget dem guten an. [Am. 5,15]

10. Die Brüderliche Liebe untereinander sey hertzlich. Einer komme dem andern mit Ehrerbietung zuvor. [Eph. 4,3. 1. Petr. 2, 17.]

11. Seyd nicht träge was jhr thun solt. Seyd brünstig im Geiste. (Schicket euch in die zeit.) [1 Pet. 5,8. † tempori]

12. Seyd frölich in Hoffnung/ Gedultig inn trübsal/ Haltet an am Gebet. [Luc 18,1. 1.Co.16,1]

13. Nemmet euch der Heiligen nothdurfft an. Herberget gerne. [Heb. 13,2. 1.pet.4,13]

14. Segnet die euch verfolgen/ Segnet vnnd fluchet nicht. [Matt. 5, 44.]

15. Frewet euch mit den frölichen/ vnd weinet mit den Weinenden.

16. Habt einerley Sinn vntereinander. Trachtet nicht nach hohen dingen/ sondern haltet euch herunter zu den nidrigen. Haltet euch nicht selbst für klug. [Pro 3, 7. Esa. 5, 11.]

17. Vergeltet niemand böses mit bösem. Fleissiget euch der Erbarkeit gegen jederman. [pro 20,22 Mat. 5,39 2 Cor. 8, 11. 1.Pet. 3,9.]

18. Ists müglich/ so viel an euch ist / so habt mit allen Menschen friede. [He. 12,14]

19. Rechet euch selber nicht/ meine liebsten/ sondern gebet raumb dem zorn (Gottes) Denn es stehet geschrieben: Die Rache ist mein/ Ich will vergelten/ spricht der HERR. [Eccl. 2,18 Mat. 5,39 Deu. 32, 35. He. 10,30.]

20. So nun deinen Feind Hungert / so speise jn / dürstet jhn, so trencke jn/ wenn du das thust/ so wirst du Fewrige Kolen auff sein Haupt samlen. [Pro. 25. 21.]

21. Laß dich nicht das böse vberwinden / sondern vberwinde das böse mit gutem.

יג

כל־נפש תכנע תחת האלה לאשר
יש להם השלטון כי איננה
שלטון כי אם מאלהים וכל־שלטנות
אשר הנה מאלהים נפקדנו ׃
2 לכן המת קומם על־השלטון לתורת
אלהים התקומם והמתקוממים לנפשם
משפט יקחו ׃
3 כי־הנשיאים אינם ליראת המעשים
טובים כי אם הרעים ואם לא תאבה
ליראה את־השלטון עשה טוב ויהיה
לך כבוד ממנה ׃
4 כי משרת אלהים הוא לך לטובה
ואם תעשה את־הרעה תירא כי איננו
חנם נשא את־החרב כי משרת אלהים
היא נקם לחרון אף לפעלי עול ׃
5 לכן צריך להכנע לא לבד בעבור האף
כי אם גם בעבור המדע ׃
6 על־כן גם תגלו את־המנחה כי־עבדי
אלהים המה ועל־זאת מנצחים ׃
7 לכן שלמו לכל־איש את־חבולתו
לאשר המנחה את־המנחה לאשר המס
את המס לאשר היראה את־היראה
לאשר הכבוד את־הכבוד ׃
8 לאיש מאומה לא תחבלו כי אם
לאהב איש את רעהו כי אשר אוהב את־
רעהו מלא את־התורה ׃
9 כי המצוה הזאת לא תנאף לא תהרג
לא תגנב לא תענה עד שקר לא תחמד
ואם יש־מצוה אחרת בדבר הזה נשלמה
היא כמו תאהב את־רעך כנפשך ׃

ΚΕΦΑΛ. ιγ'.

Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω. οὐ γάρ ἐστιν ἐξουσία εἰ μὴ ἀπὸ θεοῦ. αἱ δὲ οὖσαι ἐξουσίαι, ὑπὸ τοῦ θεοῦ τεταγμέναι εἰσίν.

2. Ὥστε ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ, τῇ τοῦ θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν. οἱ δὲ ἀνθεστηκότες, ἑαυτοῖς κρίμα λήψονται.

3. Οἱ γὰρ ἄρχοντες οὐκ εἰσὶ φόβος τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ἀλλὰ τῶν κακῶν. θέλεις δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν, τὸ ἀγαθὸν ποίει, καὶ ἕξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς.

4. Θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστί σοι εἰς τὸ ἀγαθόν. ἐὰν δὲ τὸ κακὸν ποιῇς, φοβοῦ· οὐ γὰρ εἰκῇ τὴν μάχαιραν φορεῖ. θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστιν, ἔκδικος εἰς ὀργὴν, τῷ τὸ κακὸν πράσσοντι.

5. Διὸ ἀνάγκη ὑποτάσσεσθαι, οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργὴν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συνείδησιν.

6. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ φόρους τελεῖτε. λειτουργοὶ γὰρ θεοῦ εἰσιν, εἰς αὐτὸ τοῦτο προσκαρτεροῦντες.

7. Ἀπόδοτε οὖν πᾶσι τὰς ὀφειλάς· τῷ τὸν φόρον, τὸν φόρον· τῷ τὸ τέλος, τὸ τέλος· τῷ τὸν φόβον, τὸν φόβον· τῷ τὴν τιμὴν, τὴν τιμήν.

8. Μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾷν ἀλλήλους· ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον, νόμον πεπλήρωκε.

9. Τὸ γὰρ, οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις, οὐ κλέψεις, (οὐ ψευδομαρτυρήσεις,) οὐκ ἐπιθυμήσεις, καὶ εἴ τις ἑτέρα ἐντολὴ, ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν τῷ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν.

Cap. XIII.

OMNIS anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas nisi à Deo, quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt.

2. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.

3. Nam principes non sunt timori †boni operis, sed mali. Vis autem non timere potestatem? Bonum fac: & habebis laudem ex illa.

4. Dei enim minister est tibi in bonum. Si autem malum feceris, time: non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est, vindex in iram, ei qui malum agit.

5. Ideoq; necessitate subditi estote: non solùm propter iram, sed etiam propter conscientiam.

6. Ideo enim & tributa præstatis: ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum servientes.

7. Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem.

8. Nemini quicquam debeatis, nisi: ut invicem diligatis, qui enim diligit proximum, legem implevit.

9. Nam, Non adulterabis, Non occides, Non furaberis, Non falsum testimonium dices, Non concupisces, & si quod est aliud mandatum: in hoc verbo † instauratur, Diliges proximum tuum sicut teipsum.

† summatim comprehenditur

Das XIII. Capitel.

JEderman sey unterthan der Oberkeit/ die gewalt uber jhn hat. Denn es ist keine Oberkeit/ohn von Gott / Wo aber Oberkeit ist/die ist von Gott verordnet. Sap.6.4. Tit.3.1. 1.Pet.2.13

2. Wer sich nun wider die Oberkeit setzet/der widerstrebet Gottes Ordnung/ Die aber widerstreben/werden uber sich ein Urtheil empfahen.

3. Denn die gewaltigen sind nicht den guten Wercken/sondern den bösen zu förchten. Wilt du dich aber nicht fürchten für der Oberkeit/so thu gutes/so wirst du lob von derselbigen haben. † benè agentibus, sed mali.

4. Denn sie ist Gottes Dienerin / dir zu gut. Thust du aber böses / so forchte dich / denn sie tregt das Schwerdt nicht umb sonst / Sie ist Gottes Dienerin/eine rächerin zur Straffe/uber den der böses thut.

5. So seyd nun auß noth unterthan/nicht allein umb der Straffe willen/sondern auch umb deß Gewissens willen.

6. Derhalben müsset jhr auch Schoß geben/ denn sie sind Gottes Diener/die solchen Schutz sollen handhaben.

7. So gebet nun jederman / was jhr schuldig seydt / Schoß / dem der Schoß gebürt / Zoll/ dem der Zoll gebürt/Forcht/dem die Forcht gebürt/Ehre/dem die Ehre gebürt. Matt.22, 21.

8. Seyd niemand nichts schuldig/denn daß jr euch untereinander liebet / denn wer den andern liebet/der hat das Gesetz erfüllet.

9. Denn das da gesagt ist / Du solt nicht Ehebrechen/du solt nicht tödten/ du solt nicht stelen/ Du solt nicht falsch gezeugniß geben/ Dich soll nichts gelüsten/ und so ein anders Gebot mehr ist/das wirdt in diesen Wort verfasset / Du solt deinen Nechsten lieben als dich selbs. Ex.20,14 Deu.5,18. Matth.19, 18. Levit.19, 18. Matt.22, 39. Mar.12,31 Gal.5,14 Iac.2,8.

יג

10 האהבה לרעה את רעה איננה
עושה לכן מלא התורה אהבה היא ׃
11 ועל־זאת גם תדעו את־העת כי־עת
יש השעה להקיצנו משנה כי עת קרובה
היא לנו הישועה יותר מאשר האמנו ׃
12 הלילה עבר והיום קרב ונשליכה
בינינו את־פעלי־החשך ונלבש כלי־האור ׃
13 כמו ביום כהוגן נתהלך לא במחולות
ושכרון לא במשכבות וסובאים לא
במריבה וקנאה ׃
14 כי אם לבשו את־אדנינו ישוע המשיח
ולא תרעו הלילים למחמדי הבשר ׃

יד

1 את־החולה באמונה תקחו לא
למחלקות המחשבות ׃
2 כי אחד מאמין לאכל כל־דברים
והחולה יאכל את ירוק ׃
3 האוכל לא יבוז אותו אשר איננו
אוכל ואשר איננו אוכל לא ישפוט את־
האוכל כי אלהים לקחו ׃
4 ומי־אתה כי תשפוט עבד אחר לאדניו
יקום או יפול מה־אליך אך יקום כי
יכול אלהים להקימנו ׃
5 ואחד מבדיל בין יום ויום ואחר באחד
משוה את כל־יום איש איש כעצת נפשו
יתמלא ׃ 6 הבוחר את־יום ליהוה בוחר
הוא ואשר איננו בוחר את־יום ליהוה
לא בוחר האוכל ליהוה אוכל הוא ומודה
ליהוה ואשר איננו אוכל ליהוה לא אוכל
ומודה ליהוה ׃

ιγʹ.

10. Ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐκ ἐρ-
γάζεται. πλήρωμα οὖν νόμου ἡ ἀγάπη.
11. Καὶ τοῦτο, εἰδότες τὸν καιρὸν, ὅτι
ὥρα ἡμᾶς ἤδη ἐξ ὕπνου ἐγερθῆναι. νῦν
γὰρ ἐγγύτερον ἡμῶν ἡ σωτηρία, ἢ ὅτε
ἐπιστεύσαμεν.
12. Ἡ νὺξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα
ἤγγικεν. ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ
σκότους, καὶ ἐνδυσώμεθα τὰ ὅπλα τοῦ
φωτός.
13. Ὡς ἐν ἡμέρᾳ, εὐσχημόνως περι-
πατήσωμεν· μὴ κώμοις καὶ μέθαις,
μὴ κοίταις καὶ ἀσελγείαις, μὴ ἔριδι
καὶ ζήλῳ.
14. Ἀλλ' ἐνδύσασθε τὸν κύριον Ἰησοῦν
Χριστὸν, καὶ τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖ-
σθε εἰς ἐπιθυμίας.

ΚΕΦΑΛ. ιδʹ.

Τὸν δὲ ἀσθενοῦντα τῇ πίστει προσ-
λαμβάνεσθε, μὴ εἰς διακρίσεις
διαλογισμῶν.
2 Ὃς μὲν πιστεύει φαγεῖν πάντα· ὁ
δὲ ἀσθενῶν λάχανα ἐσθίει.
3. Ὁ ἐσθίων, τὸν μὴ ἐσθίοντα μὴ ἐξου-
θενείτω· καὶ ὁ μὴ ἐσθίων, τὸν ἐσθίοντα
μὴ κρινέτω. ὁ θεὸς γὰρ αὐτὸν προσ-
ελάβετο.
4. Σὺ τίς εἶ, ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰ-
κέτην; τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει ἢ πίπτει.
σταθήσεται δέ· δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ θεὸς
στῆσαι αὐτόν.
5. Ὃς μὲν κρίνει ἡμέραν παρ' ἡμέ-
ραν, ὃς δὲ κρίνει πᾶσαν ἡμέραν. ἕκα-
στος ἐν τῷ ἰδίῳ νοῒ πληροφορείσθω.
6. Ὁ φρονῶν τὴν ἡμέραν, κυρίῳ
φρονεῖ· καὶ ὁ μὴ φρονῶν τὴν ἡμέραν, κυ-
ρίῳ οὐ φρονεῖ. καὶ ὁ ἐσθίων, κυρίῳ ἐσθίει·
εὐχαριστεῖ γὰρ τῷ θεῷ· καὶ ὁ μὴ ἐσθίων,
κυρίῳ οὐκ ἐσθίει, καὶ εὐχαριστεῖ τῷ θεῷ.

Cap. XIII.

10. Dilectio proximi malum non operatur. Plenitudo ergo legis est dilectio.
11. Et hoc, scientes tempus, quia hora est jam nos de somno surgere. Nunc enim propior est nostra salus, quàm cum credidimus.
12. Nox præcessit, dies autem appropinquavit. Abjiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis.
13. Sicut in die, honestè ambulemus; non in comessationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitiis, non contentione & æmulatione.
14. Sed induimini Dominum Iesum Christum, & carnis curam ne feceritis in desideriis.

Das XIII. Capitel.

10. Die Liebe thut dem Nechsten nichts böses. So ist nun die Liebe deß Gesetzes erfüllung. 1.Tim 1,5
11. Vnd weil wir solches wissen / nemblich / die zeit / daß die stunde da ist / auff zu stehen vom Schlaaff (Sintemal vnser Heil jetzt näher ist / denn da wirs glaubten.)
12. Die Nacht ist vergangen / der Tag aber herbeykommen. So lasset vns ablegen die Werck der Finsterniß / vnnd anlegen die Waaffen des Liechts.
13. Lasset vns ehrbarlich wandeln / als am Tage / nicht in fressen vnnd sauffen / nicht in Kammern vnd vnzucht / nicht in Hader vnd neid. Luc. 21, 34.
14 Sondern ziehet an den HERREN JEsum Christ. Vnd wartet des Leibes / doch also / daß er nicht geil werde. Gal. 5,16. 1.pet. 2,11.

Cap. XIV.

INfirmum autem in fide assumite: non in disceptationibus cogitationum.
2. Alius enim credit se manducare omnia: qui autem infirmus est, olus manducet.
3. Is qui manducat, non manducantem non spernat: & qui non manducat, manducantem non judicet, Deus enim illum assumpsit.
4. Tu quis es, qui judicas alienum servum? Domino suo stat aut cadit, stabit autem: potens est enim Deus statuere illum.
5. Nam alius judicat diem inter diem, alius autem judicat omnem diem. Vnusquisq; in suo sensu abundet.
6. Qui sapit diem, Domino sapit. Et qui manducat, Domino manducat: gratias enim agit Deo. Et qui non manducat, Domino non manducat, & gratias agit Deo.

Das XIIII. Capitel.

DEN Schwachen im Glauben nemet auff / vnd verwirret die Gewissen nicht.
2. Einer glaubt / er möge allerley essen. Welcher aber schwach ist / der isset Kraut.
3. Welcher isset / der verachte den nicht der da nicht isset. Vnd welcher nicht isset / der richte den nicht / der da isset. Denn Gott hat jn auffgenommen.
4. Wer bist du / daß du einen frembden Knecht richtest? Er stehet oder fellet seinem Herren / er mag aber wol auffgerichtet werden. Denn Gott kan jn wol auffrichten. Iac. 4,12.
5. Einer helt einen Tag für den andern / der ander aber helt alle Tage gleich. Ein jeglicher sey in seiner meinung gewiß.
6. Welcher auff die Tage helt / der thuts dem HERREN. Vnnd welcher nicht drauff helt / der thuts auch dem HERRN. Welcher isset / der isset dem HERRN / denn er dancket Gott. Welcher nicht isset / der isset dem HErrn nicht / vnd dancket Gott.

יד

7 כִּי אִישׁ מִמֶּנּוּ לֹא חַי לְנַפְשׁוֹ וְאִישׁ
לֹא מֵת לְנַפְשׁוֹ ׃

8 וְאִם נִחְיֶה לַיהוָה נִחְיֶה וְאִם נָמוּת
לַיהוָה נָמוּת לָכֵן אִם נִחְיֶה אוֹ־נָמוּת
לַיהוָה הֹיִם אֲנַחְנוּ ׃

9 כִּי עַל־זֹאת גַּם מֵת גַּם קָם הַמָּשִׁיחַ
מִמֵּתִים וְשָׁב חַי הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר עַל־
הַמֵּתִים וְעַל־הַחַיִּים יִמְשׁוֹל ׃

10 וְאַתָּה מַה תִּשְׁפֹּט אֶת־אָחִיךָ אוֹ־מַה
תָּבִישׁ אֶת־אָחִיךָ כִּי כֻלָּנוּ נָקוּם לְכִסֵּא
הַמָּשִׁיחַ ׃

11 כִּי־נִכְתַּב חַי אָנִי נְאֻם יְהוָה כִּי־לִי
תִּכְרַע כָּל־בֶּרֶךְ (אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם וַאֲשֶׁר
בָּאָרֶץ וַאֲשֶׁר מִתַּחַת לָאָרֶץ) תִּשָּׁבַע כָּל־
לָשׁוֹן ׃

12 עַל־כֵּן כָּל־אִישׁ מִמֶּנּוּ עַל־אוֹדוֹת
נַפְשׁוֹ יָשִׁיב לַיהוָה ׃

13 וְאַל־נִשְׁפּוֹט עוֹד אִישׁ אֶת־אָחִיו כִּי־
אִם אֶת זֹאת תִּשְׁפְּטוּ יוֹתֵר פֶּן תִּתְּנוּ נֶגֶף
אוֹ־מִכְשׁוֹל לַאֲחֵיכֶם ׃

14 יָדַעְתִּי וּבָטַחְתִּי בַּאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ כִּי אֵין
דָּבָר טָמֵא בּוֹ כִּי־אִם לַמְחַשֵּׁב לִהְיוֹתוֹ
טָמֵא לוֹ טָמֵא הוּא לְבַדּוֹ ׃

15 וְאִם בַּעֲבוּר הָאֹכֶל יִפְּלוּ פְּנֵי אָחִיךָ
אֵינְךָ עוֹד כָּאַהֲבָה מְהַלֵּךְ אַל־בָּאֹכֶל
תְּאַבֵּד אוֹתוֹ אֲשֶׁר עָלָיו מֵת הַמָּשִׁיחַ ׃

16 לָכֵן אַל תְּנֹאַץ טוֹבַתְכֶם ׃

17 כִּי מַלְכוּת אֱלֹהִים אֵינֶנָּה אֹכֶל אוֹ
שְׁתִי כִּי אִם צְדָקָה וְשָׁלוֹם וְשִׂמְחָה
בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ ׃

ιδ΄.

7. Οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν ἑαυτῷ ζῇ, καὶ οὐδεὶς ἑαυτῷ ἀποθνήσκει.

8. Ἐάν τε γὰρ ζῶμεν, τῷ κυρίῳ ζῶμεν· ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τῷ κυρίῳ ἀποθνήσκομεν. ἐάν τε οὖν ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκομεν, τοῦ κυρίου ἐσμέν.

9. Εἰς τοῦτο γὰρ χριστὸς καὶ ἀπέθανε καὶ ἀνέστη καὶ ἀνέζησεν, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ.

10. Σὺ δὲ τί κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου; ἢ καὶ σὺ τί ἐξουθενεῖς τὸν ἀδελφόν σου; πάντες γὰρ παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ χριστοῦ.

11. Γέγραπται γάρ, ζῶ ἐγώ, λέγει κύριος, ὅτι ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνυ, † καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται τῷ θεῷ.

† ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων

12. Ἄρα οὖν ἕκαστος ἡμῶν περὶ ἑαυτοῦ λόγον δώσει τῷ θεῷ.

13. Μηκέτι οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν· ἀλλὰ τοῦτο κρίνατε μᾶλλον, τὸ μὴ τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ, ἢ σκάνδαλον.

14. Οἶδα καὶ πέπεισμαι ἐν (κυρίῳ) Ἰησοῦ †, ὅτι οὐδὲν κοινὸν δι᾽ ἑαυτοῦ, εἰ μὴ τῷ λογιζομένῳ τι κοινὸν εἶναι, ἐκείνῳ κοινόν.

† χριστῷ

15. Εἰ δὲ διὰ βρῶμα ὁ ἀδελφός σου λυπεῖται, οὐκ ἔτι κατὰ ἀγάπην περιπατεῖς. μὴ τῷ βρώματί σου ἐκεῖνον ἀπόλλυε, ὑπὲρ οὗ χριστὸς ἀπέθανε.

16. Μὴ βλασφημείσθω οὖν (ὑμῶν) τὸ ἀγαθόν.

17. Οὐ γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ βρῶσις καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη, καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

7. Nemo

Cap. XIV.

7. Nemo enim nostrum sibi vivit: & nemo sibi moritur.

8. Sive enim vivimus, Domino vivimus: sive morimur, Domino morimur: Sive ergo vivimus, sive morimur, Domini sumus.

9. In hoc enim Christus mortuus est, & resurrexit: ut & † mortuorum & vivorum dominetur.

10. Tu autem quid judicas fratrem tuum? aut tu quare spernis fratrem tuum? Omnes enim stabimus ante tribunal Christi.

11. Scriptum est enim: Vivo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu: & omnis lingua confitebitur Deo.

12. Itaque unusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo.

13. Non ergo amplius invicem judicemus: sed hoc judicate magis, ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum.

14. Scio & confido in Domino Iesu, quia nihil cōmune per ipsum: nisi ei qui existimat quid commune esse, illi commune est.

15. Si enim propter cibum frater tuus contristatur: jam non secundùm charitatem ambulas. Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est.

16. Non ergo blasphemetur bonum (vestrum).

17. Non est enim regnum Dei esca & potus, sed justitia, & pax, & gaudium in Spiritu sancto.

Das XIIII. Capitel.

7. Denn unser keiner lebet jm selber/und keiner stirbt jm selber.

8. Leben wir/so leben wir dem HErren. Sterben wir/so sterben wir dem HERRN. Darumb wir leben oder sterben/so sind wir deß HERRN.

9. Denn dazu ist Christus auch gestorben und aufferstanden/und wider lebendig worden/daß er uber Todte und lebendige ein HERR sey.

10. Du aber/was richtest du deinen Bruder? Oder du ander/was verachtest du deinen Bruder? Wir werden alle für den Richtstuel Christi dargestellet werden.

11. Nach dem geschrieben stehet: So war als ich lebe/spricht der HERR/mir sollen alle Knie gebeuget werden/und alle Zungen sollen GOtt bekennen.

12. So wirdt nun ein jeglicher für sich selbs Gott rechenschafft geben.

13. Darumb lasset uns nicht mehr einer den andern richten. Sondern das richtet viel mehr/daß niemand seinem Bruder einen anstoß oder ergerniß darstelle.

14. Ich weiß und bins gewiß/in dem HErrn JEsu/daß nichts gemein ist an jm selbs/ohn der es rechnet für gemein/demselbigen ists gemein.

15. So aber dein Bruder uber deiner Speise betrübet wirdt/so wandelst du schon nicht nach der liebe. Lieber/verderbe den nicht mit deiner Speise/umb welches willen Christus gestorben ist.

16. Darumb schaffet/das ewer † Schatz nicht verlestert werde.

17. Denn das Reich Gottes ist nicht essen und trincken/Sondern Gerechtigkeit unnd Friede/und freude in dem heiligen Geiste.

† mortuis & viventibus

2. Cor. 5, 10.

Isa. 45, 23. Phil. 2, 10.

† gutes

יד

18 כי אשר באלה יעבד למשיח הוא
מתהלך את אלהים וימצא חן בעיני
האנשים ׃
19 על־כן נבקש שלום ונרדפהו ובניה
בינותינו איש את אשר למבנה ׃
20 אל־נא בעבור האכל תהרס את
מעשה אלהים כי כל־הדברים טהורים
המה כי־אם טמא הוא לאנוש אשר
במכשול אוכל ׃
21 טוב היה לא לאכל בשר ולא לשתות
יין ולא את אשר בו יגף אחיך או יכשל
או יחלה ׃
22 את יש־לך האמונה הי לך לנפשך
לפני אלהים אשרי האיש אשר אינו
שופט את־נפשו בבחונו ׃
23 ואשר מתנכר באכלו נשפט כי־
איננו באמונה היא כי־כל דבר אשר
איננו מאמונה חטאה הוא ׃

טו

חובים אנחנו הגבורים לסבול
את־המחליות החולים ולא
לשאת את־פני נפשנו ׃
2 כי־איש איש ממנו ימצא חן בעיני
רעיהו לטובה למבנה ׃
3 כי גם המשיח לא נשא את־פני
נפשו כי־אם כמו נכתב וחרפות חורפיך
נפלו עלי ׃
4 כי־כל הדברים אשר מקדם נכתבו
אל־למודנו נכתבו אשר בתקוה ובנחם
הכתבים תהי לנו השברה ׃

ιδ'.

18. Ὁ γὰρ ἐν τούτοις δουλεύων τῷ Χριστῷ, εὐάρεστος τῷ θεῷ, καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις.

19. Ἄρα οὖν τὰ τῆς εἰρήνης διώκωμεν, καὶ τὰ τῆς οἰκοδομῆς τῆς εἰς ἀλλήλους.

20. Μὴ ἕνεκεν βρώματος κατάλυε τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ. πάντα μὲν καθαρά· ἀλλὰ κακὸν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ διὰ προσκόμματος ἐσθίοντι.

21. Καλὸν τὸ μὴ φαγεῖν κρέα, μηδὲ πιεῖν οἶνον, μηδὲ ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου προσκόπτει, ἢ σκανδαλίζεται, ἢ ἀσθενεῖ.

22. Σὺ πίστιν ἔχεις; κατὰ σαυτὸν ἔχε ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. μακάριος ὁ μὴ κρίνων ἑαυτὸν ἐν ᾧ δοκιμάζει.

23 Ὁ δὲ διακρινόμενος ἐὰν φάγῃ, κατακέκριται, ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως. πᾶν δὲ ὃ οὐκ ἐκ πίστεως, ἁμαρτία ἐστίν.

ΚΕΦΑΛ. ιε'.

Ὀφείλομεν δὲ ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ, τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν, καὶ μὴ ἑαυτοῖς ἀρέσκειν.
2. Ἕκαστος γὰρ ἡμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω εἰς τὸ ἀγαθὸν, πρὸς οἰκοδομήν.
3. Καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσεν· ἀλλὰ, καθὼς γέγραπται, οἱ ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδιζόντων σε, ἐπέπεσον ἐπ' ἐμέ.
4. Ὅσα γὰρ προεγράφη, εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν προεγράφη, ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς, καὶ διὰ τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν, τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν.

Cap. XIV.

18. Qui enim in hoc servit Christo, placet Deo, & probatus est hominibus.

19. Itaque quæ pacis sunt, sectemur: & quæ ædificationis sunt, invicem custodiamus.

20. Noli propter escam destruere opus Dei, omnia quidem sunt munda: sed malum est homini qui per offendiculum manducat.

21. Bonum est non manducare carnem, & non bibere vinum, neq; in quo frater tuus offenditur, aut scandalizatur, aut infirmatur.

22. Tu fidem habes? penes temetipsum habe coram Deo: Beatus qui non judicat semetipsum in eo quod probat.

23. Qui autem discernit, si manducaverit, damnatus est: quia non ex fide. Omne autem quod non est ex fide, peccatum est.

Das XIIII Capitel.

18. Wer darinnen Christo dienet/der ist Gott gefellig/vnd den Menschen werth.

19. Darumb lasset vns dem nachstreben / das zum Friede dienet/vnd was zur besserung vntereinander dienet.

20. Lieber verstöre nicht vmb der Speise willen Gottes Werck. Es ist zwar alles rein / Aber es ist nicht gut/dem der es isset mit einem anstoß seines Gewissens. Tit. 1,15.

21. Es ist besser/du essest kein Fleisch/ vnd trinckest keinen Wein / oder daß / daran sich dein Bruder stösset/oder ergert/oder schwach wirdt. 1.Cor.8,13

22. Hast du den Glauben/so habe jhn bey dir selbst/für Gott. Selig ist der jhm kein Gewissen machet/in dem/daß er annimbt.

23. Wer aber darüber zweiffelt/vnd isset doch/ der ist verdampt / denn es gehet nicht auß dem Glauben/was aber nicht auß dem Glauben gehet/das ist Sünde.

Cap. XV.

Debemus autem nos firmiores, imbecillitates infirmorum sustinere, & non nobis placere.

2. Vnusquisque vestrum proximo suo placeat in bonum, ad ædificationem.

3. Etenim Christus non sibi placuit: sed sicut scriptum est, Improperia improperantium tibi, ceciderunt super me.

4. Quæcunq; enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt: ut per patientiam & consolationem scripturarum, spem habeamus.

Das XV. Capitel.

Wir aber/die wir starck sind / sollen der Schwachen gebrechligkeit tragen / vnd nicht gefallen an vns selber haben.

2. Es stelle sich aber ein jeglicher vnter vns also/daß er seinem Nechsten gefalle/zum guten/ zur besserung.

3. Denn auch Christus nicht an jm selber gefallen hatte/Sonder/wie geschrieben stehet / Die Schmache dere die dich schmehen / sind vber mich gefallen. Psal.69,10.

4. Was aber zuvor geschrieben ist/ das ist vns zur Lehre geschrieben/Auff daß wir durch gedult vnd trost der Schrifft/hoffnung haben.

יה

5 וֵאלֹהֵי הַתִּקְוָה וְהַנֹּחַם יִתֵּן לָכֶם לַחְכֹּם
יַחַד בֵּינֵיכֶם כְּדִבְרַת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ ׃
6 אֲשֶׁר בְּרוּחַ אַחַת וּבְפֶה אֶחָת תְּכַבְּדוּ
אֶת־יְהוָה אֲבִי־אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ ׃
7 לָכֵן הִתְלַקְּחוּ אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ כְּמוֹ גַּם
הַמָּשִׁיחַ לָקַח אֶתְכֶם לִכְבוֹד אֱלֹהִים ׃
8 כִּי אֹמֵר אֲנִי כִּי יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ נִהְיָה
מְשָׁרֵת הַמִּילָה בַּעֲבוּר אֱמֶת אֱלֹהִים
לְקַיֵּם אֶת־שְׁבֻעוֹת מַטּוֹת אֹמֵר סֶלָה ׃
9 וַאֲשֶׁר יְכַבְּדוּ הַגּוֹיִם אֶת־אֱלֹהִים עַל־
רֹב חֶסֶד כְּמוֹ נִכְתַּב עַל־כֵּן אוֹדְךָ בַגּוֹיִם
וּלְשִׁמְךָ אֲזַמֵּרָה ׃
10 וְעוֹד אָמַר יִשְׂמְחוּ וִירַנְּנוּ לְאֻמִּים
אֶת־עַמּוֹ ׃
11 וְעוֹד הַלְלוּ אֶת־יְהוָה כָּל־גּוֹיִם שַׁבְּחוּהוּ
כָּל־הָאֻמִּים ׃
12 וְעוֹד אָמַר יְשַׁעְיָהוּ וְהָיָה שֹׁרֶשׁ יִשַׁי
הָעֹמֵד לְנֵס עַמִּים אֵלָיו גּוֹיִם יִדְרֹשׁוּ ׃
13 וֵאלֹהֵי הַתִּקְוָה יְמַלֵּא אֶתְכֶם בְּכָל
שִׂמְחָה וְשָׁלוֹם לְהַאֲמִין לְהוֹתִיר אֶתְכֶם
בַּתִּקְוָה בִּגְבוּרַת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ ׃
14 כִּי־בָטַחְתִּי אַחַי גַּם אֲנִי עֲלֵיכֶם כִּי־גַם
אַתֶּם תְּמַלְאוּ בְּאַהֲבַת טוֹב נִמְלָאִים בְּכָל־
† ἄλλους מַדָּע וְתוּכְלוּ לְהַזְהִיר אִישׁ אֶת־
רֵעֵהוּ ׃
15 וּבְבִטָּחוֹן כָּתַבְתִּי אֲלֵיכֶם אַחַי מִקְצָתִי
לְהַזְכִּיר אֶתְכֶם בַּתְּחִנָּה הַנִּתְּנָה לִי
מֵאֱלֹהִים ׃
16 לִהְיוֹתִי מְשָׁרֵת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בַּגּוֹיִם
מְקַדֵּשׁ אֶת־בְּשׂוֹרַת אֱלֹהִים

ιε.

5. Ὁ δὲ θεὸς τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως, δῴη ὑμῖν τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν ἀλλήλοις, κατὰ χριστὸν ἰησοῦν.

6. Ἵνα ὁμοθυμαδὸν ἐν ἑνὶ στόματι δοξάζητε τὸν θεὸν, καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

7. Διὸ προσλαμβάνεσθε ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς προσελάβετο ὑμᾶς εἰς δόξαν θεοῦ.

8. Λέγω δὲ ἰησοῦν χριστὸν διάκονον γεγενῆσθαι περιτομῆς, ὑπὲρ ἀληθείας θεοῦ, εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς ἐπαγγελίας τῶν πατέρων.

9. Τὰ δὲ ἔθνη ὑπὲρ ἐλέους δοξάσαι τὸν θεὸν, καθὼς γέγραπται· διὰ τοῦτο ἐξομολογήσομαί σοι ἐν ἔθνεσι, κύριε, καὶ τῷ ὀνόματί σου ψαλῶ.

10. Καὶ πάλιν λέγει, εὐφράνθητε ἔθνη μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ.

11. Καὶ πάλιν, αἰνεῖτε τὸν κύριον πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐπαινέσατε αὐτὸν πάντες οἱ λαοί.

12 Καὶ πάλιν ἡσαΐας λέγει, ἔσται ἡ ῥίζα τοῦ ἰεσσαί, καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν, ἐπ᾽ αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσιν.

13. Ὁ δὲ θεὸς τῆς ἐλπίδος πληρώσαι ὑμᾶς πάσης χαρᾶς καὶ εἰρήνης ἐν τῷ πιστεύειν, εἰς τὸ περισσεύειν ὑμᾶς ἐν τῇ ἐλπίδι, ἐν δυνάμει πνεύματος ἁγίου.

14. Πέπεισμαι δὲ, ἀδελφοί μου, καὶ αὐτὸς ἐγὼ περὶ ὑμῶν, ὅτι καὶ αὐτοὶ μεστοί ἐστε ἀγαθωσύνης, πεπληρωμένοι πάσης γνώσεως, δυνάμενοι καὶ († ἀλλήλους νουθετεῖν.)

15. Τολμηρότερον δὲ ἔγραψα ὑμῖν, ἀδελφοί, ἀπὸ μέρους, ὡς ἐπαναμιμνήσκων ὑμᾶς, διὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ.

16. Εἰς τὸ εἶναί με λειτουργὸν ἰησοῦ χριστοῦ εἰς τὰ ἔθνη, ἱερουργοῦντα τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ.

Cap. XV.

5. Deus autem patientiæ & ſola-
tii, det vobis idipſum ſapere in al-
terutrum, ſecundùm Ieſum Chri-
ſtum.
6. Vt unanimes, uno ore honori-
ficetis Deum, & patrem Domini
noſtri Ieſu Chriſti.

7. Propter quod ſuſcipite invi-
cem: ſicut & Chriſtus ſuſcepit vos
in honorem Dei.

8. Dico enim Chriſtum Ieſum
miniſtrum fuiſſe circuncisionis,
propter veritatem Dei, ad confir-
mandas promiſsiones patrum.

9. Gentes autem ſuper miſericor-
dia honorare Deum, ſicut ſcriptum
eſt: Propterea confitebor tibi in
Gentibus Domine, & nomini tuo
cantabo.
10. Et iterum dicit: Lætamini
Gentes cum plebe ejus.
11. Et iterum: Laudate omnes
Gentes Dominum, & magnificate
eum omnes populi.
12. Et rurſus Iſaias ait: Erit radix
Ieſſe: & qui exurget regere Gentes,
in eum Gentes ſperabunt.

13. Deus autem ſpei repleat vos
omni gaudio & pace in credendo:
ut abundetis in ſpe, & virtute ſpiri-
tus ſancti.
14. Certus ſum autem fratres mei
& ego ipſe de vobis, quoniam &
ipſi pleni eſtis dilectione, repleti o-
mni ſcientia, ita ut poſsitis alteru-
trum monere.
15. Audacius autem ſcripſi vobis
fratres ex parte, tanquam in memo-
riam vos reducens: propter gratiam
quæ data eſt mihi à Deo.
16. Vt ſim miniſter Chriſti Ieſu
in Gentibus: ſanctificans Evange-
lium Dei,

Das XV. Capitel.

5. Gott aber der Gedult vnnd des troſtes/ gebe 1.Cor.1,10
euch/daß jr eintrāchtig ſeyd vntereinander/nach
JEſu Chriſt.
6. Auff daß jr einmütiglich/mit einem Mun-
de lobet Gott vnd den Vater vnſers HERRN
JEſu Chriſti.
7. Darumb nemet euch vntereinander auff/
gleich wie euch Chriſtus hat auffgenommen zu
Gottes lobe.
8. Jch ſage aber/das JEſus Chriſtus ſey ein
Diener geweſen der Beſchneidung/vmb der war-
heit willen Gottes/zu beſtettigen die verheiſſung/
den Vätern geſchehen.
9. Daß die Heiden aber Gott loben/vmb der Pſa.18,50
Barmhertzigkeit willen/Wie geſchrieben ſtehet:
Darumb wil ich dich loben vnter den Heiden/
vnd deinem Namen ſingen.
10. Vnd abermal ſpricht er: Frewet euch jhr Deut.32,43.
Heiden mit ſeinem Volck.
11. Vnnd abermal lobet den HERRN alle Pſa.117,1
Heiden/vnd preiſet jn alle Völcker.
12. Vnnd abermal ſpricht Eſaias: Es wirdt Iſa.11,10.
ſeyn die Wurtzel Jeſſe/vnd der aufferſtehen wird
zu herrſchen vber die Heiden / auff den werden
die Heiden hoffen.
13. Gott aber der Hoffnung/erfülle euch mit
aller Frewde vnd Friede im Glauben/daß jr völ-
lige Hoffnung habt/durch die Krafft deß heili-
gen Geiſtes.
14. Jch weiß aber faſt wol von euch lieben
Brüder/daß jr ſelber voll gütigkeit ſeyd / erfüllet
mit aller Erkentniß/daß jhr euch vntereinander
könnet ermahnen.
15. Jch habe aber dennoch gewagt/vnd euch et-
was wollen ſchreiben/lieben Brüder/euch zu er-
innern/vmb der Gnade willen/die mir von Gott
gegeben iſt.
16. Daß ich ſoll ſeyn ein Diener Chriſti vnter
die Heiden zu opffern das Evangelium Gottes/

טו

אשר תהי מנחת הגוים נרצה ונקדשה
ברוח הקדש ׃
17 כי יש לי תהלה בישוע המשיח
לפני אלהים ׃
18 כי לא ימלאני לבי לדבר על אשר פעל
המשיח בידי ליקהת העמים בדבר ובפעל ׃
19 בכח אתות ומופתים בגבורת רוח
אלהים כן אשר מירושלים סביב סביב עד
אילוריקון מלאתי את בשורת המשיח ׃
20 ובזאת נפתתי לבשר לא במקומות
באשר נשמע שם המשיח פן על יסוד
אחר אבנה ׃
21 כי אם כמו נכתב אשר לא ספר
להם ראו ואשר לא שמעו התבוננו ׃
22 לכן נמנעתי ברבים לבוא אליכם ׃
23 ועתה כי עוד לא נשאר לי מקום
בגבולות האלה ומתאוה אני לבוא
אליכם משנים רבות ׃
24 וכאשר אסע בספרד אבוא אליכם כי
משבר אני בעברי לראות אתכם ובידיכם
להובא שמה אם אראה בראשונה
את פניכם ומקצתכם אתמלא ׃
25 ועתה נסע אני ירושלימה לשרת
את הקדושים ׃
26 כי חפצו הכתים ואכאיה לעשות
מנחת חבר וצדקה במסכני הקדושים
אשר בירושלים ׃
27 כי חפצו (וגם חוביהם המה) כאשר
חברי מתנות הרוח נעשו הגוים כי
חוביהם גם במתנות הבשר לשרת אתם ׃

ιέ.

ἵνα γένηται ἡ προσφορὰ τῶν ἐθνῶν εὐπρόσ-
δεκτος, ἡγιασμένη ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

17. Ἔχω οὖν καύχησιν ἐν χριστῷ
ἰησοῦ τὰ πρὸς θεόν.

18. Οὐ γὰρ τολμήσω λαλεῖν τι ὧν οὐ
κατειργάσατο χριστὸς δι' ἐμοῦ, εἰς ὑπα-
κοὴν ἐθνῶν, καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ.
19. Ἐν δυνάμει σημείων καὶ τερά-
των, ἐν δυνάμει πνεύματος θεοῦ· ὥστε
με ἀπὸ ἱερουσαλὴμ καὶ κύκλῳ, μέχρι
τοῦ ἰλλυρικοῦ, πεπληρωκέναι τὸ εὐαγ-
γέλιον τοῦ χριστοῦ.
20. Οὕτω δὲ φιλοτιμούμενον εὐ-
αγγελίζεσθαι, οὐχ ὅπου ὠνομάσθη
χριστός, ἵνα μὴ ἐπ' ἀλλότριον θεμέ-
λιον οἰκοδομῶ.
21. Ἀλλά, καθὼς γέγραπται, οἷς οὐκ
ἀνηγγέλη περὶ αὐτοῦ, ὄψονται, καὶ οἳ οὐκ
ἀκηκόασι, συνήσουσι.
22. Διὸ καὶ ἐνεκοπτόμην τὰ πολλὰ
τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς.
23. Νυνὶ δὲ μηκέτι τόπον ἔχων ἐν τοῖς
κλίμασι τούτοις, ἐπιποθίαν δὲ ἔχων τοῦ
ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν.
24. Ὡς ἐὰν πορεύωμαι εἰς τὴν ἰσπα-
νίαν, ἐλεύσομαι πρὸς ὑμᾶς. ἐλπίζω
γὰρ διαπορευόμενος θεάσασθαι ὑμᾶς,
καὶ ὑφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι ἐκεῖ, ἐὰν
ὑμῶν πρῶτον ἀπὸ μέρους ἐμπλησθῶ.
25. Νυνὶ δὲ πορεύομαι εἰς ἱερουσα-
λήμ, διακονῶν τοῖς ἁγίοις.

26. Εὐδόκησαν γὰρ μακεδονία καὶ ἀ-
χαΐα κοινωνίαν τινὰ ποιήσασθαι εἰς τοὺς
πτωχοὺς τῶν ἁγίων τῶν ἐν ἱερουσαλήμ.
27. Εὐδόκησαν γάρ, καὶ ὀφειλέται
αὐτῶν εἰσίν. εἰ γὰρ τοῖς πνευματικοῖς
αὐτῶν ἐκοινώνησαν τὰ ἔθνη, ὀφείλουσι
καὶ ἐν τοῖς σαρκικοῖς λειτουργῆσαι
αὐτοῖς.

Cap. XV.

ut fiat oblatio Gentium accepta, & sanctificata in Spiritu sancto.
17. Habeo igitur gloriam in Christo Iesu ad Deum.

18 Non enim audeo aliquid loqui eorum: quæ per me non efficit Christus, in obedientiam gentium, verbo & factis.
19. In virtute signorum & prodigiorum, in virtute Spiritus sancti: ita ut ab Ierusalem per circuitum usque ad illyricum repleverim Evangelium Christi.

20 Sic autem prædicavi Evangelium hoc, non ubi nominatus est Christus, ne super alienum fundamentum ædificarem.
21. Sed sicut scriptum est: Quibus non est annunciatum de eo, videbunt; & qui non audierunt, intelligent.
22. Propter quod & impediebar plurimum venire ad vos.
23. Nunc verò ulteriùs locum non habens in his regionibus, cupiditatem autem habens veniendi ad vos, ex multis jam præcedentibus annis.
24. Cum in Hispaniam proficisci cœpero, spero quod præteriens videam vos, & à vobis deducar illuc, si vobis primum ex parte fruitus fuero.
25. Nunc igitur proficiscar in Ierusalem ministrare sanctis.
26. Probaverunt enim Macedonia & Achaia collationem aliquam facere in pauperes sanctorum, qui sunt in Ierusalem.
27. Placuit enim eis: & debitores sunt eorum. Nam si spiritualiū eorum participes facti sunt Gentiles: debent & in carnalibus ministrare illis.

Das XV. Capitel.

auff daß die Heiden ein Opffer werden/ GOtt angenehme/geheiliget durch den heiligen Geist.
17. Darumb kan ich mich rühmen / in JEsu Christ/daß ich Gott diene.

18. Denn ich dörffte nicht etwas reden/wo daßselbige Christus nicht wirckete/ die Heiden zum gehorsam zubringen/durch Wort vnd thaten.
19. Durch Krafft der Zeichen vnnd Wunder/vnnd durch die Krafft des Geistes Gottes/ Also/daß ich von Jerusalem an / vnnd vmbher biß an Jllyricum / alles mit dem Evangelio Christi erfüllet habe.
20. Vnd mich sonderlich geflissen/das Evangelium zu predigen/wo Christi Namen nicht bekant war / Auff daß ich nicht auff einen frembden grund bawete.
21. Sondern wie geschrieben stehet: Welchen nicht ist von jm verkündigt/die sollens sehen/vnd welche nicht gehöret haben/sollens verstehen. Esa 52,15.
22. Das ist auch die Sache / darumb ich vielmal verhindert bin zu euch zu kommen. Sup. 1,13.
23. Nun ich aber nicht mehr raum habe in diesen Ländern/habe ich aber verlangen zu euch zu kommen/von vielen Jaren her. Sup. 1, 13. 1. Tes. 17.

24. Wenn ich reisen werde in Hispanien/ will ich zu euch kommen. Denn ich hoffe/daß ich da durch räisen vnd euch sehen werde/ vnd von euch dort hin geleitet werden möge/so doch / daß ich zu vor mich ein wenig mit euch ergetze.
25. Nun aber fahre ich hin gen Jerusalem/dem Heiligen zu dienst.
26. Denn die auß Macedonia vnnd Achaia haben williglich eine gemeine Steur zusammen gelegt/den Armen Heiligen zu Jerusalem.
27. Sie habens williglich gethan / vnnd sinde auch jre Schuldener. Denn so die Heiden sinde jhrer Geistlichen Güter theilhafftig worden/ Ists billich/daß sie jnen auch in leiblichen Gütern dienst beweisen. 1. cor 9, 14

טו

28 וכאשר אכלה זאת לתתם את־פרי
הזה אבוא בכם ספרדה׃
29 וידעתי כי־בבואי אליכם במלא
ברכת בשורת המשיח אבוא׃
30 ומתחנן אנכי לכם אחי באדנינו
ישוע המשיח ובאהבת רוח הקדש
לעזרני בתפלותיכם עלי לפני אלהים׃
31 להמלטני מידי־הסורדים ביהודה
ואשר מנחתי אשר אעלה לירושלים
תהי לרצון לקדושים׃
32 אשר בשמחה אבוא אליכם ברצון
אלהים וירוח לי בכם׃
33 ואלהי השלום יהי־עמכם כלכם
אמן׃

יו

מפקיד אני בידיכם את פובא
אחותכם אשר היא משרתת
העדה אשר בקנכראה׃
2 לקחת אתה באדנינו כהוגן לקדושים
ולעמוד עמה בכל דבר צרכה וגם היא
עמדה עם רבים וגם עם נפשי׃
3 שאלו לשלום לפריסקלא ולאקולס
העזרי בישוע המשיח׃
4 אשר תחת נפשי את־צואריכם השימו
לאשר לא אני לבדי מודה כי־אם כל־
עדת הגוים׃
5 וגם לקהלותם מביתה לביתה שאלו
לשלום לאפנטוס לידידי אשר הוא
בכורת אסיא במשיח׃

ιε´.

28. Τοῦτο οὖν ἐπιτελέσας, καὶ σφραγισάμενος αὐτοῖς τὸν καρπὸν τοῦτον, ἀπελεύσομαι δι᾽ ὑμῶν εἰς τὴν Ἱσπανίαν.
29. Οἶδα δὲ ὅτι ἐρχόμενος πρὸς ὑμᾶς, ἐν πληρώματι εὐλογίας τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ ἐλεύσομαι.
30. Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ πνεύματος, συναγωνίσασθαί μοι ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν Θεόν.
31. Ἵνα ῥυσθῶ ἀπὸ τῶν ἀπειθούντων ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, καὶ ἵνα ἡ διακονία μου ἡ εἰς Ἱερουσαλὴμ εὐπρόσδεκτος γένηται τοῖς ἁγίοις.
32. Ἵνα ἐν χαρᾷ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς διὰ θελήματος Θεοῦ, καὶ συναναπαύσωμαι ὑμῖν.
33. Ὁ δὲ Θεὸς τῆς εἰρήνης μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

ΚΕΦΑΛ. ις´.

Συνίστημι δὲ ὑμῖν Φοίβην τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν, οὖσαν διάκονον τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Κεγχρεαῖς.

2. Ἵνα αὐτὴν προσδέξησθε ἐν κυρίῳ ἀξίως τῶν ἁγίων, καὶ παραστῆτε αὐτῇ ἐν ᾧ ἂν ὑμῶν χρῄζῃ πράγματι. καὶ γὰρ αὕτη προστάτις πολλῶν ἐγενήθη, καὶ αὐτοῦ ἐμοῦ.
3. Ἀσπάσασθε Πρίσκιλλαν καὶ Ἀκύλαν τοὺς συνεργούς μου ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.
4. Οἵτινες ὑπὲρ τῆς ψυχῆς μου τὸν ἑαυτῶν τράχηλον ὑπέθηκαν, οἷς οὐκ ἐγὼ μόνος εὐχαριστῶ, ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι τῶν ἐθνῶν.
5. Καὶ τὴν κατ᾽ οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαν. ἀσπάσασθε Ἐπαίνετον τὸν ἀγαπητόν μοι, ὅς ἐστιν ἀπαρχὴ τῆς Ἀχαΐας εἰς Χριστόν.

Cap. XV.

18. Hoc igitur cum conſummavero, & aſsignavero eis fructum hunc: per vos proficiſcar in Hiſpaniam.
19. Scio autem quoniam veniens ad vos, in abundantia benedictionis Chriſti veniam.

30. Obſecro ergo vos fratres, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, & per charitatem ſancti Spiritus, ut adjuvetis me in orationibus † pro me ad Deum.
31. Vt liberer ab infidelibus, qui ſunt in Iudæa, & obſequii mei oblatio, accepta fiat in Ieruſalem ſanctis.

32. Vt veniam ad vos in gaudio, per voluntatem Dei, ut refrigerer vobiſcum.
33. Deus autem pacis ſit cum omnibus vobis. Amen.

Cap. XVI.

Commendo autem vobis Phœben ſororem noſtram, quæ eſt in miniſterio eccleſiæ quæ eſt in Cenchris.
2. Vt eam ſuſcipiatis in Domino dignè ſanctis: & aſsiſtatis ei in quocunque negotio veſtri indiguerit, etenim ipſa quoque aſtitit multis, & mihi ipſi.

3. Salutate Priſcillam & Aquilam adjutores meos in Chriſto Ieſu.

4. (Qui pro anima mea ſuas cervices ſuppoſuerunt: quibus non ſolus ego gratias ago, ſed cunctæ Eccleſiæ Gentium.)
5. Et domeſticam eccleſiam eorum. Salutate Epænetum dilectum mihi: qui eſt primitivus Aſiæ in Chriſto.

Das XV. Capitel.

28. Wenn ich nun ſolches außgerichtet/ vnnd jhnen dieſe Frucht verſigelt habe/ will ich durch euch in Hiſpaniam ziehen.

29. Ich weiß aber/ wenn ich zu euch komme/ daß ich mit vollem Segen des Evangelij Chriſti kommen werde.

30. Ich ermahne euch aber / lieben Brüder/ durch vnſern HERRN JEſum Chriſt / vnnd durch die Liebe des Geiſtes / daß jhr mir helffet kempffen/ mit beten für mich zu Gott. † Gr. ſtris

31. Auff daß ich errettet werde von den Vnglaubigen in Judea/ vnd daß mein dienſt / den ich gen Jeruſalem thu/ angenem werde den Heiligen.

32. Auff daß ich mit frewden zu euch komme/ durch den willen Gottes/ vnd mit euch erquicke.

33. Der Gott aber deß Friedes ſey mit euch allen/ Amen.

Das XVI. Capitel.

Ich befelh euch vnſer Schweſter Phœben/ welche iſt am dienſt der Gemeine zu Kenchrea.

2. Daß jr ſie auffnehmet in dem HERrn/ wie ſichs ziemet den Heiligen/ vnd thut jr beyſtandt in allem Geſchäffte / darinnen ſie ewer bedarff/ Denn ſie hat auch vielen beyſtand gethan/ auch mir ſelbſt.

3. Grüſſet die Priſcillam vnd den Aquilam/ meine gehülffen in Chriſto JEſu. Act.18,2.26.

4. Welche haben für mein Leben jre Hälſe dargegeben. Welchen nicht allein ich dancke/ Sondern alle Gemeine vnter den Heiden.

5. Auch grüſſet die Gemeine in jhrem Hauſe. Grüſſet Epenetum meinen liebſten / welcher iſt der Erſtling vnter denen auß Achaja in Chriſto.

וי

6 שאלו לשלום למרים אשר היא רבת
יגעה לה בנו :
7 שאלו לשלום לאנדרניקוס ויוניא
לדודי הנשבו עמי אשר הם נכבדים
בשלוחים גאשר לפני היו במשיח :
8 שאלו לשלום לאמפליאוס לאהובי
במשיח : 9 שאלו לשלום לאורבנוס
העוזרנו במשיח ולאסטכוס לאהובי :
10 שאלו לשלום לאפלס הנבחן במשיח
שאלו לשלום לאשר בבית אריסתובולוס
המה : 11 שאלו לשלום להירודיון דודי
שאלו לשלום אשר בבית נרקסוס אשר
הם באדנינו :
12 שאלו לשלום לטרופנא ולטרופוסא
היגעות באדונינו שאלו לשלום לפרסס
אהובתי אשר רבת יגעה לה באדונינו :
13 שאלו לשלום לרופוס הבחיר באדונינו
ולאמו ולאמי :
14 שאלו לשלום לאסונקריטוס לפלגון
להרמן לפטרובן להרמא ולאחים אשר
אתם : 15 שאלו לשלום לפילולוגוס
וליוליא ולנירוס ולאחותו ולאלומפא
ולקדושים כלם אשר אתם :
16 שאלו לשלום איש לרעהו בנשיקת
הקדש שאלו לכם לשלום הקהלות
המשיח :
17 ומתחנן אני לכם האחי להשמר
לכם מאשר את המחלקות ומכשולים
על־התלמיד אשר אתם למדתם מעירים
וסורו מהם :

ιϛ´.

6. Ἀσπάσασθε μαριάμ, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασεν εἰς ἡμᾶς.
7. Ἀσπάσασθε ἀνδρόνικον καὶ ἰουνίαν, τοὺς συγγενεῖς μου, καὶ συναιχμαλώτους μου, οἵτινές εἰσιν ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις, οἳ καὶ πρὸ ἐμοῦ γεγόνασιν ἐν χριστῷ.
8. Ἀσπάσασθε ἀμπλίαν τὸν ἀγαπητόν μου ἐν κυρίῳ.
9. Ἀσπάσασθε οὐρβανὸν τὸν συνεργὸν ἡμῶν ἐν χριστῷ, καὶ στάχυν τὸν ἀγαπητόν μου.
10. Ἀσπάσασθε ἀπελλῆν, τὸν δόκιμον ἐν χριστῷ. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν ἀριστοβούλου.
11. Ἀσπάσασθε ἡροδίωνα τὸν συγγενῆ μου. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν ναρκίσσου, τοὺς ὄντας ἐν κυρίῳ.
12. Ἀσπάσασθε τρύφαιναν καὶ τρυφῶσαν τὰς κοπιώσας ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε περσίδα τὴν ἀγαπητήν, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασεν ἐν κυρίῳ.
13. Ἀσπάσασθε ῥοῦφον τὸν ἐκλεκτὸν ἐν κυρίῳ, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ.
14. Ἀσπάσασθε ἀσύγκριτον, φλέγοντα, ἑρμᾶν, πατρόβαν, ἑρμῆν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς ἀδελφούς.
15. Ἀσπάσασθε φιλόλογον καὶ ἰουλίαν, νηρέα καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, καὶ ὀλυμπᾶν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς πάντας ἁγίους.
16. Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τοῦ χριστοῦ.
17. Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, σκοπεῖν τοὺς τὰς διχοστασίας καὶ τὰ σκάνδαλα παρὰ τὴν διδαχὴν ἣν ὑμεῖς ἐμάθετε, ποιοῦντας καὶ ἐκκλίνατε ἀπ' αὐτῶν.

Cap. XVI.

6. Salutate Mariam, quæ multum laboravit in nobis.

7. Salutate Andronicum & Iuliam cognatos & concaptivos meos: qui sunt nobiles in Apostolis, qui & ante me fuerunt in Christo.

8. Salutate Ampliam dilectissimum mihi in Domino.

9. Salutate Vrbanum adjutorem nostrũ in Christo (Iesu,) & Stachyn dilectum meum

10. Salutate Apellen probum in Christo. Salutate eos qui sunt ex Aristoboli.

11. Salutate Herodionem cognatum meum. Salutate eos, qui sunt ex Narcissi domo, qui sunt in Domino.

12. Salutate Tryphęnam & Tryphosam: quæ laborant in Domino. Salutate Persidem charissimam, quę multum laboravit in Domino.

13. Salutate Rufum electum in Domino, & matrem ejus & meam.

14. Salutate Asyncritum, Phlegontem, Hermam, Patrobam, Hermen: & qui cum eis sunt fratres.

15. Salutate Philologum & Iuliam, Nereum, & sororem ejus, & Olympiadem: & omnes qui cum eis sunt, sanctos.

16. Salutate invicem in osculo sancto. Salutant vos (omnes) Ecclesiæ Christi.

17. Rogo autem vos fratres, ut observetis eos qui dissensiones & offendicula præter doctrinam quã vos didicistis faciunt: & declinate ab illis.

Das XVI. Capitel.

6. Grüsset Mariam/welche viel mühe vnnd arbeit mit vns gehabt hat.

7. Grüsset den Andronicum vnd den Junian/ meine Gefreundte/ vnnd meine mitgefangene/ welche sind berhümbte Apostel/vnnd vor mir gewesen in Christo.

8. Grüsset Amplian meinen lieben in dem HERRN.

9. Grüsset Vrban vnsern gehülffen in Christo/vnd Stachyn meinen lieben.

10. Grüsset Apellen den bewerten in Christo. Grüsset die da sindt von Aristobuli gesinde.

11. Grüsset Herodionem meinen gefreundten. Grüsset die da sindt von Narcissus gesinde/ in dem HERRN.

12. Grüsset die Tryphena/vnd die Tryphosa/ welche viel erlitten haben in dem HERREN. Grüsset die Persida meine liebe/welche viel erlitten hat in dem HERRN.

13. Grüsset Ruffum den außerwehlten in dem HERREN/vnd seine vnd meine Mutter.

14. Grüsset Asyncritum vnnd Phlegonten/ Herman/Patroban/Hermen/vnnd die Brüder bey jhnen.

15. Grüsset Philologum vnd die Julian/ Nereum vnd seine Schwester/vnd Olympan/vnd alle Heiligen bey jhnen.

16. Grüsset euch vntereinander mit dem heiligen Kuß. Es grüssen euch die Gemeinen Christi. 1. Cor. 16 20. & 15. 23. 1. pet. 5. 14 2. ieb 10.

17. Jch ermahne aber euch/lieben Brüder/daß jhr auffsehet/auff die da zurrennung vnnd ergerniß anrichten / neben der Lehre die jhr gelernet habt/vnd weichet von denselbigen.

18. Oi γὰρ

יו

18 כי האנשים כאלה אינם עובדים
לאדנינו ישוע המשיח כי אם לבטנם
ולנפשם ובמלילת הדברים ובברכותם
יפתו את לבות התמימים :
19 כי יקהתכם בכלב הולכה וגדלה וחדוה
לי עליכם ומתאוה אנכי להיותכם
חכמים לטובה ופתאים לרעה :
20 ואלהי השלום ישוף ראש השטן תחת
רגליכם במהרה תחנת אדונינו ישוע
המשיח תהי עמכם :
21 שואלו לכם לשלום טימותיאוס עוזרי
ולוקיוס ויסון וסוסיפטרוס דודי :
22 שואל לכם לשלום אני טרטיוס אשר
כתבתי את האגרת באדנינו :
23 שואל לכם לשלום גאיוס בעל מלוני
וכל הקהלה שואל לכם לשלם ארסטוס
אשר על בית העיר וקוארטוס אחינו :
24 תחנת אדנינו ישוע המשיח תהי
עמכם כלכם אמן :
25 ולו אשר יוכל להעיז אתכם כבשורתי
וקריאת ישוע המשיח כגלוי הסוד הנסתר
מעולם עד היום הזה : 26 ועתה נגלה
בכתב הנביאים כמצות אלהי כל עלמים
ליקהת האמונה ולהודיע בכל הגוים :
27 אשר לבדו חכם לאלהים בישוע
המשיח כבוד לעולם ועד אמן :

אל הרומים נכתבה מקורנתוס בפובא
המשרתת העדה אשר היא
בקנכראה :

ιϛ'.

18 Οἱ γὰρ τοιοῦτοι τῷ κυρίῳ ἡμῶν
ἰησοῦ χριστῷ οὐ δουλεύουσιν, ἀλλὰ τῇ
ἑαυτῶν κοιλίᾳ· καὶ διὰ τῆς χρηστολο-
γίας καὶ εὐλογίας ἐξαπατῶσι τὰς
καρδίας τῶν ἀκάκων.
19. Ἡ γὰρ ὑμῶν ὑπακοὴ εἰς πάν-
τας ἀφίκετο. χαίρω οὖν τὸ ἐφ' ὑμῖν·
θέλω δὲ ὑμᾶς σοφοὺς μὲν εἶναι εἰς
τὸ ἀγαθὸν, ἀκεραίους δὲ εἰς τὸ κακόν.
20. Ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης συντρί-
ψει τὸν σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν
ἐν τάχει. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ
χριστοῦ μεθ' ὑμῶν.
21. Ἀσπάζονται ὑμᾶς τιμόθεος ὁ συ-
νεργός μου, καὶ λούκιος καὶ ἰάσων καὶ σω-
σίπατρος, οἱ συγγενεῖς μου.
22. Ἀσπάζομαι ὑμᾶς ἐγὼ τέρτιος
ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν, ἐν κυρίῳ.
23. Ἀσπάζεται ὑμᾶς γάϊος ὁ ξένος μου,
καὶ τῆς ἐκκλησίας ὅλης. ἀσπάζεται ὑ-
μᾶς ἔραστος ὁ οἰκονόμος τῆς πόλεως,
καὶ κούαρτος ὁ ἀδελφός.
24. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ
χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.
25. Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑμᾶς στηρί-
ξαι κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, καὶ τὸ κή-
ρυγμα ἰησοῦ χριστοῦ, κατὰ ἀποκάλυ-
ψιν μυστηρίου χρόνοις αἰωνίοις σεσι-
γημένου.
26. Φανερωθέντος δὲ νῦν, διά τε
γραφῶν προφητικῶν, κατ' ἐπιταγὴν
τοῦ αἰωνίου θεοῦ, εἰς ὑπακοὴν πίστεως,
εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος.
27. Μόνῳ σοφῷ θεῷ, διὰ ἰησοῦ χρι-
στοῦ, ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

Πρὸς ῥωμαίους ἐγράφη ἀπὸ κορίνθου
διὰ φοίβης τῆς διακόνου τῆς ἐν
κεγχρεαῖς ἐκκλησίας.

Cap XVI.

18. Hujuſcemodi enim Christo Domino noſtro non ſerviunt, ſed ſuo ventri: & per dulces ſermones & benedictiones ſeducunt corda innocentium

19. Veſtra enim obedientia in omnem locum divulgata eſt. Gaudeo igitur in vobis. Sed volo vos ſapientes eſſe in bono; & ſimplices in malo.

20. Deus autem pacis conterat Satanam ſub pedibus veſtris velociter. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti vobiſcum.

21. Saultat vos Timotheus adjutor meus,& Lucius,& Iaſon,& Soſipater cognati mei.

22. Saluto vos ego Tertius, qui ſcripſi epiſtolam,in Domino.

23. Salutat vos Gajus hoſpes memeus,& univerſæ eccleſiæ. Salutat vos Eraſtus arcarius civitatis, & Quartus frater.

24. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti cum omnibus vobis.Amen.

25. Ei autem,qui potens eſt vos confirmare juxta Evangelium meum, & prædicationem Ieſu Chriſti,ſecundùm revelationem myſterii temporibus æternis taciti.

26. Quod nunc patefactum eſt per ſcripturas prophetarum,ſecundùm præceptum æterni Dei, ad obeditionem fidei, in cunctis Gentibus cogniti.

27. Soli ſapienti Deo, per Ieſum Chriſtum, honor, & gloria in ſecula ſeculorum.Amen.

Ad Romanos.

Scripta fuit à Corintho, per Phœben miniſtram Cenchrenſis Eccleſiæ.

Das XVI.Capitel.

18. Denn ſolche dienen nicht dem HERRen Jeſu Chriſto/ſondern jhrem Bauche/vnd durch ſüſſe Wort vnd prechtige rede/ verführen ſie die vnſchuldigen Hertzen.

19. Denn ewer gehorſam iſt vnter jedermann außkommen. Derhalben frewe ich mich vber euch. Ich will aber /daß jhr weiſe ſeyt auffs gute / aber einfeltig auffs böſe.

20. Aber der Gott deß Friedes / zutrette den Sathan vnter ewre Füſſe in kürtzen. Die Gnade vnſers HERRN JEſu Chriſti ſey mit euch. Act. 16. 1. Phil. 2. 9.

21. Es grüſſen euch Timotheus mein gehülffe/ vnd Lucius/vnd Jaſon/vnd Soſipater / meine gefreundten.

22. Jch Tertius grüſſe euch / der ich dieſen Brieff geſchrieben habe/in dem HERRN.

23. Es grüſſet euch Gajus/mein vnd der gantzen Gemeine wirth. Es grüſſet euch Eraſtus der Stadt Renntmeiſter/Vnnd Quartus der Bruder.

24. Die Gnade vnſers HERRN JEſu Chriſti ſey mit euch allen/Amen.

25. Dem aber der euch ſtercken kan/laut̃s meines Evangelij vnnd Predigt von JEſu Chriſt/ durch welche das Geheimniß offenbaret iſt / das von der Welt her verſchwiegen geweſt iſt. Eph 3. 20. Eph. 3. 9. Col 1. 26. 1 Tim. 1. 7. Tit. 1. 1.

26. Nun aber offenbaret/auch kundt gemacht durch der Propheten Schrifft/auß befelh des ewigen Gottes / den Gehorſam des Glaubens auffzurichten/vnter allen Heiden.

27. Demſelbigen Gott/der alleine weiſe iſt/ ſey Ehre/durch JEſum Chriſt/in ewigkeit/ Amen.

An die Römer.

Geſandt von Corintho/durch Phœben / die am dienſt war der Gemeine zu Kenchrea.

80

D. PAVLI EPISTOLA AD CORINTHIOS PRIMA.

HARMONICE,

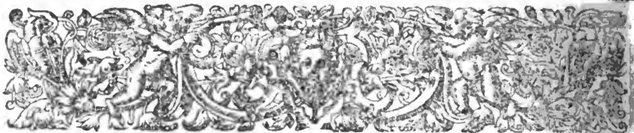
EBRAICÈ,
GRÆCÈ,
LATINÈ, &
GERMANICÈ,

PRO VERBI DEI ET LINGVARVM cultoribus edita,

AB
ELIA HVTTERO GERMANO.

NORIBERGÆ,
Cum Sac. Cæs. Maiestatis: &c. nec non Regis Galliarum & Navarræ &c. Privilegijs.

Anno, M. DCIII.

אגרת לפולוס
הקדוש אל־קורינטים ראשונה ׃

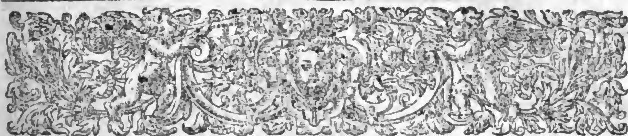
א

פולוס קרוא שליח ישוע המשיח
ברצון אלהים וססתניס האח ׃
2 לעדת אלהים אשר היא בקורינטוס
לנקדשים בישוע המשיח לקרואים
הקדושים עם כלם הקוראים בשם אדנינו
ישוע המשיח בכל־מקומם וגם במקומכם׃
3 תחנה לכם ושלום מאלהים אבינו
ומאדנינו ישוע המשיח ׃
4 אודה לאלהי תמיד עליכם על־תחנת
אלהים הנתנה לכם בישוע המשיח ׃
5 כי־בכל דברים עשרתם בו בכל־דבר
ובכל מדע ׃
6 איכה עדות המשיח רדה בכם ׃
7 כן אשר לא חסרתם כל־מתן ומקוים
אתם את־גלוי אדנינו ישוע המשיע ׃
8 אשר גם יעיז אתכם עד הקץ בבלי־
עולה ביום אדנינו ישוע המשיח ׃
9 נאמן יהיה אשר בו נקראתם אל־
חברת בנו ישוע המשיח אדנינו ׃
10 ומתחנן אני לכם אחי בשם אדנינו
ישוע המשיח אשר תדברו דבר אחד
כלכם ולא תהיו בכם מפלגות ותהיו
נבונים גם בשכל אחד וגם בנפש אחת ׃

Ἡ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ
ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝ-θίους πρώτη ἐπιστολή.

ΚΕΦΑΛ. α'.

ΠΑΥΛΟΣ κλητὸς ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ, διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ σωσθένης ὁ ἀδελφός.
2. Τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν κορίνθῳ, ἡγιασμένοις ἐν χριστῷ ἰησοῦ, κλητοῖς ἁγίοις, σὺν πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἐν παντὶ τόπῳ, αὐτῶν τε καὶ ἡμῶν.
3. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.
4. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἐπὶ τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ, τῇ δοθείσῃ ὑμῖν ἐν χριστῷ ἰησοῦ.
5. Ὅτι ἐν παντὶ ἐπλουτίσθητε ἐν αὐτῷ, ἐν παντὶ λόγῳ καὶ πάσῃ γνώσει.
6. Καθὼς τὸ μαρτύριον τοῦ χριστοῦ ἐβεβαιώθη ἐν ὑμῖν.
7. Ὥστε ὑμᾶς μὴ ὑστερεῖσθαι ἐν μηδενὶ χαρίσματι, ἀπεκδεχομένους τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.
8. Ὃς καὶ βεβαιώσει ὑμᾶς ἕως τέλους ἀνεγκλήτους, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.
9. Πιστὸς ὁ θεός, δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.
10. Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ ᾖ ἐν ὑμῖν σχίσματα, ἦτε δὲ κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοῒ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ.

EPIST: S. PAVLI I. AD CORINTH:

CAP. I.

PAVLVS vocatus Apostolus Iesu Christi, per voluntatem Dei, & Sosthenes frater.
2. Ecclesiæ Dei quę est Corinthi, sanctificatis in Christo Iesu, vocatis sanctis, cum omnibus qui invocant nomen Domini nostri Iesu Christi, in omni loco ipsorum & nostro.
3. Gratia vobis & pax à Deo patre nostro, & Domino Iesu Christo.
4. Gratias ago Deo meo semper pro vobis, in gratia Dei, quę data est vobis in Christo Iesu.
5. Quòd in omnibus divites facti estis in illo, in omni verbo, & in omni scientia.
6. (Sicut testimonium Christi confirmatum est in vobis.)
7. Ita ut nihil vobis desit in ulla gratia, expectantibus revelationem Domini nostri Iesu Christi.
8. Qui & confirmabit vos usque in finem sine crimine, in die adventus Domini nostri Iesu Christi.
9. Fidelis Deus: per quem vocati estis in societatem filii ejus Iesu Christi Domini nostri.
10. Obsecro autem vos fratres, per nomen Domini nostri Iesu Christi, ut idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu, & in eadem sententia. †

I. Epistel S. Pauli An die Corinther.

Das I. Capitel.

PAulus beruffen zum Apostel Jesu Christi/durch den willen Gottes/vnnd Sosthenes vnser Bruder.
2. Der Gemeine Gottes zu Corintho/den geheiligten in Christo JEsu/den beruffenen Heiligen/sampt allen denen/die anruffen den Namen vnsers HERRN JEsu Christi/in allen jhren vnd vnsern orten. *Act 15,9. 1. Thes. 4, 7. Rom. 1,7. Ephes 1,1 Col 1,22. 2 Tim. 1,9 Tit. 2,11. 2. Tim. 1, 22.*
3. Gnade sey mit euch vnnd Friede/von Gott vnserm Vater/vnnd dem HERRN JEsu Christo.
4. Jch dancke meinem Gott allezeit ewrenthalben/für die gnade Gottes/die euch gegeben ist in Christo JEsu.
5. Daß jhr seyd durch jn an allen stücken reich gemacht/an aller Lehre/vnd in aller erkenntniß.
6. Wie denn die Predig von Christo in euch kräfftig worden ist.
7. Also daß jhr keinen mangel habt an jrgent einer gaben/vnnd wartet nür auff die Offenbarung vnsers HERRN JEsu Christi. *Tit. 2, 11. Phil 3,20*
8. Welcher euch auch wird vest behalten/biß ans ende/daß jhr vnsträfflich seyd/auff den Tag vnsers HERRN JEsu Christi. *1. Thes. 3, 18. & 5,23*
9. Denn Gott ist trew/durch welchen jhr beruffen seyd zu der Gemeinschafft seines Sohns JEsu Christi vnsers HERRN. *1. Thes. 5, 34.*
10. Jch ermahne euch aber/lieben Brüder/durch den Namen vnsers HERRN JEsu Christi/daß jhr allzumal einerley rede führet/vnnd lasset nicht spaltung vnter euch seyn/Sondern haltet vest an ein ander in einem Sinn/vnnd in einerley meinung. *† scientia*

א

11 כי־ספר לי עליכם אחי מאלה אשר
בבית כלאא כי־מריבות היו ביניכם ׃
12 וזאת אומר אני כי־איש איש מכם
אומר כי־אני לפולוס ואני לאפלו ואני
לכיפה ואני למשיח ׃
13 הנפרד המשיח אם פולוס נתלה עליכם
או אם בשם פולוס נטבלתם ׃
14 אודה לאלהים כי־את־איש לא אחד
טבלתי כי־אם את־קריספוס ואת־גאיוס ׃
15 פן יאמר איש כי־בשמי טבלתי ׃
16 וגם טבלתי את־בית אסטפנא ואיש
שאר לא ידעתי כי־גם אחד אחר טבלתיו ׃
17 כי לא שלחני המשיח לטבל כי אם
לבשר לא בחכמת הדבר פן יהבל תו־
דמי המשיח ׃
18 כי־דבר התלי לאובדים נבלה הוא
ולנו הנושעים אנחנו גבורת אלהים
הוא ׃
19 כי נכתב ואבדה חכמת חכמיו
ובינת נבניו הסתתר ׃
20 איה חכם איה ספר איה שוקל
העולם הלא מפיר אלהים אותותבדים
וקוסמים יהולל משיב חכמים אחור
ודעתם יסכל ׃
21 וכי־העולם בחכמת אלהים לא ידע
את־אלהים בעבור חכמתו לכן חפץ
אלהים בסכלות הקריאה להושיע את־
המאמינים ׃
22 כי־היהודים שואלים את־אותות
והיונים מבקשים את־חכמה ׃

α΄.

11. Ἐδηλώθη γάρ μοι περὶ ὑμῶν, ἀδελφοί μου, ὑπὸ τῶν χλόης, ὅτι ἔριδες ἐν ὑμῖν εἰσι.

12. Λέγω δὲ τοῦτο, ὅτι ἕκαστος ὑμῶν λέγει, ἐγὼ μέν εἰμι παύλου, ἐγὼ δὲ ἀπολλώ, ἐγὼ δὲ κηφᾶ, ἐγὼ δὲ χριστοῦ.

13. Μεμέρισται ὁ χριστός; μὴ παῦλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν; ἢ εἰς τὸ ὄνομα παύλου ἐβαπτίσθητε;

14. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ, ὅτι οὐδένα ὑμῶν ἐβάπτισα, εἰ μὴ κρίσπον καὶ γάϊον.

15. Ἵνα μή τις εἴπῃ, ὅτι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα ἐβάπτισα.

16. Ἐβάπτισα δὲ καὶ τὸν στεφανᾶ οἶκον. λοιπὸν οὐκ οἶδα εἴ τινα ἄλλον ἐβάπτισα.

17. Οὐ γὰρ ἀπέστειλέ με χριστὸς βαπτίζειν, ἀλλ' εὐαγγελίζεσθαι, οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου, ἵνα μὴ κενωθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ χριστοῦ.

18. Ὁ λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστί· τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν δύναμις θεοῦ ἐστι.

19. Γέγραπται γάρ. ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν, καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω.

20. Ποῦ σοφός; ποῦ γραμματεύς; ποῦ συζητητὴς τοῦ αἰῶνος τούτου; οὐχὶ ἐμώρανεν ὁ θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου;

21. Ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ θεοῦ, οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν θεόν, εὐδόκησεν ὁ θεὸς διὰ τῆς μωρίας τοῦ κηρύγματος σῶσαι τοὺς πιστεύοντας.

22. Ἐπειδὴ καὶ ἰουδαῖοι σημεῖον αἰτοῦσι, καὶ ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσι.

Cap. I.

11. Significatum est enim mihi de vobis, fratres mei, ab iis qui sunt Chloës, quia contentiones sunt inter vos.
12. Hoc autem dico, quod unusquisque vestrum dicit: Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego verò Cephæ, ego autem Christi.
13. Divisus est Christus? Nunquid Paulus crucifixus est pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati estis?
14. Gratias ago Deo, quod neminem vestrum baptizavi, nisi Crispum & Gajum.
15. Nequis dicat, quòd in nomine meo baptizaverim.
16. Baptizavi autem & Stephanæ domum. Cæterùm nescio si quē alium baptizaverim.
17. Non enim misit me Christus baptizare, sed evangelizare: non in sapientia verbi, ut non evacuetur crux Christi.
18. Verbum enim crucis, pereuntibus quidem stultitia est: iis autem, qui salvi fiunt, id est, nobis, Dei virtus est.
19. Scriptum est enim: Perdam sapientiam sapientium: & prudentiam prudentium reprobabo.
20. Vbi sapiens? ubi scriba? ubi inquisitor hujus seculi? Nónne stultam fecit Deus sapientiam hujus mundi?
21. Nam quia in Dei sapientia non cognovit mundus per sapientiam Deum; placuit Deo per stultitiam prædicationis salvos facere credentes.
22. Quoniam & Iudæi signa petunt, & Græci sapientiam quærunt.

Das I. Capitel.

11. Denn mir ist fürkommen / lieben Brüder / durch die auß Cloes gesinde / von euch / das zanck vnter euch sey.
12. Ich sage aber davon / daß vnter euch einer spricht: Ich bin Paulisch / der ander / ich bin Apollisch / der dritte / ich bin Cephisch / der vierdte / Ich bin Christisch. Act. 18, 24
13. Wie? Ist Christus nun zertrennet? Ist denn Paulus für euch gecreutziget? Oder seyd jr in Paulus Namen getaufft?
14. Ich dancke Gott / daß ich niemand vnter euch getaufft habe / ohn Crispum vnd Gaium. Act. 18, 20
15. Das nicht jemand sagen möge / ich hette auff meinen Namen getaufft.
16. Ich habe aber auch getaufft des Stephana Haußgesinde / darnach weiß ich nicht / ob ich etliche ander getaufft habe.
17. Denn Christus hat mich nicht gesandt zu tauffen / sondern das Evangelium zu predigen / nicht mit klugen Worten / auff das nicht daß Creutz Christi zu nichte werde. Inf 2, 14. Gala. 5, 4. 2. Pet 1, 16
18. Denn das Wort vom Creutz ist eine Thorheit denen / die verloren werden / Vns aber / die wir selig werden / ists eine Gottes Krafft. Ro. 1, 16.
19. Denn es stehet geschrieben: Ich will zu nichte machen die Weißheit der Weisen / vnnd den verstand der verstendigen will ich verwerffen. Isa. 29, 14
20. Wo sindt die Klugen? Wo sinde die Schrifftgelehrten? Wo sind die Weltweisen? Hat nicht Gott die Weißheit dieser Welt zur Thorheit gemacht?
21. Denn dieweil die Welt durch jre Weißheit Gott in seiner Weißheit nicht erkandte / gefiel es Gott wol / durch thörichte Precigt selig zu machen / die / so daran glauben.
22. Sintemal die Jüden Zeichen fordern / vnd die Griechen nach Weißheit fragen. Mat. 12, 38

א

23 וַאֲנַחְנוּ קוֹרְאִים אֶת־מָשִׁיחַ הַתָּלוּי
לַיְהוּדִים מִכְשׁוֹל וְלַגּוֹיִם כִּסְלוּת׃
24 אַךְ לַקְּרוּאִים גַּם לַיְהוּדִים וְגַם לַגּוֹיִם
אֶת־הַמָּשִׁיחַ גְּבוּרַת אֱלֹהִים וְחָכְמַת
אֱלֹהִים׃
25 כִּי־כִסְלוּת אֱלֹהִים חֲכָמָה מִכָּל־
הָאֲנָשִׁים וּמְחִלַּת אֱלֹהִים גְּבוּרָה מִכָּל־
הָאָדָם׃
26 וּשְׁעוּ אֶל־קְרִיאַתְכֶם אַחַי כִּי־בַחֲכָמִים
לֹא רַבִּים כַּבָּשָׂר לֹא בְגִבּוֹרִים רַבִּים לֹא
בְחוֹרִים רַבִּים׃
27 כִּי אִם בִּכְסִלוּת הָעוֹלָם בָּחַר אֱלֹהִים
אֲשֶׁר יָבִישׁ אֶת־הַחֲכָמִים וּבְמַחֲלְיֵי הָעוֹלָם
בָּחַר הָאֱלֹהִים לְהָבִישׁ אֶת־הַגְּבוּרוֹת׃
28 וּבַחֲנֻפִּים וּבִנְקָלוֹת הָעוֹלָם בָּחַר אֱלֹהִים
וּבַאֲשֶׁר אֵינָם הוֹיִם לַהֲבִיאָם אֲשֶׁר הוֹיִם׃
29 פֶּן יִתְהַלֵּל כָּל־בָּשָׂר לְפָנָיו׃
30 כִּי־מִמֶּנּוּ הוֹיִם אַתֶּם בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ
אֲשֶׁר נִהְיָה לָכֶם חָכְמָה מֵאֱלֹהִים וּצְדָקָה
וּמְקַדֵּשׁ וּפְדוּת׃ 31 אֲשֶׁר כְּמוֹ נִכְתַּב
הַמִּתְהַלֵּל בַּיהוָה יִתְהַלֵּל׃

ב

1 אֲנִי בְּבוֹאִי אֲלֵיכֶם אַחַי בָּאתִי לֹא
בְּגֹבַהּ הַדָּבָר אוֹ־חָכְמָה בְּהַגִּידִי
לָכֶם אֶת־עֵדוּת אֱלֹהִים׃
2 כִּי לֹא אָמַרְתִּי לְדַעְתִּי מְאוּמָה בָּכֶם
כִּי אִם אֶת־יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וְאוֹתוֹ הַתָּלוּי׃
3 וַאֲנִי בְּמַחֲלָה וּבְיִרְאָה וּבִרְעָדָה גְּדוֹלָה
הָיִיתִי עִמָּכֶם׃

α'.

23. Ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, Ἕλλησι δὲ μωρίαν.
24. Αὐτοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησι Χριστὸν θεοῦ δύναμιν καὶ θεοῦ σοφίαν.
25. Ὅτι τὸ μωρὸν τοῦ θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐστί· καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ θεοῦ, ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων ἐστί.
26. Βλέπετε γὰρ τὴν κλῆσιν ὑμῶν, ἀδελφοί, ὅτι οὐ πολλοὶ σοφοὶ κατὰ σάρκα, οὐ πολλοὶ δυνατοί, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς.
27. Ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεός, ἵνα τοὺς σοφοὺς καταισχύνῃ· καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεός, ἵνα καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρά.
28. Καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου, καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ θεός, καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ.
29. Ὅπως μὴ καυχήσηται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ.
30. Ἐξ αὐτοῦ δὲ ὑμεῖς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐγενήθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις.
31. Ἵνα, καθὼς γέγραπται, ὁ καυχώμενος, ἐν κυρίῳ καυχάσθω.

ΚΕΦΑΛ. β'.

Κἀγὼ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἦλθον οὐ καθ' ὑπεροχὴν λόγου ἢ σοφίας, καταγγέλλων ὑμῖν τὸ μαρτύριον τοῦ θεοῦ.
2. Οὐ γὰρ ἔκρινα τοῦ εἰδέναι τι ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον.
3. Καὶ ἐγὼ ἐν ἀσθενείᾳ, καὶ ἐν φόβῳ, καὶ ἐν τρόμῳ πολλῷ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς.

Cap. I.

23. Nos autem prędicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam.

24. Ipsis autem vocatis Iudæis atque Græcis, Christum, Dei virtutem & Dei sapientiam.

25. Quia quod stultum est Dei, sapientius est hominibus: & quod infirmum est Dei, fortius est hominibus.

26. Videte enim vocationem vestram fratres, quia non multi sapientes secundùm carnem, non multi potentes, non multi nobiles.

27. Sed quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, ut confundat sapientes: & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia.

28. Et ignobilia mundi, & contemptibilia elegit Deus, & ea quæ non sunt, ut ea quæ sunt destrueret.

29. Vt non glorietur omnis caro in conspectu ejus.

30. Ex ipso autem vos estis in Christo Iesu, qui factus est nobis sapientia à Deo, & justitia, & sanctificatio, & redemptio.

31. Vt, quemadmodum scriptum est: Qui gloriatur, in Domino glorietur.

Das I. Capitel.

23. Wir aber predigen den gecreutzigten Christ/ den Jüden ein Ergerniß/ vnd den Griechen eine Thorheit.

24. Denen aber die beruffen sind/ beyde Jüden vnd Griechen/ predigen wir Christum / Göttliche Krafft vnd Göttliche Weißheit.

25. Denn die Göttliche Thorheit ist weiser denn die Menschen sind / vnnd die Göttliche Schwachheit ist stärcker denn die Menschen sindt.

26. Sehet an lieben Brüder / ewren Beruff. Nicht viel Weisen nach dem Fleisch / nicht viel Gewaltige/ nicht viel Edle sind beruffen.

27. Sondern was Thöricht ist vor der Welt/ das hat GOtt erwehlet / daß er die Weisen zu schanden machet. Vnd was schwach ist für der Welt/ das hat Gott erwehlet / daß er zu schanden machet was starck ist.

28. Vnd das vnedle für der Welt/ vnnd das verachte hat Gott erwehlet/ vnnd das da nichts ist/ daß er zu nichte macht/ was etwas ist.

29. Auff daß sich für jhm kein Fleisch rhüme.

30. Von welchem jr auch herkombt in Christo JEsu/ Welcher vns gemacht ist von GOtt zur Weißheit/ vnd zur Gerechtigkeit/ vnd zur Heiligung/ vnd zur Erlösung. *Ier.23.5.6*

31. Auff daß (wie geschrieben stehet) Wer sich rhümet/ der rhüme sich des HERRN. *Ier.9.23.24. 2 Cor.10.17.*

Cap. II.

Et ego cùm venissem ad vos fratres, vêni non in sublimitate sermonis aut sapientiæ, annuntians vobis testimonium †Dei.

2. Non enim judicavi me scire aliquid inter vos, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum.

3. Et ego in infirmitate & timore & tremore multo fui apud vos.

Das II. Capitel.

VNd ich/ lieben Brüder / da ich zu euch kam/ kam ich nicht mit hohen worten/ oder hoher Weißheit/ euch zu verkündigen die Göttliche Predig. *Sap 1.17.* *† Christi*

2. Denn ich hielt mich nicht darfür/ daß ich etwas wüste vnter euch/ ohn allein JEsum Christum den Gecreutzigten.

3. Vnd ich war bey euch/ mit schwachheit/ vnd mit forcht/ vnd mit grossen zittern. *Act.17.1. Sap.1.17.*

4. Καὶ ὁ

ב

4 ודברי וקריאתי לא בעלילות דברי
חכמת האנשים כי אם בראות עינים
הרוח והכח׃ 5 אשר אמונתכם לא תהי
בחכמת האנשים כי אם בגבורת אלהים׃
6 כי מדברים אנחנו את חכמה בתכלית
האנשים לא את חכמת העולם הזה ולא
את חכמת נשיאי העולם הזה אשר יהבלו׃
7 כי אם מדברים אנו את חכמת
אלהים בסוד הנסתר אשר גזרו אלהים
מאז מעולם לכבודנו׃
8 אשר אותו איש לא ידע מנשיאי
העולם הזה ואם ידעו לא הוקיעו את
אדון ומלך הכבוד׃
9 כי אם כמו נכתב עין לא ראתה ומעולם
לא שמעו לא האזינו ובלב אדם לא עלה
אשר יעשה אלהים לאהביו׃
10 ואנחנו גלה אלהים ברוחו כי הרוח
מחקר את כל גם את עמקי אלהים׃
11 כי מי באנשים יודע את אשר לאדם כי
אם רוח האדם אשר בו כן אשר לאלהים
איש לא יודע כי אם רוח האלהים׃
12 ואנחנו לא לקחנו את רוח העולם כי
אם את רוח אשר מאלהים לדעת את
אשר חנן אלהים אותנו׃
13 אותם אשר גם מדברים אנחנו לא
בדברי למודי חכמת האנשים כי אם
בלמודי רוח הקדש לבני רוח את אשר
מאת רוח היא מפרשים אנו׃
14 כי האדם מעצמו ומנפשו נלאה להבדיל
את אשר לרוח אלהים כי נבלה הנה לו
ולא יוכל לדעת כי ברוח נשפטו׃

β'.

4. Καὶ ὁ λόγος μου, καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως.

5. Ἵνα ἡ πίστις ὑμῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐν δυνάμει θεοῦ.

6. Σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις, σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου, οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου τῶν καταργουμένων.

7. Ἀλλὰ λαλοῦμεν σοφίαν θεοῦ ἐν μυστηρίῳ, τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν προώρισεν ὁ θεὸς, πρὸ τῶν αἰώνων εἰς δόξαν ἡμῶν.

8. Ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν· εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν.

9. Ἀλλὰ καθὼς γέγραπται, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὓς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.

10. Ἡμῖν δὲ ὁ θεὸς ἀπεκάλυψε, διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ. τὸ γὰρ πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ θεοῦ.

11. Τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ; οὕτω καὶ τὰ τοῦ θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ.

12. Ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ. ἵνα εἰδῶμεν τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν.

13. Ἃ καὶ λαλοῦμεν, οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς πνεύματος ἁγίου, πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρίνοντες.

14. Ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ θεοῦ· μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστι καὶ οὐ δύναται γνῶναι, ὅτι πνευματικῶς ἀνακρίνεται.

Cap. II.

4. Et sermo meus & prædicatio mea non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus, & virtutis.

5. Vt fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei.

6. Sapientiam autem loquimur inter perfectos. Sapientiam verò non hujus seculi, neq; principum hujus seculi, qui destruuntur.

7. Sed loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est, quam prædestinavit Deus ante secula in gloriam nostram.

8. Quam nemo principum hujus seculi cognovit: si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent.

9. Sed sicut scriptum est: Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus iis qui diligunt illum

10. Nobis autem revelavit Deus per spiritum suum. Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei.

11. Quis enim hominum scit, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? ita & quæ Dei sunt nemo cognovit, nisi spiritus Dei.

12. Nos autem non spiritum hujus mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo est: ut sciamus quæ à Deo donata sunt nobis.

13. Quæ & loquimur non in doctis humanæ sapientiæ verbis: sed in doctrina Spiritus, spiritualibus spiritualia comparantes.

14. Animalis autem homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei: Stultitia enim est illi, & non potest intelligere: quia spiritualiter examinatur.

Das II. Capitel.

4. Vnd mein Wort vnd meine Predigt war nicht in klugen reden Menschlicher Weißheit/ Sondern in beweisung des Geistes vnnd der Krafft.

5. Auff daß ewer glaube bestehe / nicht auff Menschen Weißheit / sondern auff Gottes Krafft.

6. Da wir aber von reden/das ist dennoch weißheit bey den vollkommenen / nicht eine Weißheit dieser Welt / auch nicht der Fürsten dieser Welt/welche vergehen.

7. Sondern wir reden von der heimlichen verborgenen Weißheit Gottes/welche Gott verordnet hat vor der Welt/zu vnser Herrligkeit.

8. Welche keiner von den Fürsten dieser Welt erkannt hat. Denn wo sie die erkanndt hetten/ hetten sie den HERRN der Herrligkeit nicht gecreutziget.

9. Sondern wie geschrieben stehet: Das kein Auge gesehen hat/vnd kein Ohre gehört hat/vnd in keines Menschen Hertz kommen ist/das Gott bereittet hat/denen die jn lieben. Esa.64.4

10. Vns aber hat es Gott offenbart durch seinen Geist. Denn der Geist erforschet alle ding/ auch die Tieffe der Gottheit.

11. Denn welcher Mensch weiß/was im Menschen ist/ohn der Geist des Menschen der in jhm ist? Also auch/niemand weiß/ was in Gott ist/ ohn der Geist Gottes.

12. Wir aber haben nicht empfangen den Geist der Welt/sondern den Geist auß Gott/daß wir wissen kōnen/wie reichlich wir von Gott begnadet sind.

13. Welches wir auch reden/ nicht mit Worten / welche Menschliche Weißheit lehren kan/ sondern mit Worten die der heilige Geist lehret/ vnd richten Geistliche sachen geistlich. Sup.1.17. 2.pe.1.16.

14. Der Natürliche Mensch aber vernimbt nichts vom Geist Gottes/es ist jhm eine Thorheit/vnd kann es nicht erkennen / denn er wirdt von Geistlichen sachen gefraget.

ב

15 וְאָדָם רוּחָנִי שׁוֹפֵט וּמְנַסֵּר בֵּין כָּל־
דְּבָרִים וְהוּא מֵאִישׁ לֹא נִשְׁפָּט׃
16 כִּי־מִי־יָדַע אֶת־דַּעַת אֱלֹהִים לְהוֹרוֹת
אוֹתוֹ וַאֲנַחְנוּ יֵשׁ לָנוּ דַּעַת הַמָּשִׁיחַ׃

ג

וַאֲנִי אַחַי לֹא יָכֹלְתִּי לְדַבֵּר אֲלֵיכֶם
כְּמוֹ עִם־רוּחָנִים כִּי־אִם כְּמוֹ
לִבְנֵי־הַבָּשָׂר כְּמוֹ לְעוֹלָלִים בַּמָּשִׁיחַ׃
2 בֶּחָלָב הִשְׁקֵיתִי אֶתְכֶם וְלֹא בְאֹכֶל כִּי
אָז לֹא יְכָלְתֶּם אַךְ גַּם עַד עַתָּה לֹא תוּכְלוּ
לְהָכִיל׃ 3 כִּי־עַד־הֵנָּה בְּנֵי הַבָּשָׂר אַתֶּם כִּי
בִהְיוֹת בָּכֶם קִנְאָה וּמְרִיבָה תְּלוּנוֹת הֲלֹא
בְּנֵי בָשָׂר אַתֶּם וּכְדֶרֶךְ הָאָדָם מִתְהַלְּכִים׃
4 כִּי־אִם יֹאמַר אִישׁ אַךְ אֲנִי לְפוֹלוֹס וְאַחֵר
אֲנִי לַאֲפוֹלוֹ הֲלֹא בְּנֵי הַבָּשָׂר אַתֶּם׃
5 כִּי מִי הוּא פּוֹלוֹס וּמִי אֲפוֹלוֹ הֲלֹא
מְשָׁרְתִים אֲשֶׁר בִּידֵיהֶם הֶאֱמַנְתֶּם וּלְכָל
אִישׁ כְּמִדָּתוֹ אֲשֶׁר נָתַן לוֹ יְהוָה׃
6 אֲנִי נָטַעְתִּי וַאֲפוֹלוֹ הִשְׁקָה כִּי אִם
הָאֱלֹהִים הִפְרָה וְהִרְבָּה׃
7 וְכֵן אֵינֶנּוּ הַנּוֹטֵעַ יֵשׁ מְאוּמָה וְאֵינֶנּוּ
הַמַּשְׁקֶה כִּי־אִם הָאֱלֹהִים הַמַּפְרֶה וּמַרְבֶּה׃
8 וְהַנֹּטֵעַ וְהַמַּשְׁקֶה כְּאֶחָד אִישׁ אִישׁ
אֶת־שְׂכָרוֹ יִקַּח כִּיגִיעַ כַּפָּיו׃
9 כִּי עוֹזְרֵי אֱלֹהִים אֲנַחְנוּ וְאַתֶּם כֶּרֶם
שָׂדֶה וּבִנְיַן אֱלֹהִים׃
10 כְּמַתְּנַת אֱלֹהִים הַנִּתְּנָה לִי כְּמוֹ חָרָשׁ
חָכָם שַׁתִּי אֶת־יְסוֹד וְאַחֵר יִבְנֶה
עָלָיו אִישׁ אִישׁ יִרְאֶה אֵיךְ יִבְנֶה עָלָיו׃

β.

15. Ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει μὲν πάντα, αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται.
16. Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου, ὃς συμβιβάσει αὐτόν; ἡμεῖς δὲ νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

Καὶ ἐγώ, ἀδελφοί, οὐκ ἠδυνήθην λαλῆσαι ὑμῖν ὡς πνευματικοῖς, ἀλλ' ὡς σαρκικοῖς, ὡς νηπίοις ἐν Χριστῷ.
2. Γάλα ὑμᾶς ἐπότισα καὶ οὐ βρῶμα. οὔπω γὰρ ἠδύνασθε, ἀλλ' οὔτε ἔτι νῦν δύνασθε· ἔτι γὰρ σαρκικοί ἐστε.
3. Ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ζῆλος καὶ ἔρις καὶ διχοστασίαι, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε, καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖτε;
4. Ὅταν γὰρ λέγῃ τίς, ἐγὼ μέν εἰμι Παύλου, ἕτερος δέ, ἐγὼ Ἀπολλώ, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε;
5. Τίς οὖν ἐστι Παῦλος, τίς δὲ Ἀπολλώς; ἀλλ' ἢ διάκονοι δι' ὧν ἐπιστεύσατε, καὶ ἑκάστῳ ὡς ὁ κύριος ἔδωκεν;
6. Ἐγὼ ἐφύτευσα, Ἀπολλὼς ἐπότισεν, ἀλλ' ὁ θεὸς ηὔξανεν.
7. Ὥστε οὔτε ὁ φυτεύων ἐστί τι, οὔτε ὁ ποτίζων, ἀλλ' ὁ αὐξάνων θεός.
8. Ὁ φυτεύων δὲ καὶ ὁ ποτίζων ἕν εἰσιν, ἕκαστος δὲ τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται, κατὰ τὸν ἴδιον κόπον.
9. Θεοῦ γάρ ἐσμεν συνεργοί· θεοῦ γεώργιον, θεοῦ οἰκοδομή ἐστε.
10. Κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι, ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων θεμέλιον τέθεικα· ἄλλος δὲ ἐποικοδομεῖ. ἕκαστος δὲ βλεπέτω πῶς ἐποικοδομεῖ.

Cap. II.

15. Spiritualis autem judicat omnia, & ipse à nemine judicatur.

16. Quis enim cognovit sensum Domini, qui instruat eum? Nos autem sensum Christi habemus.

Cap. III.

Et ego fratres non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. Tanquam parvulis in Christo.

2. Lac vobis potum dedi, non escam: nondum enim poteratis, sed nec nunc quidem potestis: adhuc enim carnales estis.

3. Cùm enim sit inter vos zelus & contentio, nónne carnales estis, & secundùm hominem ambulatis.

4. Cùm enim quis dicat, ego quidem sum Pauli, alius autem, ego Apollo: nónne homines estis?

5. Quid igitur est Apollo? Quid verò Paulus? † (Ministri ejus) cui credidistis, & unicuique sicut Dominus dedit.

6. Ego plantavi, Apollo rigavit: sed Deus incrementum dedit.

7. Itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus.

8. Qui autem plantat & qui rigat, unum sunt. Vnusquisque autem propriam mercedem accipiet, secundùm suum laborem.

9. Dei enim sumus adjutores, Dei agricultura estis, Dei ædificatio estis.

10. Secundùm gratiam Dei quæ data est mihi, ut sapiens architectus fundamentum posui: alius autem superædificat. Vnusquisque autem videat, quomodo superædificet.

Das II. Capitel.

15. Aber der geistliche ergründets alles/ Er aber wirdt von niemand ergründet. *Prov. 27. 19.*

16. Denn wer hat des HERRN sinn erkannt? oder wer will jhn vnterweisen? Wir aber haben Christus sinn. *Isa 40,13 Sap. 9,13. Ro. 11,34*

Das III. Capitel.

Vnd ich/ lieben Brüder/ kondte nicht mit euch reden/ als mit geistlichen/ sondern als mit Fleischlichen/ wie mit Jungen Kindern in Christo.

2. Milch hab ich euch zutrincken gegeben/ vnd nicht Speise/ denn jhr kondtet noch nicht/ auch kondt jhr noch jetzt nicht/ dieweil jr noch Fleischlich seydt.

3. Denn sintemal eiffer vnnd zanck/ vnnd zwytracht vnter euch sind/ Seyd jhr denn nicht Fleischlich/ vnnd wandelt nach Menschlicher Weise?

4. Denn so einer saget/ Ich bin Paulisch/ der ander aber/ Ich bin Apollisch/ seydt jhr denn nicht Fleischlich?

5. Wer ist nun Paulus? Wer ist Apollo? Diener sind sie durch welche jr seyd glaubig worden/ vnd dasselbige/ wie der HERR einem jeglichen gegeben hat. *† Nisi ministri per quos*

6. Ich habe gepflantzet/ Apollo hat begossen/ aber Gott hat das gedeyen gegeben.

7. So ist nun weder der da pflantzet/ noch der da begeusset/ etwas/ sondern Gott der das gedeyen gibt.

8. Der aber pflantzet/ vnd der begeusset/ ist einer wie der ander/ Ein jeglicher aber wirdt seinen Lohn empfahen/ nach seiner arbeit. *Psa. 61,13 Gal. 6,5.*

9. Denn wir sindt Gottes Mitarbeyter/ Jhr aber seyd Gottes Ackerwerck/ vñ Gottes gebewe.

10. Ich von Gottes gnaden/ die mir gegeben ist/ hab den grundt gelegt/ als ein weiser Bawmeister/ ein ander bawet darauff. Ein jeglicher aber sehe zu/ wie er darauff bawe.

ג

11 אַךְ יְסוֹד אַחֵר אִישׁ לֹא יוּכַל לְיַסֵּד
עַל־הַיְסֹד אֲשֶׁר הוּא יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ ׃
12 וְאִם אִישׁ יִבְנֶה עַל־הַיְסוֹד הַזֶּה אֶת זָהָב
כֶּסֶף אֲבָנִים יְקָרוֹת עֵצִים דֶּשֶׁא קַשׁ ׃
13 אִישׁ אִישׁ מַעֲשֵׂהוּ יֵרָאֶה כִּי־הַיּוֹם
יְגַלֶּה כִּי־בָאֵשׁ יִגָּלֶה וּמַעֲשֵׂה אִישׁ אִישׁ
מַה הוּא יִבְחַן הָאֵשׁ ׃
14 אִם מַעֲשֵׂה אִישׁ יָקוּם אֲשֶׁר בָּנָה
עָלָיו יִקַּח אֶת־הַשָּׂכָר ׃
15 וְאִם מַעֲשֵׂה אִישׁ יִשָּׂרֵף יֵעָנֵשׁ וְהוּא
יִוָּשַׁע אַךְ כִּי כְּמוֹ בָאֵשׁ ׃
16 הֲלֹא יְדַעְתֶּם כִּי־הֵיכַל יְהוָה אַתֶּם
וְכִי רוּחַ אֱלֹהִים שֹׁכְנָה בָּכֶם ׃
17 אִם אִישׁ אֶת־הֵיכַל יְהוָה מְנַבֵּל וּמְשַׁחֵת
מְנַבֵּל וּמְשַׁחֵת אוֹתוֹ הָאֱלֹהִים כִּי הֵיכַל
יְהוָה קָדוֹשׁ הוּא אֲשֶׁר הוּיִם אַתֶּם ׃
18 אִישׁ לֹא יְפַתֶּה אֶת־נַפְשׁוֹ אִם אִישׁ
יֵרָאֶה לִהְיוֹת חָכָם בֵּינֵיכֶם בְּעוֹלָם הַזֶּה
יְהִי־כְסִיל אֲשֶׁר יְהִי־חָכָם ׃
19 כִּי־חָכְמַת הָעוֹלָם הַזֶּה נְבָלָה הִיא אֶת־
הָאֱלֹהִים כִּי נִכְתַּב לֹכֵד חֲכָמִים בְּעָרְמָם ׃
20 וְעוֹד יְהוָה יֹדֵעַ מַחְשְׁבוֹת אָדָם כִּי
הֵמָּה הָבֶל ׃
21 לָכֵן אִישׁ לֹא יִתְהַלֵּל בַּאֲנָשִׁים כִּי
כָּל־הַדְּבָרִים לָכֶם הוּיִם ׃
22 אִם פּוֹלוֹס וְאִם אַפָּלוֹ וְאִם כֵּיפָה
וְאִם הָעוֹלָם וְאִם חַיִּים וְאִם מָוֶת וְאִם
הַקָּמִים לְפָנֵינוּ וְאִם הָעֲתִידִים כָּל־אֵלֶּה
לָכֶם הֵמָּה ׃
23 וְאַתֶּם לַמָּשִׁיחַ וְהַמָּשִׁיחַ לֵאלֹהִים ׃

γ´.

11. Θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν ἰησοῦς ὁ χριστός.

12. Εἰ δέ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον τοῦτον, χρυσόν, ἄργυρον, λίθους τιμίους, ξύλα, χόρτον, καλάμην.

13. Ἑκάστου τὸ ἔργον φανερὸν γενήσεται· ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται· καὶ ἑκάστου τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστι, τὸ πῦρ δοκιμάσει.

14. Εἴ τινος τὸ ἔργον μένει ὃ ἐπῳκοδόμησε, μισθὸν λήψεται.

15. Εἴ τινος τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται· αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτω δὲ, ὡς διὰ πυρός.

16. Οὐκ οἴδατε ὅτι ναὸς θεοῦ ἐστε, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν;

17. Εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ θεός· ὁ γὰρ ναὸς τοῦ θεοῦ ἅγιός ἐστιν, οἵτινές ἐστε ὑμεῖς.

18. Μηδεὶς ἑαυτὸν ἐξαπατάτω· εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν ὑμῖν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός.

19. Ἡ γὰρ σοφία τοῦ κόσμου τούτου, μωρία παρὰ τῷ θεῷ ἐστι· γέγραπται γάρ, ὁ δρασσόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν.

20. Καὶ πάλιν, κύριος γινώσκει τοὺς διαλογισμοὺς τῶν σοφῶν, ὅτι εἰσὶ μάταιοι.

21. Ὥστε μηδεὶς καυχάσθω ἐν ἀνθρώποις· πάντα γὰρ ὑμῶν ἐστιν.

22. Εἴτε παῦλος, εἴτε ἀπολλώς, εἴτε κηφᾶς· εἴτε κόσμος, εἴτε ζωή, εἴτε θάνατος, εἴτε ἐνεστῶτα, εἴτε μέλλοντα· πάντα ὑμῶν ἐστιν.

23. Ὑμεῖς δὲ χριστοῦ· χριστὸς δὲ θεοῦ.

Cap. III.

11. Fundamentum enim aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est: quod est Christus Iesus.
12. Si quis autem superædificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam.
13. Vniuscujusque opus manifestum erit: Dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur: & uniuscujusq; opus quale sit, ignis probabit.
14. Si cujus opus manserit, quod superædificavit: mercedem accipiet.
15. Si cujus opus arserit, detrimentum patietur, ipse autem salvus erit: sic tamen quasi per ignem.
16. Nescitis, quia templum Dei estis: & Spiritus Dei habitat in vobis?
17. Si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus Templum enim Dei sanctum est: quod estis vos
18. Nemo se seducat: si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc seculo, stultus fiat, ut sit sapiens.
19. Sapientia enim hujus mundi, stultitia est apud Deum. Scriptum est enim: Comprehendam sapientes in astutia eorum.
20. Et iterum, Dominus novit cogitationes sapientium, quoniam vanæ sunt.
21. Nemo itaque glorietur in hominibus. Omnia enim vestra sunt.
22. Sive Paulus, sive Apollo, sive Cephas, sive mundus, sive vita, sive mors, sive præsentia, sive futura, omnia vestra sunt.
23. Vos autem Christi: Christus autem Dei.

Das III. Capitel.

11. Einen andern grund kan zwar niemand legen/ausser dem/der gelegt ist/welcher ist JEsus Christ.
12. So aber jemand auff diesen Grund bawet/ Gold/Silber/Edelgestein/Holtz/Hew/Stoppeln.
13. So wirdt eines jeglichen Werck offenbar werden/der Tag wirdts klar machen / denn es wirdt durchs Fewer offenbar werden/vnnd welcherley eines jeglichen Werck sey / wirdt das Fewer beweren.
14. Wirdt jemands Werck bleiben / daß er darauff gebawet hat/so wirdt er Lohn empfahen.
15. Wirdt aber jemands Werck verbrennen/ so wird er deß Schaden leyden / Er selbst aber wirdt selig werden/so doch/als durchs Fewer.
16. Wisset jhr nicht/daß jhr Gottes Tempel seydt/vnd der Geist Gottes in euch wohnet? Inf 6, 19. 2 Cor 6, 16
17. So jemand den Tempel Gottes verderbet/ den wirdt Gott verderben. Denn der Tempel Gottes ist heilig/der jhr seydt.
18. Niemand betriege sich selbst/Welcher sich vnter euch düncket weise seyn / der werde ein Narr in dieser Welt/daß er möge weise seyn.
19. Denn dieser Welt weißheit ist thorheit bey Gott. Denn es stehet geschrieben: Die Weisen erhaschet er in jhrer Klugheit. Iob. 5, 13.
20. Vnd abermal: der HERR weiß der Weisen gedancken/daß sie eytel sind. Ps. 93, 11.
21. Darumb rühme sich niemand eines Menschen. Es ist alles ewer.
22. Es sey Paulus oder Apollo/es sey Cephas oder die Welt/Es sey das Leben oder der Todt/ es sey das gegenwertige oder das zukünfftige/ alles ist ewr.
23. Jhr aber seyd Christi / Christus aber ist Gottes.

ד

כה יחשב אותנו האדם כמו
משרתי המשיח ובעלי־סודות
האלהים׃ 2 והנשאר אשר מבקש מבעל
הבית זה הוא אשר איש אמונים ימצא׃
3 ובעיני קטן הוא להשפטי מכם או
מיום דין האדם אף גם אינני שופט
את־נפשי׃ 4 אף כי־חטאה גם אחת
לא ידעתי עלי אך בזאת לא נצדקתי
כי־השופטני יהוה הוא׃
5 על־כן לא תשפטו לפני העת עד־אשר
יבוא האדון אשר יוציא לאור את־
מסתרי החשך ויגלה עצות לבות ואז־
תהלה תהיה לאיש איש מאלהים׃
6 ואת הדברים האלה אחי במשל
משלתי על־נפשי ועל־אפלוא בעבורכם
אשר תלמדו בנו לא על־אשר נכתב לחכם
פן־אחד על־אחד תפחו בעבור האחר׃
7 כי־מי־מפריש אותך ומה־יש לך
אשר לא לקחתה ואם לקחת מה־
תתהלל כמו לא לקחתה׃
8 מעט שבעתם עת עשרתם מבלעדנו
מלכתם ומי יתן כי־מלכתם אשר גם
אנחנו נמלך עמכם׃
9 ומחשב אני כי־שמנו אלהים השליחים
אנחנו לאחרונים וכבני־מות כי־ראוה
בהיינו לעולם למלאכים ולאנשים׃
10 אנחנו כסילים בעבור המשיח ואתם
נבונים במשיח אנחנו נחלים ואתם
גבורים אתם נכבדים ואנחנו
נחרפים׃

ΚΕΦΑΛ. δ΄.

Οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος ὡς ὑπηρέτας χριστοῦ, καὶ οἰκονόμους μυστηρίων θεοῦ.
2. Ὃ δὲ λοιπὸν, ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις ἵνα πιστός τις εὑρεθῇ.
3. Ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν ἵνα ὑφ' ὑμῶν ἀνακριθῶ, ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας. ἀλλ' οὐδὲ ἐμαυτὸν ἀνακρίνω.
4. Οὐδὲν γὰρ ἐμαυτῷ σύνοιδα, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι· ὁ δὲ ἀνακρίνων με, κύριός ἐστιν.
5. Ὥστε μὴ πρὸ καιροῦ τι κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ κύριος· ὃς καὶ φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους, καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν· καὶ τότε ὁ ἔπαινος γενήσεται ἑκάστῳ ἀπὸ τοῦ θεοῦ.
6. Ταῦτα δὲ ἀδελφοὶ, μετεσχημάτισα εἰς ἐμαυτὸν καὶ Ἀπολλὼ δι' ὑμᾶς ἵνα ἐν ἡμῖν μάθητε τὸ μὴ ὑπὲρ ὃ γέγραπται φρονεῖν, ἵνα μὴ εἷς ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς φυσιοῦσθε κατὰ τοῦ ἑτέρου.
7. Τίς γάρ σε διακρίνει; τί δὲ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβών;
8. Ἤδη κεκορεσμένοι ἐστὲ, ἤδη ἐπλουτήσατε, χωρὶς ἡμῶν ἐβασιλεύσατε· καὶ ὄφελόν γε ἐβασιλεύσατε, ἵνα καὶ ἡμεῖς ὑμῖν συμβασιλεύσωμεν.
9. Δοκῶ γὰρ ὅτι ὁ θεὸς ἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους ἀπέδειξεν ὡς ἐπιθανατίους· ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ, καὶ ἀγγέλοις, καὶ ἀνθρώποις.
10. Ἡμεῖς μωροὶ διὰ χριστὸν, ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν χριστῷ· ἡμεῖς ἀσθενεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί· ὑμεῖς ἔνδοξοι, ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι.

Cap. IV

SIC nos æstimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.

2. Hic jam quæritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur.

3. Mihi autem pro minimo est, ut à vobis judicer, aut ab humano die: sed neque me ipsum judico.

4. Nihil enim mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum: qui autem judicat me, Dominus est.

5. Itaque nolite ante tempus judicare, quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium: & tunc laus erit unicuique à Deo.

6. Hæc autem fratres transfiguravi in me & Apollo, propter vos: ut in nobis discatis, ne suprà quàm scriptum est, unus adversus alterum infletur pro alio.

7. Quis enim te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?

8. Iam saturati estis, jam divites facti estis: sine nobis regnatis, & utinam regnetis, ut & nos vobiscum regnemus.

9. Puto enim quòd Deus nos Apostolos novissimos ostendit, tanquam morti destinatos, quia spectaculum facti sumus mundo, & angelis, & hominibus.

10. Nos stulti propter Christum, vos autẽ prudentes in Christo: nos infirmi, vos autem fortes: vos nobiles, nos autem ignobiles.

Das IIII. Capitel.

DAfür halte vns jedermann / nemblich / für Christi Diener / vnd Haußhalter vber Gottes Geheimniß.

2. Nun suchet man nicht mehr an den Haußhaltern / denn daß sie trew erfunden werden.

3. Mir aber ists ein geringes / daß ich von euch gerichtet werde / oder von einem Menschlichen Tage / auch richte ich mich selbst nicht.

4. Ich bin wol nichts mir bewußt / aber darinnen bin ich nicht gerechtfertiget / der HERR aber ists / der mich richtet.

5. Darumb richtet nicht vor der zeit / biß der HERR komme / welcher auch wird ans Liecht bringen / was im Finstern verborgen ist / vnd den Rath der Hertzen offenbaren / als denn wirdt einem jeglichen von Gott lob widerfahren. Mat. 7. 1. Rom. 2. 1.

6. Solches aber / lieben Brüder / hab ich auff mich vnd Apollo gedeutet / vmb ewrent willen / daß jhr an vns lernet / daß niemand höher von sich halte / denn (jetzt) geschrieben ist / auff daß sich nicht einer wider den andern vmb jemands willen auffblase.

7. Denn wer hat dich fürgezogen? Was hast du aber daß du nicht empfangen hast? So du es aber empfangen hast / was rühmest du dich denn / als der es nicht empfangen hette.

8. Ihr seyd schon satt worden / jhr seyd schon reich worden / jhr herrschet ohn vns / vnnd wolte Gott ir herrschetet / auff daß auch wir mit euch herrschen möchten.

9. Ich halte aber / Gott habe vns Apostel für die aller geringsten dargestellet / als dem Tode vbergeben. Denn wir sind ein schawspiel worden der Welt / vnd den Engeln / vnnd den Menschen.

10. Wir sind Narren vmb Christi willen / jhr aber seyd klug in Christo. Wir schwach / jhr aber starck / jhr herrlich / wir aber verachtet.

ד

11 עד העת הזאת רעבים גם צמאים
נכינו בנו תתעתי ערומים מכר־
פנים נעים ונדים :
12 ויגענו לפעול בידינו מקללים
נברך נרדפים נתאפק :
13 מגאצים נתחנן כמו מדמנות העולם
היינו סחי ומאוס כלם כסוחה בקרב
חוצות עד היום הזה :
14 לא להכלים אתכם כותב אני זאת כי־
אם כבני ידידי מיסר ומבין אנכי :
15 כי אם יש לכם רבבות המלמדים
במשיח אך לא יהיו אבות רבות כי בישוע
המשיח בבשורה הולדתי אתכם :
16 לכן שאל אני מכם תדמו לי :
17 ובעבור כן שלחתי אליכם את־
טימותיאוס אשר הוא בני אהובי ונאמן
ביהוה אשר יספר לכם את־דרכי אשר
במשיח כמוני תמיד בכל־העדה מלמד :
18 כמו הם כי־בוא לא באתי אליכם
נפחו אנשים מהמה :
19 אך אבוא במהרה אליכם אם ירצה
יהוה ואדעה לא את־דברי הנפוחים
בנפשם כי־אם את־הגבורה :
20 כי לא בעלילת הדברים מלכות
אלהים תקום כי־אם בגבורה :
21 מה חפצתם השבט אבוא אליכם
אם־באהבה וברוח ענוה :

ה

בכלל נשמעה בכם תזנות וכזאת
תזנות אשר איננה בגוים בשם
נקרא כן כי־איש לקח את־אשת אביו :

δ΄.

11. Ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινῶμεν καὶ διψῶμεν, καὶ γυμνητεύομεν, καὶ κολαφιζόμεθα, καὶ ἀστατοῦμεν.

12. Καὶ κοπιῶμεν, ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσί. λοιδορούμενοι, εὐλογοῦμεν· διωκόμενοι, ἀνεχόμεθα.

13. Βλασφημούμενοι, παρακαλοῦμεν. ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων περίψημα ἕως ἄρτι.

14. Οὐκ ἐντρέπων ὑμᾶς γράφω ταῦτα, ἀλλ' ὡς τέκνα μου ἀγαπητὰ νουθετῶ.

15. Ἐὰν γὰρ μυρίους παιδαγωγοὺς ἔχητε ἐν χριστῷ, ἀλλ' οὐ πολλοὺς πατέρας· ἐν γὰρ χριστῷ ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα.

16. Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, μιμηταί μου γίνεσθε.

17. Διὰ τοῦτο ἔπεμψα ὑμῖν τιμόθεον, ὅς ἐστι τέκνον μου ἀγαπητὸν καὶ πιστὸν ἐν κυρίῳ, ὃς ὑμᾶς ἀναμνήσει τὰς ὁδούς μου τὰς ἐν χριστῷ, καθὼς πανταχοῦ ἐν πάσῃ ἐκκλησίᾳ διδάσκω.

18. Ὡς μὴ ἐρχομένου δέ μου πρὸς ὑμᾶς, ἐφυσιώθησάν τινες.

19. Ἐλεύσομαι δὲ ταχέως πρὸς ὑμᾶς ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ, καὶ γνώσομαι οὐ τὸν λόγον τῶν πεφυσιωμένων, ἀλλὰ τὴν δύναμιν.

20. Οὐ γὰρ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ἐν δυνάμει.

21. Τί θέλετε; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐν ἀγάπῃ, πνεύματί τε πραότητος;

ΚΕΦΑΛ. ε΄.

Ὅλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ τοιαύτη πορνεία, ἥτις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὀνομάζεται, ὥστε γυναῖκά τινα τοῦ πατρὸς ἔχειν.

Cap: IV.

11. Vsque in hanc horam & esu-
rimus, & sitimus, & nudi sumus,
colaphis cædimur, & instabiles su
mus.
12. Et laboramus operantes ma-
nibus nostris: maledicimur, & be-
nedicimus: persecutionem patimur, & sustinemus.
13. Blasphemamur, & obsecra-
mus: tanquam purgamenta hujus
mundi facti sumus, omnium († per-
ipsema) usque adhuc.
14. Non ut confundam vos, hæc
scribo: sed ut filios meos charissi-
mos moneo.
15. Nam si decem millia pæda-
gogorum habeatis in Christo, sed
non multos patres. Nam in Chri-
sto Iesu per Evangelium ego vos
genui.
16. Rogo ergo vos, imitatores mei
estote, (sicut & ego Christi.)
17. Ideo misi ad vos Timotheum,
qui est filius meus charissimus, &
fidelis in Domino: qui vos com-
monefaciet vias meas quæ sunt in
Christo (Iesu,) sicut ubiq; in omni
Ecclesia doceo.
18. Tanquam non venturus sim
ad vos, sic inflati sunt quidam.
19. Veniam autem ad vos citò, si
Dominus voluerit: & cognoscam
non sermonem eorum, qui inflati
sunt, sed virtutem.
20. Non enim in sermone est re-
gnum Dei: sed in virtute.

21. Quid vultis? in virga veniam
ad vos: an charitate, & spiritu man-
suetudinis?

Cap. V.

Omnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter Gentes, ita ut uxorem patris aliquis habeat.

Das IIII. Capitel.

11. Biß auff die Stunde leiden wir hunger vnd
durst/vnd sind nacket/vnnd werden geschlagen/
vnd haben keine gewisse Stätte.

12. Vnd arbeiten vnd wircken mit vnsern ei- Act. 20,34
gen Händen. Man schilt vns / so segnen wir/ 1. thes. 2,9
man verfolget vns/so dulden wirs. 2. thes. 3,8

13. Man lästert vns/so flehen wir / Wir sind Mat. 5.44
stets als ein Fluch der Welt/vnnd ein Fegopffer Lu. 23,34
aller Leute. Act. 7,60

14. Nicht schreibe ich solches/daß ich euch be- † rejectamentum
schäme/sondern ich vermahne euch / als meine
liebe Kinder.
15. Denn ob ihr gleich zehen tausent Zucht-
meister hettet in Christo / so habt ihr doch nicht
viel Väter/denn ich habe euch gezeuget in Chri-
sto JEsu durchs Evangelium.
16. Darumb ermahne ich euch / seydt meine
Nachfolger.
17. Auß derselbigen vrsache hab ich Timothe-
um zu euch gesandt/welcher ist mein lieber vnnd
getrewer Sohn in dem HERREN/daß er euch
erinnere meiner wege / die da in Christo sind/
Gleich wie ich an allen enden/in allen Gemei-
nen lehre.
18. Es blehen sich etliche auff / als würde ich
nicht zu euch kommen.
19. Ich will aber gar kürtzlich zu euch kommen/
so der HERR will/vnd erkernen/nicht die wort
der auffgeblasenen/sondern die Krafft.
20. Denn das Reich Gottes stehet nicht in
Worten/sondern in krafft.
21. Was wolt ihr? Soll ich mit der Ruthen
zu euch kommen/oder mit liebe vnd sanfftmüti-
gem Geist?

Das V. Capitel.

Es gehet ein gemein Geschrey/ das Hu- Leu. 18,8
rerey vnter euch ist/vnd ein solche Hu- 20,11.
rerey / da auch die Heiden nicht von zu
sagē wissen/das einer seines Vaters Weib habe.

ה

2 ואתם נפוחים הוים הלא יותר תתאבלו
אשר ינשא מתוככם אשר את־מעשה
הזה עשה ׃
3 ואני כמו רחוק ממכם בגויה וקרוב
לפניכם ברוח עת גזרתי כמו קרוב אותו
אשר את מעשה כזה עשה ׃
4 בשם־אדנינו ישוע המשיח אם תקהלו
אתם ורוחי בגבורת אדנינו ישוע המשיח ׃
5 להסגיר את־אשר כזה בידי השטן
לאבדן הבשר אשר תושע הרוח ביום
אדנינו ישוע המשיח ׃
6 מהללכם איננו טוב הלא יודעים אתם
כי־שאור מעט את־כל־עריסה יחמץ ׃
7 לכן בערו את־שאור ישן אשר תהיו
עריסה חדשה בתוככם הוים מצות כי־
פסחנו הזבוח עלינו המשיח הוא ׃
8 על־כן נחג את־החג לא בחמץ ישן
ולא בשאור הרעה ומזמה כי־אם
במצות תמה ואמת ׃
9 כתבתי לכם באגרת לא להתערב
לקדשים ׃ 10 אך מאומה לא כתבתי
על־קדשי העולם הזה או־על־בוצעי בצע
או־על־טורפים או־על־עובדי אלילים
ובעבור כן יהי־צרכם לצאת מן־העולם ׃
11 ועת כתבתי לכם לא להתערב עם איש
הנקרא אח־יהיה קדש או־בוצע בצע או־
עובד אלילים או־בעל מריבות או־סובא
או־טורף את־האיש כזה גם לא לאכל
לחם ׃ 12 כי־מה אלי ואשר בחוץ הוא
לשפט אותו הלא את־אשר בבית תשפטו ׃

ε.

2. Καὶ ὑμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστέ, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε, ἵνα ἐξαρθῇ ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο ποιήσας;

3. Ἐγὼ μὲν γὰρ ὡς ἀπὼν τῷ σώματι, παρὼν δὲ τῷ πνεύματι, ἤδη κέκρικα ὡς παρὼν τὸν οὕτω τοῦτο κατεργασάμενον.

4. Ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, συναχθέντων ὑμῶν καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος, σὺν τῇ δυνάμει τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

5. Παραδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ σατανᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκός, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

6. Οὐ καλὸν τὸ καύχημα ὑμῶν. Οὐκ οἴδατε ὅτι μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ;

7. Ἐκκαθάρατε οὖν τὴν παλαιὰν ζύμην, ἵνα ἦτε νέον φύραμα, καθώς ἐστε ἄζυμοι· καὶ γὰρ τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη, Χριστός.

8. Ὥστε ἑορτάζωμεν μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας.

9. Ἔγραψα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ, μὴ συναναμίγνυσθαι πόρνοις.

10. Καὶ οὐ πάντως τοῖς πόρνοις τοῦ κόσμου τούτου, ἢ τοῖς πλεονέκταις, ἢ ἅρπαξιν, ἢ εἰδωλολάτραις· ἐπεὶ ὀφείλετε ἄρα ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελθεῖν.

11. Νυνὶ δὲ ἔγραψα ὑμῖν μὴ συναναμίγνυσθαι, ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ᾖ πόρνος, ἢ πλεονέκτης, ἢ εἰδωλολάτρης, (ἢ λοίδορος,) ἢ μέθυσος, ἢ ἅρπαξ· τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν.

12. Τί γάρ μοι καὶ τοὺς ἔξω κρίνειν; οὐχὶ τοὺς ἔσω ὑμεῖς κρίνετε;

Cap. V.

2. Et vos inflati estis: & non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio vestrum, qui hoc opus fecit

3. Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, jam judicavi ut præsens, eum qui sic operatus est

4. In nomine Domini nostri Iesu Christi, congregatis vobis & meo spiritu, cum virtute Domini nostri Iesu Christi.

5. Tradere hujusmodi Satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Iesu Christi.

6. Non est bona gloriatio vestra. Nescitis quia modicum fermentũ totam massam corrumpit?

7. Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio, sicut estis azymi Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus.

8. Itaque epulemur: non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ: sed in azymis synceritatis & veritatis.

9. Scripsi vobis in epistola, Ne commisceamini fornicariis.

10. Non utique fornicariis hujus mundi, aut avaris, aut rapacibus, aut idolis servientibus: alioquin debueratis de hoc mundo exisse.

11. Nunc autem scripsi vobis non commisceri, si is qui frater nominatur, est fornicator, aut avarus, aut idolis serviens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax: cum ejusmodi nec cibum sumere.

12. Quid enim mihi de iis qui foris sunt judicare? Nonne de iis qui intus sunt, vos judicatis?

Das V. Capitel.

2. Vnd ihr seyd auffgeblasen / vnd habt nicht viel mehr leyde getragen/auff daß/der das werck gethan hat/von euch gethan würde.

3. Ich zwar/als der ich mit dem Leibe nicht da bin/doch mit dem Geist gegenwertig/habe schon als gegenwertig beschlossen/vber den der solches gethan hat. Col. 2, 5.

4. In dem Namen vnsers HERRN JEsu Christi/in ewrer versamlung/mit meinem Geist/ vnnd mit der Krafft vnsers HERRN JEsu Christi.

5. Ihn zu vbergeben dem Sathan/zum verderben des Fleisches / auff daß der Geist selig werde/am Tage deß HERRN JEsu Christi.

6. Ewer ruhm ist nicht fein. Wisset ihr nicht daß ein wenig Sawerteig den gantzen Teig versewret? Gal. 5, 9.

7. Darumb feget den alten Sauerteig auß/ auff daß jr ein newer Teig seyd/gleich wie jr vngesewert seyd. Denn wir haben auch ein Osterlamb/das ist Christus/für vns geopffert.

8. Darumb lasset vns Ostern halten/ nicht im alten Sawerteig/auch nicht im Sawerteig der Boßheit/vnd Schalckheit/Sondern in dem Süßteig der Lauterkeit vnd Warheit.

9. Ich habe euch geschriben in dem Brieffe/daß ihr nichts solt zuschaffen habẽ mit den Hurern.

10. Das meine ich gar nicht von den Hurern in dieser Welt/oder von den Geitzigen / oder von den Raubern/oder von den Abgöttischen / sonst müstet jr die Welt räumen.

11. Nun aber habe ich euch geschrieben/ihr solt nichts mit jnen zuschaffen haben/nemblich/So jemand ist/der sich lesset einen Bruder nennen/ vnd ist ein Hurer oder Geitziger/oder ein Abgöttischer/oder ein Lästerer/oder ein Trunckenbolt/ oder ein Räuber/mit demselbigen solt ihr auch nicht essen.

12. Denn was gehen mich die draussen an/daß ich sie solt richten? Richtet ihr nicht/die da hinnen sind? Act. 10, 34. 1 Thess. 4, 9. 2 Tim. 3, 1

ה

13 ואלה אשר בחוץ האלהים ישפטם
ובערתם הרע מקרבכם ׃

ו

א יש איש מכם אשר לו דבר על־
רעהו הימלאו לבו להשפט
לפני־הרשעים ולא לפני הקדושים ׃
2 הלא ידעתם כי־הקדושים ישפטו את־
העולם ואם בכם ישפט העולם הלא
ישוו לכם משפטים קטנים הזה ׃
3 הלא ידעתם כי־נשפט את־המלאכים
כמה יותר את־אשר לעולם הזה ׃
4 ואם על־דברי העולם הזה יש לכם
לשפוט או ולות לבני אדם אשר בקהלה
תושיבון במשפט ׃
5 לכלמתכם אומר אני לכם כן הלא
יש־בכם איש חכם גם אחד היוכל
לשפט בין אחיו ׃
6 כי אם אח־על־אחיו מריב הוא וזאת
לפני אינם מאמינים ׃
7 ועתה בכליל מחיבים אתם את־נפשכם
כי־יש־לכם מריבות ביניכם למה לא יותר
עשוקים ולמה לא יותר שכולים אתם ׃
8 כי־אם אתם עושקים ומשכלים וזאת
עושים לאחיכם ׃
9 הלא ידעתם כי־חטאים את־מלכות
אלהים לא יירשו אל־תתעו כי־לא
קדשים ולא עובדי פסילים ולא
מנאפים ולא מתלהמים ולא
מתחסדים ׃

ε.

13. Τοὺς δὲ ἔξω ὁ θεὸς κρινεῖ. καὶ ἐξαρεῖτε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν.

ΚΕΦΑΛ. ϛ.

Τολμᾷ τις ὑμῶν, πρᾶγμα ἔχων πρὸς τὸν ἕτερον, κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἁγίων.

2. Οὐκ οἴδατε, ὅτι οἱ ἅγιοι τὸν κόσμον κρινοῦσι; καὶ εἰ ἐν ὑμῖν κρίνεται ὁ κόσμος, ἀνάξιοί ἐστε κριτηρίων ἐλαχίστων;

3. Οὐκ οἴδατε, ὅτι ἀγγέλους κρινοῦμεν, μήτι γε βιωτικά;

4. Βιωτικὰ μὲν οὖν κριτήρια ἐὰν ἔχητε, τοὺς ἐξουθενημένους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τούτους καθίζετε.

5. Πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω. οὕτως οὐκ ἔστιν ἐν ὑμῖν σοφὸς οὐδὲ εἷς, ὃς δυνήσεται διακρῖναι ἀνὰ μέσον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ;

6. Ἀλλὰ ἀδελφὸς μετὰ ἀδελφοῦ κρίνεται, καὶ τοῦτο ἐπὶ ἀπίστων;

7. Ἤδη μὲν οὖν ὅλως ἥττημα ἐν ὑμῖν ἐστιν, ὅτι κρίματα ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν· διατί οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖσθε; διατί οὐχὶ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε;

8. Ἀλλὰ ὑμεῖς ἀδικεῖτε, καὶ ἀποστερεῖτε, καὶ ταῦτα ἀδελφούς.

9. Ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι ἄδικοι βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι; μὴ πλανᾶσθε· οὔτε πόρνοι, οὔτε εἰδωλολάτραι, οὔτε μοιχοί, οὔτε μαλακοί, οὔτε ἀρσενοκοῖται.

Cap. V.

13. Nam eos qui foris sunt, Deus judicabit. Auferte malum ex vobisijsis.

Cap. VI.

AVdet aliquis vestrum habens negotium adversus alterum, judicari apud iniquos, & non apud sanctos.

2. An nescitis, quoniam sancti† de mundo judicabunt? Et si in vobis judicabitur mundus: indigni estis, qui de minimis judicetis?

3. Nescitis quoniam angelos judicabimus? Quanto magis secularia.

4. Secularia igitur judicia si habueritis: contemptibiles qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad judicandum.

5. Ad verecundiam vestram dico. Si non est inter vos sapiens quisquam, qui possit judicare inter fratrem suum?

6. Sed frater cum fratre judicio contendit: & hoc apud infideles.

7. Iam quidem omnino delictum est in vobis, quòd judicia habetis inter vos. Quare non magis injuriam accipitis? Quare non magis fraudem patimini.

8. Sed vos injuriam facitis, & fraudatis: & hoc fratribus.

9. An nescitis, quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare, Neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores.

Das V. Capitel.

13. Gott aber wirdt die da draussen sind / richten. Thut von euch selbst hinauß/wer da böse ist.

Das VI. Capitel.

WJe darff jemand vnter euch / so er eine Sache hat mit einem andern/ Hadern für den Vnrechten/ vnd nicht für den Heiligen?

2. Wisset ihr nicht/daß die Heiligen die Welt richten werden? So denn nun die Welt soll von euch gerichtet werden/seyd jr denn nicht gut genug/geringer sachen zu richten? †mundũ

3. Wisset jr nicht/daß wir vber die Engel richten werden/ Wie viel mehr vber die zeitlichen Güter?

4. Jhr aber/wenn jhr vber zeitlichen Gütern sachen habt/so nemet jr die/ so bey der Gemeine veracht sind/vnd setzet sie zu Richter.

5. Das muß ich sagen / denn es ist euch eine Schande. Jst so gar kein Weiser vnter euch? oder doch nicht einer/der da köndt richten zwischen Brüder vnd Brüder?

6. Sondern ein Bruder mit dem andern hadert/dazu für den Vngläubigen.

7. Es ist schon ein Fehl vnter euch/daß jhr miteinander rechtet. Warumb lasset jhr euch nicht viel lieber vnrecht thun? Warumb lasset jr euch nicht viel lieber vervortheilen? Mat.5.39 Lu.6.29. Ro.12.19.

8. Sondern jr thut vnrecht/vnd vervortheilet/ vnd solches an den Brüdern. 1.thes.4.6

9. Wisset jr nicht/daß die vngerechten werden das Reich Gottes nicht ererben? Lasset euch nicht verführen/weder die Hurer /noch die Abgöttischen/noch die Ehebrecher/noch die Weichlinge/noch die Knabenschänder.

ו

10 ולא גנבים ולא בוצעי בצע ולא
סובאים ולא מריבים ולא טורפים את־
מלכות אלהים יירשו ׃
11 וכאלה אנשים מכם הייתם כי־אם
נטבלתם כי־אם נקדשתם כי־אם נצדקתם
בשם אדנינו ישוע וברוח אלהינו ׃
12 כל־דברים ישוו לי כי־אם כלם לא
יועילו כל־הדברים ישוו לי כי־אם אחד
מהם לא ישלט בי ׃
13 אכל לגויה וגויה לאכל ואלהים גם
את־גויה גם את־האכל יאבד ואת־גויה
לא לתזנות כי אם לאדנינו ואדנינו
לגויה ׃ 14 ויהוה ההקים את־
אדנינו וגם אתנו יקים בגבורתו ׃
15 הלא ידעתם כי־גויתיכם נתחי המשיח
הנה ואשא את־נתחי המשיח ואעשה
נתחי התזנות חלילה לנו ׃
16 הלא ידעתם כי־הדבק בזונה בשר
אחד עמה הוא כי יהיו אומר שניהם
לבשר אחד ׃
17 והדבק ביהוה רוח אחת עמו הוא ׃
18 נוסו לכם מפני תזנות כל־חטאה
אשר יעשה אותה האדם מחוץ לגויה
היא אך הזנה בעצמות גויתו חטא הוא ׃
19 הלא ידעתם כי־גויתכם היכל רוח
הקדש היא אשר שכנה בכם אשר יש לכם
מאלהים ואתם לא הוים לנפשכם ׃
20 כי־נקניתם במחיר יקר לכן כבדו
את־יהוה בגויתכם וברוחכם אשר היו
לאלהים ׃

ϛ'.

10 Οὔτε κλέπται, οὔτε πλεονέκται, οὔτε μέθυσοι, οὐ λοίδοροι, οὐχ ἅρπαγες, βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι.

11. Καὶ ταῦτά τινες ἦτε· ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλὰ ἡγιάσθητε, ἀλλ' ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ θεοῦ ἡμῶν.

12. Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει· πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπό τινος.

13. Τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν, ὁ δὲ θεὸς καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει. τὸ δὲ σῶμα οὐ τῇ πορνείᾳ, ἀλλὰ τῷ κυρίῳ, καὶ ὁ κύριος τῷ σώματι.

14. Ὁ δὲ θεὸς καὶ τὸν κύριον ἤγειρε, καὶ ἡμᾶς ἐξεγερεῖ διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.

15. Οὐκ οἴδατε, ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν μέλη χριστοῦ ἐστιν; ἄρας οὖν τὰ μέλη τοῦ χριστοῦ, ποιήσω πόρνης μέλη; μὴ γένοιτο.

16. Ἢ οὐκ οἴδατε, ὅτι ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ ἓν σῶμά ἐστιν; ἔσονται γάρ, φησίν, οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.

17. Ὁ δὲ κολλώμενος τῷ κυρίῳ, ἓν πνεῦμά ἐστι.

18. Φεύγετε τὴν πορνείαν. πᾶν ἁμάρτημα ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος, ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστιν· ὁ δὲ πορνεύων, εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει.

19. Ἢ οὐκ οἴδατε, ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν, ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου πνεύματός ἐστιν, οὗ ἔχετε ἀπὸ θεοῦ, καὶ οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν.

20. Ἠγοράσθητε γὰρ τιμῆς· δοξάσατε δὴ τὸν θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν, καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν, ἅτινά ἐστι τοῦ θεοῦ.

Cap. VI.

10. Neque fures, neque avari, neque ebrioſi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei poßidebunt.

11. Et hæc quidam fuiſtis: ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis, ſed juſtificati eſtis, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, & in ſpiritu Dei noſtri.

12. Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt. Omnia mihi licent: ſed ego ſub nullius redigar poteſtate.

13. Eſca ventri, & venter eſcis, Deus autem & hunc & hanc deſtruet, corpus autem non fornicationi, ſed Domino, & Dominus corpori.

14. Deus verò & Dominum ſuſcitavit, & nos ſuſcitabit per virtutem ſuam.

15. Neſcitis, quoniam corpora veſtra membra ſunt Chriſti? Tollens ergo membra Chriſti, faciam membra meretricis? Abſit.

16. An neſcitis, quoniam qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur? Erunt enim (inquit) duo in carne una.

17. Qui autem adhæret Domino, unus ſpiritus eſt.

18. Fugite fornicationem. Omne peccatum quodcunque fecerit homo, extra corpus eſt: qui autẽ fornicatur, in corpus ſuum peccat.

19. An neſcitis, quoniam membra veſtra, templum ſunt Spiritus ſancti, qui in vobis eſt, quem habetis à Deo, & non eſtis veſtri?

20. Empti enim eſtis pretio magno Glorificate (& portate) Deum in corpore veſtro. (Et in ſpiritu veſtro, quæ Dei ſunt.)

Das VI. Capitel.

10. Noch die Diebe/noch die Geitzigen/noch die Trunckenbold/noch die Läſterer/noch die Räuber/werden das Reich Gottes ererben.

11. Vnd ſolche ſind ewer etliche geweſen/aber jr ſeyd abgewaſchen/jhr ſeyd geheiliget/jhr ſeyd gerecht worden/durch den Namen des HERRN JEſu/vnd durch den Geiſt vnſers Gottes. Tit.3.5.

12. Jch habe es alles macht / es frommet aber nicht alles. Jch habe es alles macht/es ſoll mich aber nichts gefangen nehmen. Inf.10.23 Eccle 37.31.

13. Die Speiſe dem Bauche/vnnd der Bauch der Speiſe / Aber Gott wirdt dieſen vnnd jene hinrichten. Der Leib aber nicht der Hurerey/ ſondern dem HERRN/vnd der HERR dem Leibe.

14. Gott aber hat den HERRN aufferwecket/ vnnd wirdt vns auch aufferwecken durch ſeine Krafft. Rom.6.5.

15. Wiſſet jr nicht/daß ewre Leibe Chriſti Glieder ſind? Solt ich nun die Glieder Chriſti nehmen/vnd Huren Glieder drauß machen? Daß ſey ferrne.

16. Oder wiſſet jr nicht/daß / wer an der Huren hanget/der iſt ein Leib mit jhr / denn ſie werden (ſpricht er) zwey in einem Fleiſche ſeyn. Gẽ.2.24. Mat.19.5 Mar.10.8 Eph.5.31.

17. Wer aber dem HERRN anhanget / der iſt ein Geiſt mit jhm.

18. Fliehet die Hurerey. Alle Sünde / die der Menſch thut/ſind auſſer ſeinem Leibe. Wer aber huret/der ſündiget an ſeinem eigen Leibe.

19. Oder wiſſet jr nicht/daß ewer Leib ein Tempel des heiligen Geiſtes iſt/der in euch iſt, welchen jr habt von Gott/vnd ſeyd nicht ewer ſelbſt? Sup 3.17. 2. Cor. 6. 17.

20. Denn jr ſeyd thewer erkaufft. Darumb ſo preiſet GOtt an ewrem Leibe / vnd in ewrem Geiſt/welche ſindt Gottes. Inf.7.23. 1 Pet.1.18

ז

ו על־הדברים אשר כתבתם אלי
כי טוב לאדם לא להגע את־
האשה ׃
2 ובעבור התזנות איש איש ידבק באשתו
ואשה אשה תדבק באישה ׃
3 איש לאשתו ענתה לא יגרע וכמו
כן האשה לאישה ׃
4 לאשה לא יש לה שלטון על־גויתה
כי־אם לאישה וככה לאיש לא יש לו
שלטון על־בשרו כי־אם לאשתו ׃
5 אל־תגרעו ביניכם אם לא תאותו
לכם לעת לענות נפשכם בצום ותפלה
ועוד תשובו ליחד יחד פן ינסה אתכם
השטן בעבור תאותכם ׃
6 וזאת אומר אני כרשיוני ובחמלת
נפשי ולא כמצוה ׃
7 כי־חפצתי להיות כל־האנשים כמוני
אך לכל איש יש־לו מתנו במדתו
מאלהים לאחד כה ולאחר כה ׃
8 ואומר אני לאשר בגפו ובגפה
ולאלמנות כי טוב להם אם יהיו כמוני ׃
9 ואם לא יתאפקו יקחו להם נשים כי
טוב לקחת אשה מהתאות תאוה ׃
10 ואשר לקחו נשים מגיד לא אני כי־
אם יהוה פן־תפרד אשה מאישה ׃
11 ואם תפרד תהי־בגפה או־לאישה
תתערב ואיש לא יעזב את־אשתו ׃
12 ולאחרים אני אומר ואינני אדני אם
לאח־אחד יש לו אשה אשר לא מאמנת
והיא חפצה לשכן עמו אל־יעזבנה ׃

ΚΕΦΑΛ. ζ.

Περὶ δὲ ὧν ἐγράψατέ μοι, καλὸν
ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἅ-
πτεσθαι.
2. Διὰ δὲ τὰς πορνείας, ἕκαστος τὴν
ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω, καὶ ἑκάστη τὸν
ἴδιον ἄνδρα ἐχέτω.
3. Τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφειλο-
μένην εὔνοιαν ἀποδιδότω, ὁμοίως δὲ
καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρί.
4. Ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ
ἐξουσιάζει, ἀλλ' ὁ ἀνήρ· ὁμοίως δὲ καὶ
ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιά-
ζει, ἀλλ' ἡ γυνή.
5 Μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μή τι
ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρόν, ἵνα σχο-
λάζητε τῇ νηστείᾳ καὶ τῇ προσευχῇ· καὶ
πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέρχησθε, ἵνα
μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ σατανᾶς διὰ τὴν
ἀκρασίαν ὑμῶν.
6. Τοῦτο δὲ λέγω κατὰ συγγνώμην,
οὐ κατ' ἐπιταγήν.
7. Θέλω γὰρ πάντας ἀνθρώπους εἶ-
ναι ὡς καὶ ἐμαυτόν· ἀλλ' ἕκαστος ἴδιον
χάρισμα ἔχει ἐκ θεοῦ, ὃς μὲν οὕτως,
ὃς δὲ οὕτως.
8. Λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις, καὶ ταῖς χή-
ραις, καλὸν αὐτοῖς ἐστιν ἐὰν μείνωσιν
ὡς κἀγώ.
9. Εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμη-
σάτωσαν. κρεῖσσον γάρ ἐστι γαμῆσαι ἢ
πυροῦσθαι.
10. Τοῖς δὲ γεγαμηκόσι παραγγέλ-
λω οὐκ ἐγώ, ἀλλ' ὁ κύριος, γυναῖ-
κα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χωρισθῆναι.
11. Ἐὰν δὲ καὶ χωρισθῇ, μενέτω ἄ-
γαμος, ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλαγήτω· καὶ
ἄνδρα γυναῖκα μὴ ἀφιέναι.
12. Τοῖς δὲ λοιποῖς ἐγὼ λέγω, οὐχ ὁ
κύριος, εἴ τις ἀδελφὸς γυναῖκα ἔχει
ἄπιστον, καὶ αὐτὴ συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ'
αὐτοῦ, μὴ ἀφιέτω αὐτήν.

CAP. VII.

De quibus autem scripsistis mihi: Bonum est homini mulierem non tangere.

2. Propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat, & unaquæque suum virum habeat.

3. Uxori vir debitum reddat: similiter autem & uxor viro.

4. Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir: Similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier.

5. Nolite fraudare invicem, nisi fortè ex consensu ad tempus, ut vacetis jejunio orationi, & iterum revertimini in idipsum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam vestram.

6. Hoc autem dico secundùm indulgentiam, & non secundùm imperium.

7. Volo autem omnes homines esse, sicut meipsum: sed unusquisque proprium donum habet ex Deo, alius quidem sic, alius verò sic.

8. Dico autem non nuptis & viduis: bonum est illis si sic permaneant sicut & ego.

9. Quod si non se continent, nubant. Melius est enim nubere, quàm uri.

10. Iis autem qui matrimonio juncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere.

11. Quòd si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat.

12. Nam cæteris ego dico, non Dominus. Si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam.

Das VII. Capitel.

Von dem jhr mir aber geschrieben habt/ antworte ich: Es ist dem Menschen gut/ daß er kein Weib berühre.

2. Aber vmb der Hurerey willen/habe ein jeglicher sein eigen Weib/vnd ein jegliche habe jhren eigen Mann.

3. Der Mann leiste dem Weibe die schuldige Freundschafft / desselbigen gleichen das Weib dem Manne. 1.Pet. 3,7

4. Das Weib ist jres Leibs nicht mechtig/sondern der Mann. Desselbigen gleichen der Mann ist seines Leibs nicht mächtig/sondern das Weib.

5. Entziehe sich nicht eins dem andern / es sey denn auß beyder bewilligung/eine Zeitlang/ daß jhr zum fasten vnd beten musse habt / Vnd kompt wiederumb zusammen / auff daß euch der Sathan nicht versuche/vmb ewer Vnkeuschheit willen.

6. Solchs sage ich aber auß vergunst/vnd nicht auß gebot.

7. Ich wolte aber lieber/alle Menschen weren wie ich bin. Aber ein jeglicher hat seine eigene Gabe von Gott/einer sonst/der ander so.

8. Ich sage zwar den Ledigen vnnd Witwen: Es ist jnen gut/wenn sie auch bleiben wie ich.

9. So sie aber sich nicht enthalten / so laß sie freyen/Es ist besser freyen denn brunst leiden.

10. Den Ehelichen aber gebiete/nicht ich / sondern der HERR/daß das Weib sich nicht scheide von dem Mann. Mat 5,32 & 19,9. Mar. 10,9. 10. 11. Lu 16,18.

11. So sie sich aber scheidet / daß sie ohn Ehe bleibe/oder sich mit dem Mann versöhne / vnnd daß der Mann das Weib nicht von sich lasse.

12. Den andern aber/sage ich/nicht der HErr: So ein Bruder ein vnglaubig Weib hat / vnnd dieselbige lesset es jhr gefallen / bey jhm zu wohnen/der scheide sich nicht von jhr.

ז

13 וְהָאִשָּׁה אֲשֶׁר יֶשׁ־לָהּ אִישׁ לֹא מַאֲמִין
וְהוּא חָפֵץ לִשְׁכּוֹן עִמָּהּ לֹא תַעַזְבֶנּוּ׃
14 כִּי נִקְדַּשׁ אִישׁ לֹא מַאֲמִין בְּאִשָּׁה
מַאֲמֶנֶת וְנִקְדְּשָׁה אִשָּׁה לֹא מַאֲמֶנֶת
בְּאִישׁ מַאֲמִין וְאִם לֹא כֵן בְּנֵיכֶם
טְמֵאִים הֵם וְעַתָּה קְדוֹשִׁים הֵמָּה׃
15 וְאִם אִישׁ לֹא מַאֲמִין נִפְרַד יִפָּרֵד
כִּי־אָח אוֹ אָחוֹת בִּדְבָרִים כָּאֵלֶּה לֹא
יַעַבְדוּ עֲבוֹדַת עֲבוֹדָה כִּי בְשָׁלוֹם קָרָא
אֶתְכֶם אֱלֹהִים׃
16 וּמַה־תֵּדְעִי הָאִשָּׁה אִם לֹא אַתְּ
תּוֹשִׁיעִי אֶת־אִישֵׁךְ אוֹ־מַה תֵּדַע הָאִישׁ
אִם לֹא תוֹשִׁיעַ אֶת־אִשְׁתְּךָ׃
17 כִּי אִם אִישׁ אִישׁ כְּמִדַּת אֱלֹהִים וְאִישׁ
אִישׁ אֵיכֹה קְרָאוֹ יְהוָה כֵּן־יֵהָלֵךְ וְכֵן בְּכָל־
קְהִלּוֹת מַפְקִיד אָנֹכִי׃
18 אִם נִמּוֹל נִקְרָא אִישׁ אַל־יִסָּחֵב
וְהַנִּקְרָא בְּעָרְלָה לֹא יִמּוֹל׃
19 הַמּוּלָה לֹא יֶשׁ־מְאוּמָה וְהָעָרְלָה אֵינֶנָּה
מְאוּמָה כִּי אִם נִצְרַת מִצְוֹת אֱלֹהִים׃
20 אִישׁ אִישׁ בִּפְקֻדָּתוֹ כַּאֲשֶׁר נִקְרָא בָהּ
יַעֲמֹד׃ 21 עֶבֶד נִקְרֵאתָ אַל־תִּיגַע
אַךְ אִם תּוּכַל לְחָפְשִׁי יוֹתֵר תְּבַקֵּשׁ׃
22 כִּי אֲשֶׁר בִּיהוָה נִקְרָא עֶבֶד חָפְשִׁי
יְהוָה הוּא וּכְמוֹ כֵן אֲשֶׁר חָפְשִׁי נִקְרָא עֶבֶד
הַמָּשִׁיחַ הוּא׃ 23 בִּמְחִיר יָקָר נִקְנֵיתֶם
אַל תִּהְיוּ עַבְדֵי הָאֲנָשִׁים׃
24 אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר בָּהּ נִקְרָא אַחַי בּוֹ אֶת
יַעֲמֹד לִפְנֵי אֱלֹהִים׃ 25 וְעַל־הַבְּתוּלוֹת
מִצְוַת יְהוָה אֵינֶנָּה לִי אַךְ אִיעָצָה לָכֶם
כְּמוֹ הוּחַנְתִּי מֵיְהוָה לִהְיוֹת נֶאֱמָן׃

ζ.

13. Καὶ γυνὴ ἥτις ἔχει ἄνδρα ἄπι-
στον, καὶ αὐτὸς συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ᾽
αὐτῆς, μὴ ἀφιέτω αὐτόν.
14. Ἡγίασται γὰρ ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος
ἐν τῇ γυναικί, καὶ ἡγίασται ἡ γυνὴ ἡ
ἄπιστος ἐν τῷ ἀνδρί. ἐπεὶ ἄρα τὰ τέκνα
ὑμῶν ἀκάθαρτά ἐστι· νῦν δὲ ἅγιά ἐστιν.
15. Εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωρι-
ζέσθω. οὐ δεδούλωται ὁ ἀδελφὸς ἢ ἡ ἀ-
δελφὴ ἐν τοῖς τοιούτοις. ἐν δὲ εἰρήνῃ κέ-
κληκεν ἡμᾶς ὁ θεός.
16. Τί γὰρ οἶδας γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα
σώσεις; ἢ τί οἶδας ἄνερ εἰ τὴν γυναῖ-
κα σώσεις;
17. Εἰ μὴ ἑκάστῳ ὡς ἐμέρισεν ὁ θεός,
ἕκαστον ὡς κέκληκεν ὁ κύριος, οὕτω
περιπατείτω. καὶ οὕτως ἐν ταῖς ἐκκλη-
σίαις πάσαις διατάσσομαι.
18. Περιτετμημένος τις ἐκλήθη; μὴ
ἐπισπάσθω; ἐν ἀκροβυστίᾳ τις ἐκλή-
θη; μὴ περιτεμνέσθω.
19. Ἡ περιτομὴ οὐδέν ἐστι, καὶ ἡ ἀκρο-
βυστία οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ τήρησις ἐντο-
λῶν θεοῦ.
20. Ἕκαστος ἐν τῇ κλήσει ᾗ ἐκλή-
θη, ἐν ταύτῃ μενέτω.
21. Δοῦλος ἐκλήθης; μή σοι με-
λέτω· ἀλλ᾽ εἰ καὶ δύνασαι ἐλεύθερος
γενέσθαι, μᾶλλον χρῆσαι.
22. Ὁ γὰρ ἐν κυρίῳ κληθεὶς δοῦ-
λος, ἀπελεύθερος κυρίου ἐστίν· ὁμοί-
ως καὶ ὁ ἐλεύθερος κληθεὶς, δοῦλός
ἐστι χριστοῦ.
23. Τιμῆς ἠγοράσθητε, μὴ γίνεσθε
δοῦλοι ἀνθρώπων.
24. Ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἀδελφοί,
ἐν τούτῳ μενέτω παρὰ θεῷ.
25. Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν
κυρίου οὐκ ἔχω· γνώμην δὲ δίδωμι ὡς
ἠλεημένος ὑπὸ κυρίου πιστὸς εἶναι.

Cap. VII.

13. Et si qua mulier habet virum
infidelem, & hic consentit habita-
re cum illa, non dimittat virum.
14. Sanctificatus est enim vir in-
fidelis per mulierem fidelem: &
sanctificata est mulier infidelis per
virum fidelem, alioquin filii vestri
immundi essent, nunc autem san-
cti sunt.
15. Quòd si infidelis discedit dis-
cedat, non enim servituti subje-
ctus est frater aut soror in hujus-
modi, in pace autem vocavit nos
Deus.
16. Vnde enim scis mulier, si vi-
rum salvum facies? aut unde scis
vir, si mulierem salvam facies?
17. Nisi unicuique sicut divisit
Dominus, unumquemque sicut
vocavit Deus, ita ambulet, & sic
in omnibus ecclesiis doceo.
18. Circuncisus aliquis vocatus
est? non adducat præputium. In
præputio aliquis vocatus est? non
circuncidatur.
19. Circuncisio nihil est, & præ-
putium nihil est, sed observatio
mandatorum Dei.
20. Vnusquisque in qua vocatio-
ne vocatus est, in ea permaneat.
21. Servus vocatus es? non sit tibi
curæ: sed & si potes fieri liber, ma-
gis utere.
22. Qui enim in Domino voca-
tus est servus, libertus est Domini:
similiter qui liber vocatus est, ser-
vus est Christi.
23. Pretio empti estis, nolite fieri
servi hominum.
24. Vnusquisque in quo vocatus
est, frater, in hoc permaneat apud
Deum.
25. De virginibus autem præce-
ptum Domini non habeo: consi-
lium autem do, tanquam miseri-
cordiam consecutus à Domino, ut
sim fidelis.

Das VII. Capitel.

13. Vnd so ein Weib einen vnglaubigen Mann
hat/vnd er lesset es jm gefallen/bey jr zu wohnen/
die scheide sich nicht von jhm.
14. Denn der vnglaubige Mann ist geheiliget
durchs Weib / Vnnd das Vnglaubige Weib
wirdt geheiliget durch den Mann / sonst weren
ewre Kinder vnrein/nun aber sind sie heilig.
15. So aber der Vnglaubige sich scheidet / so
laß in sich scheiden / es ist der Bruder oder die
Schwester nicht gefangen in solchen fällen/Im
friede aber hat vns Gott beruffen.
16. Was weissest du aber/du Weib /ob du den
Mann werdest selig machen? Oder du Mann/
was weissest du / ob du das Weib werdest selig
machen?
17. Doch wie einem jeglichen GOtt hat auß-
getheilet. Ein jeglicher/ wie jhn der HERR be-
ruffen hat/also wandele er/vnd also schaffe ichs
in allen Gemeinen.
18. Ist jemand beschnitten beruffen/ der zeuge
keine Vorhat. Ist jemand beruffen in der Vor-
haut/der lasse sich nicht beschneiden.
19. Die Beschneidung ist nichts/vnd die Vor-
haut ist nichts/sondern Gottes Gebot halten.
20. Ein jeglicher bleibe in dem Beruff/ darin- Eph. 4,1.
nen er beruffen ist.
21. Bist du ein Knecht beruffen/sorge dir nicht.
Doch kanst du frey werden/so brauche dich des
viel lieber.
22. Denn wer ein Knecht beruffen ist in dem
HERREN / der ist ein Gefreyeter des HER-
REN. Desselbigen gleichen/ wer ein Freyer be-
ruffen ist/der ist ein Knecht Christi.
23. Ihr seyd thewer erkaufft / werdet nicht der
Menschen Knechte.
24. Ein jeglicher lieben Brüder / warinnen er Sap. 6,20
beruffen ist/darinnen bleibe er bey Gott. 1. Pet. 1,18
25. Von den Jungfrawen aber/habe ich kein
Gebot deß HERRN/Ich sage aber meine mei-
nung/als ich Barmhertzigkeit erlanget habe von
dem HERREN/ trew zu seyn.

ו

26 ומחשב אני להיות טוב בעבור עתות
צרה ומצוקה כי־טוב לאדם להיות ככה ׃
27 אם בעל־אשה את אל תבקש כריתות
אם־בגפך את אל־תבקש אשה ׃
28 ואם תקח אשה לא חטאת ואם־בתולה
תקח איש לא חטאה אך צרת הבשר תהיה
להם אשר כאלה ואני אחוס עליכם ׃
29 וזאת אמרתי אחי כי העת נקצרה
הנשאר למען־אשר היו להם נשים תהיו
כמו לא היו להם ׃
30 והבוכים כמו אינם בוכים והשמחים
כמו לא שמחים והקונים כמו לא
אוחזים ׃
31 ואשר יועילו מעולם הזה כמו לא
יועילון כי יעבר קצב העולם הזה ׃
32 וחפץ אני להיותכם בלי דאגה אשר
בגפו הוא דאג לאשר היו ליהוה איך
ישר בעיני יהוה ׃
33 ואשר לקח אשה דואג לאשר לעולם
איככה ייטב בעיני אשתו ׃
34 מחלקת היא בין האשה ובין הבתולה
אשר בגפה היא דאגה לאשר ליהוה להיותה
קדושה גם בגויה גם ברוח ואשר לקחה
את־האיש היא דאגה לאשר לעולם איככה
תשוה לאישה ׃
35 וזאת אומר אני להועיל לנפשכם לא
לתת לכם פח ולהושיק כי־אם לאשר
נאוה ושוה ליהוה בבלי ענין ׃
36 ואם איש חשב על־בתולתו כי לא נאוה
לעברה את־עתה וככה צריך להיות את־
חפצו יעשה לא יחטא תהי לאיש ׃

† εὐπάρεδρον

Α. ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ.

ζ.

26. Νομίζω οὖν τοῦτο καλὸν ὑπάρχειν διὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἀνάγκην, ὅτι καλὸν ἀνθρώπῳ τὸ οὕτως εἶναι.

27. Δέδεσαι γυναικί; μὴ ζήτει λύσιν, λέλυσαι ἀπὸ γυναικός; μὴ ζήτει γυναῖκα.

28. Ἐὰν δὲ καὶ γήμῃς, οὐχ ἥμαρτες· καὶ ἐὰν γήμῃ ἡ παρθένος, οὐχ ἥμαρτε. θλίψιν δὲ τῇ σαρκὶ ἕξουσιν οἱ τοιοῦτοι ἐγὼ δὲ ὑμῶν φείδομαι.

29. Τοῦτο δέ φημι, ἀδελφοί, ὁ καιρὸς συνεσταλμένος τὸ λοιπόν ἐστιν, ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας, ὡς μὴ ἔχοντες ὦσι.

30. Καὶ οἱ κλαίοντες, ὡς μὴ κλαίοντες· καὶ οἱ χαίροντες, ὡς μὴ χαίροντες. καὶ οἱ ἀγοράζοντες, ὡς μὴ κατέχοντες.

31. Καὶ οἱ χρώμενοι τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὡς μὴ καταχρώμενοι. παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου.

32. Θέλω δὲ ὑμᾶς ἀμερίμνους εἶναι. ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, πῶς ἀρέσει τῷ κυρίῳ.

33. Ὁ δὲ γαμήσας μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῇ γυναικί.

34. Μεμέρισται ἡ γυνὴ καὶ ἡ παρθένος. ἡ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, ἵνα ᾖ ἁγία καὶ σώματι καὶ πνεύματι· ἡ δὲ γαμήσασα μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῷ ἀνδρί.

35. Τοῦτο δὲ πρὸς τὸ ὑμῶν αὐτῶν συμφέρον λέγω, οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλω, ἀλλὰ πρὸς τὸ εὔσχημον καὶ †(εὐπρόσεδρον) τῷ κυρίῳ ἀπερισπάστως.

36. Εἰ δέ τις ἀσχημονεῖν ἐπὶ τὴν παρθένον αὐτοῦ νομίζει, ἐὰν ᾖ ὑπέρακμος, καὶ οὕτως ὀφείλει γίνεσθαι, ὃ θέλει ποιείτω, οὐχ ἁμαρτάνει· γαμείτωσαν.

Cap. VII.

26. Existimo ergo hoc bonum
esse propter instantem necessita
tem, quoniam bonum est homini
sic esse
27. Alligatus es uxori? Noli quæ-
rere solutionem. Solutus es ab uxo-
re? noli quærere uxorem.
28. Si autem acceperis uxorem:
non peccasti. Et si nupserit virgo,
non peccavit: tribulationem ta-
men carnis habebunt hujusmodi.
Ego autem vobis parco.
29. Hoc itaque dico, fratres, tem-
pus breve est: reliquum est ut qui
habent uxores, tanquam non ha-
bentes sint.
30. Et qui flent, tanquam non
flentes, & qui gaudent, tanquam
non gaudentes: & qui emunt, tan-
quam non possidentes.
31. Et qui utuntur hoc mundo,
tanquam non utantur: præterit e-
nim figura hujus mundi.
32. Volo autem vos sine sollicitu-
dine esse. Qui sine uxore est: sol:ci-
tus est quę Domini sunt, quomodo
placeat Deo.
33 Qui autem cum uxore est, so-
licitus est quæ sunt mundi, quo-
modo placeat uxori.
34. Divisa sunt hæc duo, & mu-
lier, & virgo: innupta cogitat quę
Domini sunt, ut sit sancta & cor-
pore, & spiritu. Quæ autem nupta
est, cogitat quæ sunt mundi, quo-
modo placeat viro.
35. Porro hoc ad utilitatem ve-
stram dico, non ut laqueum vobis
injiciam, sed ad id quod honestum
est, & quod facultatem præbeat si-
ne impedimento Dominum obser-
vandi.
36. Si quis autem turpem se vi-
deri existimat super virgine sua,
quòd sit superadulta, & ita oportet
fieri: quod vult faciat, non peccat,
si nubat.

Das VII. Capitel.

26. So meine ich nun/solches sey gut umb der
gegenwertigen noth willen / daß es dem Men-
schen gut sey also zu seyn.
27. Bist du an ein Weib gebunden / so suche
nicht looß zu werden. Bist du aber looß vom
Weibe/so suche kein Weib.
28. So du aber freyest/sündigest du nicht/vnd
so eine Jungfraw freyet/sündiget sie nicht. Doch
werden solche leibliche trübsal haben / Ich ver-
schonet aber ewer gerne.
29. Das sage ich aber/lieben Brüder / die Zeit
ist kurtz. Weiter ist das die meinung/die da Wei-
ber haben/daß sie seyen/als hetten sie keine.
30. Vnd die da weinen/als weineten sie nicht/
vnnd die sich frewen / als freweten sie sich nicht/
vnd die da kauffen/als besessen sie es nicht.
31. Vnd die dieser Welt brauchen/daß sie der-
selbigen nicht mißbrauchen/denn das Wesen in
dieser Welt vergehet.
32. Ich wolte aber / daß ihr ohn sorge weret.
Wer ledig ist/der sorget was den HERREN
angehöret/wie er dem HERREN gefalle.
33. Wer aber freyet/der sorget was der Welt
angehöret/wie er dem Weibe gefalle.
34. Es ist ein vnterscheid zwischen einem Wei-
be vnd einer Jungfrawen. Welche nicht freyet/
die sorget was dem HERREN angehöret/daß
sie heilig sey/beide am Leibe vnd auch am Geist.
Die aber freyet/die sorget was die Welt angehö-
ret/wie sie dem Mann gefalle.
35. Solches aber sage ich zu ewrem besten/nicht
daß ich euch einen Strick an den Halß werffe/
Sondern dazu/daß es fein ist/vnd ihr stets vnd
vnverhindert dem HERRN dienen könnet.
36. So aber jemand sich lesset düncken / es
wölle sich nicht schicken mit seiner Jungfrawen/
weil sie eben wol Mannbar ist/vnd es will nicht
anders seyn/So thu er was er will / er sündiget
nicht/er lasse sie freyen.

ז

37 ואיש אשר זמם להקים בלבו וזאת
עשה בבלי צרכו ויש לו שלטון על־
עצת נפשו והתאמץ בלבבו לנצר את־
בתולתו מיטיב לעשות׃
38 וגם אשר לקח אשה מיטיב לעשות
ואשר בגפו היא על־יתר מיטיב׃
39 האשה אסורה לתורה בכל עת חיי
אישה ואם ישן אישה חפשית היא לאשר
חפצה תנתן לאשה אך לבד באדונינו׃
40 ועל־יתר אשרי האשה אם ככה
תעודד כגזרתי ומתחשב גם אני כי־יש
לי רוח אלהים׃

ϛ´.

37. Ὃς δὲ ἕστηκεν ἑδραῖος ἐν τῇ καρδίᾳ, μὴ ἔχων ἀνάγκην, ἐξουσίαν δὲ ἔχει περὶ τοῦ ἰδίου θελήματος, καὶ τοῦτο κέκρικεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, τοῦ τηρεῖν τὴν ἑαυτοῦ παρθένον, καλῶς ποιεῖ.

38. Ὥστε καὶ ὁ ἐκγαμίζων, καλῶς ποιεῖ, ὁ δὲ μὴ ἐκγαμίζων, κρεῖσσον ποιεῖ.

39. Γυνὴ δέδεται νόμῳ ἐφ᾽ ὅσον χρόνον ζῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς· ἐὰν δὲ κοιμηθῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ἐλευθέρα ἐστίν, ᾧ θέλει γαμηθῆναι, μόνον ἐν κυρίῳ.

40. Μακαριωτέρα δέ ἐστιν, ἐὰν οὕτω μείνῃ, κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην. δοκῶ δὲ κἀγὼ πνεῦμα θεοῦ ἔχειν.

ח

ועל־זבחי אלילים ידענו כי־
לכלנו יש דעה והדעה מפיחה
והאהבה בונה׃
2 ואם נראה לאיש לדעתו מאומה
עודנו אחד לא ידע כהגן לדעת׃
3 ואם איש אוהב את־האלהים הוא
נודע ממנו׃
4 ומאכל זבחי האלילים ידענו כי־אליל
לא אחד בעולם וכי אלה לא אחר כי
אם אחד הוא׃
5 ואף כי־הוים הנאמרים אלהים או־
בשמים או־בארץ כמו היו אלהים
רבים ואדונים רבים׃
6 אך לנו אחד אלהים האב אשר ממנו
כלם ואנחנו אליו ואחד אדונינו ישוע
המשיח אשר בידו כלם ואנחנו בידו׃

ΚΕΦΑΛ. η´.

Περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων, οἴδαμεν ὅτι πάντες γνῶσιν ἔχομεν. ἡ γνῶσις φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ.

2. Εἰ δέ τις δοκεῖ εἰδέναι τι, οὐδέπω οὐδὲν ἔγνωκε καθὼς δεῖ γνῶναι.

3. Εἰ δέ τις ἀγαπᾷ τὸν θεόν, οὗτος ἔγνωσται ὑπ᾽ αὐτοῦ.

4. Περὶ τῆς βρώσεως οὖν τῶν εἰδωλοθύτων, οἴδαμεν ὅτι οὐδὲν εἴδωλον ἐν κόσμῳ, καὶ ὅτι οὐδεὶς θεὸς ἕτερος εἰ μὴ εἷς.

5. Καὶ γὰρ εἴπερ εἰσὶ λεγόμενοι θεοί, εἴτε ἐν οὐρανῷ, εἴτε ἐπὶ τῆς γῆς· ὥσπερ εἰσὶ θεοὶ πολλοί, καὶ κύριοι πολλοί.

6. Ἀλλ᾽ ἡμῖν εἷς θεὸς ὁ πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν· καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστός, δι᾽ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς δι᾽ αὐτοῦ.

Cap. VII.

37. Nam qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis, & hoc judicavit in corde suo, servare virginem suam: benefacit.
38. Igitur & qui matrimonio jungit virginem suam, bene facit: & qui non jungit, melius facit.
39. Mulier alligata est legi, quanto tempore vir ejus vivit: quòd si dormierit vir ejus, liberata est: cui vult nubat: tantùm in Domino.

40. Beatior autem erit, si sic permanserit, secundùm meum consilium: Puto autem quòd, & ego spiritum Dei habeam.

Cap. VIII.

De iis autem quæ idólis sacrificantur scimus, quia omnes scientiam habemus: Scientia inflat, charitas verò ædificat.

2. Si quis autem se existimat scire aliquid, nondum cognovit quemadmodum oporteat eum scire.
3. Si quis autem diligit Deum, hic cognitus est ab eo.

4. De escis autem quæ idólis immolantur, scimus, quia nihil est idólum in mundo, & quòd nullus est Deus, nisi unus.
5. Nam etsi sunt qui dicantur dii, sive in cælo, sive in terra, siquidem sunt dii multi, & domini multi.

6. Nobis tamen unus Deus, Pater, ex quo omnia, & nos in illum: & unus Dominus, Iesus Christus, per quem omnia, & nos per ipsum.

Das VII. Capitel.

37. Wenn einer aber im vest fürnimmet/ weil er vngezwungen ist/vnd seinen freyen willen hat/ vnd beschleust solches in seinem Hertzen / seine Jungfraw also bleiben zu lassen/der thut wol.

38. Endlich/welcher verheyrathet/der thut wol/ Welcher aber nicht verheyrathet/der thut besser.

39. Ein Weib ist gebunden an das Gesetz / so lange jr Mann lebet / So aber jhr Mann entschläfft/ist sie frey sich zuverheyrathen /welchem sie will/allein daß es in dem HERRN geschehe. Rom. 7,2

40. Seliger ist sie aber/wo sie also bleibet/nach meiner Meinung. Jch halte aber/ ich habe auch den Geist Gottes. 1.Thes.4. 8.

Das VIII. Capitel.

Von dem Götzenopffer aber wissen wir/ denn wir haben alle das wissen. Das wissen bläset auff/aber die liebe bessert.

2. So aber jemand sich düncken lässet er wisse etwas/der weiß noch nichts/wie er wissen soll.

3. So aber jemand Gott liebet / derselbige ist von jm erkannt.

4. So wissen wir nun von der Speise des Götzenopffers/das ein Götz nichts in der Welt sey/vnd das kein ander Gott sey/ohn der einige.

5. Vnd wie wol es sind/die Götter genennet werden/es sey im Himmel oder auff Erden (sintemal es sind viel Götter vnd viel Herrn.)

6. So haben wir doch nur einen GOtt / den Vater/von welchem alle ding sind vnnd wir in jhm/vnd einen HErren JEsum Christ / durch welchen alle ding sind/vnd wir durch jn. Iob 13,13 Inf. 12,3.

ח

7 כִּי אִם אֵינֶנָּה בְּכֻלָּם הַדֵּעָה וַאֲנָשִׁים
בְּמַדַּע הָאֱלִיל עַד עַתָּ כְזִבְחֵי אֱלִילִים
אֹכְלִים וּמַדָּעָם כִּי נַחְלָה הוּא נִטְמָא׃
8 כִּי הָאֹכֶל אֵינֶנּוּ מַקְרִיב אוֹתָנוּ לֵאלֹהִים
כִּי אִם נֹאכַל לֹא נוֹתִיר וְאִם לֹא נֹאכַל
נֶחְסָר׃ 9 וּרְאוּ פֶּן שִׁלְטוֹנְכֶם הַזֹּאת
מִכְשׁוֹל תִּהְיֶה לַחוֹלִים׃
10 וְאִם אִישׁ יִרְאֶה אוֹתְךָ לַאֲשֶׁר יֶשׁ־
דֵּעָה לְךָ לְשִׁבְתְּךָ בְּבֵית אֱלִילִים הֲלֹא
מַדָּעוֹ אֲשֶׁר חוֹלֶה הוּא יִבָּנֶה לֶאֱכֹל
מִזִּבְחֵי אֱלִילִים׃
11 וְיֹאבַד אָחִיךָ הַחוֹלֶה בְּדַעְתְּךָ אֲשֶׁר
עָלָיו מֵת הַמָּשִׁיחַ׃
12 וְכֵן אִם חֹטְאִים אַתֶּם בַּאֲחֵיכֶם וּמַכִּים
אֶת־מַדַּע הַחוֹלִים בַּמָּשִׁיחַ תֶּחֶטָאוּן׃
13 לָכֵן אִם הָאֹכֶל מַכְשִׁיל אֶת־אָחִי אֵינֶנִּי
אֹכֵל בָּשָׂר לְעוֹלָם פֶּן אַכְשִׁיל אֶת־אָחִי׃

ט

הֲלֹא שָׁלִיחַ אֲנִי הֲלֹא חָפְשִׁי הֲלֹא
אֶת־יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲדֹנֵינוּ רָאִיתִי
הֲלֹא מַעֲשַׂי אַתֶּם הַיִּים בַּיהוָה׃
2 וְאִם לַאֲחֵרִים אֵינֶנִּי שָׁלִיחַ אַךְ לָכֶם
הִנֵּה אֲנִי חֹתָם מִשְׁלַחְתִּי אַתֶּם הַיִּים
בַּיהוָה׃
3 וּמַעֲנָה אֲשֶׁר אָשִׁיב לַמְרִיבַי זֶה הוּא׃
4 הֲלֹא יֵשׁ לָנוּ שִׁלְטוֹן לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת׃
5 הֲלֹא יֵשׁ לָנוּ שִׁלְטוֹן לְהוֹלִיךְ עִמָּנוּ אֶת־
אָחוֹת לְאִשָּׁה כְּמוֹ גַּם הַתַּלְמִידִים
הָאֲחֵרִים וַאֲחֵי אֲדוֹנֵינוּ וְכֵיפָה׃

η.

7. Ἀλλ᾽ οὐκ ἐν πᾶσιν ἡ γνῶσις· τινὲς δὲ τῇ συνειδήσει τοῦ εἰδώλου ἕως ἄρτι ὡς εἰδωλόθυτον ἐσθίουσι, καὶ ἡ συνείδησις αὐτῶν ἀσθενὴς οὖσα μολύνεται.
8. Βρῶμα δὲ ἡμᾶς οὐ παρίστησι τῷ θεῷ. οὔτε γὰρ ἐὰν φάγωμεν, περισσεύομεν· οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν, ὑστερούμεθα.
9. Βλέπετε δὲ μήπως ἡ ἐξουσία ὑμῶν αὕτη πρόσκομμα γένηται τοῖς ἀσθενοῦσι.
10 Ἐὰν γάρ τις ἴδῃ σε τὸν ἔχοντα γνῶσιν, ἐν εἰδωλείῳ κατακείμενον, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἀσθενοῦς ὄντος οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν;
11. Καὶ ἀπολεῖται ὁ ἀσθενῶν ἀδελφὸς ἐπὶ τῇ σῇ γνώσει, δι᾽ ὃν Χριστὸς ἀπέθανεν;
12. Οὕτω δὲ ἁμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφούς, καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν ἀσθενοῦσαν, εἰς Χριστὸν ἁμαρτάνετε.
13. Διόπερ εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω.

ΚΕΦΑΛ. θ.

Οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος; οὐκ εἰμὶ ἐλεύθερος; οὐχὶ Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν κύριον ἡμῶν ἑώρακα; οὐ τὸ ἔργον μου ὑμεῖς ἐστε ἐν κυρίῳ;
2. Εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος, ἀλλά γε ὑμῖν εἰμι· ἡ γὰρ σφραγὶς τῆς ἐμῆς ἀποστολῆς ὑμεῖς ἐστε ἐν κυρίῳ.
3. Ἡ ἐμὴ ἀπολογία τοῖς ἐμὲ ἀνακρίνουσιν, αὕτη ἐστί.
4. Μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν φαγεῖν καὶ πιεῖν;
5. Μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι, καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ κυρίου, καὶ Κηφᾶς;

Cap. VIII.

7. Sed non in omnibus est scien-
tia. Quidam autem conscientia us-
que nunc idoli, quasi idolothytum
manducant: & conscientia ipsorum
cùm sit infirma, polluitur.
8. Esca autem nos non commen-
dat Deo. Neque enim si manduca-
verimus, abundabimus: neque si
non manducaverimus, deficiemus.
9. Videte autem ne fortè hæc li-
centia vestra offendiculum fiat in
firmis
10. Si enim quis viderit eum qui
habet scientiam, in idolio recum-
bentem: nónne conscientia ejus,
cùm sit infirma, ædificabitur, ad
manducandum idolothyta?
11. Et peribit infirmus in tua sci-
entia frater, propter quem Chri-
stus mortuus est?
12. Sic autem peccantes in fratres,
& percutientes conscientiam eo-
rum infirmam: in Christum pec-
catis.
13. Quapropter si esca scandali-
zat fratrem meum, non manduca-
bo carnem in æternum, ne fratrem
meum scandalizem.

Cap. IX.

NON sum Apostolus? Non
sum liber? Nónne Christum
Iesum Dominum nostrum
vidi? Nónne opus meum vos estis
in Domino.
2. Et si aliis non sum Apostolus,
sed tamen vobis sum: nam signacu-
lum Apostolatus mei vos estis in
Domino.
3. Mea defensio apud eos qui me
interrogant, hæc est.
4. Nunquid non habemus pote-
statem manducandi & bibendi?
5. Nunquid non habemus pote-
statem mulierem sororem circum-
ducendi, sicut & cæteri Apostoli &
fratres Domini, & Cephas.

Das VIII. Capitel.

7. Es hat aber nicht jederman das wissen/denn
etliche machen jnen noch ein Gewissen uber den
Götzen/vnd essens für Götzenopffer / damit
wirdt jr Gewissen / dieweil es so schwach ist/be-
fleckt.
8. Aber die Speise fördert vns nicht für Gott.
Essen wir / so werden wir darumb nicht besser
seyn/Essen wir nicht / so werden wir darumb
nichts wenigers seyn.
9. Sehet aber zu/daß diese ewre Freyheit nicht
gerahte zu einem anstoß der Schwachen.
10. Denn so dich (der du das Erkentniß hast)
jemand sehe zu Tische sitzen im Götzen Hause/
würde nicht sein Gewissen/dieweil er schwach
ist/verursacht/das Götzenopffer zu essen?
11. Vnnd wirdt also vber deinem Erkenntniß Ro.14.15
der schwache Bruder vmbkommen/vmb welches
willen doch Christus gestorben ist.
12. Wenn jr aber also Sündiget an den Brü-
dern/vnd schlaget jhr schwaches Gewissen/So
sündiget jr Christo.
13. Darumb/so die Speise meinen Bruder
Ergert/wolte ich nimmermehr Fleisch essen/auff Ro.14.21
daß ich meinen Bruder nicht ergerte.

Das IX. Capitel.

BIn ich nicht ein Apostel? Bin ich nicht
frey? Habe ich nicht vnsern HERRn
JEsum Christum gesehen? Seyd nicht
jhr mein Werck in dem HERRN?
2. Bin ich andern nicht ein Apostel/so bin ich
doch ewer Apostel/Denn das sigel meines Apo-
stelampts seydt jr/in dem HERRN.
3. Wenn man mich fraget/so antworte ich also:
4. Haben wir nicht macht zu essen/vnd zutrin-
cken.
5. Haben wir nicht auch macht/eine Schwe-
ster zum Weibe mit vmbher zu führen / wie die
andern Apostel/vnnd des HERRN Brüder/
vnd Cephas?

ט

6 אך אני לבד וברנבא לא יש לנו שלטון לעשותה :

7 מי נלחם מלחמה בתוצאות עצמו בכל־עת אך מי נטע כרם ומפריו לא אוכל או מי רועה צאן ומחלב הצאן לא אוכל :

8 אם כתוך האדם מדבר אני זאת הלא גם התורה אומרה זאת :

9 כי־בתורת משה נכתב לא תחסם שור בדישו אם לשורים יסכן לאלהים :

10 אך בעבור אותנו בכליל אומר כי בעבור אותנו נכתב כי בשבר ישוה לאכר לחרש חרישו והאדוש ידוש בשברו לקחת את־תבואתו :

11 אם אנחנו זרענו לכם את־אשר לרוח הגדול הוא אם אנחנו את אשר לבשר נקצר :

12 אם אחרים לקחים להם שלטון עליכם כמה יותר שוה לנו אך לא לקחנו לנו את־שלטון הזאת כי אם כלכלנו כל פן ביגיע אחד נוגע בשורת המשיח :

13 הלא תדעו כי אלה אשר ישרתו בהיכל גם מן ההיכל יאכלו ואשר למזבח יכהנו ממזבח חלקתם יקחו :

14 וככה גם אדנינו הפקיד לאשר מבשרים את־הבשורה לחיותם מבשורה :

15 ואני לא אחד לקחתי להועיל לי ולא כתבתי את־האלה אשר יהיה כן בי כי טוב לי למות מהביא איש את־תהלתי :

θ.

6. Ἢ μόνος ἐγὼ καὶ Βαρνάβας οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν τοῦ μὴ ἐργάζεσθαι;

7. Τίς στρατεύεται ἰδίοις ὀψωνίοις ποτέ; τίς φυτεύει ἀμπελῶνα, καὶ ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει; ἢ τίς ποιμαίνει ποίμνην, καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος τῆς ποίμνης οὐκ ἐσθίει;

8. Μὴ κατὰ ἄνθρωπον ταῦτα (λαλῶ;) ἢ οὐχὶ καὶ ὁ νόμος ταῦτα λέγει;

9. Ἐν γὰρ τῷ Μωσέως νόμῳ γέγραπται, οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα. μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ θεῷ;

10. Ἢ δι' ἡμᾶς πάντως λέγει; δι' ἡμᾶς γὰρ ἐγράφη ὅτι ἐπ' ἐλπίδι ὀφείλει ὁ ἀροτριῶν, ἀροτριᾶν, καὶ ὁ ἀλοῶν, τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ μετέχειν, ἐπ' ἐλπίδι.

11. Εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ ἐσπείραμεν, μέγα εἰ ἡμεῖς ὑμῶν τὰ σαρκικὰ θερίσομεν;

12. Εἰ ἄλλοι τῆς ἐξουσίας ὑμῶν μετέχουσι, οὐ μᾶλλον ἡμεῖς; ἀλλ' οὐκ ἐχρησάμεθα τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ πάντα στέγομεν, ἵνα μὴ ἐγκοπήν τινα δῶμεν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ.

13. Οὐκ οἴδατε, ὅτι οἱ τὰ ἱερὰ ἐργαζόμενοι, ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐσθίουσιν; οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντες, τῷ θυσιαστηρίῳ συμμερίζονται;

14. Οὕτω καὶ ὁ κύριος διέταξε τοῖς τὸ εὐαγγέλιον καταγγέλλουσι, ἐκ τοῦ εὐαγγελίου ζῆν.

15. Ἐγὼ δὲ οὐδενὶ ἐχρησάμην τούτων· οὐκ ἔγραψα δὲ ταῦτα, ἵνα οὕτω γένηται ἐν ἐμοί. καλὸν γάρ μοι μᾶλλον ἀποθανεῖν, ἢ τὸ καύχημά μου ἵνα τις κενώσῃ.

Cap. IX.

6. Aut ego solus & Barnabas, non habemus potestatem hoc operandi?

7. Quis militat suis stipendiis unquam? Quis plantat vineam: & de fructu ejus non edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat?

8. Nunquid secundùm hominem hæc dico? An & lex hæc non dicit?

9. Scriptum est enim in lege Moysi: Non alligabis os bovi trituranti. Nunquid de bobus cura est Deo.

10. An propter nos utique dicit? Nam propter nos scripta sunt, quoniam debet in spe qui arat, arare: & qui triturat, in spe fructus percipiendi.

11. Si nos vobis spiritualia seminavimus: magnum est, si nos carnalia vestra metamus?

12. Si alii potestatis vestræ participes sunt: quare non potiùs nos? Sed non usi sumus hac potestate, sed omnia sustinemus, ne quod offendiculum demus Evangelio Christi.

13. Nescitis, quoniam qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt: & qui altari deserviunt, cum altari participant?

14. Ita & Dominus ordinavit iis: qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere.

15. Ego autem nullo horum usus sum. Non autem scripsi hæc, ut ita fiant in me: bonum est enim mihi magis mori, quam ut gloriam meam quis evacuet.

Das IX. Capitel.

6. Oder haben alleine ich vnd Barnabas nicht macht solches zu thun?

7. Welcher reiset jemals auff seinen eigen Sold? Welcher pflantzet einen Weinberg / vnnd isset nicht von seiner Frucht? Oder welcher weidet eine Herde/vnd isset nicht von der Milch der Herden.

8. Rede ich aber solches auff Menschenweise? Saget nicht solchs das Gesetze auch?

9. Denn im Gesetze Mosi stehet geschrieben: Du solt dem Ochsen nicht das Maul verbinden / der da dreschet. Sorget Gott für die Ochsen? Deu 25,4 1. Tim. 5, 18.

10. Oder saget ers nicht aller dinge vmb vnsernt willen? Denn es ist ja vmb vnsernt willen geschrieben. Denn der da pflüegt / soll auff Hoffnung pflügen/vnd der da dreschet/ soll auff Hoffnung dreschen / daß er seiner Hoffnung theilhafftig werde.

11. So wir euch das Geistliche säen / ists ein groß ding/ob wir ewer leiblichs erndten?

12. So aber andere dieser macht an euch theilhafftig sind/warumb nicht viel mehr wir? Aber wir haben solcher macht nicht gebrauchet / sondern wir vertragen allerley / daß wir nicht dem Evangelio Christi eine Hinderniß machen. Rö. 15, 27

13. Wisset jhr nicht / daß / die da opffern / essen vom Opffer? Vnd die des Altars pflegen / geniessen des Altars? Deu 18, 1

14. Also hat auch der HERR befohlen / daß/ die das Evangelium verkündigen/sollen sich vom Evangelio nehren.

15. Ich aber habe der keines gebrauchet. Ich schreibe auch nicht darumb darvon/das mit mir also solte gehalten werden/Es were mir lieber ich stürbe/denn daß mir jemand meinen Ruhm solte zu nichte machen.

ט

16 ואם מבשר אני לא יש לי ההלה
כי צרכי הושם עלי ואוי לי אם לא
מבשר אני :
17 ואם בנדבה עשה אני ואת יש לי שכרי
ואם אינני חפץ פקדת הבית הפקדה בידי:
18 ומה שכרי הוא זה אשר אבשר את
בשורת המשיח בלתי תוצאות ולא
לקחת את שלטוני להעיל לי בבשורה :
19 כי בהיותי חפשי מכלם את־נפשי
העבדתי לכלם לבצע לרבים :
20 ונהייתי ליהודים כמו יהודי אשר
אבצע את היהודים לאשר תחת התורה
כמו תחת התורת (אף כי־אינני תחת
התורה) ליבצע אותם אשר תחת התורה:
21 ולאשר אינם תחת התורה כמו בלי
תורה אף כי אינני בלי תורת אלהים
כי אם תחת תורת המשיח לבצע אותם
אשר בלי־תורה : 22 נהייתי לחולים כמו
חולה לבצע את החולים לכלם נהייתי
כל אשר אושיע אנשים מכלם :
23 וזאת עשה אני בעבור הבשורה
להיותי בהתחברותה :
24 הלא ידעתם כי כגבורים רצי ארח
כלם כאחד ירוצו ואחד יקח נצח בין
רוצי אשר תאחוון :
25 כי כל־האבק בכל מתאפק ומתאפל
ואלה אשר את־עטרת השחת יקחו
ואנחנו את־אשר בלי שחת היא :
26 ואני עד־עת כה רץ לא כמו בשוא
וכן כותש לא כמו מתהפך ברוח :

θ'.

16. Ἐὰν γὰρ εὐαγγελίζωμαι, οὐκ
ἔστι μοι καύχημα· ἀνάγκη γάρ μοι ἐ-
πίκειται. οὐαὶ δέ μοι ἐστὶν ἐὰν μὴ εὐ-
αγγελίζωμαι.
17. Εἰ γὰρ ἑκὼν τοῦτο πράσσω, μι-
σθὸν ἔχω· εἰ δὲ ἄκων, οἰκονομίαν πε-
πίστευμαι.
18. Τίς οὖν μοί ἐστιν ὁ μισθός; ἵνα εὐ-
αγγελιζόμενος ἀδάπανον θήσω τὸ
εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ μὴ κα-
ταχρήσασθαι τῇ ἐξουσίᾳ μου ἐν τῷ εὐ-
αγγελίῳ.
19. Ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων,
πᾶσιν ἐμαυτὸν ἐδούλωσα, ἵνα τοὺς
πλείονας κερδήσω.
20. Καὶ ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις ὡς
Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω· τοῖς
ὑπὸ νόμον, ὡς ὑπὸ νόμον, (μὴ ὢν αὐ-
τὸς ὑπὸ νόμον,) ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον
κερδήσω.
21. Τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος, (μὴ ὢν
ἄνομος θεῷ, ἀλλ᾽ ἔννομος Χριστῷ,)
ἵνα κερδήσω ἀνόμους.
22. Ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν ὡς ἀ-
σθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω· τοῖς
πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τι-
νὰς σώσω.
23. Τοῦτο δὲ ποιῶ διὰ τὸ εὐαγγέ-
λιον, ἵνα συγκοινωνὸς αὐτοῦ γένωμαι.
24. Οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ ἐν σταδίῳ τρέ-
χοντες, πάντες μὲν τρέχουσιν, εἷς δὲ
λαμβάνει τὸ βραβεῖον; οὕτω τρέχετε
ἵνα καταλάβητε.
25. Πᾶς δὲ ὁ ἀγωνιζόμενος, πάντα
ἐγκρατεύεται, ἐκεῖνοι μὲν οὖν, ἵνα
φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν, ἡμεῖς δὲ
ἄφθαρτον.
26. Ἐγὼ τοίνυν οὕτω τρέχω, ὡς οὐκ
ἀδήλως· οὕτω πυκτεύω, ὡς οὐκ ἀ-
έρα δαίρων.

Cap. IX.

16. Nam & si evangelizavero, non est mihi gloria: necessitas enim mihi incumbit: væ enim mihi est, si non evangelizavero.

17. Si enim volens hoc ago, mercedem habeo: si autem invitus, dispensatio mihi credita est.

18 Quæ est ergo merces mea? Ut Evangelium prædicans, sine sumptu ponam Evangelium, ut non abutar potestate mea in Evangelio.

19. Nam cum liber essem ex omnibus, omnium me servum feci: ut plures lucrifacerem.

20. Et factus sum Iudæis tanquam Iudæus, ut Iudæos lucrarer: iis qui sub lege sunt, quasi sub lege essem, (cum ipse non essem sub lege,) ut eos qui sub lege erant, lucrifacerem.

21. Iis qui sine lege erant, tanquam sine lege essem, (cùm sine lege Dei non essem: sed in lege essem Christi,) ut lucrifacerem eos qui sine lege erant.

22. Factus sum infirmis infirmus: ut infirmos lucrifacerem. Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos.

23. Omnia autem facio propter Evangelium: ut particeps ejus efficiar.

24. Nescitis quod ii, qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium? Sic currite, ut comprehendatis.

25. Omnis autem, qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet: & illi quidem, ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam.

26. Ego igitur sic curro, non quasi in incertum: Sic pugno, non quasi aërem verberans.

Das IX. Capitel.

16. Denn daß ich das Evangelium predige/ darff ich mich nicht rühmen / denn ich muß es thun/vnd wehe mir/wenn ich das Evangelium nicht predigete.

17. Thue ichs gerne/so wird mir gelohnet/thue ichs aber vngerne/so ist mir das Ampt doch befohlen.

18. Was ist denn mein Lohn? Nemblich / daß ich predige das Evangelium Christi / vnnd thu dasselbige frey vmb sonst/auff daß ich nicht meiner Freyheit mißbrauche am Evangelio.

19. Denn wiewol ich frey bin von jedermann/ habe ich mich doch selbst jedermann zum Knecht gemacht/auff daß ich jhrer viel gewinne.

20. Denn Jüden bin ich worden als ein Jüde/ auff daß ich die Jüden gewinne. Denen die vnter dem Gesetz sind / bin ich worden als vnter dem Gesetz/†auff daß ich die/so vnter dem Gesetz sind gewinne.

† so ich doch nicht vnter dē Gesetze bin

21. Denen die ohn Gesetz sind / bin ich als ohn Gesetze worden (so ich doch nicht ohn Gesetz bin für Gott/sondern bin in dem Gesetz Christi) auff daß ich die/so ohne Gesetze sind/gewinne.

22. Den Schwachen bin ich worden als ein Schwacher / auff daß ich die Schwachen gewinne. Jch bin jederman allerley worden / auff daß ich allenthalben ja etliche selig mache.

23. Solches aber thu ich vmb des Evangelij willen/auff daß ich sein theilhafftig werde.

24. Wisset jhr nicht/daß die/so in den Schrancken lauffen/die lauffen alle / aber einer erlanget das Kleinod? Lauffet nun also / daß jhr es ergreiffet.

25. Ein jeglicher aber der da kempffet / enthelt sich alles dinges/Jene also/ daß sie eine vergengliche Krone empfahen/Wir aber ein vnvergengliche.

26. Jch lauffe aber also/nicht als auffs vngewisse. Jch fechte also / nicht als der in die Lufft streichet.

ט

27 כי־אם מענה ומעביד אני את־בשרי
פן־בקראי לאחרים אמאס אנכי׃

י

לא אכחש מכם אחי כי־
אבותינו כלם היו תחת הענן
וכלם הלכו ביבשה בתוך הים׃
2 וכלם במשה נטבלו בענן ובים׃
3 וכלם אכל הרוח אחד אכלו׃
4 וכלם שתו הרוח אחד שתו כי־שתו
מסלע הרוח ההולך אחריהם והסלע
ההוא היה המשיח׃
5 כי־אם לא ברבים מהם רצה אלהים
כי־נשטחו במדבר׃
6 והאלה לצורתנו נעשו אשר לא נהיה
מתאוים רעות כמו גם האלה התאוו
תאוה׃ 7 ולא תהיו עובדי עגל מסכה
כמו אנשים מהם איך נכתב וישב העם
לאכל ושתו ויקמו לצחק׃
8 ולא נזנה כמו אנשים מהם הזנו
ויפלו ביום אחד (ארבעה) ועשרים אלף׃
9 ולא ננסה את־המשיח כמו גם
אנשים מהם נסוהו וישלח יהוה את־
הנחשים השרפים וינשכו את־העם
וימת עם רב׃
10 ולא נלין כמו אנשים מהם הלינו
וירדו חיים שאולה ויאבדו מאבדון׃
11 וכל־האלה בצורה קרו להם ונכתבים
להזהיר אותנו אשר עליהם עת קץ
העולמים הגיעה׃

θ΄.

27. Ἀλλ᾽ ὑποπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μήπως ἄλλοις κηρύξας αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι.

ΚΕΦΑΛ. ι.

Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν πάντες ὑπὸ τὴν νεφέλην ἦσαν, καὶ πάντες διὰ τῆς θαλάσσης διῆλθον.
2. Καὶ πάντες εἰς τὸν Μωσῆν ἐβαπτίσαντο, ἐν τῇ νεφέλῃ, καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ.
3. Καὶ πάντες τὸ αὐτὸ βρῶμα πνευματικὸν ἔφαγον.
4. Καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πόμα πνευματικὸν ἔπιον. ἔπινον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας· ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ χριστός.
5. Ἀλλ᾽ οὐκ ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν εὐδόκησεν ὁ θεός· κατεστρώθησαν γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ.
6. Ταῦτα δὲ τύποι ἡμῶν ἐγενήθησαν, εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητὰς κακῶν, καθὼς κἀκεῖνοι ἐπεθύμησαν.
7. Μηδὲ εἰδωλολάτραι γίνεσθε, καθώς τινες αὐτῶν, ὥσπερ γέγραπται, Ἐκάθισεν ὁ λαὸς τοῦ φαγεῖν καὶ πιεῖν, καὶ ἀνέστησαν παίζειν.
8. Μηδὲ πορνεύωμεν, καθώς τινες αὐτῶν ἐπόρνευσαν, καὶ ἔπεσον ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ εἴκοσι (τρεῖς) χιλιάδες.
9. Μηδὲ ἐκπειράζωμεν τὸν χριστόν, καθὼς καί τινες αὐτῶν ἐπείρασαν, καὶ ὑπὸ τῶν ὄφεων ἀπώλοντο.
10. Μηδὲ γογγύζετε, καθὼς καί τινες αὐτῶν ἐγόγγυσαν, καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ.
11. Ταῦτα δὲ πάντα τύποι συνέβαινον ἐκείνοις. ἐγράφη δὲ πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήντησεν.

Cap IX.

27. Sed castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne fortè cùm aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar.

Cap. X.

NOlo enim vos ignorare fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt.

2. Et omnes in Moyse baptizati sunt, in nube & in mari.

3. Et omnes eandem escam spiritualem manducaverunt.

4. Et omnes eundem potum spiritualem biberunt, (bibebant autẽ de spirituali, consequente eos, petra, petra autem erat Christus.)

5. Sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo, nam prostrati sunt in deserto.

6. Hæc autem in figura facta sunt nostri, ut non simus concupiscentes malorum, sicut & illi concupierunt.

7. Neq; idololatræ efficiamini, sicut quidam ex ipsis: quemadmodum scriptum est: Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere.

8. Neque fornicemur, sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, & ceciderunt una die viginti (tria) millia

9. Neque tentemus Christum, sicut quidam eorum tentaverunt, & à serpentibus perierunt.

10. Neque murmuraveritis: sicut quidam eorum murmuraverũt, & perierunt ab exterminatore.

11. Hæc autem omnia in figura contingebant illis: scripta sunt autem ad correptionem nostram, in quos fines seculorum devenerunt.

Das IX. Capitel.

27. Sondern ich beteube meinen Leib/ vnd zäme jn/ daß ich nicht andern predige/ vnnd selbst verwerfflich werde.

Das X. Capitel.

ICh will euch aber / lieben Brüder/ nicht verhalten/ das vnser Väter sind alle vnter den Wolcken gewesen/ vnd sind alle durchs Meer gegangen. Ex 13,21. Nu. 9 18. Ex. 14,22

2. Vnd sind alle vnter Mosen getaufft / mit der Wolcken/ vnd mit dem Meer. Ex. 16,15.

3. Vnd haben alle einerley Geistliche Speise gessen.

4. Vnd haben alle einerley Geistlichen Tranck getruncken/ Sie truncken aber von dem Geistlichen Felß/ der mit folget/ welcher war Christus. Ex. 17,6 Num. 20, 10. 21,16.

5. Aber an jr vielen hat Gott keinen wolgefallen/ denn sie sind niedergeschlagen in der Wüsten. Nũ 26,65

6. Das ist vns aber zum Fürbilde geschehen/ daß wir nicht vns gelüsten lassen deß bösen/ gleich wie jene gelüstet hat. Nũ. 11, 4. & 26,64. Ps. 105,14

7. Werdet auch nicht Abgöttische/ gleich wie jener etliche worden/ als geschrieben stehet: Das Volck satzte sich nieder zu essen vnd zu trincken/ vnd stund auff zu spielen. Exo. 32,6.

8. Auch lasset vns nicht Hurerey treiben/ wie etlich vnter jnen Hurerey trieben/ vnd fielen auff einen Tag (drey) vnd zweintzig tausent. Nũ. 25,2.

9. Lasset vns aber auch Christum nicht versuchen/ wie etliche von jhnen jhn versuchten/ vnnd wurden von den Schlangen vmbbracht. Num. 21, 5. 6. Ps. 106,14 Nũ 11,32.

10. Murret auch nicht/ gleich wie jener etliche murreten/ vnd wurden vmbbracht durch den verderber. Num. 14, 37. Iud. 8,24.

11. Solches alles widerfuhr jnen/ zum Fürbilde/ es ist aber geschrieben/ vns zur warnung/ auff welche das Ende der Welt kommen ist.

י

12 על־כן החשב כי־קם יראה פן יפול :
13 מסה לא אחזתכם כי אם כאדם כי־
נאמן יהוה אשר לא יניח אתכם להנסות
על־יכלתכם כי אם יעשה עם המסה
גם את המוצא אשר תוכלו להכיל :
14 על־כן אהובי נוסו מעבדת האלילים :
15 כמו אל־נבונים מדבר אני ואתם
שפטו מה מדבר אנכי :
16 הכוס התודה אשר אותה מברכים
אנחנו הלא חבר דמי המשיח היא
והלחם אשר אותו שוברים אנחנו הלא
חבר גוית המשיח הוא :
17 כי־לחם אחד גויה אחת רבים אנחנו
כלנו אשר מלחם אחד (ומכוס אחת)
מתחברים אנחנו :
18 הביטו את־ישראל כבשר הלא
האוכלים את־הזבחים חברי המזבח המה :
19 ומה אמר כי־אליל מאומה הוא
או כי זבח אלילים מאומה הוא :
20 כי אם אשר מזבחים הגוים לשדים
יזבחו ולא לאלהים ולא חפצתי
להיותכם חברי השדים :
21 לא תוכלו לשתות את־כוס יהוה
ואת כוס השדים לא תוכלו להתחבר
לשלחן יהוה ולשלחן השדים :
22 הנקנא את יהוה הגבורים ממנו
אנחנו :
23 על־כלם היתה שלטוני אך כלם
אינם יועילו לי כלם היו תחת שלטוני
אך אינם כלם יבנו :

ι.

12. Ὥστε ὁ δοκῶν ἑστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ.
13. Πειρασμὸς ὑμᾶς οὐκ εἴληφεν εἰ μὴ ἀνθρώπινος. πιστὸς δὲ ὁ θεός, ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε, ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν, τοῦ δύνασθαι ὑμᾶς ὑπενεγκεῖν.
14. Διόπερ, ἀγαπητοί μου, φεύγετε ἀπὸ τῆς εἰδωλολατρείας.
15. Ὡς φρονίμοις λέγω· κρίνατε ὑμεῖς ὅ φημι.
16. Τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας ὃ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ ἐστι; τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ ἐστι;
17. Ὅτι εἷς ἄρτος, ἓν σῶμα οἱ πολλοί ἐσμεν· οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου (καὶ ἐκ τοῦ ἑνὸς ποτηρίου) μετέχομεν.
18. Βλέπετε τὸν Ἰσραὴλ κατὰ σάρκα· οὐχὶ οἱ ἐσθίοντες τὰς θυσίας, κοινωνοὶ τοῦ θυσιαστηρίου εἰσί;
19. Τί οὖν φημι; ὅτι εἴδωλον, τί ἐστιν; ἢ ὅτι εἰδωλόθυτον τί ἐστιν;
20. Ἀλλ' ὅτι ἃ θύει τὰ ἔθνη, δαιμονίοις θύει, καὶ οὐ θεῷ, οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς κοινωνοὺς τῶν δαιμονίων γίνεσθαι.
21. Οὐ δύνασθε ποτήριον κυρίου πίνειν καὶ ποτήριον δαιμονίων· οὐ δύνασθε τραπέζης κυρίου μετέχειν καὶ τραπέζης δαιμονίων.
22. Ἢ παραζηλοῦμεν τὸν κύριον; μὴ ἰσχυρότεροι αὐτοῦ ἐσμεν;
23. Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει· πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα οἰκοδομεῖ.

Cap. X.

12. Itaque qui se existimat stare, videat ne cadat.

13. Tentatio vos non apprehendit nisi humana: fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis: sed faciet etiam cum tentatione † proventum, ut possitis sustinere.

14. Propter quod charissimi mihi, fugite ab idolorum cultura.

15. Vt prudentibus loquor, vos ipsi judicate quod dico.

16. Calix benedictionis cui benedicimus, nónne communicatio sanguinis Christi est? & panis quē frangimus, nónne participatio corporis Domini est?

17. Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane, (& de uno calice) participamus.

18. Videte Israël secundùm carnem: nónne qui edunt hostias, participes sunt altaris?

19. Quid ergo? dico quod idolis immolatum, sit aliquid? aut quod idolum sit aliquid?

20. Sed quæ immolant Gentes, dæmoniis immolant, & non Deo. Nolo autem vos socios fieri dæmoniorum.

21. Non potestis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum: non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ dæmonium.

22. An æmulamur Dominum? Nunquid fortiores illo sumus.

23. Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Omnia mihi licent, sed non omnia ædificant.

Das X. Capitel.

12. Darumb / wer sich lesset düncken / er stehe / mag wol zusehen / daß er nicht falle.

13. Es hat euch noch keine / denn Menschliche versuchung betreten. Aber Gott ist getrew / der euch nicht lesset versuchen vber ewer vermögen / sondern machet daß die versuchung so ein ende gewinne / daß jrs könd ertragen.

14. Darumb meine liebesten / fliehet von dem Götzen dienst.

15. Als mit den Klugen rede ich / richtet jr / was ich sage.

16. Der gesegnete Kelch / welchen wir segenen / ist der nicht die Gemeinschafft des Bluts Christi? Das Brodt / daß wir brechen / ist das nicht die Gemeinschafft des Leibs Christi?

17. Denn ein Brodt ists / so sind wir viel ein Leib / dieweil wir alle eines Brodts (vnnd eines Kelchs) theilhafftig sind.

18. Sehet an den Israel nach dem Fleisch / welche die Opffer essen / sind die nicht in der Gemeinschafft des Altars?

19. Was soll ich denn nun sagen? Soll ich sagen / daß der Götze etwas sey? oder daß das Götzenopffer etwas sey?

20. Aber ich sage / daß die Heiden / was sie opffern / das offern sie den Teuffeln / vnd nicht Gotte. Nun will ich nicht / daß jr in der Teuffel gemeinschafft seyn solt.

21. Jr könd nicht zu gleich trincken des HErrn Kelch / vnd der Teuffel Kelch. Jr könd nicht zu gleich theilhafftig seyn des HErren Tisches / vnd der Teuffeln Tische.

22. Oder wollen wir den HERRN trotzen? Sindt wir stercker denn er?

23. Jch habe es zwar alles macht / aber es frommet nicht alles. Jch habe es alles macht / aber es bessert nicht alles.

† eventum

Sup. 6. 12. 1 Cor. 32, 38.

י

24 איש לא יבקש את־אשר לנפשו כי־
אם אשר לאחר ׃
25 כל־אשר בבית־השבחה ובמכר אכלו
אינכם מבירים בעבור המדע ׃
26 כי ליהוה הארץ וכל־מלואה תבל
ויושבי בה׃ 27 ואם איש יקרא לכם
מאשר אינם מאמינים ותחפצו ללכת
כל־אשר יושם לפניכם אכלו לא מבירים
בעבור המדע ׃
28 ואם איש יאמר אליכם זה הוא זבח
האלילים לא תאכלו בעבור ההוא אשר
הגיד ובעבור המדע כי ליהוה הארץ
ומלואה ׃
29 את־המדע אומר אני לא אשר לך
כי אם אשר לאחר הוא ולמה חפשי
ישפט ממדע איש אחר ׃
30 אם אני בתחנה לוקח מה אחרף
על־אשר אני מודה ׃
31 לכן אם תאכלו אם תשתו אם מאומה
תעשו את־כל לכבוד אלהים תעשון ׃
32 בלי מכשול היו גם ליהודים גם
ליונים וגם לקהל אלהים ׃
33 כאשר גם אני בכל לכל מטיב לא
מבקש את־אשר יועיל לנפשי כי אם
לרבים אשר יושעו ׃

יא

1 היו דמו לי כמו גם אני למשיח ׃
2 ומשבח אני אתכם אחי כי
בכלם תזכרו לי וכי את־מצותי אשר
נתתי לכם תאחזון ׃

ι.

24. Μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου ἕκαστος.
25. Πᾶν τὸ ἐν μακέλλῳ πωλούμενον ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν.
26. Τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ, καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς.
27. Εἰ δέ τις καλεῖ ὑμᾶς τῶν ἀπίστων, καὶ θέλετε πορεύεσθαι, πᾶν τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν.
28. Ἐὰν δέ τις ὑμῖν εἴπῃ, τοῦτο εἰδωλόθυτόν ἐστι, μὴ ἐσθίετε, δι' ἐκεῖνον τὸν μηνύσαντα, καὶ τὴν συνείδησιν· τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ, καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς.
29. Συνείδησιν δὲ λέγω οὐχὶ τὴν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὴν τοῦ ἑτέρου. ἵνα τί γὰρ ἡ ἐλευθερία μου κρίνεται ὑπὸ ἄλλης συνειδήσεως;
30. Εἰ δὲ ἐγὼ χάριτι μετέχω, τί βλασφημοῦμαι ὑπὲρ οὗ ἐγὼ εὐχαριστῶ;
31. Εἴτε οὖν ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν θεοῦ ποιεῖτε.
32. Ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἕλλησι, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ.
33. Καθὼς κἀγὼ πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μὴ ζητῶν τὸ ἐμαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι.

ΚΕΦΑΛ. ια'.

Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ.
2. Ἐπαινῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, ὅτι πάντα μου μέμνησθε· καὶ καθὼς παρέδωκα ὑμῖν, τὰς παραδόσεις κατέχετε.

Cap. X.

24. Nemo quod suum est quęrat, sed quod alterius.

25. Omne quod in macello vęnit, manducate: nihil interrogantes, propter conscientiam.

26. Domini est terra, & plenitudo ejus.

27. Si quis vocat vos infidelium, & vultis ire: omne quod vobis apponitur manducate, nihil interrogantes propter conscientiam.

28. Si quis autem dixerit: Hoc immolatum est idolis: nolite manducare, propter illum, qui indicavit, & propter conscientiam (quia Domini est terra, & plenitudo ejus.)

29. Conscientiam autem dico non tuam, sed alterius. Ut quid enim libertas mea judicatur ab aliena conscientia?

30. Si ergo cum gratia participo: quid blasphemor pro eo quod gratias ago?

31. Sive ergo manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis: omnia in gloriam Dei facite.

32. Sine offensione estote Iudęis & Gentibus, & Ecclesiæ Dei.

33. Sicut & ego per omnia omnibus placeo, non quærens quod mihi utile est, sed quod multis, ut salvi fiant.

Cap. XI.

IMitatores mei estote, sicut & ego Christi.

2. Laudo autem vos fratres, quod per omnia mei memores estis: & sicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis.

Das X. Capitel.

24. Niemand suche was sein ist/ sondern ein jeglicher was deß andern ist.

25. Alles was feil ist auff dem Fleischmarckt/ das esset/ vnd forschet nichts/ auff daß jr des Gewissens verschonet.

26. Denn die Erde ist des HERRN/ vnd was darinnen ist.

27. So aber jemand von den Vnglaubigen euch ladet/ vnd jr wolt hinzehen/ so esset alles was euch fürgetragen wirdt/ vnd forschet nicht/ auff daß jr deß Gewissens verschonet.

28. Wo aber jemand würd zu euch sagen/ das ist Götzenopffer/ so esset nicht/ vmb deß willen/ der es anzeiget/ auff daß jr deß Gewissens verschonet (Die Erde ist des HERRN/ vnd was drinnen ist.)

29. Ich sage aber vom Gewissen/ nicht dein selbst/ sondern des andern. Denn warumb solte ich meine Freyheit lassen vrtheilen von eines andern Gewissen?

30. Denn so ichs mit Dancksagung geniesse/ Was solt ich denn verlästert werden/ vber dem/ dafür ich dancke?

31. Ihr esset nun oder trincket / oder was jhr thut/ so thut alles zu Gottes Ehre. Coloss. 3. 17.

32. Seyd nicht ergerlich / weder den Jüden noch den Griechen/ noch der Gemeine Gottes.

33. Gleich wie ich auch jederman in allerley mich gefällig mache/ vnnd suche nicht was mir/ sondern was vielen frommet/ daß sie selig werden.

Das XI. Capitel.

SEyd meine Nachfolger/ gleich wie ich Christi.

2. Ich lobe euch lieben Brüder / daß jr an mich gedencket in allen stücken/ vnnd haltet die Weise/ gleich wie ich euch gegeben habe. 2. Thess. 3. 7.

יא

3 ומי־יתן אשר תדעו כי־ה ראש כל־האיש
המשיח הוא כי ראש האשה האיש
וראש המשיח האלהים ׃
4 כל־איש המתפלל או מתנבא וראש
לו חפוי מביש את־ראשו ׃
5 וכל־אשה המתפללה או־מתנבאה
וראש לה לא חפוי מבישה את־ראשה
כי־תשוה האשה כזאת למגלחת ׃
6 ואם לא תתחפה האשה ותגלח ואם בשנה
היא לאשה להקרח או־לגלח תתחפה ׃
7 ולאיש לא צריך לחפותו את־ראשו
כי צלם וכבוד אלהים הוא והאשה
כבוד איש היא ׃
8 כי איש איננו מאשה כי־אם האשה
מאיש ׃ 9 ואיש לא נברא בעבור
האשה כי אם האשה בעבור האיש ׃
19 על־כן חובה היא האשה להיות לה
שלטון על־ראשה בעבור המלאכים ׃
11 לכן אינמו איש בלי אשה ולא אשה
בלי איש ביהוה ׃
12 כי כמו האשה מן־האיש כן האיש
באשה וכל־האלה מאלהים ׃
13 בנפשכם שפטו כי נאוה לאשה
לחפות בהתפללה לאלהים ׃
14 או הלא הטבע מלמד אתכם כי
האיש אם יגדל פרע שער ראשו בשת
היא לו ׃
15 ואשה אם תשלח פרע כבוד
היא לה כי־הפרע שער ראשה חלף
מסות נתן לה ׃

ια.

3. Θέλω δὲ ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι παντὸς ἀνδρὸς ἡ κεφαλὴ, ὁ χριστός ἐστι· κεφαλὴ δὲ γυναικὸς, ὁ ἀνήρ· κεφαλὴ δὲ χριστοῦ, ὁ θεός.
4. Πᾶς ἀνὴρ προσευχόμενος ἢ προφητεύων κατὰ κεφαλῆς ἔχων, καταισχύνει τὴν κεφαλὴν (αὐτοῦ)
5. Πᾶσα δὲ γυνὴ προσευχομένη ἢ προφητεύουσα ἀκατακαλύπτῳ τῇ κεφαλῇ, καταισχύνει τὴν κεφαλὴν ἑαυτῆς· ἓν γάρ ἐστι καὶ τὸ αὐτὸ τῇ ἐξυρημένῃ.
6. Εἰ γὰρ οὐ κατακαλύπτεται γυνὴ, καὶ κειράσθω, εἰ δὲ αἰσχρὸν γυναικὶ τὸ κείρασθαι ἢ ξυρᾶσθαι, κατακαλυπτέσθω.
7. Ἀνὴρ μὲν γὰρ οὐκ ὀφείλει κατακαλύπτεσθαι τὴν κεφαλὴν, εἰκὼν καὶ δόξα θεοῦ ὑπάρχων· γυνὴ δὲ δόξα ἀνδρός ἐστιν.
8. Οὐ γάρ ἐστιν ἀνὴρ ἐκ γυναικὸς, ἀλλὰ γυνὴ ἐξ ἀνδρός.
9. Καὶ γὰρ οὐκ ἐκτίσθη ἀνὴρ διὰ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ γυνὴ διὰ τὸν ἄνδρα.
10. Διὰ τοῦτο ὀφείλει ἡ γυνὴ ἐξουσίαν ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, διὰ τοὺς ἀγγέλους.
11. Πλὴν οὔτε ἀνὴρ χωρὶς γυναικὸς, οὔτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρὸς, ἐν κυρίῳ.
12. Ὥσπερ γὰρ ἡ γυνὴ ἐκ τοῦ ἀνδρός, οὕτω καὶ ὁ ἀνὴρ διὰ τῆς γυναικὸς, τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ.
13. Ἐν ὑμῖν αὐτοῖς κρίνατε· πρέπον ἐστὶ γυναῖκα ἀκατακάλυπτον τῷ θεῷ προσεύχεσθαι;
14. Ἢ οὐδὲ αὐτὴ ἡ φύσις διδάσκει ὑμᾶς, ὅτι ἀνὴρ μὲν ἐὰν κομᾷ, ἀτιμία αὐτῷ ἐστι.
15. Γυνὴ δὲ ἐὰν κομᾷ, δόξα αὐτῇ ἐστιν; ὅτι ἡ κόμη ἀντὶ περιβολαίου δέδοται αὐτῇ.

3. Volo

Cap. XI.

3. Volo autem vos ſcire, quòd omnis viri caput, Chriſtus eſt: caput autem mulieris, vir; caput verò Chriſti, Deus.

4. Omnis vir orans aut prophetans velato capite, deturpat caput ſuum.

5. Omnis autem mulier orans aut prophetans non velato capite, deturpat caput ſuum, unum enim eſt ac ſi decalvetur.

6. Nam ſi non velatur mulier, tondeatur. Si verò turpe eſt mulieri tonderi aut decalvari: velet caput ſuum.

7. Vir quidem non debet velare caput ſuum: quoniam imago & gloria Dei eſt, mulier autem gloria viri eſt.

8. Non enim vir ex muliere eſt, ſed mulier ex viro.

9. Etenim non eſt creatus vir propter mulierem, ſed mulier propter virum.

10. (Ideo debet mulier poteſtatem habere ſupra caput propter angelos.)

11. Veruntamen neque vir ſine muliere, neque mulier ſine viro, in Domino.

12. Nam ſicut mulier de viro, ita & vir per mulierem: omnia autem ex Deo.

13. Vos ipſi judicate: decet mulierem non velatam orare Deum?

14. An nec ipſa natura docet vos, quòd vir quidem ſi comam nutriat, ignominia eſt illi.

15. Mulier verò ſi comam nutriat, gloria eſt illi, quoniam capilli pro velamine ei dati ſunt?

Das XI. Capitel.

3. Ich laſſe euch aber wiſſen / daß Chriſtus iſt eines jeglichen Mannes Haupt/ der Mann aber iſt des Weibes Haupt/ GOtt aber iſt Chriſtus Haupt. Eph. 5, 23.

4. Ein jeglicher Mann der da betet oder weiſſaget/ vnd hat etwas auff dem Haupt / der ſchändet ſeyn Haupt.

5. Ein Weib aber/ das da betet oder weiſſaget mit vnbedecktem Haupt/ die ſchändet jr Haupt/ Denn es iſt eben ſo viel/ als were ſie beſchoren.

6. Will ſie ſich nicht bedecken / ſo ſchneide man jr auch das Haar abe. Nun es aber vbel ſtehet/ daß ein Weib verſchnitten Haar habe / oder beſchoren ſey/ ſo laſſet ſie das Haupt bedecken.

7. Der Mann aber ſoll das Haupt nicht bedecken/ ſintemal er iſt Gottes Bilde vnnd Ehre. Das Weib aber iſt des Mannes Ehre. Gen. 2, 21. 1. & 5, 1. & 9, 6. Colo 3, 10

8. Denn der Mann iſt nicht vom Weibe/ ſondern das Weib iſt vom Manne.

9. Vnnd der Mann iſt nicht geſchaffen vmb des Weibes willen/ ſondern das Weib vmb des Mannes willen. Gen. 2, 23

10. Darumb ſoll das Weib eine Macht auff dem Haupt haben/ vmb der Engel willen.

11. Doch iſt weder der Mann ohn das Weib/ noch das Weib ohn den Mann/ in dem HERREN.

12. Denn wie das Weib von dem Manne/ alſo kommet auch der Mann durchs Weib / aber alles von Gott.

13. Richtet bey euch ſelbſt/ obs wol ſtehet / daß ein Weib vnbedecket für Gott bete.

14. Oder lehret euch auch nicht die Natur/ daß einem Mann ein vnehre iſt / ſo er lange Haar zeuget?

15. Vnd dem Weibe eine Ehre/ ſo ſie lange Haar zeuget? Das Haar iſt jr zur Decke gegeben.

יא

16 ואם איש יריב על־האלה לא יש לנו
העדה כזאת ולא לקהלות אלהים ׃
17 ובהגידי את־זאת אינני משבח
אתכם כי לא לטובה כי אם לרעה
תקהלו יחד ׃ 18 ובראשונה בהקהלכם
בעדה שמעתי כי פלגות בכם היו
ומקצתי מאמין אנכי ׃
19 כי־צריך להיות מפלגות בכם אשר
יודעו הנבחנים בכם ׃
20 וכאשר תקהלו יחד לא תהי ללחם
את־יהוה בלחמו ולשתות ביין מסך ׃
2 כי אם איש איש את־פת־בגו מלפנים
לקחת לאכל ובו אחד רעב ואחד צמא ׃
22 הלא יש לכם הבתים לאכל ולשתות
בהם כי־את־קהלת אלהים תנעלו ותבישו
אתם אשר לא יש להם מה־אמר לכם
אם אשבח אתכם בזאת לא אוכל לשבח ׃
23 כי־אני לקחתי מאדני אשר גם
נתתי לכם כי־אדנינו ישוע בלילה ההיא
אשר בו נמסר לקח את־הלחם ׃
24 ויברך וישבר ויאמר קחו אכלו
זאת יש בשרי אשר עליכם נשברה זאת
עשו לזכרוני ׃
25 וכמו כן גם את־הכוס מאחרי שאכל
בלילה לאמר זאת הכוס יש ברית חדשה
בדמי את־זאת עשו כמה פעמים תשתו
לזכרוני ׃
26 כי כמה פעמים תאכלו את־הלחם
הזה ותשתו את־הכוס הזאת את־מות
אדנינו תגידו עד אשר יבוא ׃

ια´.

16. Εἰ δέ τις δοκεῖ φιλόνεικος εἶναι, ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν, οὐδὲ αἱ ἐκκλησίαι τοῦ θεοῦ.

17. Τοῦτο δὲ παραγγέλλων οὐκ ἐπαινῶ, ὅτι οὐκ εἰς τὸ κρεῖττον, ἀλλ᾽ εἰς τὸ ἧττον συνέρχεσθε.

18. Πρῶτον μὲν γὰρ συνερχομένων ὑμῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀκούω σχίσματα ἐν ὑμῖν ὑπάρχειν, καὶ μέρος τι πιστεύω.

19. Δεῖ γὰρ καὶ αἱρέσεις ἐν ὑμῖν εἶναι, ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται ἐν ὑμῖν.

20. Συνερχομένων οὖν ὑμῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, οὐκ ἔστι κυριακὸν δεῖπνον φαγεῖν.

21. Ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον δεῖπνον προλαμβάνει ἐν τῷ φαγεῖν, καὶ ὃς μὲν πεινᾷ, ὃς δὲ μεθύει.

22. Μὴ γὰρ οἰκίας οὐκ ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν; ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ καταφρονεῖτε, καὶ καταισχύνετε τοὺς μὴ ἔχοντας; τί ὑμῖν εἴπω; ἐπαινέσω ὑμᾶς; ἐν τούτῳ οὐκ ἐπαινῶ.

23. Ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ κυρίου, ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν, ὅτι ὁ κύριος Ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτὶ ᾗ παρεδίδοτο, ἔλαβεν ἄρτον.

24. Καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ εἶπε, λάβετε, φάγετε· τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.

25. Ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον, μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων, τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι. τοῦτο ποιεῖτε ὁσάκις ἂν πίνητε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.

26. Ὁσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ.

Cap. XI.

16. Si quis autem videtur contentiosus esse: nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei.

17 Hoc autem præcipio, non laudans, quod non in melius, sed in deterius convenitis.

18. Primum quidem convenientibus vobis in Ecclesiam, audio scissuras esse inter vos, & ex parte credo.

19. Nam oportet & hæreses esse: ut & qui probati sunt, manifesti fiant in vobis.

20. Convenientibus ergo vobis in unum, jam non est dominicam cœnam manducare.

21. Vnusquisque enim suam cœnam præsumit ad manducandum. Et alius quidem esurit: alius autem ebrius est.

22. Nunquid domos non habetis ad manducandum & bibendum: aut Ecclesiam Deo contemnitis: & confunditis eos, qui non habent? Quid dicam vobis? Laudo vos in hoc? non laudo.

23. Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis, quoniam Dominus Iesus in qua nocte tradebatur, accepit panem.

24. Et gratias agens, fregit, & dixit: Accipite & manducate, hoc est corpus meum, quod pro vobis † tradetur: hoc facite in † meam commemorationem.

25. Similiter & calicem, postquā cœnavit, dicens: Hic calix novum testamentum est in meo sanguine, hoc facite, quotiescunque biberitis, in meam commemorationem.

26. Quotiescunq; enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis: mortem Domini annunciabitis, donec veniat.

Das XI. Capitel.

16. Ist aber jemand vnter euch/der lust zu zancken hat/der wisse/daß wir solche weise nicht haben/Die Gemeine Gottes auch nicht.

17. Ich muß aber diß befehlen / ich kans nicht loben/daß jr nicht auff besser weise/sondern auff erger weise zusammen kommet.

18. Zum ersten/wenn jr zusammen kommet in der Gemeine/höre ich/es seyen Spaltungen vnter euch/vnd zum theil glaube ichs.

19. Denn es mussen Rotten vnter euch seyn/ auff daß die/so rechtschaffen sind/offenbar vnter euch werden.

20. Wenn jr nun zusammen kommet/ so helt man da nicht des HERRN Abendmal.

21. Denn so man das Abendmal halten soll/ nim̃t ein jeglicher sein eigens vorhin/vnd einer ist hungerig/der ander ist truncken.

22. Habt jr aber nicht Häuser/da jr essen vnd trincken möget? Oder verachtet jhr die Gemeine Gottes/vnd beschämet die / so da nichts haben? Was soll ich euch sagen? soll ich euch loben? Hierinnen lobe ich euch nicht.

23. Ich habe es von dem HERREN empfangen/daß ich euch gegeben habe. Denn der HERR JEsus in der Nacht / da er verrathen ward/nam er das Brodt.

24. Dancket vnd brachs/vnd sprach: Nemet/ esset/das ist mein Leib / der für euch gebrochen wird/Solchs thut zu meinem Gedechtniß.

25. Desselbigen gleichen auch den Kelch nach dem Abendmal/vnd sprach: Dieser Kelch ist das Newe Testament in meinem Blut / Solchs thut/so offt jrs trincket/zu meinem Gedechtniß.

26. Denn so offt jhr von diesem Brodt esset/ vnd von diesem Kelch trincket/solt jr des HERREN Todt verkündigen/biß daß er kompt.

Matt.26, 26. Marc.14, 2. Lu.22,19

† frangitur

† mei

יא

27 לכן כל־אשר יאכל את־הלחם הזה
או־ישתה את־כוס אדנינו ולא שוה לו
מחיב הוא בגופת ובדמי־אדנינו:
28 לכן יבחן אדם את־נפשו וכן מלחם
יאכל ומכוס ישתה:
29 כי האכל והשתה ולא שוה לו את־
משפט לנפשו אכל ושתה כי לא ינבר
בין גופת אדנינו:
30 על כן בכם חולים ונחלים רבים
ורבים ישנו שנת עולם:
31 ואם נשפט את־נפשנו לא נשפט:
32 וכאשר נשפט מאדני נוסר פן את־
העולם נגזר:
33 לכן אחי מתי תקהלו לאכל תקוו
איש לאחד:
34 ואם איש רעב בביתו יאכל פן למשפט
תקהלו והנשארים כאשר אבוא אערך:

ια.

27. Ὥστε ὃς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον τοῦτον, ἢ πίνῃ τὸ ποτήριον τοῦ κυρίου ἀναξίως, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ κυρίου.

28. Δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτόν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω, καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω.

29. Ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως, κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει, μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ κυρίου.

30. Διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι, καὶ κοιμῶνται ἱκανοί.

31. Εἰ γὰρ ἑαυτοὺς διεκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα.

32. Κρινόμενοι δέ, ὑπὸ τοῦ κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν.

33. Ὥστε, ἀδελφοί μου, συνερχόμενοι εἰς τὸ φαγεῖν, ἀλλήλους ἐκδέχεσθε.

34. Εἰ δέ τις πεινᾷ, ἐν οἴκῳ ἐσθιέτω, ἵνα μὴ εἰς κρίμα συνέρχησθε. τὰ δὲ λοιπά, ὡς ἂν ἔλθω, διατάξομαι.

יב

על־מתנות הרוח אחי לא אכחד
מכם:
2 ידעתם כי כאשר הייתם גוים אז
הלכתם אל־האלילים פה להם ולא
ידברו כמו אשר הוליכו אתכם:
3 על־כן אודיע לכם כי־איש המדבר
ברוח אלהים איננו מדבר כי חרם ישוע
הוא ואיש לא יוכל לאמר כי אדני
ישוע הוא כי אם ברוח הקדש:
4 ומחלקות המתנות הנה ורוח אחת היא
5 ומחלקות העבודות הנה ואדני אחד הוא:

ΚΕΦΑΛ. ιβʹ.

Περὶ δὲ τῶν πνευματικῶν, ἀδελφοί, οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν.

2. Οἴδατε ὅτι ὅτε ἔθνη ἦτε, πρὸς τὰ εἴδωλα τὰ ἄφωνα, ὡς ἂν ἤγεσθε, ἀπαγόμενοι.

3. Διὸ γνωρίζω ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς ἐν πνεύματι θεοῦ λαλῶν, λέγει ἀνάθεμα ἰησοῦν, καὶ οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν κύριον ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

4 Διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσί, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα.

5. Καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσι, καὶ ὁ αὐτὸς κύριος.

Cap. XI.

27. Itaque quicunque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè: reus erit corporis & sanguinis Domini.

28. Probet autem seipsum homo: & sic de pane illo edat, & de calice bibat.

29. Qui enim manducat & bibit indignè? judicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini.

30. Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi.

31. Quòd si nosmetipsos dijudicaremus; non utique judicaremur.

32. Dum judicamur autem à Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur.

33. Itaque fratres mei, cùm conveniris ad manducandum, invicem expectate.

34. Si quis esurit, domi manducet, ut non in judicium conveniatis. Cætera autem, cùm venero, disponam.

Cap. XII.

De spiritualibus autem, nolo vos ignorare fratres.

2. Scitis quoniam cum gentes essetis, ad simulachra muta prout ducebamini euntes.

3. Ideo notum vobis facio, quòd nemo in Spiritu Dei loquens, dicit anathema Iesu. Et nemo potest dicere: Dominus Iesus, nisi in Spiritu sancto.

4. Divisiones verò gratiarum sunt: idem autem Spiritus.

5. Et divisiones ministrationum sunt: idem autem Dominus.

Das XI. Capitel.

27. Welcher nun vnwirdig von diesem Brod isset/oder von dem Kelch des HERREN trincket/der ist schuldig an dem Leib vnnd Blut des HERREN. *Ioh. 6, 59.*

28. Der Mensch prüfe sich aber selbst/vnd also esse er von diesem Brod/vnnd trincke von diesem Kelch. *2. cor. 13, 5*

29. Denn welcher vnwirdig isset vnd trincket/der isset vnd trincket jm selber das Gerichte/damit das er nicht vnterscheidet den Leib des HErren.

30. Darumb sind auch also viel schwachen vnd krancken vnter euch/vnd ein gut theil schlaffen.

31. Denn so wir vns selber richteten/so würden wir nicht gerichtet.

32. Wenn wir aber gerichtet werden/so werden wir von dem HERRN gezüchtiget/auff daß wir nicht sampt der Welt verdammet werden.

33. Darumb meine lieben Brüder/wenn jhr zusammen kommet zu essen/so harre einer deß andern.

34. Hungert aber jemand/der esse daheimen/auff daß jr nicht zum Gerichte zusammen kommet. das ander will ich ordenen/wenn ich komme.

Das XII. Capitel.

Von den Geistlichen Gaben aber/will ich euch/lieben Brüder/nicht verhalten.

2. Jhr wisset daß jr Heiden seyd gewesen/vnd hingegangen zu den stummen Götzen/wie jr geführet wurdet.

3. Darumb thu ich euch kundt/daß niemand JEsum verfluchet/der durch den Geist Gottes redet. Vnd niemand kan JEsum einen HERREN heissen/ohn durch den heiligen Geist. *Mar. 9, 38 Sap. 8, 6. Ioh. 13, 13 Phil. 2, 11.*

4. Es sind mancherley Gaben/aber es ist ein Geist.

5. Vnd es sind mancherley Ämpter/aber es ist ein HERR.

יב

6 וּמַחְלְקוֹת הַפְּעָלִים הֵנָּה וֵאלֹהִים
אֶחָד הוּא הַפּוֹעֵל אֶת־כֹּל בַּכֻּלָּם ׃
7 וּלְכָל אִישׁ נִתְּנָה דַעַת הָרוּחַ לְהוֹעִיל ׃
8 וּלְאֶחָד בָּרוּחַ נִתַּן דְּבַר חָכְמָה וּלְאַחֵר
דְּבַר בִּינָה כָּרוּחַ הַהִיא ׃
9 וּלְאַחֵר הָאֱמוּנָה כָּרוּחַ הַהִיא וּלְאַחֵר
מַתְּנוֹת הָרְפוּאוֹת כָּרוּחַ הַהִיא ׃
10 וּלְאַחֵר פָּעֳלֵי הַכֹּחוֹת וּלְאַחֵר הַנְּבוּאָה
וּלְאַחֵר הַכָּרַת הָרוּחוֹת וּלְאַחֵר מִינֵי
הַלְּשֹׁנוֹת וּלְאַחֵר פֵּשֶׁר הַלְּשֹׁנוֹת ׃
11 וְאֶת־כָּל הָאֵלֶּה פּוֹעֵלָה הָאֶחָת וְרוּחַ
הַזֹּאת מְחַלֶּקֶת לְכָל אִישׁ כְּצָרְכוֹ
כִּרְצוֹנָהּ ׃
12 כִּי כְמוֹ גְוִיָּה אַחַת הִיא וְיֶשׁ־לָהּ נְתָחִים
רַבִּים וְכָל־נִתְחֵי הַגְּוִיָּה רַבִּים הֵמָּה וּגְוִיָּה
אַחַת הִיא כֵּן־גַּם הַמָּשִׁיחַ ׃
13 כִּי־בְרוּחַ אַחַת כֻּלָּנוּ לִגְוִיָּה אַחַת
נִטְבַּלְנוּ אִם יְהוּדִים וְאִם יְוָנִים וְאִם עֲבָדִים
וְאִם חָפְשִׁים וְכֻלָּנוּ לְרוּחַ אַחַת
הֻשְׁקֵינוּ ׃
14 וְכֵן הַגְּוִיָּה לֹא יֶשׁ־נֵתַח אֶחָד כִּי אִם
נְתָחִים רַבִּים ׃
15 אִם תֹּאמַר הָרֶגֶל כִּי־אֵינֶנִּי יָד־לָכֵן
אֵינֶנִּי נֵתַח הַגְּוִיָּה לֹא בַעֲבוּר זֹאת אֵינֶנָּה
נֵתַח הַגְּוִיָּה ׃
16 וְאִם יֹאמַר הָאֹזֶן כִּי אֵינֶנִּי הָעַיִן לָכֵן
אֵינֶנִּי נֵתַח הַגְּוִיָּה לֹא לָכֵן אֵינֶנָּה נֵתַח
הַגְּוִיָּה ׃
17 אִם גְּוִיָּה כֻּלָּהּ הָעַיִן אַיֵּה שֵׁמַע הָאֹזֶן
וְאִם הַשְּׁמוּעוֹת כֻּלָּהּ אַיֵּה הָרֵיחַ ׃

ιβ΄.

6. Καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσίν, ὁ δὲ αὐτός ἐστι θεός, ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν.

7. Ἑκάστῳ δὲ δίδοται ἡ φανέρωσις τοῦ πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον.

8. ᾯ μὲν γὰρ διὰ τοῦ πνεύματος δίδοται λόγος σοφίας, ἄλλῳ δὲ λόγος γνώσεως, κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα.

9. Ἑτέρῳ δὲ πίστις, ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι· ἄλλῳ δὲ χαρίσματα ἰαμάτων, ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι.

10. Ἄλλῳ δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων, ἄλλῳ δὲ προφητεία, ἄλλῳ δὲ διακρίσεις πνευμάτων, ἑτέρῳ δὲ γένη γλωσσῶν, ἄλλῳ δὲ ἑρμηνεία γλωσσῶν.

11. Πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ καθὼς βούλεται.

12. Καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἕν ἐστι, καὶ μέλη ἔχει πολλά, πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ ἑνός, πολλὰ ὄντα, ἕν ἐστι σῶμα, οὕτω καὶ ὁ Χριστός.

13. Καὶ γὰρ ἐν ἑνὶ πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν, εἴτε Ἰουδαῖοι, εἴτε Ἕλληνες, εἴτε δοῦλοι, εἴτε ἐλεύθεροι· καὶ πάντες εἰς ἓν πνεῦμα ἐποτίσθημεν.

14. Καὶ γὰρ τὸ σῶμα οὐκ ἔστιν ἓν μέλος, ἀλλὰ πολλά.

15. Ἐὰν εἴπῃ ὁ πούς, ὅτι οὐκ εἰμὶ χείρ, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος· οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος;

16. Καὶ ἐὰν εἴπῃ τὸ οὖς, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὀφθαλμός, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος. οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος;

17. Εἰ ὅλον τὸ σῶμα ὀφθαλμός, ποῦ ἡ ἀκοή; εἰ ὅλον ἀκοή, ποῦ ἡ ὄσφρησις;

Cap. XII

6. Et divisiones operationum sunt, idem verò Deus, qui operatur omnia in omnibus.

7 Vnicuique autem datur manifestatio Spiritus ad utilitatem.

8. Alii quidem per Spiritum datur sermo sapientiæ: alii autem sermo scientiæ, secundùm eundem Spiritum.

9. Alteri fides in eodem Spiritu, alii gratia sanitatum, in uno Spiritu.

10. Alii operatio virtutum, alii prophetia, alii discretio spirituũ, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum.

11. Hæc autem omnia operatur unus atq; idem Spiritus, dividens singulis prout vult.

12. Sicut enim corpus unum est, & membra habet multa, omnia autem membra corporis cùm sint multa, unum tamen corpus sunt: ita & Christus.

13. Etenim in uno Spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, sive Iudæi, sive Gentiles, sive servi, sive liberi: & omnes in uno spiritu potati sumus.

14. Nam & corpus non est unum membrum, sed multa.

15. Si dixerit pes, Quoniam non sum manus, non sum de corpore: num ideo non est de corpore?

16. Et si dixerit auris, Quoniam non sum oculus, non sum de corpore: num ideo non est de corpore?

17. Si totum corpus oculus, ubi auditus? Si totum auditus, ubi odoratus?

Das XII. Capitel.

6. Vnd es sind mancherley krefften/aber es ist ein Gott/der da wircket alles in allen.

7. In einem jeglichen erzeigen sich die Gaben des Geistes/zum Gemeinen nutz.

8. Einem wirdt gegeben durch den Geist zu reden von der Weißheit/dem andern wirdt gegeben zu reden von der Erkentniß/nach demselbigen Geist.

9. Einem andern der Glaube/in demselbigen Geist/einem andern die Gabe gesund zu machen/in demselbigen Geist.

10. Einem andern Wunder zu thun/einem andern Weissagung/einem andern Geister zu unterscheiden / einem andern mancherley Sprachen/einem andern die Sprachen außzulegen.

11. Diß aber alles wircket derselbige einige Geist/ vnd theilet einem jeglichen seines zu / nach dem er will. Rom.12.3 Eph 4. 7.

12. Denn gleich wie ein Leib ist/ vnd hat doch viel Glieder/alle Glieder aber eines Leibes / wie wol jr viel sind/sind sie doch ein Leib / Also auch Christus. Rom.12.5

13. Denn wir sind durch einen Geist alle zu einem Leibe getaufft / wir seyen Jüden oder Griechen/Knechte oder Freyen/vnd sind alle zu einem Geist getrencket.

14. Denn auch der Leib ist nicht ein Glied/ sondern viele.

15. So aber der Fuß spreche/ich bin keine hand/ darumb bin ich deß Leibes Glied nicht / solte er vmb deß willen nicht deß Leibes Glied seyn?

16. Vnd so das Ohre spreche/ich bin kein Auge/darumb bin ich nicht de Leibe s Glied/ Solte es vmb deß willen nicht deß Leibes Glied seyn?

17. Wenn der gantze Leib Auge were/ wo bliebe das Gehöre? So er gantz das Gehöre were/ wo bliebe der Geruch?

יב

18 ועתה השים אלהים את־נתחים כל־
אחד מהם בגויה כחפצו ׃
19 ואם יהיו כל־הנתחים נתח אחד
איה הגויה ׃ 20 ועתה
נתחים רבים המה וגויה אחת היא ׃
21 לא תוכל העין לדבר אל־היד כי־
אינך לצרכי וכמו כן הראש לרגלים
כי לא אצטרך לכנה ׃
22 כי אם נתחי הגויה כמוה יותר
נראים להיותם חלוים כן צריכים המה ׃
23 והנראים לנו להיותם מבשי הגויה
לאלה כבוד יותר משימים אנחנו ולצאינו
יש להם נוה יותרת ׃
24 והנאוינו אינם מצטרכים כי־אלהים
יצר את־הגויה לתתו את־יקר יותר
לנתח לחסר ׃
25 פן תהי־מריבה בנתחי הגויה כי אם
כלם יחדיו איש איש על־רעהו ידאגון ׃
26 ואם חולה נתח אחד או חלוים
עמו כל־הנתחים ואם יכבד נתח אחד
ישמחו עמו כל־נתחים ׃
27 ואתם הוים גוית המשיח ונתח
כמחלקתו ׃
28 וישם אלהים בקהלה בראשונה את
השליחים שנית את־הנביאים שלישית
את־המלמדים ואחריהם את־הכחות
ואחריכן מתנות הרפואות מעזים
תחבולות ומיני הלשונות ׃
29 הכלם שליחים המה או־כלם נביאים
או־כלם מלמדים או־כלם כחות ׃

ιβ'.

18. Νυνὶ δὲ ὁ θεὸς ἔθετο τὰ μέλη, ἓν ἕκαστον αὐτῶν ἐν τῷ σώματι, καθὼς ἠθέλησεν.
19. Εἰ δὲ ἦν τὰ πάντα ἓν μέλος, ποῦ τὸ σῶμα;
20. Νῦν δὲ πολλὰ μὲν μέλη, ἓν δὲ σῶμα.
21. Οὐ δύναται δὲ ὀφθαλμὸς εἰπεῖν τῇ χειρὶ, χρείαν σου οὐκ ἔχω· ἢ πάλιν ἡ κεφαλὴ τοῖς ποσὶ, χρείαν ὑμῶν οὐκ ἔχω.
22. Ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον, τὰ δοκοῦντα μέλη τοῦ σώματος ἀσθενέστερα ὑπάρχειν, ἀναγκαῖά ἐστι.
23. Καὶ ἃ δοκοῦμεν ἀτιμότερα εἶναι τοῦ σώματος, τούτοις τιμὴν περισσοτέραν περιτίθεμεν· καὶ τὰ ἀσχήμονα ἡμῶν εὐσχημοσύνην περισσοτέραν ἔχει.
24. Τὰ δὲ εὐσχήμονα ἡμῶν, οὐ χρείαν ἔχει· ἀλλ' ὁ θεὸς συνεκέρασε τὸ σῶμα, τῷ ὑστεροῦντι περισσοτέραν δοὺς τιμήν.
25. Ἵνα μὴ ᾖ σχίσμα ἐν τῷ σώματι, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσι τὰ μέλη.
26. Καὶ εἴτε πάσχει ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη· εἴτε δοξάζεται ἓν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη.
27. Ὑμεῖς δέ ἐστε σῶμα Χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους.
28. Καὶ οὓς μὲν ἔθετο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα δυνάμεις, εἶτα χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν.
29. Μὴ πάντες ἀπόστολοι; μὴ πάντες προφῆται; μὴ πάντες διδάσκαλοι; μὴ πάντες δυνάμεις;

Cap. XII.

18. Nunc autem posuit Deus membra, unum quodque eorum in corpore sicut voluit.
19. Quod si essent omnia unum membrum, ubi corpus?
20. Nunc autem multa quidem membra, unum autem corpus.
21. Non potest autem oculus dicere manui, Opera tua non indigeo: aut iterum caput pedibus, non estis mihi necessarii.
22. Sed multo magis quæ videntur membra corporis infirmiora esse, necessariora sunt.
23. Et quæ putamus ignobiliora membra esse corporis, his honorem abundantiorem circundamus: & quæ inhonesta sunt nostra, abundantiorem honestatem habent.
24. Honesta autem nostra, nullius egent: sed Deus temperavit corpus, ei cui deerat abundantiorem tribuendo honorem.
25. Vt non sit schisma in corpore, sed idipsum pro invicem solicita sint membra.
26. Et si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra: sive gloriatur unum membrū, congaudent omnia membra.
27. Vos autem estis corpus Christi, & membra de membro.
28. Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia: primùm Apostolos, secundò prophetas, tertiò doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum †
29. Nunquid omnes Apostoli? Nunquid omnes prophetæ? Nunquid omnes doctores? Nunquid omnes virtutes.

Das XII. Capitel.

18. Nun aber hat Gott die Glieder gesetzet/ein jegliches sonderlich am Leibe/wie er gewolt hat.
19. So aber alle Glieder ein Glied weren/wo bliebe der Leib?
20. Nun aber sind der Glieder viel / aber der Leib ist einer.
21. Es kan das Auge nicht sagen zu der hand/ich darff dein nicht / oder widerumb das Haupt zu den Füssen/ich darff ewer nicht.
22. Sondern viel mehr/die Glieder deß Leibs/die vns düncken die schwechsten seyn/sind die nötigsten.
23. Vnnd die vns düncken die vnehrlichsten seyn/den selbigen legen wir am meisten ehre an/vnd die vns vbel anstehen/die schmücket man am meisten.
24. Denn die vns wol anstehen/die bedörffens nicht. Aber Gott hat den Leib also vermenget/vnd dem dürfftigen Glied am meisten Ehre geben.
25. Auff daß nicht eine Spaltung im Leibe sey/sondern die Glieder für einander gleich sorgen.
26. Vnd so ein Glied leidet/so leiden alle Glieder mit/vnnd so ein Glied wirdt herrlich gehalten/so frewen sich alle Glieder mit.
27. Ihr seyd aber der Leib Christi vnd Glieder/ein jeglicher nach seinem theil.
28. Vnnd Gott hat gesetzt in der Gemeine/auffs erst die Apostel/auffs ander die Propheten/auffs dritte die Lehrer/darnach die Wunderthäter/darnach die Gaben gesund zu machen/Helffer/Regierer/mancherley Sprachen. *Rom. 12. 5 Eph. 4. 11.*
29. Sind sie alle Apostel? Sind sie alle Propheten? Sind sie alle Lehrer? Sind sie alle Wunderthäter:

† interpretationes sermonum.

יב

30 הישׁ לכלם מתנות הרפואות אם־כלם
בלשונות מדברים או כלם מתרגמים׃
31 וקנאו את־מתנות טובות ועוד־ני
דרך יתרה אגיד לכם׃

יג

אם בלשונות כל־בני אדם מדבר
אני ובלשונות המלאכים ואהבה
איננה לי הייתי כנחשת שמע וכצלצלי
תרועה׃ 2 ואם ישׁ לי הנבואה ודעת
כל־סודות וכל־דעה ואם ישׁ לי כל־
אמונה גם להעביר את־הרים ואיננה
לי האהבה מאומה לא הייתי׃
3 ואם אפרס את־כל אשׁר לי לרעבים
ואם אתן את־גויתי להשׂרף ולא ישׁ
לי אהבה מאומה לא אועיל׃
4 האהבה ארך אפים היא מיטבה
לעשׂות האהבה איננה מקנאה האהבה
לא מפרפרה ולא מופחה׃
5 לא תעשׂה בשׁנה לא תבקשׁ את־אשׁר
לנפשׁה לא תתחרה באפה ולא תחשׁב
רעה בלבבה׃ 6 לא תשׂמח על־
עולתה אך תשׂמח על־אמת׃
7 את־כל מסבלה כל־מאמינה כל־
משׂברה כל־מקוה׃
8 האהבה בכל־עתות לא תבול ואם
הנבואות תבטלו ואם הלשונות ישׁתקו
ואם הדעות תהבלו׃ 9 כי קליקל
יודעים וקליקל מתנבאים אנחנו׃
10 ואם תבוא התכלית אז יבטל ההבל׃

ιβ'.

30. Μὴ πάντες χαρίσματα ἔχουσι ἰαμάτων; μὴ πάντες γλώσσαις λαλοῦσι; μὴ πάντες διερμηνεύουσι;

31. Ζηλοῦτε δὲ τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα· καὶ ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι.

ΚΕΦΑΛ. ιγ'.

Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἠχῶν, ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον.

2. Καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν, καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα, καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδέν εἰμι.

3. Καὶ ἐὰν ψωμίζω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα † καυθήσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι.

† καύχησωμαι

4. Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται· ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ, ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται.

5. Οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν.

6. Οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ.

7. Πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει.

8. Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει, εἴτε δὲ προφητεῖαι καταργηθήσονται, εἴτε γλῶσσαι παύσονται, εἴτε γνῶσις καταργηθήσεται.

9. Ἐκ μέρους † γὰρ γινώσκομεν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν.

† δὲ

10. Ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται.

30. Nunquid

Cap. XII.

30. Nunquid omnes gratiam habent curationum? nunquid omnes linguis loquuntur? nunquid omnes interpretantur?
31. Æmulamini autem † charismata meliora. Et adhuc excellentiorem viam vobis demonstro.

Cap. XIII.

SI linguis hominum loquar & angelorum, charitatem autem non habeam: factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens.

2. Et si habuero prophetiam, & noverim mysteria omnia, & omnem scientiam, & si habuero omnẽ fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum.
3. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero: nihil mihi prodest.
4. Charitas patiens est, benigna est. Charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur
5. Non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum.

6. Non gaudet super iniquitate: congaudet autem veritati.

7. Omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet.
8. Charitas nunquam excidit, sive prophetiæ evacuabuntur, sive linguæ cessabunt, sive scientia destruetur.
9. Ex parte enim cognoscimus, & ex parte prophetamus.
10. Cùm autem venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est

Das XII. Capitel.

30. Haben sie alle Gaben gesund zu machen? Reden sie alle mit mancherley Sprachen? Können sie alle außlegen?

31. Strebet aber nach den besten Gaben. Vnd ich will euch noch einen köstlichern Weg zeigen. † dona

Das XIII. Capitel.

WEnn ich mit Menschen vnnd mit Engel Zungen redet/ vnnd hette der Liebe nicht / so were ich ein döhnend Ertz/oder ein klingende Schelle.

2. Vnd wenn ich weissagen köndte/vnd wüste alle Geheimniß/vnd alle Erkenntniß / vnd hette allen Glauben/also daß ich Berge versetzte/ vnd hette der Liebe nicht/so were ich nichts. Matt. 17.

3. Vnd wenn ich alle meine Habe den Armen gebe/vnd liesse meinen Leib brennen / vnd hette der Liebe nicht/so were mirs nichts nütze.

4. Die Liebe ist langmütig vnd freundlich/die Liebe eiffert nicht/die Liebe treibet nicht mutwillen/sie blehet sich nicht.

5. Sie stellet sich nicht vngeberdig / sie suchet nicht das jhre/sie lesset sich nicht erbittern / sie trachtet nicht nach schaden.

6. Sie frewet sich nicht wenns vnrecht zugehet/sie frewet sich aber wenns recht zugehet.

7. Sie verträget alles/sie vertrawet alles / sie hoffet alles/sie duldet alles.
8. Die Liebe höret nimmermehr auff/so doch die Weissagungen auffhören werden/vnd die Sprachen auffhören werden/vnd das Erkentniß auffhören wirdt.
9. Denn vnser wissen ist Stückwerck / vnd vnser Weissagen ist Stückwerck.
10. Wenn aber kommen wirdt das Vollkommen/so wirdt das Stuckwerck auffhören.

יג

11 בהיותי עולל כעולל דברתי כעולל
גבנותי כעולל חשבתי וכאשר הייתי לאיש
את־דברי העולל החבלתי ׃
12 כי מביטים אנחנו עתה כמו במראה
בחידה ואז מפנים אל־פנים עתה ידעים
אנחנו בחלק ואז נדעה כמו נידענו ׃
13 ועתה מכתירות אמונה שברה אהבה
שלוש הנה וגדולה מהן היא האהבה ׃

יד

רדפו אחרי אהבה וקנאו למתנות
הרוח ויותר להתנבא ׃
2 כי אשר מדבר בלשון איננו לאנשים
מדבר כי אם לאלהים כי־איש לא שומע
וברוח ידבר את־סודות ׃
3 ואשר מתנבא לאנשים מדבר למבנה
ונחמה ואל־לבב ׃
4 המדבר בלשון את־נפשו בונה הוא
והמתנבא בונה את־הקהלה ׃
5 ומי־יתן אשר כלכם תדברו בלשונות
אך יותר אשר תתנבאון כי־המתנבא
גדול הוא ממדבר בלשונות בלבד אם
מבאר הוא אשר הקהלה מבנה תקח
ממנו ׃ 6 ועתה אחי אם אבוא
אליכם לדבר בלשונות מה אועיל לכם
אם לא אדבר אליכם או־בחזון או בדעה
או בנבואה או בלמוד ׃
7 הלא הכלים אשר בלי נפש [illegible]
נותנים את־קולם אם חליל או כנור ואם
את־מחלקת בקולות לא יתנון איכבה
יודע מה־חלול או מה מזמר ׃

ιγ´.

11. Ὅτε ἤμην νήπιος, ὡς νήπιος ἐλάλουν, ὡς νήπιος ἐφρόνουν, ὡς νήπιος ἐλογιζόμην· ὅτε δὲ γέγονα ἀνήρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου.
12. Βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον· ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην.
13. Νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπὶς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη.

ΚΕΦΑΛ. ιδ´.

Διώκετε τὴν ἀγάπην, ζηλοῦτε δὲ τὰ πνευματικά· μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε.
2. Ὁ γὰρ λαλῶν γλώσσῃ, οὐκ ἀνθρώποις λαλεῖ, ἀλλὰ τῷ Θεῷ· οὐδεὶς γὰρ ἀκούει, πνεύματι δὲ λαλεῖ μυστήρια.
3. Ὁ δὲ προφητεύων, ἀνθρώποις λαλεῖ οἰκοδομὴν καὶ παράκλησιν καὶ παραμυθίαν.
4. Ὁ λαλῶν γλώσσῃ, ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ· ὁ δὲ προφητεύων, ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ.
5. Θέλω δὲ πάντας ὑμᾶς λαλεῖν γλώσσαις, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. μείζων γὰρ ὁ προφητεύων, ἢ ὁ λαλῶν γλώσσαις, ἐκτὸς εἰ μὴ διερμηνεύῃ, ἵνα ἡ ἐκκλησία οἰκοδομὴν λάβῃ.
6. Νυνὶ δὲ, ἀδελφοί, ἐὰν ἔλθω πρὸς ὑμᾶς γλώσσαις λαλῶν, τί ὑμᾶς ὠφελήσω, ἐὰν μὴ ὑμῖν λαλήσω ἢ ἐν ἀποκαλύψει, ἢ ἐν γνώσει, ἢ ἐν προφητείᾳ, ἢ ἐν διδαχῇ.
7. Ὅμως τὰ ἄψυχα φωνὴν διδόντα, εἴτε αὐλὸς, εἴτε κιθάρα, ἐὰν διαστολὴν τοῖς φθόγγοις μὴ δῷ, πῶς γνωσθήσεται τὸ αὐλούμενον, ἢ τὸ κιθαριζόμενον;

Cap. XIII.

11. Cùm essem parvulus, loquebar ut parvulus, sapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus. Quando autem factus sum vir: evacuavi quæ erant parvuli.
12. Videmus nunc per speculum in ænigmate: tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte: tunc autem cognoscam sicut & cognitus sum.
13. Nunc autem manent, fides, spes, charitas: tria hæc, major autem horum est charitas.

Das XIII. Capitel.

11. Da ich ein Kind war / da redet ich wie ein Kind / vnnd war klug wie ein Kind / vnnd hatte Kindische anschläge. Da ich aber ein Mann ward / that ich ab was Kindisch war.
12. Wir sehen jetzt durch einen Spiegel in einem duncklen Wort / denn aber von Angesicht zu Angesicht. Jetzt erkenne ichs Stückweise / Denn aber werde ichs erkennen / gleich wie ich erkennet bin.
13. Nun aber bleibt Glaube / Hoffnung / Liebe / diese drey / Aber die Liebe ist die grössest vnter jhnen.

Cap. XIV.

Sectamini charitatem, æmulamini spiritualia, magis autem ut prophetetis.
2. Qui enim loquitur lingua, non hominibus loquitur, sed Deo: nemo enim audit. Spiritu autem loquitur mysteria.
3. Nam qui prophetat: hominibus loquitur ad ædificationem, & exhortationem, & consolationem.
4. Qui loquitur lingua, semetipsum ædificat: qui autem prophetat, Ecclesiam ædificat.
5. Volo autem omnes vos loqui linguis: magis autem prophetare. Nam major est qui prophetat, quã qui loquitur linguis: nisi fortè interpretetur, ut ecclesia ædificationem accipiat.
6. Nunc autem fratres, si venero ad vos linguis loquens: quid vobis prodero, nisi vobis loquar aut in revelatione, aut in scientia, aut in prophetia, aut in doctrina?
7. Tamen quæ sine anima sunt vocem dantia, sive tibia, sive cithara: nisi distinctionem sonituum dederint, quomodo scietur id quod canitur, aut quod citharizatur?

Das XIIII. Capitel.

Strebet nach der Liebe / fleissiget euch der Geistlichen Gaben / am meisten aber / daß jr Weissagen möget.
2. Denn der mit der Zungen redet / der redet nicht den Menschen / sondern Gotte / denn jhm höret niemand zu / Im Geist aber redet er die Geheimniß.
3. Wer aber Weissaget / der redet den Menschen zur Besserung / vnd zur ermahnung / vnnd zur Tröstung.
4. Wer mit Zungen redet / der bessert sich selbst / wer aber Weissaget / der bessert die Gemeine.
5. Ich wolte / daß jr alle mit Zungen reden köntet / aber viel mehr / daß jr weissagetet. Denn der da weissaget / ist grösser / denn der mit Zungen redet / Es sey denn / daß ers auch außlege / daß die Gemeine davon gebessert werde.
6. Nun aber / lieben Brüder / wenn ich zu euch keme / vnd redet mit Zungen / was were ich euch nütze? so ich nicht mit euch redet / entweder durch offenbarung / oder durch erkentnuß / oder durch Weissagung / oder durch lehre?
7. Helt sichs doch auch also in den dingen / die da lauten / vnd doch nicht leben / es sey eine Pfeiffe oder eine Harpffe / wenn sie nicht vnterschiedliche Stimme von sich geben / wie kan man wissen was gepfiffen oder geharpffet ist?

יד

8 ואם השופר יתן תקעו בלי מחלקת
מי יערך למלחמה :
9 וכן גם אתם בלשון אם לא מאמר
באר היטב מפרש תתנו איך יודע מה־
ידבר כי תהיו מדברים לרוח :
10 כי הנה כמה מיני הלשונות היו
בעולם ואחת מהן איננה בלי קולה :
11 ואם אינני יודע את־כח ומנהג הקול
אהיה לעז למדבר והמדבר בי לעז הוא :
12 ככה גם אתם כי־מקנאי מתנות
הרוח תהיו גם את אשר למבנה הקהל
תבקשון אשר תותירו :
13 לכן המדבר בלשון יבעה מאלהים
אשר יתרגם :
14 לכן אם אתפלל בלשון רוחי מתפללה
לבדה אך שכלי לא עשה פרי :
15 ומה לעשות אתפלל ברוח ואתפללה
בשכל אזמר ברוח ואזמרה בשכל :
16 כי כאשר תברך ברוח איככה זה
הממלא את מקום לועז יאמר אמן
לברכתך אם לא ידע מה דברת :
17 ואת היטבת לברך כי אם האחד לא
נבנה : 18 אודה לאלהי כי־בלשונות
יותר מכלכם מדבר אנכי :
19 אך בקהלה חפצתי לדבר חמשה
דברים בשכלי להורות גם את־אחרים
מרבבת הדברים בלשון :
20 אחי אל־תהיו עוללים בתבונות כי־
אם ברעה להתעולל ובתבונות שלמים
תהיו :

ιδ'.

8. Καὶ γὰρ ἐὰν ἄδηλον φωνὴν σάλπιγξ δῷ, τίς παρασκευάσεται εἰς πόλεμον;

9. Οὕτω καὶ ὑμεῖς διὰ τῆς γλώσσης ἐὰν μὴ εὔσημον λόγον δῶτε, πῶς γνωσθήσεται τὸ λαλούμενον; ἔσεσθε γὰρ εἰς ἀέρα λαλοῦντες.

10. Τοσαῦτα, εἰ τύχοι, γένη φωνῶν ἐστιν ἐν κόσμῳ, καὶ οὐδὲν αὐτῶν ἄφωνον.

11. Ἐὰν οὖν μὴ εἰδῶ τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς, ἔσομαι τῷ λαλοῦντι βάρβαρος· καὶ ὁ λαλῶν, ἐν ἐμοὶ βάρβαρος.

12. Οὕτω καὶ ὑμεῖς, ἐπεὶ ζηλωταί ἐστε πνευμάτων, πρὸς τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας ζητεῖτε, ἵνα περισσεύητε.

13. Διόπερ ὁ λαλῶν γλώσσῃ, προσευχέσθω ἵνα διερμηνεύῃ.

14. Ἐὰν γὰρ προσεύχωμαι γλώσσῃ, τὸ πνεῦμά μου προσεύχεται, ὁ δὲ νοῦς μου ἄκαρπός ἐστι.

15. Τί οὖν ἐστι; προσεύξομαι τῷ πνεύματι, προσεύξομαι δὲ καὶ τῷ νοΐ· ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοΐ.

16. Ἐπεὶ ἐὰν εὐλογήσῃς τῷ πνεύματι, ὁ ἀναπληρῶν τὸν τόπον τοῦ ἰδιώτου, πῶς ἐρεῖ τὸ ἀμὴν ἐπὶ τῇ σῇ εὐχαριστίᾳ; ἐπειδὴ τί λέγεις οὐκ οἶδε.

17. Σὺ μὲν γὰρ καλῶς εὐχαριστεῖς, ἀλλ' ὁ ἕτερος οὐκ οἰκοδομεῖται.

18. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου, πάντων ὑμῶν μᾶλλον γλώσσαις λαλῶν.

19. Ἀλλ' ἐν ἐκκλησίᾳ θέλω πέντε λόγους διὰ τοῦ νοός μου λαλῆσαι, ἵνα καὶ ἄλλους κατηχήσω, ἢ μυρίους λόγους ἐν γλώσσῃ.

20. Ἀδελφοί, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσίν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε, ταῖς δὲ φρεσὶ τέλειοι γίνεσθε.

Cap. XIV.

8. Etenim si incertam vocem det tuba: quis parabit se ad bellum?

9. Ita & vos, per linguam, nisi manifestum sermonem dederitis: quomodo scietur id quod dicitur? eritis enim in aëra loquentes.

10. Tam multa, ut puta, genera linguarum sunt in hoc mundo, & nihil sine voce est.

11. Si ergo nesciero virtutem vocis, ero ei cui loquor barbarus: & qui loquitur, mihi barbarus.

12. Sic & vos, quoniam æmulatores estis spirituum, ad ædificationem Ecclesiæ quærite ut abundetis.

13. Et ideo qui loquitur lingua, oret, ut interpretetur.

14. Nam si orem lingua, spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est.

15. Quid ergo est? Orabo spiritu, orabo & mente: Psallam spiritu, psallam & mente.

16. Cæterum si benedixeris spiritu, qui supplet locum idiotæ, quomodo dicet, Amen, super tuam benedictionem? quoniam quid dicas, nescit?

17. Nam tu quidem benè gratias agis, sed alter non ædificatur.

18. Gratias ago Deo meo, quòd omnium vestrûm linguis loquor.

19. Sed in ecclesia volo quinque verba sensu meo loqui, ut & alios instruam: quam decem millia verborum in lingua.

20. Fratres, nolite pueri effici sensibus, sed malitiæ parvuli estote, sensibus autem perfecti estote.

Das XIIII. Capitel.

8. Vnnd so die Posaune einen vndeutlichen Thon gibt/wer will sich zum streit rüsten?

9. Also auch jr/wenn jr mit Zungen redet/so jr nicht eine deutliche Rede gebet/wie kan man wissen was geredt ist? Denn jr werdet in den Wind reden.

10. Zwar es ist mancherley art der Stimme in der Welt/vnd derselbigen ist doch keine vndeutlich.

11. So ich nun nicht weiß der Stimme deutunge/werde ich vndeutsch seyn/dem/der da redet/vnd der da redet/wirdt mir vndeutsch seyn.

12. Also auch jr/sintemal jhr euch fleissiget der Geistlichen Gaben/trachtet darnach/daß jr die Gemeine bessert/auff daß jr alles reichlich habt.

13. Darumb welcher mit Zungen redet/der bete also/daß ers auch außlege.

14. So ich aber mit Zungen Bete/so betet mein Geist/aber mein Sinn bringet niemand frucht.

15. Wie soll es aber denn seyn? Nemlich also/ Ich will beten mit dem Geist/vnnd will beten auch im Sinn. Ich will Psalmen singen im Geist/vnnd will auch Psalmen singen mit dem Sinn.

16. Wenn du aber segnest im Geist/wie soll der/so an stat des Leyen stehet/Amen sagen/auff deine Dancksagung/sintemal er nicht verstehet/was du sagest?

17. Du dancksagest wol fein/aber der ander wirdt nicht davon gebessert.

18. Ich dancke meinem Gott/daß ich mehr mit Zungen rede/denn jr alle.

19. Aber ich will in der Gemeine lieber fünff Wort reden/mit meinem Sinn/auff daß ich auch andere vnterweise/denn sonst zehen tausend wort mit Zungen.

20. Liben Brüder werdet nicht Kinder an dem verständniß/sondern an der Boßheit seyd Kinder/an dem verständniß aber seyd volkommen. Mat. 18.

יד

21 בתורה נכתב כי־בלעגי שפה
ובלשון אחרת אדבר אל־העם הזה וגם
ככה לא ישמעו אלי נאם יהוה׃
22 לכן הלשונות לאות הנה לא
למאמינים כי אם לאשר אינם מאמינים
והנבואה לא לאשר אינם מאמינים כי
אם למאמינים׃
23 ואם תקהל העדה כלה יחד וכלם ידברו
בלשונות ויבואו בערים או אשר אינם
מאמינים הלא יאמרו כי נבערתם׃
24 ואם כלם ינבאו ויבוא איש לא
מאמין או־בער ינכח מכלם ישפט מכלם׃
25 וככה מסתרי לבו יגלו וכן יפול על־
פניו וישתחוה לאלהים ויגיד כי־
אלהים הנו הוה בכם׃
26 ומה יש לעשות אחי כאשר תקהלו
לאיש ואיש מכם יש לו תהלה יש לו
למוד יש לו לשון יש־לו חזון יש־לו תרגום
כל־דברים יהיו למבנה הקהל׃
27 אם איש ידבר בלשון כשנים או־
לרב שלשת אנשים איש כחלקו ידבר
ואחד יתרגם׃
28 ואם איש לא יהיה אשר יתרגם
יחשה בעדה ולנפשו ידבר ולאלהים׃
29 והנביאים שנים או שלשת ידברון
והאחרים ישפטו׃
30 ואם לאחר היושב נגלה הדבר
הראשון יחשה׃
31 כי־תוכלו איש לאיש כלכם להתנבא
אשר ילמדו כלם וכלם ינחמו׃

ιδ'.

21. Ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται, ὅτι ἐν ἑτερογλώσσοις, καὶ ἐν χείλεσιν ἑτέροις, λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ οὐδ' οὕτως εἰσακούσονταί μου, λέγει κύριος.
22. Ὥστε αἱ γλῶσσαι εἰς σημεῖόν εἰσιν, οὐ τοῖς πιστεύουσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις· ἡ δὲ προφητεία οὐ τοῖς ἀπίστοις, ἀλλὰ τοῖς πιστεύουσιν.

23. Ἐὰν οὖν συνέλθῃ ἡ ἐκκλησία ὅλη ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καὶ πάντες γλώσσαις λαλῶσιν, εἰσέλθωσι δὲ ἰδιῶται ἢ ἄπιστοι, οὐκ ἐροῦσιν ὅτι μαίνεσθε;
24. Ἐὰν δὲ πάντες προφητεύωσιν, εἰσέλθῃ δέ τις ἄπιστος, ἢ ἰδιώτης, ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων, ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων.
25. Καὶ οὕτω τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερὰ γίνεται· καὶ οὕτω πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, προσκυνήσει τῷ θεῷ, ἀπαγγέλλων, ὅτι ὁ θεὸς ὄντως ἐν ὑμῖν ἐστι.
26. Τί οὖν ἐστιν, ἀδελφοί; ὅταν συνέρχησθε, ἕκαστος ὑμῶν ψαλμὸν ἔχει, διδαχὴν ἔχει, γλῶσσαν ἔχει, ἀποκάλυψιν ἔχει, ἑρμηνείαν ἔχει· πάντα πρὸς οἰκοδομὴν γινέσθω.
27. Εἴτε γλώσσῃ τις λαλεῖ, κατὰ δύο, ἢ τὸ πλεῖστον τρεῖς, καὶ ἀνὰ μέρος, καὶ εἷς διερμηνευέτω.

28. Ἐὰν δὲ μὴ ᾖ διερμηνευτὴς, σιγάτω ἐν ἐκκλησίᾳ· ἑαυτῷ δὲ λαλείτω καὶ τῷ θεῷ.
29. Προφῆται δὲ δύο ἢ τρεῖς λαλείτωσαν, καὶ οἱ ἄλλοι διακρινέτωσαν.
30. Ἐὰν δὲ ἄλλῳ ἀποκαλυφθῇ καθημένῳ, ὁ πρῶτος σιγάτω.

31. Δύνασθε γὰρ καθ' ἕνα πάντες προφητεύειν, ἵνα πάντες μανθάνωσι, καὶ πάντες παρακαλῶνται.

Cap XIV. | Das XIII. Capitel.

21. In lege scriptum est: Quoniam in aliis linguis, & in labiis aliis loquar populo huic, & nec sic exaudient me, dicit Dominus.

21. Im Gesetz stehet geschrieben: Ich will mit andern Zungen/vnd mit andern Lippen reden zu diesem Volck/vnd sie werden mich auch also nicht hören/ spricht der HERR. Esa.28,11.

22. Itaque linguę in signum sunt, non fidelibus, sed infidelibus: prophetia autem, non infidelibus, sed fidelibus.

22. Darumb so sind die Zungen zum Zeichen/ nicht den Glaubigen/ sondern den Vnglaubigen/Die Weissagung aber nicht den Vnglaubigen/sondern den Glaubigen.

23. Si ergo conveniat universa ecclesia in unum, & omnes linguis loquantur, intrent autem idiotæ aut infideles, nónne dicent, quòd insanitis?

23. Wenn nun die gantze Gemeine zusammen keme an einen Ort/ vnnd redeten alle mit Zunden/Es kemen aber hinein Leyen oder Vnglaubige/würden sie nicht sagen/ir weret vnsinnig?

24. Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis vel idiota, convincitur ab omnibus, dijudicatur ab omnibus.

24. So sie aber alle Weissageten / vnd keme denn ein Vnglaubiger oder Leye hinein / der würde vberweisen von jnen allen / daß er bekennen muß für allen.

25. Occulta cordis ejus manifesta fiunt: & ita cadens in faciem adorabit Deum, pronuncians quod verè Deus in vobis sit.

25. Vnd also würde das verborgen seines hertzen offenbar/vnd er würde also fallen auff sein Angesichte/Gott anbeten / vnnd öffentlich außruffen/das Gott warhafftig in euch sey.

26. Quid ergo est fratres? cum convenitis, unusquisque vestrûm psalmum habet, doctrinam habet, Apocalypsin habet, linguam habet, interpretationem habet: omnia ad ædificationem fiant.

26. Wie ist jhm denn nun lieben Brüder? Wenn jr zusammen kommet / so hat jeglicher Psalmen/er hat Lehre/er hat Zungen/er hat Offenbarung/er hat Außlegung/Lasset es alles geschehen zur besserung.

27. Sive lingua quis loquitur, secundùm duos, aut ut multum tres, & per partes, & unus interpretetur.

27. So jemand mit der Zungen redet / oder zween / oder auffs meiste drey/eins vmbs ander/ so lege es einer auß.

28. Si autem non fuerit interpres, taceat in ecclesia, sibi autem loquatur & Deo.

28. Ist er aber nicht ein Außleger/ so schweige er vnter der Gemeine/ rede aber jhm selber vnnd Gotte.

29. Prophetæ autem duo aut tres dicant, & cæteri dijudicent.

29. Die Weissager aber lasset reden / zween oder drey/vnd die andern lasset richten.

30. Quòd si alii revelatum fuerit sedenti, prior taceat.

30. So aber eine Offenbarung geschicht einem andern der da sitzet/so schweige der erste.

31. Potestis enim omnes per singulos prophetare, ut omnes discant, & omnes exhortentur.

31. Jr könnet wol alle Weissagen / einer nach dem andern/auff daß sie alle lernen/ vnd alle ermanet werden.

יד

32 ורוחות הנביאים תכנענה תחת
הנביאים :
33 כי אלהינו איננו אלהי התלונה כי
אם השלום כמו בכל־קהלות הקדושים :
34 נשיכם תחשו בקהלותיכם כי לא
שוה להם לדבר כי־אם להכנע כמו
אמרה התורה :
35 ואם חפצות ללמד בבית תשאלנה
לאישהן כי בשנה היא לנשים לדבר
בקהלה : 36 הממכם יצא דבר
אלהים או בכם לבדכם הגיע :
37 ואם נראה לאיש כי־נביא הוא או־
כי־בעל־הרוח ידע את־אשר כתב אני
לכם כי מצות אדני הנה :
38 ואם איש איננו יודע לא ידע :
39 לכן אחי קנאו להתנבאות ולדבר
בלשונות אל־תכלאו :
40 וכל־דברים כהגן וכסדר יהיון :

טו

הנני מודיע אנכי לכם אחי את־
הבשורה אשר בשרתיה אתכם
ואשר קבלתם ואשר בה עומדים אתם :
2 באשר גם תושעון במה־דבר בשרתי
אתכם אם תאחזו מלבד אם לא לשוא
האמנתם : 3 כי נתתי לכם
בראשונה את־אשר לקחתי כי־המשיח
מת על־חטאתינו ככתבים :
4 וכי־נקבר וכי־קם ביום השלישי ככתבים :
5 וכי־נראה לכיפה ואחרי־כן לשנים
עשר :

ιδ΄.

32. Καὶ πνεύματα προφητῶν προφήταις ὑποτάσσεται.

33. Οὐ γάρ ἐστιν ἀκαταστασίας ὁ θεὸς, ἀλλ' εἰρήνης, ὡς ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τῶν ἁγίων.

34. Αἱ γυναῖκες ὑμῶν, ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν. οὐ γὰρ ἐπιτέτραπται αὐταῖς λαλεῖν, ἀλλ' ὑποτάσσεσθαι, καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει.

35. Εἰ δέ τι μαθεῖν θέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν. αἰσχρὸν γάρ ἐστι γυναιξὶν ἐν ἐκκλησίᾳ λαλεῖν.

36. Ἢ ἀφ' ὑμῶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐξῆλθεν; ἢ εἰς ὑμᾶς μόνους κατήντησεν;

37. Εἴ τις δοκεῖ προφήτης εἶναι ἢ πνευματικὸς, ἐπιγινωσκέτω, ἃ γράφω ὑμῖν, ὅτι τοῦ κυρίου εἰσὶν ἐντολαί.

38. Εἰ δέ τις ἀγνοεῖ, ἀγνοείτω.

39. Ὥστε ἀδελφοί μου, ζηλοῦτε τὸ προφητεύειν, καὶ τὸ λαλεῖν γλώσσαις μὴ κωλύετε.

40. Πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω.

ΚΕΦΑΛ. ιε.

Γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοὶ, τὸ εὐαγγέλιον ὃ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, ὃ καὶ παρελάβετε, ἐν ᾧ καὶ ἑστήκατε.

2. Δι' οὗ καὶ σώζεσθε, τίνι λόγῳ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, εἰ κατέχετε, ἐκτὸς εἰ μὴ εἰκῇ ἐπιστεύσατε.

3. Παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώτοις, ὃ καὶ παρέλαβον, ὅτι Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, κατὰ τὰς γραφάς.

4. Καὶ ὅτι ἐτάφη, καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, κατὰ τὰς γραφάς.

5. Καὶ ὅτι ὤφθη Κηφᾷ, εἶτα τοῖς δώδεκα.

Cap. XIV.

32. Et spiritus prophetarum, prophetis subjecti sunt.
33. Non enim est dissensionis Deus, sed pacis: sicut & in omnibus Ecclesiis sanctorum (doceo.)

34. Mulieres in ecclesiis taceant, non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse, sicut & Lex dicit.

35. Si quid autem volunt discere, domi viros suos interrogent. Turpe est enim mulieri loqui in Ecclesia.
36. An à vobis verbum Dei processit? aut in vos solos pervênit?
37. Si quis videtur propheta esse, aut spiritualis, cognoscat quæ scribo vobis, quia Domini sunt mandata.
38. Si quis autem ignorat, †ignorabitur
39. Itaque fratres æmulamini prophetare: & loqui linguis nolite prohibere.
40. Omnia autem honestè, & secundùm ordinem fiant (in vobis.)

Das XIIII. Capitel.

32. Vnd die Geister der Propheten sind den Propheten vnterthan.
33. Denn Gott ist nicht ein Gott der vnordnung/sondern des Friedes/wie in allen Gemeinen der Heiligen.
34. Ewere Weiber lasset schweigen vnter der Gemeine/denn es soll jnen nicht zugelassen werden/daß sie Predigen/ sondern vnterthan seyn/ Wie auch das Gesetz sagt. 1 Tim. 2, 11. Gen. 3, 16
35. Wollen sie aber etwas lernen / so lasset sie daheim jre Männer fragen. Es stehet den Weibern vbel an/vnter der Gemeine predigen.
36. Oder ist das Wort Gottes von euch außkommen? Oder ists allein zu euch kommen?
37. So sich jemand lesset düncken / er sey ein Prophet oder Geistlich / der erkenne was ich euch schreibe/denn es sind des HERREN Gebot.
38. Ist aber jemand vnwissend/ der sey vnwissend. †ignoret
39. Darumb lieben Brüder/fleissiget euch deß weissagens/vnd wehret nicht mit Zungen zu reden.
40. Lassets alles ehrlich vnd ordentlich zugehen.

Cap. XV.

NOtum autem vobis facio, fratres, Evangelium, quod prædicavi vobis, quod & accepistis, in quo & statis.
2. Per quod & salvamini, qua ratione prædicaverim vobis, si tenetis, nisi frustra credidistis.
3. Tradidi enim vobis in primis, quod & accepi: quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundùm scripturas.
4. Et quia sepultus est, & quia resurrexit tertia die, secundùm scripturas.
5. Et quia visus est Cephæ: & post hoc undecim.

Das XV. Capitel.

ICh erinnere euch aber lieben Brüder/deß Evangelij/das ich euch verkündiget habe/welches jr angenommen habet / in welchem jhr auch stehet. Gal. 1, 11.
2. Durch welches jr auch selig werdet / welcher gestalt ich es euch verkündiget habe/so jrs behalten habt/Es were denn daß jrs vmb sonst geglaubet hettet.
3. Denn ich habe euch zuvorderst gegeben / welches ich auch empfangen habe / Das Christus gestorben sey für vnsere sünde/nach der schrifft. Isa. 53, 5.
4. Vnd daß er begraben sey/vnd daß er aufferstanden sey am dritten tage/ nach der Schrifft. Ion. 2, 1. 1 Petr. 2, 24.
5. Vnd daß er gesehen worden ist von Cephas/ Darnach von den Zwölffen. Ioh. 2, 19.

טו

6 ומאחרי־כן נראה לאחים יותר
מחמש מאות כאחד אשר מהם רבים
מעודדים עד עת ואנשים מהם ישנו׃
7 ואחר נראה ליעקב אחר לשליחים
כלם׃
8 ואחרי־כלם כמו לנפל נראה גם אלי׃
9 ואני הוא קטן מכל־השליחים
והקטנתי להקרא שליח על־כי רדפתי
את קהל אלהים׃
10 אך בחנת אלהים אני הוה אשר
אני הוא ותחנתו לא היתה בי ריקה כי
אם יותר מכלם יגעתי אך לא אני כי
אם חנת אלהים אשר אתי׃
11 ואם אני או האלה כן מבשרים
אנחנו וכזה האמנתם׃
12 ואם המשיח יבשר כי קם ממתים
איכה יאמרו אנשים בכם כי־אין
תקומת המתים׃
13 ואם תקומת המתים איננה גם
המשיח לא קם׃
14 ואם המשיח לא קם ושוא היה
בשורתנו ושוא אמונתנו׃
15 ונמצא עדי שקרי אלהים כי־העידנו
על־אלהים כי הקים את־המשיח אשר
לא הקימו אם לא באמת יקומו
המתים׃ 16 ואם המתים לא
יקומו גם המשיח לא קם׃
17 ואם המשיח לא קם שוא היה
אמונתכם ועודכם בחטאתיכם׃
18 לכן גם כלם אשר ישנו במשיח אבדו׃

ιε'.

6 Ἔπειτα ὤφθη ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς ἐφάπαξ, ἐξ ὧν οἱ πλείους μένουσιν ἕως ἄρτι, τινὲς δὲ καὶ ἐκοιμήθησαν.
7 Ἔπειτα ὤφθη Ἰακώβῳ, ἔπειτα τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν.
8 Ἔσχατον δὲ πάντων, ὡσπερεὶ τῷ ἐκτρώματι, ὤφθη κἀμοί.
9 Ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀποστόλων, ὃς οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος, διότι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ.
10 Χάριτι δὲ Θεοῦ εἰμι ὅ εἰμι καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ ἡ εἰς ἐμὲ οὐ κενὴ ἐγενήθη, ἀλλὰ περισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα· οὐκ ἐγὼ δὲ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σὺν ἐμοί.
11 Εἴτε οὖν ἐγὼ, εἴτε ἐκεῖνοι, οὕτω κηρύσσομεν, καὶ οὕτως ἐπιστεύσατε.
12 Εἰ δὲ Χριστὸς κηρύσσεται ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, πῶς λέγουσί τινες ἐν ὑμῖν, ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν;
13 Εἰ δὲ ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται.
14 Εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν.
15 Εὑρισκόμεθα δὲ καὶ ψευδομάρτυρες τοῦ Θεοῦ· ὅτι ἐμαρτυρήσαμεν κατὰ τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἤγειρε τὸν Χριστὸν, ὃν οὐκ ἤγειρεν, εἴπερ ἄρα νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται.
16 Εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται.
17 Εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ὑμῶν, ἔτι ἐστὲ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν.
18 Ἄρα καὶ οἱ κοιμηθέντες ἐν Χριστῷ, ἀπώλοντο.

6. Deinde

Cap. XV.

6. Deinde visus est plus quam quingentis fratribus simul: ex quibus multi manent usq; adhuc, quidam autem dormierunt.
7. Deinde visus est Iacobo, deinde Apostolis omnibus.
8. Novissimè autem omnium tanquam abortivo, visus est mihi.
9. Ego enim sum minimus Apostolorum: qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum ecclesiam Dei.
10. Gratia autem Dei sum, id quòd sum: & gratia ejus in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi: non ego autem, sed gratia Dei mecum.
11. Sive enim ego, sive illi: sic prædicamus, & sic credidistis.
12. Si autem Christus prædicatur, quòd resurrexit à mortuis: quomodo quidam dicunt in vobis, quoniam resurrectio mortuorum non est?
13. Si autem resurrectio mortuorum non est: neque Christus resurrexit.
14. Si autem Christus non resurrexit, inanis est ergo prędicatio nostra, inanis est & fides vestra.
15. Invenimur autem & falsi testes Dei: quoniam testimonium diximus adversus Deum, quod suscitaverit Christum, quem non suscitavit, si mortui non resurgunt.
16. Nam si mortui non resurgunt, neque Christus resurrexit.
17. Quod si Christus non resurrexit: vana est fides vestra, adhuc enim estis in peccatis vestris.
18. Ergo & qui dormierunt in Christo, perierunt.

Das XV. Capitel.

6. Darnach ist er gesehen worden von mehr denn fünffhundert Brüdern auff ein mal / der noch viel leben/etliche aber sind entschlaffen.
7. Darnach ist er gesehen worden von Jacobo/ Darnach von allen Aposteln.
8. Am letzten nach allen/ ist er auch von mir/ als einer unzeitigen Geburt/gesehen worden. Eph. 3. 8. Act. 9. 2.
9. Denn ich bin der geringste unter den Aposteln/als der ich nicht werth bin/daß ich ein Apostel heisse/darumb daß ich die Gemeine Gottes verfolget habe.
10. Aber von Gottes gnaden bin ich / daß ich bin/und seine gnade an mir/ ist nicht vergeblich gewesen / sondern ich habe viel mehr gearbeitet/ denn jemand unter jnen allen / Nicht aber ich/ sondern Gottes gnade/die mit mir ist.
11. Es sey nun ich oder jene / also predigen wir/ und also habt jr geglaubet.
12. So aber Christus gepredigt wird/ daß er sey von den Todten aufferstanden / Wie sagen denn etliche unter euch / die aufferstehung der Todten sey nichts?
13. Ist aber die Aufferstehung der Todten nichts/so ist auch Christus nicht aufferstanden.
14. Ist aber Christus nicht aufferstanden / so ist unser Predig vergeblich/so ist auch ewer glaube vergeblich.
15. Wir würden auch erfunden falsche Zeugen Gottes/daß wir wider Gott gezeuget hetten/Er hette Christum aufferwecket/den er nicht aufferwecket hette/ sintemal die Todten nicht aufferstehen.
16. Denn so die Todten nicht aufferstehen / so ist Christus auch nicht aufferstanden.
17. Ist Christus aber nicht aufferstanden/so ist ewer Glaube eitel/so seyd jr noch in ewren Sünden.
18. So sind auch die/so in Christo entschlaffen sind/verloren.

טו

19 ואם בחיה הזאת לבדנו משברים אנחנו במשיח אז עניים אנחנו מכל בני אדם אשר על פני האדמה׃

20 ומעתה קם המשיח ממתים ויהי ראשית הישנים׃

21 כי כאשר באדם המות כן באדם תקומת המתים׃

22 וכאשר באדם כלם מתים כן במשיח כלם יוחיון׃

23 ואיש איש לגורלו בראשון המשיח ואחריו האלה אשר למשיח בבאתו׃

24 ואחרי כן קץ הימים כאשר ישלים ויסגיר את הממלכה בידי אלהים ולאב כאשר ההביל את כל משל ואת כל ממשלה שלטון וגבורה׃

25 כי שוה לו למלך עד ישית כל איביו הדם לרגליו׃

26 ואויב האחרון יהבל המות׃

27 כי כל שת תחת רגליו ובאמרו כי כל הושתו בגלוי הוא כי מלבדו אשר שת תחתיו כל׃

28 וכאשר ישית תחת רגליו את כל אז גם הוא הבן יושת לאשר שת תחתיו כל אשר יהיה אלהים כל בכל׃

29 ואם לא כי מה עשים הנטבלו על המתים אם בבליל המתים לא יקומו ומה יטבלו על המתים׃

30 ומה גם אנחנו אמללים בכל עת׃

31 יום יום מת אנכי בעבור תהלתכם אשר לי בישוע המשיח אדנינו׃

ιε'.

19. Εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἠλπικότες ἐσμὲν ἐν χριστῷ μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν.

20. Νυνὶ δὲ χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο.

21. Ἐπειδὴ γὰρ δι᾽ ἀνθρώπου ὁ θάνατος, καὶ δι᾽ ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν.

22. Ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτω καὶ ἐν τῷ χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται.

23. Ἕκαστος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι· ἀπαρχὴ χριστός, ἔπειτα οἱ τοῦ χριστοῦ, ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ.

24. Εἶτα τὸ τέλος, ὅταν παραδῷ τὴν βασιλείαν τῷ θεῷ καὶ πατρί· ὅταν καταργήσῃ πᾶσαν ἀρχὴν καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν.

25. Δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν, ἄχρις οὗ ἂν θῇ πάντας τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ.

26. Ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος.

27 Πάντα γὰρ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. ὅταν δὲ εἴπῃ, ὅτι πάντα ὑποτέτακται, δῆλον, ὅτι ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα.

28. Ὅταν δὲ ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς ὑποταγήσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα, ἵνα ᾖ ὁ θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσι.

29. Ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; τί καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ τῶν νεκρῶν;

30. Τί καὶ ἡμεῖς κινδυνεύομεν πᾶσαν ὥραν;

31. Καθ᾽ ἡμέραν ἀποθνήσκω, νὴ τὴν ὑμετέραν καύχησιν, ἣν ἔχω ἐν χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

Cap. XV.

19. Si in hac vita tantùm, in Christo sperantes sumus: miserabiliores sumus omnibus hominibus.

20. Nunc autem Christus resurrexit à mortuis, primitiæ dormientium.

21. Quoniam quidem per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum.

22. Et sicut in Adam omnes moriuntur: ita & in Christo omnes vivificabuntur.

23. Vnusquisque autem in suo ordine: primitiæ Christus, deinde ii qui sunt Christi, qui in adventum ejus crediderunt.

24. Deinde finis: cùm tradiderit regnum Deo & Patri, cùm evacuaverit omnem principatum, & potestatem & virtutem.

25. Oportet autem illum regnare: donec ponat omnes inimicos sub pedibus ejus.

26. Novissima autem inimica destruetur mors.

27. Omnia enim subjecit sub pedibus ejus. Cùm autem dicat, Omnia subjecta sunt ei: sine dubio, præter eum qui subjecit ei omnia

28. Cùm autem subjecta fuerint illi omnia: tunc & ipse filius subjectus erit ei, qui subjecit sibi omnia, ut sit Deus omnia in omnibus.

29. Alioquin quid facient, qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt? ut quid & baptizantur pro illis?

30. Vt quid & nos periclitamur omni hora?

31. Quotidie morior, per vestram gloriam (fratres,) quam habeo in Christo Iesu Domino nostro.

Das XV. Capitel.

19. Hoffen wir allein in diesem Leben auff Christum/so sind wir die elendesten vnter allen Menschen.

20. Nun aber ist Christus aufferstanden von den Todten/vnd der Erstling worden/vnter denen die da schlaffen. Col. 1, 18. Apoc. 1, 5. Gen. 3, 6.

21. Sintemal durch einen Menschen der Tode/ vnd durch einen Menschen die Aufferstehung der Todten kombt.

22. Denn gleich wie sie in Adam alle sterben/ also werden sie in Christo alle lebendig gemacht werden. Rom. 5, 12. 6, 23.

23. Ein jeglicher aber in seiner Ordnung/ Der Erstling Christus/darnach die Christum angehören/wenn er kommen wirdt. 1. Thes. 4. 15.

24. Darnach das ende / wenn er das Reich GOtt vnd dem Vater vberantworten wirdt/ Wenn er auffheben wirdt alle Herrschafft vnd alle Oberkeit vnd gewalt.

25. Er muß aber herrschen/biß daß er alle seine Feinde vnter seine Füsse lege. Psal. 109, 1. Act. 2, 34. Heb. 1, 13. & 10, 13.

26. Der letzte Feind/der auff gehaben wirdt/ist der Todt.

27. Denn er hat jm alles vnter seine Füsse gethan. Wenn er aber saget / daß es alles vnterthan sey/ists offenbar / daß außgenommen ist/ der jm alles vnterthan hat. Psal. 8, 8. Hebr. 2, 8.

28. Wenn aber alles jhm vnterthan seyn wird/ als denn wirdt auch der Sohn selbs vnterthan seyn/ dem/der jhm alles vnterthan hat / auff daß Gott sey alles in allen.

29. Was machen sonst/die sich tauffen lassen/ vber den Todten/so aller ding die Todten nicht aufferstehn? Was lassen sie sich tauffen vber den Todten.

30. Vnd was stehen wir alle Stund in der fahr.

31. Bey vnserm ruhm/ den ich habe in Christo JEsu vnserm HERRN? Ich sterbe † täglich.

† Ich sterbe täglich wegen ewers ruhms

טו

32 ואם כדרך האנשים עם חיות השדה
נחרבתי באפסוס מה יועיל לי אם
המתים לא יקומון נאכלה ונשתה
ולמחר נמות :
33 אל־תתעו כי אמרי־שוא מאבדים
את־התעודות טובות :
34 התעוררו בצדק רגוז ואל תחטאו
כי אנשים מכם אינם יודעי אלהים
אל־בשתכם אני אומר לכם :
35 ואם יאמר איש איככה יקומו המתים
ובמה גויה יבואו : 36 הכסיל זה אשר
זורע את לא יחיה אם לא ימות :
37 ואשר זורע את אינך את־גויה אשר
תהיה זורע כי־אם גרגר ערום כמו דגן
או־זרע אחד מן השארים :
38 ואלהים נותן לו גויתו כחפצו ולכל
אחד מן־הזרעים את־גויתו :
39 כל־בשר איננו בשר אחד כי־אם
אחר הוא בשר האדם ואחר בשר הבהמה
ואחר הדגה והעוף :
40 וגויות השמים וגויות מתחת הארץ
וגם כבוד אחר הוא לגויות השמים וגם
אחר לאשר מתחת הארץ :
41 כבוד אחר לשמש וכבוד אחר ללבנה
וכבוד אחר לכוכבים כי מחלקת היא בין
כוכב לכוכב בכבוד :
42 ככה גם היא תקומת המתים הנזרעה
בשחת קמה בבלי שחת :
43 הנזרעה בבושה קמה בכבוד הנזרעה
במחלה קמה בכח וגבורה :

ιε.

32. Εἰ κατὰ ἄνθρωπον ἐθηριομάχησα ἐν Ἐφέσῳ, τί μοι τὸ ὄφελος, εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; φάγωμεν καὶ πίωμεν. αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν.

33. Μὴ πλανᾶσθε. φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί.

34. Ἐκνήψατε δικαίως, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. ἀγνωσίαν γὰρ θεοῦ τινες ἔχουσι. πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω.

35. Ἀλλ' ἐρεῖ τις, πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί; ποίῳ δὲ σώματι ἔρχονται;

36. Ἄφρον, σὺ ὃ σπείρεις, οὐ ζωοποιεῖται, ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ.

37. Καὶ ὃ σπείρεις, οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις, ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον, εἰ τύχοι, σίτου, ἤ τινος τῶν λοιπῶν.

38. Ὁ δὲ θεὸς αὐτῷ δίδωσι σῶμα, καθὼς ἠθέλησε, καὶ ἑκάστῳ τῶν σπερμάτων τὸ ἴδιον σῶμα.

39. Οὐ πᾶσα σὰρξ, ἡ αὐτὴ σάρξ· ἀλλὰ ἄλλη μὲν σὰρξ ἀνθρώπων, ἄλλη δὲ σὰρξ κτηνῶν, ἄλλη δὲ ἰχθύων, ἄλλη δὲ πτηνῶν.

40. Καὶ σώματα ἐπουράνια, καὶ σώματα ἐπίγεια· ἀλλ' ἑτέρα μὲν ἡ τῶν ἐπουρανίων δόξα, ἑτέρα δὲ ἡ τῶν ἐπιγείων.

41. Ἄλλη δόξα ἡλίου, καὶ ἄλλη δόξα σελήνης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων. ἀστὴρ γὰρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ.

42. Οὕτω καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν. σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ.

43. Σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ· σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνάμει.

32. Si

Cap. X V.

32. Si secundùm hominem ad bestias pugnavi Ephesi, quid mihi prodest, si mortui non resurgunt? manducemus & bibamus, cras enim moriemur.

33. Nolite seduci. Corrumpunt mores bonos colloquia mala.

34. Vigilate justè, & nolite peccare, ignorantiam enim Dei quidam habent: ad † reverentiam vobis loquor.

35. Sed dicit aliquis: Quomodo resurgunt mortui? quali autem corpore venient?

36. Insipiens, tu quod seminas non vivificatur, nisi priùs moriatur.

37. Et quod seminas, non corpus quod futurum est, seminas, sed nudum granum, ut puta, tritici aut alicujus cæterorum.

38. Deus autem dat illi corpus sicut vult, & unicuique seminum proprium corpus.

39. Non omnis caro, eadem caro: sed alia hominum, alia pecorum, alia volucrum, alia piscium.

40. Et corpora cœlestia, & corpora terrestria: sed alia quidam cœlestium gloria, alia autem terrestrium.

41. Alia claritas Solis, alia claritas Lunę, & alia claritas stellarum. Stella enim à stella differt in claritate.

42. Sic & resurrectio mortuorum. Seminatur in corruptione: surget in incorruptione.

43. Seminatur in ignobilitate: surget in gloria. Seminatur in infirmitate: surget in vritute.

Das X V. Capitel.

32. Habe ich Menschlicher meinung zu Epheso mit den wilden Thieren gefochten? Was hilfft michs/ so die Todten nicht aufferstehn? Lasset vns essen vnd trincken/ denn morgen sindt wir Todt.

33. Lasset euch nicht verführen/ Böse geschwätze verderben gute Sitten.

34. Werdet doch einmal recht nüchtern/ vnd sündiget nicht/ Denn etliche wissen nichts von Gott/ daß muß ich sagen deñ es ist euch schande.

35. Möchte hie aber jemand sagen: Wie werden die Todten aufferstehn/ vnd mit welcherley Leibe werden sie kommen?

36. Du Narr/ daß du säest/ wirdt nicht lebendig/ es sterbe denn.

37. Vnd daß du säest/ ist ja nicht der Leib/ der werden soll/ sondern ein bloß Korn/ nemblich/ Wäitzen oder der andern eines.

38. Gott aber gibt jm einen Leib/ wie er will/ vnd einem jeglichen von dem Samen seinen eigen Leib.

39. Nicht ist alles Fleisch einerley Fleisch/ sondern ein ander Fleisch ist der Menschen/ ein anders des Viehs/ ein anders der Fische/ ein anders der Vögel.

40. Vnd es sind Himlische Cörper/ vnd irrdische Cörper. Aber eine andere herrligkeit haben die Himmlischen/ vnnd eine andere die irrdischen.

41. Ein ander klarheit hat die Sonne/ ein ander klarheit hat der Mond/ ein ander klarheit haben die Sternen. Denn ein Stern vbertrifft den andern nach der klarheit.

42. Also auch die Aufferstehung der Todten. Es wirdt gesäet verweßlich/ vnd wirdt aufferstehen vnverweßlich.

43. Es wirdt gesäet in vnehre/ vnd wirdt aufferstehen in Herrligkeit. Es wirdt gesäet in Schwachheit/ vnd wirdt aufferstehen in Krafft

Esa. 22,13
56,12.
Sap. 2,6.

† pudorē

טו

44 נזרעה גופת הנפש קמה גופת הרוח
יש גופת הנפש ויש גופת הרוח ׃
45 וכי נכתב ויהי האדם (אדם הראשון)
לנפש חיה ואדם האחרון לרוח מחיה ׃
46 כי־אם לא בראשונה גופת הרוח כי־
אם גופת הנפש ואר־גופת הרוח ׃
47 אדם הראשון מעפר בן האדמה
הוא ואדם השני אדני משמים הוא ׃
48 כמוהו האדם אשר מעפר כמוהם
בני האדמה וכמוהו האדם אשר
משמים כמוהם בני־אלהים ׃
49 וכאשר לבשנו את־צלם האדם אשר
מעפר כן נלבש את־צלם האדם אשר
משמים הוא ׃
50 וזאת אומר אני אחי כי־בשר ודם
לא יוכלו לרשת את־מלכות אלהים
והשחת לא יירש את אשר בלי משחית ׃
51 הנה סוד אומר אני לכם כי כלנו
לא נישן אך כלנו נחלף ׃
52 ברגע בשקף עינים בשופר האחרון
כי יתקע בשופר ויקומו המתים בלי
שחת ואנחנו נחלף ׃
53 כי־שוה לשחת הזה ללבש אותו אשר
בלי שחת ותמותה הזאת ללבש אתה
אשר בלי מות ׃
54 וכאשר השחת הזה ילבש את־בלי
שחת ותמותה הזאת תלבש את־בלי מות
אז יאמן הדבר הנכתב בלע המות
לנצח ׃
55 (אהי דבריך מות אהי קטבך שאול ׃)

ιε´.

44. Σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν. ἔστι σῶμα ψυχικόν, καὶ ἔστι σῶμα πνευματικόν.

45. Οὕτω καὶ γέγραπται, ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν· ὁ ἔσχατος ἀδὰμ, εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν.

46. Ἀλλ᾽ οὐ πρῶτον τὸ πνευματικόν, ἀλλὰ τὸ ψυχικόν, ἔπειτα τὸ πνευματικόν.

47. Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς, χοϊκός· ὁ δεύτερος ἄνθρωπος, ὁ κύριος ἐξ οὐρανοῦ.

48. Οἷος ὁ χοϊκός, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί· καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι.

49. Καὶ καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου.

50. Τοῦτο δέ φημι, ἀδελφοί, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν θεοῦ κληρονομῆσαι οὐ δύνανται, οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ.

51. Ἰδοὺ μυστήριον ὑμῖν λέγω· πάντες μὲν οὐ κοιμηθησόμεθα, πάντες δὲ ἀλλαγησόμεθα.

52. Ἐν ἀτόμῳ, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι· σαλπίσει γάρ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐγερθήσονται ἄφθαρτοι, καὶ ἡμεῖς ἀλλαγησόμεθα.

53. Δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν.

54. Ὅταν δὲ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσηται ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσηται ἀθανασίαν, τότε γενήσεται ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος, κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νῖκος.

55. Ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; ποῦ σου, ᾅδη, τὸ νῖκος;

Cap. XV.

44. Seminatur corpus animale: ſurget corpus ſpirituale. Si eſt corpus animale, eſt & ſpirituale.

45. Sicut ſcriptum eſt: Factus eſt primus homo Adam in animam viventem, noviſsimus Adam in ſpiritum vivificantem.

46. Sed non prius quod ſpirituale eſt, ſed quod animale: deinde quod ſpirituale.

47. Primus homo de terra, terrenus: ſecundus homo de cœlo, cœleſtis.

48. Qualis terrenus, tales & terreni: & qualis cœleſtis, tales & cœleſtes.

49. Igitur ſicut portavimus imaginem terreni: portemus & imaginem cœleſtis.

50. Hoc autem dico fratres: quia caro & ſanguis regnum Dei poſsidere non poſſunt, neque corruptio, incorruptelam poſsidebit.

51. Ecce myſterium vobis dico: Omnes quidem reſurgemus: ſed non omnes immutabimur.

52. In momento, in ictu oculi, in noviſsima tuba, (canet enim tuba) & mortui reſurgent incorrupti: & nos immutabimur.

53. Oportet enim corruptibile hoc, induere incorruptionem: & mortale hoc, induere immortalitatem.

54. Cùm autem mortale hoc induerit immortalitatem: tunc fiet ſermo, qui ſcriptus eſt: Abſorpta eſt mors in victoria.

55. Vbi eſt mors victoria tua? ubi eſt mors ſtimulus tuus?

Das XV. Capitel.

44. Es wirdt geſäet ein Natürlicher Leib/ vnd wirdt aufferſtehen ein Geiſtlicher Leib. Hat man ein Natürlichen Leib/ ſo hat man auch einen Geiſtlichen Leib.

45. Wie es geſchrieben ſtehet: Der erſte Menſch Adam iſt gemacht ins Natürliche Leben/ vnd der letzte Adam ins Geiſtliche Leben. Gen. 2, 7.

46. Aber der Geiſtliche Leib iſt nicht der Erſte/ ſondern der Natürliche/ darnach der Geiſtliche.

47. Der erſte Menſch iſt von der Erden vnd jrrdiſch/ der ander Menſch iſt der HERR vom Himmel.

48. Welcherley der jrrdiſche iſt / ſolcherley ſind auch die jrrdiſchen. Vnd welcherley der Himmliſche iſt/ ſolcherley ſind auch die Himliſchen.

49. Vnd wie wir getragen haben das Bilde deß jrrdiſchen/ alſo werden wir auch tragen das Bilde deß Himliſchen.

50. Davon ſage ich aber/ lieben Brüder / daß Fleiſch vnd Blut nicht können das Reich Gottes ererben/ auch wirdt das verweßliche nicht erben das vnverweßliche.

51. Sihe/ ich ſage euch ein Geheimniß: Wir werden nicht alle entſchlaffen / wir werden aber alle verwandelt werden.

52. Vnd daſſelb plötzlich in einem augenblick/ Matt. 24, 31.
zur zeit der letzten Poſaunen. Denn es wirdt 1. Theſ. 4, 16.
die Poſaune ſchallen / vnd die Todten werden aufferſtehen vnverweßlich / vnd wir werden verwandelt werden.

53. Denn diß verweßliche muß anziehen das vnverweßliche/ vnd diß ſterbliche muß anziehen die vnſterbligkeit.

54. Wenn aber diß verweßliche wirdt anziehen das vnverweßliche / vnd diß ſterbliche wirdt anziehen die vnſterbligkeit / denn wirdt erfüllet werden das Wort/ das geſchrieben ſtehet: Der Todt iſt verſchlungen in dem Sieg.

55. Todt/ wo iſt dein Stachel? Helle / wo iſt Oſe. 13, 14.
dein Sieg. Heb. 2, 14.

טו

56 ודבר המות החטאה וכח החטאה
התורה ׃
57 ולאלהינו תהי־תודה הנותן לנו את־
הנצח באדנינו ישוע המשיח ׃
58 לכן אחי אהובי עמדו ואל תמוטו
והותירו במעשה אדנינו תמיד ודעו
כי־יגיעכם איננו לשוא ביהוה ׃

יו

ועל־הצדקה אשר תאסף
לקדושים כמו אשר צויתי
לקהלות בגלטיא ככה תעשו גם אתם ׃
2 משבת לשבת איש איש ממכם אל־
נפשו ישים לאצר מה תמצא ידו בן
אבא ואז תאספנה הצדקות ׃
3 ואם אבוא את האלה אשר תבחנו
באגרות אתם אשלחם ויובילו שי
מתתכם לירושלים ׃
4 ואם ישוה לי להלך אתם גם עמי ילכון ׃
5 ואבוא אליכם כאשר אעבר בכתים
כי־אעבר בכתים ׃
6 ואליכם אם אבוא אולי אארוך לי
עמכם או גם אחרף אשר תשלחוני
אל־אשר אלך שמה ׃
7 כי־מעת לא חפצתי במעבר לראות
אתכם כי אם שברתי לארך עמכם
לימים אם ירצה יהוה ׃
8 ואהיה באפסוס עד חג־שבועות ׃
9 כי שער נפתח לי גדול מלא מרמה
נתן ואויבים רבים היו עלי ׃

ιε.

56. Τὸ δὲ κέντρον τοῦ θανάτου, ἡ ἁμαρτία· ἡ δὲ δύναμις τῆς ἁμαρτίας, ὁ νόμος.
57. Τῷ δὲ θεῷ χάρις, τῷ διδόντι ἡμῖν τὸ νῖκος, διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.
58. Ὥστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἑδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι, περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κυρίου, πάντοτε, εἰδότες ὅτι ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστι κενὸς ἐν κυρίῳ.

ΚΕΦΑΛ. ις.

Περὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, ὥσπερ διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς γαλατίας, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιήσατε.
2. Κατὰ μίαν σαββάτων ἕκαστος ὑμῶν παρ' ἑαυτῷ τιθέτω, θησαυρίζων, ὅ, τι ἂν εὐοδῶται· ἵνα μή, ὅταν ἔλθω, τότε λογίαι γίνωνται.
3. Ὅταν δὲ παραγένωμαι, οὓς ἐὰν δοκιμάσητε δι' ἐπιστολῶν, τούτους πέμψω ἀπενεγκεῖν τὴν χάριν ὑμῶν εἰς ἱερουσαλήμ.
4. Ἐὰν δὲ ᾖ ἄξιον τοῦ κἀμὲ πορεύεσθαι, σὺν ἐμοὶ πορεύσονται.
5. Ἐλεύσομαι δὲ πρὸς ὑμᾶς, ὅταν μακεδονίαν διέλθω· μακεδονίαν γὰρ διέρχομαι.
6. Πρὸς ὑμᾶς δὲ τυχὸν παραμενῶ, ἢ καὶ παραχειμάσω, ἵνα ὑμεῖς με προπέμψητε οὗ ἐὰν πορεύωμαι.
7. Οὐ θέλω γὰρ ὑμᾶς ἄρτι ἐν παρόδῳ ἰδεῖν· ἐλπίζω δὲ χρόνον τινὰ ἐπιμεῖναι πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος ἐπιτρέπῃ.
8. Ἐπιμενῶ δὲ ἐν ἐφέσῳ ἕως τῆς πεντηκοστῆς.
9. Θύρα γάρ μοι ἀνέῳγε μεγάλη καὶ ἐνεργής, καὶ ἀντικείμενοι πολλοί.

Cap. XV.

56. Stimulus autem mortis, peccatum est: virtus verò peccati, lex.

57. Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam, per Dominum nostrum Iesum Christum.

58. Itaque fratres mei dilecti, stabiles estote & immobiles, abundantes in opere Domini semper, scientes, quod labor vester non est inanis in Domino.

Cap. XVI.

DE collectis autem, quæ fiunt in sanctos, sicut ordinavi ecclesiis Galatiæ, ita & vos facite.

2. Per unam sabbathi unusquisque vestrum apud se seponat, recondens quod ei benè placuerit, ut non cum venero, tunc collectæ fiant.

3. Cùm autem præsens fuero: quos probaveritis per epistolas, hos mittam perferre gratiam vestram in Ierusalem.

4. Quod si dignum fuerit, ut & ego eam: mecum ibunt.

5. Veniam autem ad vos, cùm Macedoniam pertransiero, nam Macedoniam pertransibo.

6. Apud vos autem forsitan manebo, vel etiam hyemabo: ut vos me deducatis, quocunque iero.

7. Nolo enim vos modò in transitu videre, spero enim me aliquantulum temporis manere apud vos, si Dominus permiserit.

8. Permanebo autem Ephesi usque ad Pentecosten.

9. Ostium enim mihi apertum est magnum & evidens, & adversarii multi.

Das XV. Capitel.

56 Aber der Stachel deß Todes ist die Sünde. Die krafft aber der Sünde ist das Gesetze.

57. Gott aber sey danck / der vns den Sieg gibt/durch vnsern HERRN JEsum Christum. 1. Ioh. 5. 5.

58. Darumb meine lieben Brüder / seyd veste/ vnbeweglich, vnd nemmet jmmer zu in dem werck deß HERREN / sindemal jr wisset / daß ewer Arbeit nicht vergeblich ist in dem HERRN.

Das XVI. Capitel.

VOn der Stewer aber / die den Heiligen geschicht/Wie ich den Gemeinen in Galatia geordnet habe/also thut auch jhr.

2. Auff einen jeglichen Sabbather / lege bey sich selbst ein jeglicher vnter euch / vnd sammle nach seinem vermögen/auff daß nicht / wenn ich komme/ denn allererst die Stewr zu sammlen sey.

3. Wenn ich aber darkommen bin/ welche jhr durch Brieffe dafür ansehet/die will ich senden/ daß sie hinbringen ewere Gabe gen Jerusalem.

4. So es aber werth ist/daß ich auch hin räise/ sollen sie mit mir räisen.

5. Ich will aber zu euch kommen / wenn ich durch Macedoniam ziehe/denn durch Macedoniam werde ich ziehen.

6. Bey euch aber werde ich villeicht bleiben/oder auch Wintern/Auff daß jhr mich geleitet/ wo ich hinziehen werde.

7. Ich will euch jetzt nicht sehen im fürvberziehen/denn ich hoffe / ich wölle etliche zeit bey euch bleiben/so es der HERR zulässet.

8. Ich werde aber zu Epheso bleiben / biß auff Pfingsten.

9. Denn mir ist eine grosse Thür auffgethan/ die viel Frucht wircket/vnd sind viel widerwertiger da.

יו

10 וְאִם יָבוֹא טִימוֹתְאוֹס רְאוּ אֲשֶׁר יִהְיֶה
בְלִי יִרְאָה עִמָּכֶם כִּי הוּא פוֹעֵל פֹּעַל
יְהוָה כָּמוֹנִי גַם אָנִי ׃
11 וְאִישׁ לֹא יָקֵל אוֹתוֹ בְּעֵינָיו וְשַׁלְּחוּהוּ
בְּשָׁלוֹם אֲשֶׁר יָבוֹא אֵלַי כִּי מְקַוֶּה אֲנִי
אוֹתוֹ עִם הָאַחִים ׃
12 וְעַל־אֲבַלּוֹ אָחִינוּ יָדֻעַ לָכֶם כִּי רַב
מְאֹד שָׁאַלְתִּי מִמֶּנּוּ אֲשֶׁר יָבוֹא אֲלֵיכֶם
עִם הַתַּלְמִידִים וּבְכָל־זֹאת לֹא הָיְתָה
רְצוֹנוֹ אֲשֶׁר יָבוֹא עַתָּה אַךְ יָבוֹא בְעִתּוֹ ׃
13 שִׁקְדוּ עִמְדוּ בֶּאֱמוּנָה הִתְאוֹשְׁשׁוּ
חִזְקוּ וְיֶאֱמַץ לִבְּכֶם ׃
14 כָּל־דִּבְרֵיכֶם וּמַעֲשֵׂיכֶם בְּאַהֲבָה יִהְיוּ ׃
15 וְשׁוֹאֵל אֲנִי מִמְּכֶם אַחַי יְדַעְתֶּם אֶת־
בֵּית סְטֶפָנָא (פָּרְטוּנָטוּס וְאַכַיְקוּס) כִּי
בִכּוּרֵי אַכַאְיָא הֵמָּה וּלְשָׁרֵת הַקְּדוֹשִׁים
שָׂמוּ אֶת־נַפְשָׁם ׃
16 אֲשֶׁר גַּם אַתֶּם תִּשְׁמְעוּ לַאֲשֶׁר כָּאֵלֶּה
וּלְכָל־הַפּוֹעֵל וְהַיּוֹגֵעַ עִמָּנוּ ׃
17 וְשׂוֹמֵחַ אֲנִי עַל־בִּיאַת סְטֶפָנָא
וּפָרְטוּנָטוּס וְאַכַאיְקוּס כִּי אֶת חֶסְרוֹנְכֶם
הָאֵלֶּה מִלְּאוּן ׃
18 כִּי הֵנִיחוּ אֶת־רוּחִי וְרוּחֲכֶם לָכֵן
הַכִּירוּ אוֹתָם־אֲשֶׁר כָּאֵלֶּה ׃
19 שָׁאֲלוּ לָכֶם לְשָׁלוֹם הַקְּהִלּוֹת אַסְיָא
שָׁאֲלוּ לָכֶם לְשָׁלוֹם בַּאדֹנֵינוּ עַל־רַב
אֲקִילַס וּפְרִיסְקִלָּא עִם קְהַל בֵּיתָם ׃
20 שָׁאֲלוּ לָכֶם לְשָׁלוֹם הָאַחִים
כֻּלָּם שַׁאֲלוּ בֵינֵיכֶם אִישׁ לְאָחִיו בְּנָשִׁק
הַקָּדֹשׁ ׃

ις'.

10. Ἐὰν δὲ ἔλθῃ Τιμόθεος, βλέπετε ἵνα ἀφόβως γένηται πρὸς ὑμᾶς. τὸ γὰρ ἔργον κυρίου ἐργάζεται ὡς καὶ ἐγώ.

11. Μή τις οὖν αὐτὸν ἐξουθενήσῃ· προπέμψατε δὲ αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ, ἵνα ἔλθῃ πρός με· ἐκδέχομαι γὰρ αὐτὸν μετὰ τῶν ἀδελφῶν.

12. Περὶ δὲ Ἀπολλὼ τοῦ ἀδελφοῦ, πολλὰ παρεκάλεσα αὐτὸν, ἵνα ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς μετὰ τῶν ἀδελφῶν· καὶ πάντως οὐκ ἦν θέλημα ἵνα νῦν ἔλθῃ· ἐλεύσεται δὲ ὅταν εὐκαιρήσῃ.

13. Γρηγορεῖτε, στήκετε ἐν τῇ πίστει, ἀνδρίζεσθε, κραταιοῦσθε.

14. Πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γινέσθω.

15. Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, οἴδατε τὴν οἰκίαν Στεφανᾶ. (καὶ Φουρτουνάτου καὶ Ἀχαϊκοῦ) ὅτι ἐστὶν ἀπαρχὴ τῆς Ἀχαΐας, καὶ εἰς διακονίαν τοῖς ἁγίοις ἔταξαν ἑαυτούς.

16. Ἵνα καὶ ὑμεῖς ὑποτάσσησθε τοῖς τοιούτοις, καὶ παντὶ τῷ συνεργοῦντι καὶ κοπιῶντι.

17. Χαίρω δὲ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ Στεφανᾶ καὶ Φουρτουνάτου καὶ Ἀχαϊκοῦ, ὅτι τὸ ὑμῶν ὑστέρημα οὗτοι ἀνεπλήρωσαν.

18. Ἀνέπαυσαν γὰρ τὸ ἐμὸν πνεῦμα καὶ τὸ ὑμῶν. ἐπιγινώσκετε οὖν τοὺς τοιούτους.

19. Ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τῆς Ἀσίας· ἀσπάζονται ὑμᾶς ἐν κυρίῳ πολλὰ Ἀκύλας καὶ Πρίσκιλλα, σὺν τῇ κατ᾽ οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίᾳ.

20. Ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀδελφοὶ πάντες. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ.

Cap. XVI.

10. Si autem venerit Timotheus, videte ut sine timore sit apud vos, opus enim Domini operatur, sicut & ego.
11. Nequis ergo illum spernat, deducite autem illum in pace: ut veniat ad me, expecto enim illum cum fratribus.
12. De Apollo autem fratre vobis notum facio, quoniam multum rogavi eum, ut veniret ad vos cum fratribus: & utique non fuit voluntas ejus, ut nunc veniret, veniet autem cùm ei vacuum fuerit.

13. Vigilate, state in fide, viriliter agite, & confortamini.

14. Omnia vestra in charitate fiant.
15. Obsecro autem vos fratres, nostis domum Stephanæ (& Fortunati & Achaici,) quoniam sunt primitiæ Achaiæ, & in ministerium sanctorum ordinaverunt seipsos.

16 Vt & vos subditi sitis ejusmodi, & omni cooperanti & laboranti.

17. Gaudeo autem in præsentia Stephanæ & Fortunati & Achaici, quoniam id quod vobis deerat, ipsi suppleverunt.

18. Refecerunt enim & meum spiritum & vestrum. Cognoscite ergo qui hujusmodi sunt.

19. Salutant vos Ecclesiæ Asiæ. Salutant vos in Domino multum Aquila & Priscilla, cum domestica sua ecclesia, (apud quos & hospitor.)
20. Salutant vos omnes fratres. Salutate invicem in osculo sancto.

Das XVI. Capitel.

10. So Timotheus kombt/so sehet zu / daß er ohn forcht bey euch sey/denn er treibet auch das Werck deß HERREN/wie Ich.

11. Daß jn nun nicht jemand verachte/ Geleitet jn aber im Friede/daß er zu mir kome/denn ich warte seyn/mit den Brüdern.

12. Von Apollo dem Bruder aber (wisset) daß ich jn sehr viel ermahnet hab/daß er zu euch käme mit den Brüdern/Vnd es war aller ding sein wille nicht/daß er jetzt käme. Er wirdt aber kommen/wenn es jm gelegen seyn wirdt.

13. Wachet/stehet im Glauben/seyd Männlich/vnd seyd starck.

14. Alle ewre ding lasset in der Liebe geschehen.

15. Ich ermahne euch aber/lieben Brüder/Jr erkennet das Hauß Stephana/daß sie sind die Erstling in Achaia/vnd haben sich selbst verordnet/zum dienst den Heiligen.

16. Auff daß auch ir solchen vnterthan seydt vnd allen die mitwircken vnd arbeiten.

17. Ich frewe mich vber der Zukunfft Stephana vnd Fortunati/vnd Achaici. Denn wo ich ewer mangel hatte/das haben sie erstattet.

18. Sie haben erquicket meinen vnnd ewren Geist/Erkennet/die solche sindt.

19. Es grüssen euch die Gemeine in Asia. Es grüsset euch sehr in dem HERRN Aquilas vnd Priscilla/sampt der Gemeine in jrem Hause.

20. Es grüssen euch alle Brüder. Grüsset euch vntereinander mit dem heiligen Kuß.

יו

21 שלום לכם בידי ביד־פולוס ׃

22 אם איש לא אוהב את־אדנינו ישוע
המשיח יהי־חרם בבוא אדנינו ׃

23 חסד אדנינו ישוע המשיח עמכם ׃

24 אהבתי את כלכם בישוע המשיח
אמן ׃

אל־קורינטים אגרת הראשונה כתובה
בעיר פילפוס בידי סטפנא ופורטונטוס
ואכאיכוס וטימותאוס ׃

ις΄.

21. Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ Παύλου.

22. Εἴτις οὐ φιλεῖ τὸν κύριον Ἰησοῦν χριστὸν, ἤτω ἀνάθεμα, μαραναθά.

23. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ μεθ' ὑμῶν.

24. Ἡ ἀγάπη μου μετὰ πάντων ὑμῶν ἐν χριστῷ Ἰησοῦ. ἀμήν.

Πρὸς Κορινθίους πρώτη ἐγράφη ἀπὸ Φιλίππων διὰ Στεφανᾶ καὶ Φουρτουνάτου καὶ Ἀχαϊκοῦ καὶ Τιμοθέου.

Cap XVI.

21. Salutatio mea manu Pauli.

22. Si quis non amat Dominum nostrum Iesum Christum sit anathema, Maranatha.

23. Gratia Domini nostri Iesu Christi vobiscum.

24. Charitas mea cum omnibus vobis in Christo Iesu, Amen.

Das XVI. Capitel.

21. Jch Paulus grüsse euch mit meiner hand.

22. So jemand den HERRN JEsum Christ nicht lieb hat/der sey Anathema/Mahararam Motha.

23. Die Gnade deß HERRN JEsu Christi sey mit euch.

24. Meine Liebe sey mit euch allen in Christo JEsu/Amen.

Ad Corinthios prior.

Missa fuit è Philippis, per Stephanam & Fortunatum & Achaicum & Timotheum.

Die erste Epistel an die Corinther.

Gesand von Philippen/durch Stephanan vnd Fortunatum vnd Achaicum vnd Timotheum.

158

D. PAVLI EPISTOLA AD CORINTHIOS SECVNDA.

HARMONICE,

EBRAICÈ,
GRÆCÈ,
LATINÈ, &
GERMANICÈ,

PRO VERBI DEI ET LINGVARVM
cultoribus edita,

AB
ELIA HVTTERO
GERMANO.

NORIBERGÆ,
Cum Sac. Cæs. Maiestatis: &c. nec non Regis Galliarum & Navarræ &c: Privilegijs.

Anno, M. DCIII.

אגרת לפולוס
השליח אל־קורינתים השנית:

פולוס שליח ישוע המשיח ברצון
אלהים וטימותיאוס אחיו לעדת
אלהים אשר היא בקורינתוס עם
הקדושים כלם אשר המה בכל אכאיא:
2 חנה לכם ושלום מאלהים אבינו
ומן־ישוע המשיח:
3 ברוך האלהים ואבי אדנינו ישוע
המשיח אבי חסד ורחמים ואלהי־כל
נחמה: 4 המנחם אתנו בכל־
מצוקותינו שנוכל לנחם אתם אשר
בכל־צרה המה בתנחומות אלהים אשר
נחם גם אנחנו מאלהים:
5 כי־כמו הותירו בנו צרות ומצוקות
המשיח כן במשיח יותירו תנחומותינו:
6 ואם נצור או על־נחמתכם ועל־
ישועתכם נצור (הפועלה בדמיות
הבעותים האלה כמו גם אנחנו מענים)
ואם ננחם על־נחמתכם ועל־ישועתכם
ננחם ושברנו מריד עליכם:
7 ידעים כי־כמו הייתם חברי־הבעותים
כן תהיו חברי הנחמה:
8 ולא נבחר ממכם אחינו על־מצוקתנו
אשר היתה לנו באסיא כי על־יתר ועל־
מאדנו מסבלים היינו כן אשר קצנו
בנו ובחיינו:

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ἐπιστολὴ δευτέρα.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς, τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν Κορίνθῳ, σὺν τοῖς ἁγίοις πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ὅλῃ τῇ Ἀχαΐᾳ.

2. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

3. Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν, καὶ θεὸς πάσης παρακλήσεως.

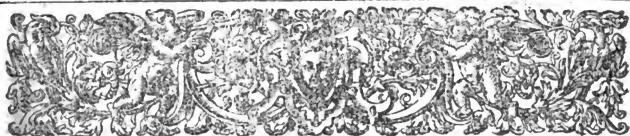
4. Ὁ παρακαλῶν ἡμᾶς ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν, εἰς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς παρακαλεῖν τοὺς ἐν πάσῃ θλίψει διὰ τῆς παρακλήσεως ἧς παρακαλούμεθα αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ.

5. Ὅτι καθὼς περισσεύει τὰ παθήματα τοῦ Χριστοῦ εἰς ἡμᾶς, οὕτω διὰ Χριστοῦ περισσεύει καὶ ἡ παράκλησις ἡμῶν.

6. Εἴτε δὲ θλιβόμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας, τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν παθημάτων ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχομεν· εἴτε παρακαλούμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας· καὶ ἡ ἐλπὶς ἡμῶν βεβαία ὑπὲρ ὑμῶν.

7. Εἰδότες ὅτι ὥσπερ κοινωνοί ἐστε τῶν παθημάτων, οὕτω καὶ τῆς παρακλήσεως.

8. Οὐ γὰρ θέλομεν ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοὶ, ὑπὲρ τῆς θλίψεως ἡμῶν τῆς γενομένης ἡμῖν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐβαρήθημεν ὑπὲρ δύναμιν, ὥστε ἐξαπορηθῆναι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν.

EPIST: S. PAVLI II. AD CORINTH:

Cap. I.

PAVLVS Apostolus Iesu Christi, per voluntatem Dei, & Timotheus frater: Ecclesiæ Dei, quæ est Corinthi, cum omnibus sanctis, qui sunt in universa Achaia.

2. Gratia vobis, & pax à Deo Patre nostro, & Domino Iesu Christo.

3. Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, pater misericordiarum, & Deus totius consolationis.

4. Qui consolatur nos in omni tribulatione nostra: ut possimus & ipsi consolari eos, qui in omni pressura sunt, per exhortationem qua exhortamur & ipsi à Deo.

5. Quoniam sicut abundant passiones Christi in nobis: ita & per Christum abundat consolatio nostra.

6. Sive autem tribulamur, pro vestra exhortatione & salute, (sive consolamur, pro vestra consolatione,) sive exhortamur, pro vestra exhortatione & salute, quæ operatur tolerantiam earundem passionum quas & nos patimur. Et spes nostra firma est pro vobis.

7. Scientes, quod sicut socii passionum estis, sic eritis & consolationis.

8. Non enim volumus ignorare vos fratres, de tribulatione nostra, quæ facta est in Asia, quoniam supra modum gravati sumus supra virtutem, ita ut tæderet nos etiam vivere.

II. Epistel S. Pauli An die Corinther.

Das I. Capitel.

PAulus ein Apostel JEsu Christi/durch den willen Gottes/vnd Timotheus vnser Bruder. Der Gemeine Gottes zu Corinthen/sampt allẽ heiligen in gantz Achaia.

2. Gnade sey mit euch/vnd Friede von Gott vnserm Vater/vnd dem HERREN JEsu Christo.

3. Gelobet sey GOtt vnd der Vater vnsers HERRN JEsu Christi/der Vater der Barmhertzigkeit/vnd Gott alles Trostes. Ephe. 1. 3. 1. Pet. 1. 3.

4. Der vns tröstet in alle vnserm Trübsal/daß wir auch trösten können/die da sind in allerley Trübsal/mit dem Trost/damit wir getröstet werden von Gott.

5. Denn gleich wie wir deß Leidens Christi viel haben/also werden wir auch reichlich getröstet durch Christum.

6 (Wir haben aber Trübsal/oder Trost/so geschicht es euch zu gute.) Ists Trübsal/so geschicht es euch zu trost vnd Heil (Welches heil beweiset sich/so jr leidet mit gedult/der massen wie wir leiden) Ists Trost/so geschicht es euch zu Trost vnd Heil/vnd stehet vnser Hoffnung vest für euch.

7. Dieweil wir wissen/daß wie jr deß leidens theilhafftig seyd/so werdet jhr auch deß Trostes theilhafftig seyn.

8. Denn wir wollen euch nicht verhalten/lieben Brüder/vnsern Trübsal/der vns in Asia widerfahren ist/da wir vber die masse beschweret waren vnd vber macht/also/daß wir vns auch deß Lebens erwegten.

א

9 ועל־כן בנפשנו משפט מות היה
לנו פן־נבטח על־נפשנו כי אם על־
אלהים המקים את־המתים׃
10 אשר הציל ומציל אותנו ממות
ומכל־רעות אשר בו שברנו כי־עוד
יצילנו׃
11 בעזרכם אותנו בתפלותיכם אשר
תהיינה עלינו אשר מפנים רבים המתנה
אשר בנו ברבים תהי תודה עלינו׃
12 כי תהלתנו היא עדות מדענו כי בתם
וישר אלהים לא בחכמת הבשר כי אם
בחנת אלהים מתהלכים אנו בעולם
ועל יתר אתכם׃
13 כי־לא כתבים אני לכם אחרות כי
אם אשר תקראו ותדעו ושברתי כי עד
קץ תדעון׃
14 כמו גם ידעתונו מקצתנו כי
תהלתכם הוים אנחנו כמו גם אתם
תהלתנו ביום אדונינו ישוע המשיח׃
15 ובבטחון הזאת חפצתי לבוא אליכם
בראשונה אשר תחנה שנית תקחו׃
16 ובכם לעבור בכתים ולשוב מכתים
לבוא אליכם ומכם לשלח ביהודה׃
17 וזאת כי־חפצתי הלשוא חשבתי או
אשר חפצתי הכבשר חפצתי להיות
אתי כן כן ואין אין׃
18 כי נאמן אלהים כי־דברנו אשר
היה אליכם לא היה כן ואין׃
19 כי־בן האלהים ישוע המשיח אשר
בכם בנו נקרא בפי ובסלונוס ובטמוטיאוס
לא היה כן ואין כי אם כן ואמן היה בו׃

α´.

9. Ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχήκαμεν, ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ ἐγείροντι τοὺς νεκρούς.
10. Ὃς ἐκ τηλικούτου θανάτου ἐῤῥύσατο ἡμᾶς, καὶ ῥύεται· εἰς ὃν ἠλπίκαμεν, ὅτι καὶ ἔτι ῥύσεται.
11. Συνυπουργούντων καὶ ὑμῶν ὑπὲρ ἡμῶν τῇ δεήσει, ἵνα ἐκ πολλῶν προσώπων τὸ εἰς ἡμᾶς χάρισμα διὰ πολλῶν εὐχαριστηθῇ ὑπὲρ (ἡμῶν.)
12. Ἡ γὰρ καύχησις ἡμῶν αὕτη ἐστί, τὸ μαρτύριον τῆς συνειδήσεως ἡμῶν, ὅτι ἐν ἁπλότητι καὶ εἰλικρινείᾳ θεοῦ, οὐκ ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ, ἀλλ' ἐν χάριτι θεοῦ ἀνεστράφημεν ἐν τῷ κόσμῳ, περισσοτέρως δὲ πρὸς ὑμᾶς.
13. Οὐ γὰρ ἄλλα γράφομεν ὑμῖν, ἀλλ' ἢ ἃ ἀναγινώσκετε, ἢ καὶ ἐπιγινώσκετε· ἐλπίζω δὲ ὅτι καὶ ἕως τέλους ἐπιγνώσεσθε.
14. Καθὼς καὶ ἐπέγνωτε ἡμᾶς ἀπὸ μέρους, ὅτι καύχημα ὑμῶν ἐσμὲν, καθάπερ καὶ ὑμεῖς ἡμῶν, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.
15. Καὶ ταύτῃ τῇ πεποιθήσει ἐβουλόμην πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν τὸ πρότερον, ἵνα δευτέραν χάριν ἔχητε.
16. Καὶ δι' ὑμῶν διελθεῖν εἰς Μακεδονίαν, καὶ πάλιν ἀπὸ Μακεδονίας ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ὑφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι εἰς τὴν Ἰουδαίαν.
17. Τοῦτο οὖν βουλευόμενος, μή τι ἄρα τῇ ἐλαφρίᾳ ἐχρησάμην; ἢ ἃ βουλεύομαι, κατὰ σάρκα βουλεύομαι, ἵνα ᾖ παρ' ἐμοὶ τὸ ναὶ ναὶ, καὶ τὸ οὒ οὔ;
18. Πιστὸς δὲ ὁ θεὸς, ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν ὁ πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ.
19. Ὁ γὰρ τοῦ θεοῦ υἱὸς Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ ἐν ὑμῖν δι' ἡμῶν κηρυχθεὶς, δι' ἐμοῦ καὶ Σιλουανοῦ καὶ Τιμοθέου, οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ, ἀλλὰ ναὶ ἐν αὐτῷ γέγονεν.

5. Sed

Cap. I.

9. Sed ipsi in nobismetipsis responsum mortis habuimus, ut non simus fidentes in nobis, sed in Deo, qui suscitat mortuos.

10. Qui de tantis periculis nos eripuit & eruit, in quem speramus, quoniam & adhuc eripiet.

11. Adjuvantibus & vobis in oratione pro nobis: ut ex multarum personis faciem, ejus quæ in nobis est donationis, per multos gratiæ agantur pro nobis.

12. Nam gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ, quòd in simplicitate & sinceritate Dei, & non in sapientia carnali, sed in gratia Dei conversati sumus, in hoc mundo: abundantiùs autem ad vos.

13. Non enim alia scribimus vobis, quam quæ legistis & cognovistis. Spero autem quòd usque in finem cognoscetis.

14. Sicut & cognovistis nos ex parte, quòd gloria vestra sumus, sicut & vos nostra in die Domini nostri Iesu Christi.

15. Et hac confidentia, volui priùs venire ad vos, ut secundam gratiam haberetis.

16. Et per vos transire in Macedoniam, & iterum à Macedonia venire ad vos, & à vobis deduci in Iudæam.

17. Cùm ergo hoc voluissem, nunquid levitate usus sum? Aut quę cogito, secundùm carnem non cogito, ut sit apud me est, est, & non non.

18. Fidelis autem Deus, quia sermo noster qui fuit apud vos, non est in illo est & non.

19. Dei enim filius Iesus Christus, qui in vobis per nos prędicatus est, per me & Sylvanum & Timotheū, non fuit est & non, sed est in illo fuit.

Das I. Capitel.

9. Vnd bey vns beschlossen hatten/wir müsten sterben. Das geschach aber darumb/daß wir vnser vertrawen nicht auff vns selbst stellen / sondern auff Gott/der die Todten aufferwecket.

10. Welcher vns von solchem Todte erlöset hat/vnd noch täglich erlöset/vnd hoffen auff jn/er werde vns auch hinfort erlösen.

11. Durch hülffe ewer Fürbitte für vns/auff das vber vns für die Gabe/die vns gegeben ist/durch viel Personen viel danckes geschehe. Rom. 15, 30.

12. Denn vnser ruhm ist der/Nemblich / das Zeugniß vnsers Gewissens/daß wir in Einfeltigkeit vnd Göttlicher Lauterkeit/nicht in Fleischlicher weißheit/sondern in der Gnade Gottes /in der Welt gewandelt haben/ allermeist aber bey euch.

13. Denn wir schreiben euch nichts anders/denn daß jr leset/vnd auch befindet. Ich hoffe aber/jr werdet vns auch biß ans ende also befindẽ.

14. Gleich wie jr vns zum theil befunden habt. Denn wir sind ewer ruhm/gleich wie auch jr vnser ruhm seyd/auff deß HERRN JEsu † Tag. † Christi.

15. Vnd auff solch vertrawen/gedachte ich jemal zu euch zukommen/auff daß jr abermal eine Wolthat empfienget.

16. Vnd ich durch euch in Macedoniam reisete/vnd widerumb auß Macedonia zu euch keme/vnd von euch geleitet würde in Judeam.

17. Habe ich aber einer Leichtfertigkeit gebraucht/da ich solchs gedachte? Oder sind meine anschläge fleischlich? Nicht also/ sondern bey mir ist/ja ja/vnd nein ist nein.

18. Aber O ein trewer Gott/das vnser wort an euch nicht ja vnd nein gewesen ist.

19. Denn der Sohn Gottes JEsus Christus/der vnter euch durch vns geprediget ist / durch mich vnd Sylvanum vnnd Timotheum / der war nicht ja vnd nein/sondern es war ja in jm.

א

20 כי כמה אמרי אלהים המה בו כן
ובו אמן לכבוד אלהים בידינו ׃
21 ואלהים המעיד אתכם עמנו
במשיח ומשח אתכם ׃
22 והחתם אתנו ונותן את־ערבון
הרוח בלבותינו ׃
23 ואני העידתי על־נפשי את־האלהים
כי תחוס עיני עליכם עוד לא באתי
בקורינטוס ׃
24 לא כי־נגביר על־אמונתכם כי אם עוזרי
שמחתכם אנחנו כי קמתם באמונה ׃

ב

כי שמתי את זאת בנפשי משובי
עוד אליכם ביגון ׃
2 כי אני אם אוגה אתכם ומי ישמחני
כי־אם הנוגה ממני ׃
3 וזאת כתבתי לכם אשר אם אבוא לא
תהי לי תוגה על־תוגה מאשר ישוה לי
לשמוח ובוטח אני בכלכם כי־שמחתי
שמחת כלכם היא ׃
4 כי במצוקה גדולה ובצרת לבי כתבתי
לכם בדמעות רבות לא אשר תוגיון את־
נפשכם כי־אם אשר תדעו את־אהבתי
אשר לי על־יתר אליכם ׃
5 ואם איש הוגה לא הוגה אותי כי אם
מקצת פן־אכבד את־כלכם ׃
6 דיו הוא אשר כמוהו המוסר הזה
אשר מרבים היא ׃
7 לכן להפך יותר תחנוהו ותנחמוהו
פן־בתוגה יותרת יבלע אשר כמוהו ׃

α'.

20. Ὅσαι γὰρ ἐπαγγελίαι τοῦ θεοῦ, ἐν αὐτῷ τὸ ναὶ, καὶ ἐν αὐτῷ τὸ ἀμὴν, τῷ θεῷ πρὸς δόξαν δι' ἡμῶν.
21. Ὁ δὲ βεβαιῶν ὑμᾶς σὺν ἡμῖν εἰς Χριστὸν, καὶ χρίσας ἡμᾶς, θεός.
22. Ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς, καὶ δοὺς τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν.
23. Ἐγὼ δὲ μάρτυρα τὸν θεὸν ἐπικαλοῦμαι ἐπὶ τὴν ἐμὴν ψυχὴν, ὅτι φειδόμενος ὑμῶν, οὐκέτι ἦλθον εἰς Κόρινθον.
24. Οὐχ ὅτι κυριεύομεν ὑμῶν τῆς πίστεως, ἀλλὰ συνεργοί ἐσμεν τῆς χαρᾶς ὑμῶν· τῇ γὰρ πίστει ἑστήκατε.

ΚΕΦΑΛ. β'.

Ἔκρινα δὲ ἐμαυτῷ τοῦτο, τὸ μὴ πάλιν ἐλθεῖν ἐν λύπῃ πρὸς ὑμᾶς.
2. Εἰ γὰρ ἐγὼ λυπῶ ὑμᾶς, καὶ τίς ἐστιν ὁ εὐφραίνων με, εἰ μὴ ὁ λυπούμενος ἐξ ἐμοῦ.
3. Καὶ ἔγραψα ὑμῖν τοῦτο αὐτὸ, ἵνα μὴ ἐλθὼν λύπην ἐπὶ λύπῃ σχῶ ἀφ' ὧν ἔδει με χαίρειν· πεποιθὼς ἐπὶ πάντας ὑμᾶς, ὅτι ἡ ἐμὴ χαρὰ, πάντων ὑμῶν ἐστιν.
4. Ἐκ γὰρ πολλῆς θλίψεως καὶ συνοχῆς καρδίας ἔγραψα ὑμῖν διὰ πολλῶν δακρύων, οὐχ ἵνα λυπηθῆτε, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην, ἵνα γνῶτε ἣν ἔχω περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς.
5. Εἰ δέ τις λελύπηκεν, οὐκ ἐμὲ λελύπηκεν, ἀλλ' ἀπὸ μέρους, ἵνα μὴ ἐπιβαρῶ, πάντας ὑμᾶς.
6. Ἱκανὸν τῷ τοιούτῳ, ἡ ἐπιτιμία αὕτη ἡ ὑπὸ τῶν πλειόνων.
7. Ὥστε τοὐναντίον μᾶλλον ὑμᾶς χαρίσασθαι, καὶ παρακαλέσαι, μήπως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος.

Cap. I.

20. Quotquot enim promissiones Dei, sunt in illo est: ideo & per ipsum, Amen, Deo ad gloriam pro nos.
21. Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo, & qui unxit nos Deus.
22. Qui & signavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.
23. Ego autem testem Deum invoco in animam meam, quòd parcens vobis, non veni ultra Corinthum.
24. Non, quia dominamur fidei vestræ, sed adjutores sumus gaudii vestri, nam fide statis.

Das I. Capitel.

20. Denn alle Gottes verheissung sind ja in jm/vnd sind Amen in jm / Gott zu lobe / durch vns.

21. Gott ists aber / der vns bevestiget sampt euch in Christum/vnd vns gesalbet.

22. Vnd versiegelt / vnd in vnsere hertzen das Pfand/den Geist / gegeben hat.
23. Ich ruffe aber Gott an zum Zeugen/auff meine Seele/daß ich ewer verschonet habe/in dem daß ich nicht wider gen Corinthen kommen bin.
24. Nicht daß wir Herren seyen vber ewren Glauben/sondern wir sind Diener euch zur freude/denn jr stehet im Glauben.

Cap. II.

STatui autem hoc ipsum apud me, ne iterum in tristitia venirem ad vos.

2. Si enim ego contristo vos, & quis est qui me lætificet, nisi qui contristatur ex me?
3. Et hoc ipsum scripsi vobis, ut non cum venero, tristitiam super tristitiam habeam, de quibus oportuerat me gaudere: confidens in omnibus vobis, quia meũ gaudium omnium vestrum est.
4. Nam ex multa tribulatione, & angustia cordis scripsi vobis per multas lachrymas: non ut contristemini, sed ut sciatis, quam charitatem habeam abundantiùs in vobis.
5. Si quis autem contristavit, non me contristavit: sed ex parte, ut non onerem omnes vos.
6. Sufficit illi, qui ejusmodi est, objurgatio hæc quæ fit à pluribus.
7. Ita ut econtrario magis donetis & consolemini, ne fortè abundantiori tristitia absorbeatur, qui ejusmodi est.

Das II. Capitel.

ICh dachte aber solches bey mir / daß ich nicht abermal in Trawrigkeit zu euch käme.
2. Denn so ich euch trawrig mache / Wer ist der mich frölich mache/ohn der da von mir betrübet wirdt?
3. Vnd dasselbige habe ich euch geschrieben/ daß ich nicht/wenn ich keme/trawrig seyn müste/ vber welchen ich mich billich soll frewen/sintemal ich mich deß zu euch allen versehe / das meine frewde ewer aller frewde sey.
4. Denn ich schreib euch in grosser Trübsal vnd Angst deß hertzen/mit viel threnen / Nicht daß jr solt betrübet werden/sondern auff daß jhr die Liebe erkennetet/welche ich habe sonderlich zu euch.
5. So aber jemand ein betrübniß hat angerichtet/der hat nicht mich betrübet/ohn zum theil/ auff daß ich nicht euch alle beschwere.
6. Es ist aber gnug / daß derselbige von vielen also gestraffet ist.
7. Daß jhr nun fort jhm desto mehr vergebet vnd tröstet / Auff daß er nicht in all zu grosser trawrigkeit versincke.

ב

8 על־כן שואל אני מכם לבחן בו את־
אהבתכם׃ 9 כי גם על־זאת כתבתי
לבחנכם אם־בכלם תשמעון׃
10 כי למי־מאומה תחנו גם אני אחן
וגם אני אם מאומה חנותי למי חנותי
בעבורכם בפני המשיח׃
11 פן־יבצענו השטן כי־ידענו את־
מחשבותיו׃
12 ובבואי אל־טרואס לבשר את־
בשורת המשיח ונפתח לי השער באדנינו׃
13 לא נתתי שנת לעיני לעפעפי תנומה
כי לא מצאתי את־טיטוס אחי כי־אם
עזבתי אותם בשלום ונסעתי לכתים׃
14 ותודה לאלהים אשר תמיד נותן
לנו להריע במשיח ומגלה את־ריח דעתו
בידינו בכל־מקום׃
15 כי ריח ניחח במשיח אנחנו לאלהים
בנושעים ובאובדים׃
16 לאלה ריח מות למות ולאלה ריח
חיים לחיים ומי ישוה לאלה׃
17 כי לא היינו כמו רבים הממזגים את־
דבר אלהים כי־אם כמו בבר תם וישר אך
איך מאלהים לפני אלהים במשיח
מדברים׃

β'.

8. Διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς κυρῶσαι εἰς αὐτὸν ἀγάπην.

9. Εἰς τοῦτο γὰρ καὶ ἔγραψα, ἵνα γνῶ τὴν δοκιμὴν ὑμῶν, εἰ εἰς πάντα ὑπήκοοί ἐστε.

10. ᾯ δέ τι χαρίζεσθε, καὶ ἐγώ· καὶ γὰρ ἐγὼ εἴ τι κεχάρισμαι, ᾧ κεχάρισμαι, δι' ὑμᾶς, ἐν προσώπῳ Χριστοῦ

11. Ἵνα μὴ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ σατανᾶ. οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν.

12. Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Τρῳάδα εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ θύρας μοι ἀνεῳγμένης ἐν κυρίῳ.

13. Οὐκ ἔσχηκα ἄνεσιν τῷ πνεύματί μου, τῷ μὴ εὑρεῖν με Τίτον τὸν ἀδελφόν μου· ἀλλὰ ἀποταξάμενος αὐτοῖς, ἐξῆλθον εἰς μακεδονίαν.

14. Τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ πάντοτε θριαμβεύοντι ἡμᾶς ἐν τῷ Χριστῷ, καὶ τὴν ὀσμὴν τῆς γνώσεως αὐτοῦ φανεροῦντι δι' ἡμῶν ἐν παντὶ τόπῳ.

15. Ὅτι Χριστοῦ εὐωδία ἐσμὲν τῷ θεῷ, ἐν τοῖς σωζομένοις, καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις.

16. Οἷς μὲν ὀσμὴ θανάτου εἰς θάνατον· οἷς δὲ ὀσμὴ ζωῆς εἰς ζωήν. καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἱκανός;

17. Οὐ γάρ ἐσμεν (ὡς οἱ † πολλοὶ) καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ὡς ἐξ εἰλικρινείας, ἀλλ' ὡς ἐκ θεοῦ, κατενώπιον τοῦ θεοῦ, ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν.

† λοιποί

ג

ה מתחלים אנחנו עוד להשתבח
[illegible] בתהלתנו אם נצטרך כמו
אנשים אגרות לשבח אליכם או מכם
אל־אחרים׃

ΚΕΦΑΛ. γ'.

Ἀρχόμεθα πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνειν; εἰ μὴ χρῄζομεν, ὥς τινες, συστατικῶν ἐπιστολῶν πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐξ ὑμῶν συστατικῶν.

Cap. II.

8. Propter quod obsecro vos, ut confirmetis in illum charitatem.

9. Ideo enim & scripsi, ut cognoscam experimentum vestrum, an in omnibus obedientes sitis.

10. Cui autem aliquid donastis, & ego. Nam & ego quod donavi, si quid donavi, propter vos, in persona Christi.

11. Vt non circumveniamur à satana, non enim ignoramus cogitationes ejus.

12. Cùm venissem autem Troadem propter Evangelium Christi, & ostium mihi apertum esset in Domino.

13. Non habui requiem spiritui meo, eo quod non invenerim Timeo, sed valefaciens eis, profectus sum in Macedoniam.

14. Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Iesu, & odorem notitiæ suæ manifestat, per nos in omni loco.

15. Quia Christi bonus odor sumus Deo, & in iis qui salvi fiunt, & in iis qui pereunt.

16. Aliis quidem odor mortis in mortem: aliis autem odor vitæ in vitam. Et adhæc quis tam idoneus?

17. Non enim sumus sicut plurimi, adulterantes verbum Dei: sed ex sinceritate, sed sicut ex Deo, coram Deo, in Christo loquimur.

Cap. III.

INcipimus iterum nosmetipsos commendare? aut nunquid egemus (sicut quidam) commendatitiis epistolis ad vos, aut ex vobis.

Das II. Capitel.

8. Darumb ermahne ich euch/daß ihr die Liebe an jm beweiset.

9. Denn darumb habe ich euch auch geschrieben/daß ich erkenne/ob jr rechtschaffen seyd / gehorsam zu seyn in allen stücken.

10. Welchem aber jr etwas vergebet / dem vergebe ich auch Denn auch ich / so ich etwas vergebe jemand/das vergebe ich umb ewrent willen/ an Christi stat.

11. Auff daß wir nicht vervortheilet werden vom Sathan. Denn uns ist nicht unbewust/ was er im Sinn hat.

12. Da ich aber gen Troada kam / zu predigen das Evangelium Christi / und mir eine Thür auffgethan war in dem HERRN.

13. Hatte ich keine ruhe in meinem Geist/da ich Titum meinen Bruder nicht fand / sondern ich macht meinen abschied mit jnen/und fuhr auß in Macedoniam.

14. Aber Gott sey gedancket / der uns alle zeit Sieg giebt in Christo / unnd offenbaret den Geruch seiner Erkenntniß/durch uns an allen Orten.

15. Denn wir sind Gott ein guter Geruch Christi, beyde unter denen die selig werden/ unnd unter denen die verloren werden.

16. Diesen ein Geruch deß Todes zum Todte/ Jenen aber ein Geruch deß Lebens zum Leben. Und wer ist hie zu tüchtig? Infr. 4. 2

17. Denn wir sind nicht wie etliche viel/ die mit Gottes Wort Krämerey treiben/ Sondern als auß lauterkeit/und als auß Gott für Gott/reden wir in Christo.

Das III. Capitel.

HEben wir denn abermal an/uns selbst zu preisen? Oder bedörffen wir / wie etliche/ der LobeBrieff an euch/ oder LobeBrieff von euch?

ג

2 אגרתנו אתם היים הנכתבה בלבותינו
הנודעה ונקראה מכל־האנשים׃
3 נודעים כי־אתם אגרת המשיח
המשרתה ממנו ונכתבה לא בדיו כי אם
ברוח אל חי לא בלוחות האבן כי אם
בלחות לבות הבשר׃
4 ומבטח כזה יש־לנו במשיח אל־
האלהים׃ 5 לא כראוים אנחנו
בנפשנו לחשב מאומה כמו מנפשנו כי
אם דינו מאלהים׃
6 אשר גם השוה אותנו להיותנו משרתי
ברית החדשה לא ברית הספר כי אם
ברית הרוח כי־הספר ממית והרוח
מחיה׃
7 ואם כהנת המות בספרים מוחקקה
באבנים היתה בכבוד כן אשר לא יכלו
בני ישראל להביט בפני משה בעבור
כבוד פניו ההבל׃
8 במה יותר כהנת הרוח תהיה בכבוד׃
9 ואם כהנת המשפט כבוד היא כמה
יותר תותיר כהנת הצדקה בכבוד׃
10 כי הנכבד לא נכבד בחלק הזה בעבור
יתר הכבוד׃
11 ואם ההבל בכבוד במה יותר העמד
בכבוד׃
12 וכי־יש־לנו שברה כזאת על־כן
בבטחון רבה מדברים אנחנו׃
13 ולא כמו משה נתן על־פניו
מסוה מהביט בני ישראל בפניו ההבל
לסוף׃

γ.

2. Ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν ὑμεῖς ἐστε, ἐγγεγραμμένη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, γινωσκομένη καὶ ἀναγινωσκομένη ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων.

3. Φανερούμενοι ὅτι ἐστὲ ἐπιστολὴ χριστοῦ διακονηθεῖσα ὑφ' ἡμῶν, ἐγγεγραμμένη οὐ μέλανι, ἀλλὰ πνεύματι θεοῦ ζῶντος, οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίναις, ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίναις.

4. Πεποίθησιν δὲ τοιαύτην ἔχομεν διὰ τοῦ χριστοῦ πρὸς τὸν θεόν.

5. Οὐχ ὅτι ἱκανοί ἐσμεν ἀφ' ἑαυτῶν λογίσασθαί τι, ὡς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ θεοῦ.

6. Ὃς καὶ ἱκάνωσεν ἡμᾶς διακόνους καινῆς διαθήκης, οὐ γράμματος, ἀλλὰ πνεύματος. τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ.

7. Εἰ δὲ ἡ διακονία τοῦ θανάτου ἐν γράμμασιν, ἐντετυπωμένη ἐν λίθοις, ἐγενήθη ἐν δόξῃ, ὥστε μὴ δύνασθαι ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ εἰς τὸ πρόσωπον μωσέως, διὰ τὴν δόξαν τοῦ προσώπου αὐτοῦ, τὴν καταργουμένην.

8. Πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἡ διακονία τοῦ πνεύματος ἔσται ἐν δόξῃ;

9. Εἰ γὰρ ἡ διακονία τῆς κατακρίσεως δόξα, πολλῷ μᾶλλον περισσεύει ἡ διακονία τῆς δικαιοσύνης ἐν δόξῃ.

10. Καὶ γὰρ οὐδὲ δεδόξασται τὸ δεδοξασμένον, ἐν τούτῳ τῷ μέρει, εἵνεκεν τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης.

11. Εἰ γὰρ τὸ καταργούμενον, διὰ δόξης, πολλῷ μᾶλλον τὸ μένον, ἐν δόξῃ.

12. Ἔχοντες οὖν τοιαύτην ἐλπίδα, πολλῇ παῤῥησίᾳ χρώμεθα.

13. Καὶ οὐ καθάπερ μωσῆς ἐτίθει κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον ἑαυτοῦ, πρὸς τὸ μὴ ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ εἰς τὸ τέλος τοῦ καταργουμένου.

Cap. III.

2. Epistola nostra vos estis, scripta in cordibus nostris, quæ scitur & legitur ab omnibus hominibus.

3. Manifestati quòd epistola estis Christi, ministrata à nobis, & scripta non atramento, sed Spiritu Dei vivi: non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus.

4. Fiduciam autem talem habemus, per Christum ad Deum.

5. Non quòd sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est.

6. Qui & idoneos nos fecit, ministros novi testamenti, non litera, sed spiritu: litera enim occidit, Spiritus autem vivificat.

7 Quod si ministratio mortis, literis deformata in lapidibus, fuit in gloria, ita ut non possent intendere filii Israël in faciem Moysi, propter gloriam vultus ejus, quæ evacuatur:

8. Quomodo non magis ministratio Spiritus erit in gloria?

9. Nam si ministratio damnationis, in gloria est: multò magis abundat ministerium justitiæ in gloria.

10. Nam nec glorificatum est, quod claruit in hac parte, propter excellentem gloriam.

11. Si enim quod evacuatur per gloriam est: multo magis quod manet, in gloria est.

12. Habentes igitur talem spem, multa fiducia utimur.

13. Et non sicut Moyses ponebat velamen super faciem suam, ut non intenderent filii Israël in faciem ejus quod evacuatur.

Das III. Capitel.

2. Ir seyd unser Brieff in unser hertz geschrieben / der erkannt und gelesen wirdt von allen Menschen.

3. Die ihr offenbar worden seyd / daß ihr ein Brieff Christi seyd/durch unser Predigampt zubereittet/und durch uns geschrieben / Nicht mit Dinten/sondern mit dem Geist des lebendigen Gottes/nicht in steinern Taffeln / sondern in fleischern Taffeln deß Hertzen.

4. Ein solch vertrawen aber haben wir durch Christum zu Gott.

5. Nicht daß wir tüchtig sind rath zu finden von uns selber/als von uns selber / sondern daß wir tüchtig sind/ist von Gott.

6. Welcher auch uns tüchtig gemacht hat/das Ampt zu führen des Newen Testaments / nicht des Buchstabens/sondern des Geistes. Denn der Buchstabe tödtet / aber der Geist machet lebendig.

7. So aber das Ampt/das durch die Buchstaben tödtet/und in die Steine ist gebildet/klarheit hatte/also daß die Kinder Israel nicht kondten ansehen das Angesicht Mosi / umb der klarheit willen seines Angesichtes/ die doch auffhöret.

8. Wie solte nicht viel mehr das Ampt/daß den Geist gibt/klarheit haben?

9. Denn so das Ampt das die verdamniß prediget/klarheit hatte/viel meer hat das Ampt das die Gerechtigkeit prediget / uberschwenckliche klarheit.

10. Denn auch jenes theil/das verkläret war/ist nicht für klarheit zu achten /gegen dieser uberschwencklichen Klarheit.

11. Denn so das Klarheit hatte/das da auffhöret/viel mehr wirdt das Klarheit haben / das da bleibet.

12. Dieweil wir nun solche Hoffnung haben/ brauchen wir grosser frewdigkeit.

13. Und thun nicht wie Moses/der die Decke für sein Angesicht hieng/daß die Kinder Israel nicht ansehen kondtẽ das ende deß/der auffhöret. Exo. 34. b.

ג

14 כי אם כהוח כהתה תבונתם כי־עד
היום הזה המסוה במקרא ברית ישנה
מעודד לא־גלוי אשר הוא במשיח יהבל ׃
15 כי אם עד־היום הזה אם נקרא
משה המסוה על־לבותם יעודד ׃
16 ואם ישובו אל־יהוה יוסר המסוה ׃
17 ויהוה רוח הוא ואיה רוח יהוה
שם החפשה ׃
18 ואנחנו כלנו בפנים גלוים מפנים
אל־פנים נביט את־כבוד יהוה ונחלוף
לתמונתו מכבוד אל־כבוד כמו מרוח
יהוה ׃

ד

לכן בהיות לנו הכהנה הזאת
כמו רחמנו לא נמאן לשמוע
את־דבריו ׃
2 כי אם מחסדים אנחנו את־תעלמות
הבשת ולא מתהלכים בערמה ולא
מרגילים את־דבר אלהים כי אם בדעת
האמת משתבחים את־תהלתינו אל־
כל־מדע האנשים לפני אלהים ׃
3 ואם גם תכסה בשורתנו באובדים
תכסה ׃
4 באשר אלהי העולם הזה עור את־
תבונת הרשעים מנגה להם אור בשורת
כבוד המשיח אשר הוא דמות האלהים ׃
5 כי לא בשרנו את נפשנו כי אם את
ישוע המשיח אדנינו וכי־אנו עבדיכם
בישוע ׃

γ'.

14. Ἀλλ' ἐπωρώθη τὰ νοήματα αὐτῶν. ἄχρι γὰρ τῆς σήμερον τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένει, μὴ ἀνακαλυπτόμενον, ὅ,τι ἐν χριστῷ καταργεῖται.
15. Ἀλλ' ἕως σήμερον, ἡνίκα ἀναγινώσκεται μωσῆς, κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν κεῖται.
16. Ἡνίκα δ' ἂν ἐπιστρέψῃ πρὸς κύριον, περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα.
17. Ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμά ἐστιν· οὗ δὲ τὸ πνεῦμα κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία.
18. Ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν κυρίου κατοπτριζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ κυρίου πνεύματος.

ΚΕΦΑΛ. δ'.

Διὰ τοῦτο ἔχοντες τὴν διακονίαν ταύτην, καθὼς ἠλεήθημεν, οὐκ ἐκκακοῦμεν.

2. Ἀλλ' ἀπειπάμεθα τὰ κρυπτὰ τῆς αἰσχύνης, μὴ περιπατοῦντες ἐν πανουργίᾳ, μηδὲ δολοῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τῇ φανερώσει τῆς ἀληθείας συνιστῶντες ἑαυτοὺς πρὸς πᾶσαν συνείδησιν ἀνθρώπων, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.
3. Εἰ δὲ καὶ ἔστι κεκαλυμμένον τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις ἐστὶ κεκαλυμμένον.
4. Ἐν οἷς ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσε τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων, εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι αὐτοῖς τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ χριστοῦ, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ (τοῦ ἀοράτου.)
5. Οὐ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσσομεν, ἀλλὰ χριστὸν ἰησοῦν κύριον· ἑαυτοὺς δὲ δούλους ὑμῶν διὰ ἰησοῦν.

Cap. III.

14. Sed obtusi sunt sensus eorum. Vsque in hodiernum enim diem, idipsum velamen in lectione veteris testamenti manet non revelatum, (quod in Christo evacuatur.)
15. Sed usque in hodiernum diem, cùm legitur Moyses, velamen positum est super cor eorum.
16. Cum autem conversus fuerit ad Dominum, auffereiur velamen.
17. Dominus autem Spiritus est. Vbi autem Spiritus Domini: ibi libertas.
18. Nos verò omnes, revelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur, à claritate in claritatem, tanquam à Domini Spiritu.

Das III. Capitel.

14. Sondern ihre Sinne sind verstocket. Denn biß auff den Heutigen Tag bleibet dieselbige Decke vnauffgedecket / vber dem alten Testament/ wenn sie es lesen/ welche in Christo auffhöret.

15. Aber biß auff den heutigen Tag / wenn Moses gelesen wirdt/ henget die Decke für ihrem Hertzen.

16. Wenn es aber sich bekehrte zu dem HErrn/ so würde die Decke abgethan.

17. Denn der HERR ist der Geist. Wo aber der Geist des HERRN ist/ da ist freyheit. Joh. 4,24

18. Nun aber schawen wir alle die Klarheit deß HERRN/ wie in eim Spiegel/ mit auffgedecktem Angesichte/ vnd wir werden verkläret in daßselbige Bilde / von einer Klarheit zu der andern/ als vom HERRN der der Geist ist.

Cap. IV.

IDeo habentes hanc ministrationem: juxta quod misericordiam consecuti sumus, non deficimus.

2. Sed abdicamus occulta dedecoris, nō ambulantes in astutia, neque adulterantes verbum Dei, sed in manifestatione veritatis, commendantes nosmetipsos ad omnem conscientiam hominum, coram Deo.
3. Quòd si etiam opertum est evangelium nostrum, in iis qui pereunt est opertum.
4. In quibus Deus hujus seculi excæcavit mentes infidelium, ut non fulgeat illuminatio Evangelii gloriæ Christi, qui est imago Dei.
5. Non enim nosmetipsos prædicamus, sed Iesum Christum Dominum nostrum: nos autem servos vestros per Iesum.

Das IIII. Capitel.

DArumb/ dieweil wir ein solch Ampt haben/ nach dem vns Barmhertzigkeit widerfahren ist/ so werden wir nicht müde.

2. Sondern meiden auch heimliche schand/ vnd gehen nicht mit schalckheit vmb / felschen auch nicht Gottes Wort/ sondern mit offenbarung der Warheit/ vnd beweisen vns wol gegen aller Menschen Gewissen/ für Gott.

3. Ist nun vnser Evangelium verdeckt / so ist es in denen/ die verloren werden / verdecket.

4. Bey welchen der Gott dieser Welt der vnglaubigen Sinn verblendet hat/ daß sie nicht sehen das helle Liecht des Evangelij von der Klarheit Christi/ welcher ist das ebenbilde Gottes.
5. Denn wir Predigen nicht vns selbs/ sondern JEsum Christum/ daß er sey der HERR / Wir aber ewre Knechte vmb JEsu willen.

ד

6 כי־האלהים האמר מחשך לנגה אור הוא נגה בלבותינו למאור דעת כבוד אלהים בפני־ישוע המשיח׃

7 ויש לנו אוצר הזה בכלי־יוצר אשר רב הגבורה יהי־לאלהים ולא ממנו׃

8 צרה ומצוקה לנו בכל אך לא נחנק מעלבים אנחנו אך לא שכולים׃

9 נרדפים ולא עזובים נמכים ולא אובדים׃

10 ותמיד את־תמותת אדנינו ישוע בגויותינו סביב סביב נושאים אנחנו אשר גם חיי ישוע בגויותינו יגלה׃

11 כי בעת חיינו כצאן ההרגה הושתנו בעבור ישוע אשר גם חיי ישוע יגלו בבשרנו המת׃

12 לכן המות פועל בנו והחיים בכם׃

13 וכי יש לנו רוח האמונה הזאת ככתוב האמנתי כי אדבר ואנחנו מאמינים כי נדבר׃

14 יודעים כי־ההקים את־אדנינו ישוע גם אותנו בישוע יקים ויעמידנו עמכם׃

15 כי כל־הדברים בעבורכם אשר התחנה המותרת בתודת הרבים תותיר לכבוד אלהים׃

16 ובעבור־כן לא ניעף ואם אדמנו החיצון נשחתת אך הפנימי מתחדש מימים ימימה׃

δʹ.

6. Ὅτι ὁ θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψαι, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, ἐν προσώπῳ ἰησοῦ χριστοῦ.

7. Ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν, ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ᾖ τοῦ θεοῦ, καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν.

8. Ἐν παντὶ θλιβόμενοι, ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι· ἀπορούμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐξαπορούμενοι.

9. Διωκόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι· καταβαλλόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμενοι.

10. Πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ κυρίου ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντες, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι ἡμῶν φανερωθῇ.

11. Ἀεὶ γὰρ ἡμεῖς οἱ ζῶντες, εἰς θάνατον παραδιδόμεθα διὰ ἰησοῦν, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῇ θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν.

12. Ὥστε ὁ μὲν θάνατος ἐν ἡμῖν ἐνεργεῖται, ἡ δὲ ζωὴ ἐν ὑμῖν.

13. Ἔχοντες δὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς πίστεως, κατὰ τὸ γεγραμμένον· ἐπίστευσα, διὸ ἐλάλησα, καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν, διὸ καὶ λαλοῦμεν.

14. Εἰδότες, ὅτι ὁ ἐγείρας τὸν κύριον ἰησοῦν, καὶ ἡμᾶς διὰ ἰησοῦ ἐξεγερεῖ, καὶ παραστήσει σὺν ὑμῖν.

15. Τὰ γὰρ πάντα δι' ὑμᾶς, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσασα, διὰ τῶν πλειόνων τὴν εὐχαριστίαν, περισσεύσῃ εἰς τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ.

16. Διὸ οὐκ ἐκκακοῦμεν, ἀλλ' εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσωθεν ἀνακαινοῦται ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ.

Cap: IV.

6. Quoniam Deus, qui dixit de tenebris lucem splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris, ad illuminationem scientię claritatis Dei, in facie Christi Iesu.

7. Habemus autem thesaurum istum in vasis fictilibus: ut sublimitas sit virtutis Dei, & non ex nobis.

8. In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur: † aporiamur, sed non destituimur.

9. Persecutionem patimur, sed non derelinquimur: dejicimur, sed non perimus.

10. Semper mortificationem Iesu in corpore nostro circunferentes, ut & vita Iesu manifestetur in corporibus nostris.

11. Semper enim nos, qui vivimus, in mortem tradimur, propter Iesum: ut & vita Iesu manifestetur in carne nostra mortali.

12. Ergo mors in nobis operatur, vita autem in vobis.

13. Habentes autem eundem spiritum fidei, sicut scriptum est: Credidi, Propter quod locutus sum: & nos credimus, propter quod & loquimur.

14. Scientes, quoniam, qui suscitavit Iesum, & nos cum Iesu suscitabit & constituet vobiscum.

15. Omnia enim propter vos, ut gratia abundans, per multos in gratiarum actione, abundet in gloriam Dei.

16. Propter quod non deficimus: sed licet is qui foris est noster homo, corrumpitur: tamen is qui intus est, renovatur de die in diem.

Das IIII. Capitel.

6. Denn Gott/der da hieß das Liecht auß der finsterniß herfür leuchten/der hat einen hellẽ schein in vnser Hertzen gegeben/daß durch vns entstünde die erleuchtung von der erkenntniß der Klarheit Gottes/in dem Angesichte JEsu Christi. Gene. 1. a.

7. Wir haben aber solchen Schatz in irrdischen Gefessen/auff daß die vberschwengliche Krafft sey Gottes/vnd nicht von vns.

8. Wir haben allenthalben trübsal / aber wir ängsten vns nicht Vns ist bange/ aber wir verzagen nicht. † laboramus

9. Wir leiden verfolgung / Aber wir werden nicht verlassen. Wir werden vntergedruckt/aber wir kommen nicht vmb.

10. Vnnd tragen vmb allezeit das sterben deß HERRN JEsu an vnserm Leibe / auff daß auch das Leben deß HERRN JEsu an vnserm Leibe offenbar werde.

11. Denn wir/die wir leben/werden jmmerdar in den Todt gegeben vmb JEsu willen / Auff daß auch/das leben JEsu offenbar werde an vnserm sterblichen Fleische.

12. Darumb so ist nun der Todt mechtig inn vns/aber das Leben in euch.

13. Dieweil wir aber denselbigen Geist deß Glaubens haben / nach dem geschrieben stehet/ Ich glaube/ darumb rede ich / So glauben wir auch/darumb so reden wir auch. Psal. 116. 10.

14. Vnd wissen/daß der/so den HERRN Jesum hat aufferweckt/ wirdt vns auch aufferwecken/durch JEsum / vnnd wirdt vns darstellen sampt euch

15. Denn es geschicht alles vmb ewren willen/ Auff daß die überschwenglich Gnade/ durch vieler danckſagung Gott reichlich preise.

16. Darumb werden wir nicht müde/sondern ob vnser eusserlicher Mensch verweset/ so wirdt doch der innerliche von Tage zu tage verneweret.

ד

17 כִּי רֶגַע קָטֹן וְשֶׁצֶף צָרוֹתֵינוּ וּמְצוּקוֹתֵינוּ
בְּיֶתֶר אֶל־יֶתֶר רַחֲמִים גְּדוֹלִים חֶסֶד
וְכָבוֹד עוֹלָם פּוֹעֵל לָנוּ׃
18 כִּי לֹא מַבִּיטִים אֲנַחְנוּ אֶל־הַנִּרְאִים
כִּי־אִם אֶל־אֲשֶׁר לֹא נִרְאִים כִּי הַנִּרְאִים
בִּזְמַנִּים הֵמָּה וַאֲשֶׁר אֵינָם נִרְאִים לְכָל־
עוֹלָמִים׃

ה

כִּי יָדַעְנוּ אִם פִּגְרֵנוּ בֵּית מִשְׁכָּנֵנוּ
עַל־הָאֲדָמָה הַזֹּאת יָמוּת כִּי יֵשׁ
לָנוּ בִּנְיָן מֵאֱלֹהִים בֵּית עוֹלָם וְאֵינֶנּוּ
מַעֲשֵׂה יָדַיִם בַּשָּׁמַיִם׃
2 וּבַזֹּאת מִתְאוֹנְנִים וּמִתְאַוִּים אֲנַחְנוּ
לְהִלָּבֵשׁ אֶת־מִשְׁכָּנֵנוּ אֲשֶׁר מִשָּׁמַיִם הוּא׃
3 אַךְ אִם לְבוּשִׁים וְלֹא עֲרוּמִּים נִמָּצֵא׃
4 כִּי אֲנַחְנוּ אֲשֶׁר הוֹיִם בְּמִשְׁכַּן הַזֶּה
מִתְאוֹנְנִים נִכְבָּדִים אֲשֶׁר עָלָיו לֹא נֹאבֶה
לְהִתְפַּשֵּׁט כִּי אִם לְהִלָּבֵשׁ בִּמְעִיל אֲשֶׁר
תְּבֻלַּע הַתְּמוּתָה מִן־הַחַיִּים׃
5 וֵאלֹהִים הַמְעַתֵּד אוֹתָנוּ אֶל־הַפְּעֻלָּה
הַזֹּאת וְהַנּוֹתֵן לָנוּ אֶת־עֵרָבוֹן הָרוּחַ׃
6 לָכֵן מַבְטִיחִים אֲנַחְנוּ תָמִיד וְיוֹדְעִים
כִּי בְּכָל עֵת אֲשֶׁר נִשְׁכֹּן בַּגְּוִיָּה נָגוּד
מֵאֲדוֹנֵינוּ׃
7 כִּי בֶּאֱמוּנָה מִתְהַלְּכִים אֲנַחְנוּ וְלֹא
בִרְאוּת עֵינַיִם׃
8 וּמַבְטִיחִים וְרוֹצִים אֲנַחְנוּ יוֹתֵר לָגוּר
מִן הַגְּוִיָּה וְלִשְׁכֹּן אֶל־יְהוָה׃
9 עַל־כֵּן נִתְחַנֵּן אִם שׁוֹכְנִים וְאִם גָּרִים
אֲנַחְנוּ כִּרְצוֹנוֹ לְהִתְהַלֵּךְ אִתּוֹ׃

δ'.

17. Τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως ἡμῶν, καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται ἡμῖν.
18. Μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα. τὰ γὰρ βλεπόμενα, πρόσκαιρα· τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα, αἰώνια.

ΚΕΦΑΛ. ε'.

Οἴδαμεν γὰρ ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους καταλυθῇ, οἰκοδομὴν ἐκ θεοῦ ἔχομεν, οἰκίαν ἀχειροποίητον, αἰώνιον, ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

2. Καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν, τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες.
3. Εἴγε καὶ ἐνδυσάμενοι, οὐ γυμνοὶ εὑρεθησόμεθα.
4. Καὶ γὰρ οἱ ὄντες ἐν τῷ σκήνει στενάζομεν βαρούμενοι, ἐπειδὴ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι, ἵνα καταποθῇ τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς.
5. Ὁ δὲ κατεργασάμενος ἡμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, θεός· ὁ καὶ δοὺς ἡμῖν τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος.
6. Θαρροῦντες οὖν πάντοτε, καὶ εἰδότες, ὅτι ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι, ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ κυρίου.

7. Διὰ πίστεως γὰρ περιπατοῦμεν, οὐ διὰ εἴδους.
8. Θαρροῦμεν δὲ, καὶ εὐδοκοῦμεν μᾶλλον ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος, καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον.
9. Διὸ καὶ φιλοτιμούμεθα, εἴτε ἐνδημοῦντες, εἴτε ἐκδημοῦντες, εὐάρεστοι αὐτῷ εἶναι.

Cap. IV.

17. Id enim quod in præsenti est momentaneum & leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis.
18. Non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt: quæ autem non videntur, æterna sunt.

Cap. V.

SCimus enim, quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quòd ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in cœlis.
2. Nam & in hoc ingemiscimus, habitationem nostram quæ de cœlo est, superindui cupientes.
3. Si tamen vestiti, non nudi inveniamur.
4. Nam & qui sumus in hoc tabernaculo, ingemiscimus gravati: eo quòd nolumus expoliari, sed supervestiri, ut absorbeatur, quod mortale est, à vita.
5. Qui autem efficit nos in hoc ipsum, Deus, qui dedit nobis pignus spiritus.
6. Audentes igitur semper, & scientes, quoniam dum sumus in corpore, peregrinamur à Domino.
7. (Per fidem enim ambulamus, & non per speciem.)
8. Audemus autem, & bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore, & præsentes esse ad Dominum.
9. Et ideo contendimus, sive absentes, sive, præsentes placere illi.

Das IIII. Capitel.

17. Denn vnser Trübsal/die zeitlich vnd leichte ist/ schaffet eine ewige vnd über alle maß wichtige Herrligkeit.

18. Vns die wir nicht sehen auff das sichtbare/ sondern auff das vnsichtbare. Denn was sichtbar ist/das ist Zeitlich/ was aber vnsichtbar ist/ das ist ewig.

Das V. Capitel.

WIr wissen aber/ so vnser irrdisch Hauß dieser Hütten zubrochen wirdt/daß wir einen Baw haben/von Gott erbawet/ ein Hauß nicht mit Händen gemachet/ das ewig ist im Himmel.

2. Vnd vber demselbigen sehnen wir vns auch/ nach vnser Behausung/die vom Himmel ist/vnd vns verlanget/daß wir damit vberkleidet werdē. Apoc. 21. 13.

3. So doch/wo wir bekleidet/vnd nicht bloß erfunden werden.

4. Denn dieweil wir in der Hütten sind/ sehnen wir vns/vnd sind beschweret/ sintemal wir wolten lieber nicht entkleidet/sondern vberkleidet werden/Auff daß das sterbliche würde verschlungen von dem Leben.

5. Der vns aber zu demselbigen bereitet/das ist Gott/der vns das Pfand/den Geist gegeben hat.

6. Wir sind aber getrost allezeit/vnnd wissen/ daß/dieweil wir im Leibe wohnen/so wallen wir dem HERRN.

7. Denn wir wandeln im Glauben/vnd nicht im schawen.

8. Wir sind aber getrost/vnnd haben viel mehr lust ausser dem Leibe zu wallen/ vnnd daheimen zu seyn bey dem HERREN.

9. Darumb fleissigen wir vns auch/ wir sind daheimen oder wallen/daß wir jhm wolgefallen.

10. Tā

ה

10 כי צריך לכלנו להראות לפני־כסא
המשיח אשר יסבל איש איש את סבל
גבותו כמעשיו אם טובים ואם רעים :
11 וכי־ידענו את־יראת יהוה מפתים
אנחנו את־האנשים ולאלהים נודענו
ושברתי כי־גם במדעכם נודענו :
12 כי־לא נוסיף לספר לכם את־תהלתינו
כי אם נתנה לכם את תאנה להתהלל
עלינו להיות לכם להשיב דבר אל־אשר
בפנים ולא מלב כי אם בלב ולב ידברו :
13 ואם משוטטים אנחנו לאלהים
נשוטט ואם מבינים אנחנו לכם נבין :
14 כי־אהבת המשיח מסיתה אתנו
לחשב את־זאת כי־אם אחד על־כלם
מת לכן כלם מתו :
15 ועל־כלם מת הוא אשר החיים
אינם עוד יחיו לנפשותם כי אם לאשר
עליהם מת וקם ממתים :
16 לכן אנחנו מעתה את־איש לא ידענו
כבשר ואם לפנים גם את המשיח ידענו
בבשר אך מעתה לא עוד ידענו :
17 לכן אשר במשיח בריאה חדשה הוא
הקדמוניות עברו הנה נעשו חדשות כלנה :
18 וכל־האלה מאלהי ישענו על־דבר
כבוד שמו אשר הצילנו וכפר על־
חטאתינו למען שמו לנפשו בישוע
המשיח ונתן לנו את־כהנת הכפרים
וחליפה : 19 כי כאשר אלהים היה
במשיח מחליף את־העולם לנפשו לא
מחשב להם את־חטאתם והשים בנו
את־דבר הכפרים וחליפה :

ε.

10. Τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος, πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν, εἴτε κακόν.

11. Εἰδότες οὖν τὸν φόβον τοῦ κυρίου, ἀνθρώπους πείθομεν. θεῷ δὲ πεφανερώμεθα· ἐλπίζω δὲ καὶ ἐν ταῖς συνειδήσεσιν ὑμῶν πεφανερῶσθαι.

12. Οὐ γὰρ πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνομεν ὑμῖν, ἀλλὰ ἀφορμὴν διδόντες ὑμῖν καυχήματος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα ἔχητε πρὸς τοὺς ἐν προσώπῳ καυχωμένους, καὶ οὐ καρδίᾳ.

13. Εἴτε γὰρ ἐξέστημεν, θεῷ· εἴτε σωφρονοῦμεν, ὑμῖν.

14. Ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ συνέχει ἡμᾶς, κρίναντας τοῦτο, ὅτι εἰ εἷς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον.

15. Καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι.

16. Ὥστε ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἴδαμεν κατὰ σάρκα· εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστὸν, ἀλλὰ νῦν οὐκ ἔτι γινώσκομεν.

17. Ὥστε εἴτις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις· τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ, γέγονε καινὰ τὰ πάντα.

18. Τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ τοῦ καταλλάξαντος ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ δόντος ἡμῖν τὴν διακονίαν τῆς καταλλαγῆς.

19. Ὡς ὅτι θεὸς ἦν ἐν Χριστῷ κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ, μὴ λογιζόμενος αὐτοῖς τὰ παραπτώματα αὐτῶν, καὶ θέμενος ἐν ἡμῖν τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς.

Cap. V.

10. Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum.

11. Scientes ergo timorem Domini hominibus suademus: Deo autem manifesti sumus. Spero autem & in conscientiis vestris manifestos nos esse.

12. Non iterum commendamus nos vobis, sed occasionem damus vobis gloriandi pro nobis: ut habeatis ad eos qui in facie gloriantur, & non in corde.

13. Sive enim mente excedimus, Deo: sive sobrii sumus, vobis.

14. Charitas enim Christi urget nos: æstimantes hoc, quoniam si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt.

15. Et pro omnibus mortuus est Christus: ut & qui vivunt, jam non sibi vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit.

16. Itaque nos, ex hoc neminem novimus secundùm carnem. Et si cognovimus secundùm carnem Christum: sed nunc jam non novimus.

17. Si qua ergo in Christo nova creatura: vetera transierunt, ecce facta sunt omnia nova.

18. Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliavit sibi per Iesum Christum, & dedit nobis ministerium reconciliationis.

19. Quoniam quidem Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum, & posuit in nobis verbum reconciliationis.

Das V. Capitel.

10. Denn wir müssen alle offenbar werden für dem Richtstuel Christi / Auff daß ein jeglicher empfahe/nach dem er gehandelt hat / bey Leibes Leben/es sey gut oder böse. Ro. 14, 10.

11. Dieweil wir denn wissen/daß der HERR zu förchten ist/fahren wir schön mit den Leuten/ aber Gott sind wir offenbar. Ich hoffe aber/daß wir auch in ewrem Gewissen offenbar sind.

12. Daß wir vns nicht aberwal loben / sondern euch eine vrsache geben zu rühmen von vns/ auff daß jr habt zu rühmen wider die / so sich nach dem ansehen rühmen/vnd nicht nach dem Hertzen.

13. Denn thun wir zu viel/so thun wirs Gotte/sind wir mässig/so sind wir euch mässig.

14. Denn die Liebe Christi dringet vns also/ Sintemal wir halten/daß/so einer für alle gestorben ist/so sind sie alle gestorben.

15. Vnnd er ist darumb für sie alle gestorben/ auff daß die/so da leben/hinfort nicht jnen selbst leben/sondern dem/der für sie gestorben/vnd aufferstanden ist.

16. Darumb von nun an kennen wir niemand nach dem Fleisch. Vnnd ob wir auch Christum gekannt haben nach dem Fleisch / so kennen wir jhn doch jetzt nicht mehr.

17. Darumb ist jemand in Christo/ so ist er eine newe Creatur. Das alte ist vergangen/sihe/ es ist alles new worden. Esa. 43, 19. Apo. 21, 5.

18. Aber das alles von Gott/der vns mit jhm selber versöhnet hat/durch JEsum Christ / vnnd das Ampt gegeben/daß die versöhnung prediget.

19. Denn Gott war in Christo/ vnd versöhnet die Welt mit jm selber/vnnd rechnet jhnen jhre Sünde nicht zu/ vnd hat vnter vns auffgerichtet das Wort von der versöhnung.

ה

20 לָכֵן בְּשֵׁם הַמָּשִׁיחַ מְצִירִים אֲנַחְנוּ
כְּמוֹ בְשֵׁם אֱלֹהִים הַמְנַחֵם בָּנוּ וּמִתְחַנְּנִים
בְּמָשִׁיחַ הִתְחַלְּפוּ לֵאלֹהִים׃
21 כִּי־אוֹתוֹ אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת־הַחֲטָאָה
עָלֵינוּ עָשָׂה לַחֲטָאָה אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ נִהְיֶה
צִדְקַת אֱלֹהִים בּוֹ׃

ε.

20. Ὑπὲρ Χριστοῦ οὖν πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ Θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν· δεόμεθα ὑπὲρ Χριστοῦ, καταλλάγητε τῷ Θεῷ.

21. Τὸν γὰρ μὴ γνόντα ἁμαρτίαν, ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γινώμεθα δικαιοσύνη Θεοῦ ἐν αὐτῷ.

ו

כִּי עוֹזְרָיו אֲנַחְנוּ נִשְׁאַל מִכֶּם לֹא
לַשָּׁוְא לָקַחַת אֶת־תְּחִנַּת אֱלֹהִים׃
2 כִּי־אוֹמֵר הוּא בְּעֵת רָצוֹן עֲנִיתִיךָ
וּבְיוֹם יְשׁוּעָה עֲזַרְתִּיךָ הִנֵּה עַתָּה הִיא עֵת
רָצוֹן הִנֵּה עַתָּה הוּא יוֹם הַיְשׁוּעָה׃
3 לְאִישׁ בְּכָל דָּבָר לֹא מְשִׂימִים אֲנַחְנוּ
מִכְשׁוֹל פֶּן תְּפֻלַּם הַכְּהֻנָּה׃
4 כִּי־אִם בְּכָל־דְּבָרִים נְחַוֶּה אֶת־נַפְשֵׁנוּ
כְּמוֹ מְשָׁרְתֵי אֱלֹהִים בִּדְמִיָּה רַבָּה
בְּצָרוֹת בְּזְוָעוֹת בִּמְצוּקוֹת׃
5 בְּמַכְאוֹבוֹת בְּמַשָּׂרוֹת בְּמִדְחוֹת וּתְלוּנוֹת
בִּיגִיעוֹת בְּשָׁקוֹד בְּצוֹמוֹת׃
6 בְּבֹר לֵבָב בְּמַדַּע טוֹב בְּאֹרֶךְ אַפַּיִם
בְּטוּב בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ בְּאַהֲבָה בִּבְלִי־חֲנֻפָּה׃
7 בִּדְבַר אֱמֶת בִּגְבוּרַת אֱלֹהִים בִּכְלֵי
הַצְּדָקָה לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל׃
8 בְּכָבוֹד בְּדֹפִי בְּדִבָּה רָעָה בְּשֵׁם טוֹב
כְּמוֹ מַתְעִים וְאַנְשֵׁי אֱמוּנִים׃
9 כְּמוֹ נָכְרִים וִידוּעִים כְּמוֹ מֵתִים וְהִנֵּה
חַיִּים אֲנַחְנוּ כְּמוֹ מְיֻסָּרִים אַךְ לֹא מוּמָתִים׃
10 כְּמוֹ נוּגִים וְתָמִיד שְׂמֵחִים כְּמוֹ אֶבְיוֹנִים
הַמַּעֲשִׁירִים אֶת־רַבִּים כְּמוֹ מְאוּמָה לֹא
תְהִי־לָנוּ וְיֵשׁ לָנוּ כָּל־דְּבָרִים׃

ΚΕΦΑΛ. ς'.

Συνεργοῦντες δὲ καὶ παρακαλοῦμεν μὴ εἰς κενὸν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ δέξασθαι ὑμᾶς.

2. Λέγει γάρ, καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου, καὶ ἐν ἡμέρᾳ σωτηρίας ἐβοήθησά σοι· ἰδοὺ νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ νῦν ἡμέρα σωτηρίας.

3. Μηδεμίαν ἐν μηδενὶ διδόντες προσκοπήν, ἵνα μὴ μωμηθῇ ἡ διακονία.

4. Ἀλλ' ἐν παντὶ συνιστῶντες ἑαυτοὺς ὡς Θεοῦ διάκονοι, ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις.

5. Ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς, ἐν ἀκαταστασίαις, ἐν κόποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν νηστείαις.

6. Ἐν ἁγνότητι, ἐν γνώσει, ἐν μακροθυμίᾳ, ἐν χρηστότητι, ἐν πνεύματι ἁγίῳ, ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ.

7. Ἐν λόγῳ ἀληθείας, ἐν δυνάμει Θεοῦ, διὰ τῶν ὅπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν.

8. Διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας· ὡς πλάνοι, καὶ ἀληθεῖς.

9. Ὡς ἀγνοούμενοι, καὶ ἐπιγινωσκόμενοι· ὡς ἀποθνήσκοντες, καὶ ἰδοὺ ζῶμεν· ὡς παιδευόμενοι, καὶ μὴ θανατούμενοι.

10. Ὡς λυπούμενοι, ἀεὶ δὲ χαίροντες· ὡς πτωχοί, πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες· ὡς μηδὲν ἔχοντες, καὶ πάντα κατέχοντες.

Cap. V.

20. Pro Christo ergo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos. Obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo.

21. Eum enim qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit: ut nos efficeremur justitia Dei in ipso.

Cap. VI.

Adjuvantes autem exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.

2. (Ait enim: Tempore accepto exaudivi te, & in die salutis adjuvi te. Ecce, nunc tempus acceptabile: ecce nunc dies salutis)

3. Nemini dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum.

4. Sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos, sicut Dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis.

5. In plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigiliis, in jejuniis.

6. In castitate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in Spiritu sancto, in charitate non ficta.

7. In verbo veritatis, in virtute Dei, per arma justitiæ, à dextris & à sinistris.

8. Per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam: ut seductores, & veraces.

9. Sicut qui ignoti, & cogniti: quasi morientes, & ecce vivimus: ut castigati, & non mortificati.

10. Quasi tristes, semper autem gaudentes: sicut egentes, multos autem locupletantes: tanquam nihil habentes, & omnia possidentes.

Das V. Capitel.

20. So sind wir nun Botschafften an Christi statt/ denn Gott vermahnet durch vns. So bitten wir an Christi stat/ lasset euch versöhnen mit Gott.

21. Denn er hat den/ der von keiner Sünde wußte/ für vns zur Sünde gemacht. Auff daß wir würden in jm die Gerechtigkeit / die für GOtt gilt.

Das VI. Capitel.

Wir ermahnen aber euch/ als mithelffer/ daß jr nicht vergeblich die Gnade Gottes empfahet.

2. Denn er spricht: Jch habe dich in der angenemmen zeit erhöret/ vnd habe dir am Tage des Heils geholffen. Sehet / jetzt ist die angenemste zeit/ jetzt ist der Tag des Heils. Isa. 49, 8.

3. Lasset vns aber niemand jrgend ein Ergerniß geben/ auff daß vnser Ampt nicht verlästert werde. 1. Cor. 10, 32.

4. Sondern in allen dingen lasset vns beweisen/ als die Diener Gottes. In Grosser gedult/ in trübsalen/ in nöten/ in ängsten. 1. Cor. 4, 1

5. In Schlägen/ in Gefängnissen/ in Auffruhren/ in Arbeit/ in Wachen/ in Fasten.

6. In keuschheit/ in Erkenntniß / in langmut/ in Frewdigkeit/ in dem heiligen Geist/ in vngefärbter Liebe.

7. In dem Wort der Warheit/ in der Krafft Gottes/ durch Waffen der Gerechtigkeit / zur rechten vnd zur lincken.

8. Durch ehre vnd schande/ durch böse gerüchte vnd gute Gerüchte. Als die verführer / vnnd doch waarhafftig.

9. Als die vnbekannten/ vnd doch bekannt/ als die sterbenden/ vnd sihe/ wir leben/ als die gezüchtigten/ vnd doch nicht ertödtet.

10. Als die trawrigen/ aber alle zeit frölich/ als die armen/ aber die doch viel reich machen / als die nichts inne haben/ vnd doch alles haben.

ו

11 פיני נפתח אליכם הקורינטים נרחב
לבנו ׃
12 אל תוגיון את־נפשכם למעננו ואם
תוגיון ברחמיכם תהי־זאת ׃
13 ומה גמלותיכם אשר תשיבו לי
(מדבר אני אליכם כמו לבנים) הרחיבו
את־לבותיכם ׃
14 אל־תמשכו ידיכם את־לצים כי
מה־חברת הצדקה עם רשעה או־מה
חברת האור לחשך ׃
15 ומה תכונת המשיח אל־בליעל או
מה חלק איש אמונים את־סורר ׃
16 ומה מתכנת היכל יהוה את־הגלולים
ואתם הוים היכל אל־חי כמו אמר
אלהים ונתתי משכני בתוככם והתהלכתי
בתוככם והייתי לכם לאלהים ואתם
תהיו לי לעם ׃
17 על־כן סורו סורו צאו משם נאם
יהוה טמא אל־תגעו צאו מתוכה ואני
אקבל אתכם ׃
18 ואהיה לכם לאב ואתם תהיו ל־
בנים ולבנות נאם יהוה צבאות ׃

ז

כי יש לנו מאמרים כאלה
אהובי איך נטהר את־נפשנו
מכל־טמאת הבשר ורוח לכלות את־
הקדש ביראת אלהים ׃
2 קבלו אתנו איש לא חמסנו דם נקי
לא שפכנו איש לא גזלנו או עשקנו ׃

ς΄.

11. Τὸ στόμα ἡμῶν ἀνέῳγε πρὸς ὑ-
μᾶς, κορίνθιοι, ἡ καρδία ἡμῶν πε-
πλάτυνται.
12. Οὐ στενοχωρεῖσθε ἐν ἡμῖν, στενοχω-
ρεῖσθε δὲ ἐν τοῖς σπλάγχνοις ὑμῶν.
13. Τὴν δὲ αὐτὴν ἀντιμισθίαν ὡς
τέκνοις λέγω· πλατύνθητε καὶ ὑμεῖς.
14. Μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες ἀ-
πίστοις. τίς γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνῃ καὶ
ἀνομίᾳ; τίς δὲ κοινωνία φωτὶ πρὸς
σκότος;
15. Τίς δὲ συμφώνησις χριστοῦ πρὸς
Βελίαλ; ἢ τίς μερὶς πιστῷ μετὰ ἀπίστου;
16. Τίς δὲ συγκατάθεσις ναῷ θεοῦ
μετὰ εἰδώλων; ὑμεῖς γὰρ ναὸς θεοῦ ἐστε
ζῶντος, καθὼς εἶπεν ὁ θεὸς, ὅτι ἐνοι-
κήσω ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐμπεριπατήσω, καὶ
ἔσομαι αὐτῶν θεὸς, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί
μοι λαός.
17. Διὸ ἐξέλθετε ἐκ μέσου αὐτῶν,
καὶ ἀφορίσθητε, λέγει κύριος, καὶ
ἀκαθάρτου μὴ ἅπτεσθε· κἀγὼ εἰσδέ-
ξομαι ὑμᾶς.
18. Καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέρα, καὶ
ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς υἱοὺς καὶ θυγατέρας,
λέγει κύριος παντοκράτωρ.

ΚΕΦΑΛ. ζ.

ΤΑύτας οὖν ἔχοντες τὰς ἐπαγγε-
λίας, ἀγαπητοί, καθαρίσωμεν ἑ-
αυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς
καὶ πνεύματος, ἐπιτελοῦντες ἁγιω-
σύνην ἐν φόβῳ θεοῦ.
2. Χωρήσατε ἡμᾶς. οὐδένα ἠδικήσα-
μεν, οὐδένα ἐφθείραμεν, οὐδένα ἐπλεο-
νεκτήσαμεν.

Cap. VI.

11. Os nostrum patet ad vos ô Corinthii, cor nostrum dilatatum est.

12. Non angustiamini in nobis: angustiamini autem in visceribus vestris.

13. Eandem autem habentes remunerationem, (tanquam filiis dico,) dilatamini & vos.

14. Nolite jugum ducere cum infidelibus. Quæ enim participatio justitiæ cum iniquitate? Aut quæ societas luci ad tenebras?

15. Quæ autem conventio Christi ad Belial? Aut quæ pars fideli cum infideli?

16. Qui autem consensus templo Dei cum idôlis? Vos enim estis templum Dei vivi: sicut dicit Deus: Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo, & ero illorum Deus: & ipsi erunt mihi populus.

17. Propter quod exite de medio eorum, & separamini, dicit Dominus, & immundum ne tetigeritis: & ego recipiam vos.

18. Et ero vobis in patrem: & vos eritis mihi in filios & filias, dicit Dominus omnipotens.

Cap. VII.

HAS ergo habentes promissiones charissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei.

2. Capite nos. Neminem læsimus, neminem corrupimus, neminem circumvenimus.

Das VI. Capitel.

11. O Jhr Corinther/unser Mund hat sich zu euch auffgethan/unser Hertz ist getrost.

12. Unsernt halben dörfft jhr euch nicht ängsten/daß jhr euch aber ängstet/ das thut jhr auß hertzlicher meinung.

13. Jch rede mit euch/als mit meinen Kindern/ daß jr euch auch also gegen mir stellet/unnd seyd auch getrost.

14. Ziehet nicht am frembden Joch mit den Eccl.13,21.
unglaubigen/Denn was hat die Gerechtigkeit für genieß mit der Ungerechtigkeit? Was hat das Liecht für gemeinschafft mit dem Finsterniß?

15. Wie stimpt Christus mit Belial/ oder was für ein theil hat der Glaubige mit dem Unglaubigen?

16. Was hat der Tempel Gottes für ein gleiche mit den Götzen? Jhr aber seyd der Tempel deß lebendigen Gottes/wie denn GOtt spricht: Jch will in jnen wohnen/und in jhnen wandeln/ und will jr Gott seyn/und sie sollen mein Volck seyn. 1.cor.3.17 & 6,19. Leu.26,12

17. Darumb gehet auß von jnen/unnd sondert Esa 52,11.
euch abe/spricht der HERR/und rühret kein unreines an/So will euch annemen.

18. Und ewer Vater seyn/und jhr solt meine Iere.31,1.
Söhne und Töchter seyn/spricht der Allmechtige HERR.

Das VII. Capitel.

DJeweil wir nun solche verheissung haben/meine liebesten/so lasset uns von aller Befleckung deß Fleisches unnd deß Geistes uns reinigen/ unnd fort fahren mit der Heiligung/in der forcht Gottes.

2. Fasset uns/wir haben niemand leid gethan/ wir haben niemand verletzt/wir haben niemand ubervortheilet.

ז

3 לא למשפטכם אומר אני כי מקדם
אמרתי כי־בלבותינו עתידים אתם גם
למות עמנו וגם לחיות :
4 כי בטחון רבה לי אליכם ותהלה
גדולה לי עליכם נמלאתי בנחמה
הותרתי לשמחה על־כל־מצוקתכם :
5 כי כאשר באנו בבתים מאומה לא
חיתה שנה לעינינו ותנומה לעפעפינו
כי אם בכל־עת נבזרים בחוץ מצורת
ומביתה חרדות :
6 כי אם אלהים המנחם את־העניים
נחם אתנו במבוא טיטוס :
7 אך לא לבד במבואו כי אם גם בנחמה
אשר נחם מכם בהגיד לנו את־אהבתכם
אלינו ואת תמרוריכם ואת־קנאתכם
עלי כן אשר שמחתי על־יתר :
8 ואם הוגיתי את־נפשכם באגרתי לא
נחמתי ואם אנחם כי ראה אני כי־אגרת
ההיא אך לשעה אחת הוגתה את־נפשכם :
9 מעתה שומח אני לא כי נוגיתם כי אם
כי־נוגיתם לתשובה מרעות כי נוגיתם
כאלהים אשר במאומה לא תענשו ממנו :
10 כי־התוגה אשר כאלהים היא פועלה
את־תשובה לישועה בלי תנחומות ותוגת
העולם הזה פועלה את־המות : 11 כי הנה
התוגה הזאת אשר בה כאלהים הוגיתם
את־נפשכם כמה פעלה בכם בעותכי אב
את־בטחון לדבר על אודות נפשכם כי אב
ועם כי אם יראת יהוה כי אם אהבה כי־
אם קנאה כי־אם נקמה בכל־דבר התבררו
את־נפשיכם כי נקיים אתם בפעל :

ζ'.

3. Οὐ πρὸς κατάκρισιν λέγω. προείρηκα γὰρ, ὅτι ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἐστε, εἰς τὸ συναποθανεῖν καὶ συζῆν.

4. Πολλή μοι παῤῥησία πρὸς ὑμᾶς, πολλή μοι καύχησις ὑπὲρ ὑμῶν· πεπλήρωμαι τῇ παρακλήσει, ὑπερπερισσεύομαι τῇ χαρᾷ ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν.

5. Καὶ γὰρ ἐλθόντων ἡμῶν εἰς μακεδονίαν, οὐδεμίαν ἔσχηκεν ἄνεσιν ἡ σὰρξ ἡμῶν, ἀλλ' ἐν παντὶ θλιβόμενοι· ἔξωθεν μάχαι, ἔσωθεν φόβοι.

6. Ἀλλ' ὁ παρακαλῶν τοὺς ταπεινοὺς, παρεκάλεσεν ἡμᾶς, ὁ θεὸς, ἐν τῇ παρουσίᾳ τίτου.

7. Οὐ μόνον δὲ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παρακλήσει ᾗ παρεκλήθη ἐφ' ὑμῖν, ἀναγγέλλων ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἐπιπόθησιν, τὸν ὑμῶν ὀδυρμὸν, τὸν ὑμῶν ζῆλον ὑπὲρ ἐμοῦ· ὥστε με μᾶλλον χαρῆναι.

8. Ὅτι εἰ καὶ ἐλύπησα ὑμᾶς ἐν τῇ ἐπιστολῇ, οὐ μεταμέλομαι, εἰ καὶ μετεμελόμην. βλέπω γὰρ ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη, εἰ καὶ πρὸς ὥραν, ἐλύπησεν ὑμᾶς.

9. Νῦν χαίρω, οὐχ ὅτι ἐλυπήθητε, ἀλλ' ὅτι ἐλυπήθητε εἰς μετάνοιαν. ἐλυπήθητε γὰρ κατὰ θεὸν, ἵνα ἐν μηδενὶ ζημιωθῆτε ἐξ ἡμῶν.

10. Ἡ γὰρ κατὰ θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται· ἡ δὲ τοῦ κόσμου λύπη θάνατον κατεργάζεται.

11. Ἰδοὺ γὰρ αὐτὸ τοῦτο, τὸ κατὰ θεὸν λυπηθῆναι ὑμᾶς, πόσην κατειργάσατο ἐν ὑμῖν σπουδὴν; ἀλλὰ ἀπολογίαν, ἀλλὰ ἀγανάκτησιν, ἀλλὰ φόβον, ἀλλὰ ἐπιπόθησιν, ἀλλὰ ζῆλον, ἀλλ' ἐκδίκησιν; ἐν παντὶ συνεστήσατε ἑαυτοὺς ἁγνοὺς εἶναι ἐν τῷ πράγματι.

Cap. VII.

3. Non ad condemnationem (vestram) dico, prædixi enim, quòd in cordibus nostris estis ad commoriendum, & ad convivendum.

4. Multa mihi fiducia est apud vos, multa mihi gloriatio pro vobis: repletus sum consolatione, superabundo gaudio, in omni tribulatione nostra.

5. Nam & cum venissemus in Macedoniam, nullam requiem habuit caro nostra, sed omnem tribulationem passi sumus: foris, pugnæ: intus, timores.

6. Sed qui consolatur humiles, consolatus est nos Deus, in adventu Titi.

7. Non solum autem in adventu ejus, sed etiam in consolatione, qua consolatus est in vobis, referens nobis vestrum desiderium, vestrum fletum, vestram æmulationem pro me, ita magis ut gauderem.

8. Quoniam etsi contristavi vos in epistola, non me pœnitet: etsi pœniteret, videns quòd epistola illa, (& si ad horam) vos contristavit

9. Nunc gaudeo, non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad pœnitentiam. Contristati enim estis secundùm Deum, ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis.

10. Quæ enim secundùm Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur: seculi autem tristitia, mortem operatur.

11. Ecce enim hoc ipsum, secundum Deum contristari vos, quantam in vobis operatur solicitudinem: sed defensionem, sed indignationem, sed timorem, sed desiderium, sed æmulationem, sed vindictam. In omnibus exhibuistis vos, incontaminatos esse negotio.

Das VII. Capitel.

3. Nicht sage ich solchs/ euch zu verdammen/ Denn ich habe droben zuvor gesagt/daß jr in unserm Hertzen seyd/mit zu sterben und mit zu leben.

4. Ich rede mit grosser frewdigkeit zu euch/ ich rühme viel von euch / ich bin erfüllet mit trost/ ich bin uberschwenglich in frewden / in alle unserm trübsal.

5. Denn da wir in Macedoniam kamen/ hatte unser Fleisch kein ruhe / sondern allenthalben waren wir in Trübsal/Außwendig streit / inwendig forcht.

6. Aber Gott/der die geringen tröstet / der tröstet uns durch die zukunfft Titi.

7. Nicht allein aber durch seine zukunfft / sondern auch durch den Trost / damit er getröstet war an euch vnd verkündiget uns ewer verlangen / ewer weinen / ewren eiffer umb mich/also/ daß ich mich noch mehr frewete.

8. Denn daß ich euch durch den Brieff habe trawrig gemacht/rewet mich nicht. Unnd obs mich rewete/so ich aber sehe / daß der Brieff vielleicht eine weile euch betrübet hat.

9. So frewe ich mich doch nun / nicht davon/ daß jr seyd betrübet worden / sondern daß ihr betrübet seyd worden zur rewe. Denn jr seyd Göttlich betrübet worden/daß ihr von uns ja keinen schaden jrgent innen nemet

10. Denn die Göttliche trawrigkeit wircket zur seligkeit eine rewe/die niemand gerewet / die Trawrigkeit aber der Welt/wircket den Tod. 1.Pet.19.

11. Sihe/dasselbige/daß ihr Göttlich seyd betrübet worden / welchen fleiß hat es in euch gewircket/dazu verantwortung / Zorn / Forcht/ Verlangen/Eiffer/Rache. Ihr habt euch beweiset in allen stücken / daß jhr rein seyd an der That.

ז

11 לכן אף כי כתבתי לכם לא על־המעול ולא על־הנכשל כי־אם להראות את־בעתתנו אשר יש לנו עליכם ואליכם לפני אלהים׃

13 על־כן נחמנו על־תנחומתיכם ויתר מאד שמחנו על־שמחת טיטוס כי רוח לו ברוחו מכלכם׃

14 ואם מאומה אליו התהללתי אליכם לא בשתי כי אם כמו כל־דברים באמת דברתי אליכם וכן תהלתנו אשר היתה אל־טיטוס אמת נעשתה׃

15 ורחמיו יותר נמכרו עליכם בזכרו יקהת כלכם כאשר ביראה וברעדה קבלתוהו׃

16 לכן חדוה לי כי־בכל־דבר אבטיח עליכם׃

ח

מודיעים אנחנו לכם אחינו את־תחנת אלהים הנתנה בקהלות הכתים׃

2 כי ברב בחן המצוקה היא יתרת שמחתם ועמק מסכנותם הותיר לעשר תמתם׃

3 כי־ככחם מעיד אנכי וגם על־כחם נדבות המה׃
4 עם תחנונים רבים שאלים ממנו לקחת מידיהם את־מתת התחנה ואת־נדבות השרת אשר לקדושים הנה׃

5 ולא כאשר שברנו כי אם את־נפשם נתנו בראשונה ליהוה ולנו בחפץ אלהים׃

ζ.

12. Ἄρα εἰ καὶ ἔγραψα ὑμῖν, οὐχ εἵνεκεν τοῦ ἀδικήσαντος, οὐδὲ εἵνεκεν τοῦ ἀδικηθέντος, ἀλλ᾽ εἵνεκεν τοῦ φανερωθῆναι τὴν σπουδὴν ἡμῶν τὴν ὑπὲρ ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

13. Διὰ τοῦτο παρακεκλήμεθα ἐπὶ τῇ παρακλήσει ὑμῶν· περισσοτέρως δὲ μᾶλλον ἐχάρημεν ἐπὶ τῇ χαρᾷ Τίτου, ὅτι ἀναπέπαυται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀπὸ πάντων ὑμῶν.

14. Ὅτι εἴ τι αὐτῷ ὑπὲρ ὑμῶν κεκαύχημαι, οὐ κατῃσχύνθην· ἀλλ᾽ ὡς πάντα ἐν ἀληθείᾳ ἐλαλήσαμεν ὑμῖν, οὕτω καὶ ἡ καύχησις ἡμῶν ἡ ἐπὶ Τίτου, ἀλήθεια ἐγενήθη.

15. Καὶ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς ἐστιν, ἀναμιμνησκομένου τὴν πάντων ὑμῶν ὑπακοήν, ὡς μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐδέξασθε αὐτόν.

16. Χαίρω οὖν, ὅτι ἐν παντὶ θαῤῥῶ ἐν ὑμῖν.

ΚΕΦΑΛ. η.

Γνωρίζομεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δεδομένην ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Μακεδονίας.

2. Ὅτι ἐν πολλῇ δοκιμῇ θλίψεως ἡ περισσεία τῆς χαρᾶς αὐτῶν, καὶ ἡ κατὰ βάθους πτωχεία αὐτῶν ἐπερίσσευσεν εἰς τὸν πλοῦτον τῆς ἁπλότητος αὐτῶν.

3. Ὅτι κατὰ δύναμιν μαρτυρῶ, καὶ ὑπὲρ δύναμιν αὐθαίρετοι.

4. Μετὰ πολλῆς παρακλήσεως δεόμενοι ἡμῶν, τὴν χάριν καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, δέξασθαι ἡμᾶς.

5. Καὶ οὐ καθὼς ἠλπίσαμεν, ἀλλ᾽ ἑαυτοὺς ἔδωκαν πρῶτον τῷ κυρίῳ καὶ ἡμῖν, διὰ θελήματος θεοῦ.

Cap. VII.

12. Igitur etsi scripsi vobis, non propter eum, qui fecit injuriam, nec propter eum qui passus est: sed ad manifestandam sollicitudinem nostram, quam habemus pro vobis coram Deo. †
13. (Ideo consolati sumus, in consolatione autem nostra,) abundantiùs magis gavisi sumus super gaudio Titi, quia refectus est spiritus ejus ab omnibus vobis.
14. Et siquid apud illum de vobis gloriatus sum, non sum confusus: sed sicut omnia vobis in veritate locuti sumus, ita & gloriatio nostra quæ fuit ad Titum, veritas facta est.
15. Et viscera ejus abundantiùs in vobis sunt: reminiscentis omnium vestrum obedientiam, quomodo cum timore & tremore excepistis illum.
16. Gaudeo, quòd in omnibus confido in vobis.

Das VII. Capitel.

12. Darumb ob ich euch geschrieben habe/so ists doch nicht geschehen vmb deß willen/ der beleidiget hat/auch nicht vmb deß willen/ der beleidiget ist / Sondern vmb deß willen / daß ewer fleiß gegen vns offenbar würde bey euch/für Gott.
13. Derhalben sind wir getröstet worden / daß jr getröstet seyd. Vberschwenglicher aber haben wir vns noch mehr gefrewet/vber der frewde Titi/denn sein Geist ist erquicket an euch allen.
14. Denn was ich für jm von euch gerühmet habe/bin ich nicht zu schanden worden / sondern gleich wie alles waar ist/daß ich mit euch geredt habe / also ist auch vnser thun bey Tito waar worden.
15. Vnd er ist vberauß hertzlich wol an euch/ wenn er gedencket an ewer aller gehorsam/ wie jr jn mit forcht vnd zittern habt auffgenommen.
16. Jch frewe mich/daß ich mich zu euch alles versehen darff.

† *Id circo cōsolatio- nem accepimus, ex consolatione vestra.*

Cap. VIII.

NOtam autem facimus vobis fratres gratiam Dei, quæ data est in ecclesiis Macedoniæ.
2. Quòd in multo experimento tribulationis abundantia gaudii ipsorum fuit, & altissima paupertas eorum abundavit in divitias simplicitatis eorum.
3. Quia secundùm virtutem (testimonium illis reddo) & supra virtutem voluntarii fuerunt.
4. Cum multa exhortatione obsecrantes nos gratiam, & communicationem ministerii quod fit in Sanctos.
5. Et non sicut speravimus, sed semetipsos dederunt, primùm Domino, deinde nobis per voluntatem Dei.

Das VIII. Capitel.

JCh thue euch kund/lieben Brüder / die Gnade Gottes/die in den Gemeinen in Macedonia gegeben ist.
2. Denn jre frewde war da vberschwenglich/da sie durch viel Trübsal bewerет würden / vnd wiewol sie sehr arm waren / haben sie doch reichlich gegeben in aller einfeltigkeit.
3. Denn nach allem vermögen (das zeuge ich) vnd vber vermögen/waren sie selbs willig.
4. Vnnd flehеten vns mit vielem ermahnen/ daß wir auffnemmen die Wolthat vnnd Gemeinschafft der handreichung / die da geschicht den Heiligen.
5. Vnd nicht wie wir hoffeten/Sondern ergaben sich selbs/zu erst dem HERRN / vnnd darnach vns durch den willen Gottes.

ח

6 כן אשר שאלנו מטיטוס איך החל כן גם לכלות בכם את־המתה הזאת׃

7 כי־אם כאשר בכל מותירים אתם באמונה בדבר בדעה ובכל־יגיעה ובאהבתכם אלינו אשר גם בתתנה הזאת תותירון׃

8 אינני כמצוה אומר לכם כי אם ביגיע האחרים ולבחן את־אמת אהבתכם׃

9 כי־יודעים אתם את־תחנת אדנינו ישוע המשיח כי־עליכם מסכן חובת בהיותו עשיר אשר אתם במסכנותו תעשרון׃

10 ועצתי בזאת אתן לכם כי זאת תועיל לכם אשר החלותם משנה הראשונה לא לבד לאות כי־אם גם לעשות׃

11 ומעתה גם לכלות במעשה למען כאשר רוח נדבות היא לאות כן גם לכלות מאשר תמצאנה ידיכם׃

12 ואם רוח נדבה בו או מה תמצא ידו מהכל ולא אשר לא תמצא׃

13 ולא אשר לאחרים גרפה ולכם מציקה כי אם כשוה׃

14 בעת הזאת יתרכם ימלא את־חסרם אשר גם יתרם בעתו ימלא את־חסרכם אשר תהי־צדקה׃

15 כמו נכתב ולא העדיף המרבה והממעיט לא החסיר׃

16 ותודה לאלהים הנתן את־רוח נדבה אחת עליכם בלב טיטוס׃

17 כי־את־תנחומינו לקח על־נפשו וכי נדיב לב הוא ברוח נדיבה יצא אליכם׃

η'.

6. Εἰς τὸ παρακαλέσαι ἡμᾶς Τίτον, ἵνα καθὼς προενήρξατο, οὕτω καὶ ἐπιτελέσῃ εἰς ὑμᾶς καὶ τὴν χάριν ταύτην.

7. Ἀλλ' ὥσπερ ἐν παντὶ περισσεύετε, πίστει, καὶ λόγῳ, καὶ γνώσει, καὶ πάσῃ σπουδῇ, καὶ τῇ ἐξ ὑμῶν ἐν ἡμῖν ἀγάπῃ, ἵνα καὶ ἐν ταύτῃ τῇ χάριτι περισσεύητε.

8. Οὐ κατ' ἐπιταγὴν λέγω, ἀλλὰ διὰ τῆς ἑτέρων σπουδῆς, καὶ τὸ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης γνήσιον δοκιμάζων.

9. Γινώσκετε γὰρ τὴν χάριν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι δι' ὑμᾶς ἐπτώχευσε, πλούσιος ὤν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσητε.

10. Καὶ γνώμην ἐν τούτῳ δίδωμι· τοῦτο γὰρ ὑμῖν συμφέρει, οἵτινες οὐ μόνον τὸ ποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ τὸ θέλειν προενήρξασθε ἀπὸ πέρυσι.

11. Νυνὶ δὲ καὶ τὸ ποιῆσαι ἐπιτελέσατε· ὅπως καθάπερ ἡ προθυμία τοῦ θέλειν, οὕτω καὶ τὸ ἐπιτελέσαι ἐκ τοῦ ἔχειν.

12. Εἰ γὰρ ἡ προθυμία πρόκειται, καθὸ ἐὰν ἔχῃ τις εὐπρόσδεκτος, οὐ καθὸ οὐκ ἔχει.

13. Οὐ γὰρ ἵνα ἄλλοις ἄνεσις, ὑμῖν δὲ θλίψις· ἀλλ' ἐξ ἰσότητος.

14. Ἐν τῷ νῦν καιρῷ τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περίσσευμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα, ὅπως γένηται ἰσότης.

15. Καθὼς γέγραπται, ὁ τὸ πολὺ οὐκ ἐπλεόνασε· καὶ ὁ τὸ ὀλίγον, οὐκ ἠλαττόνησε.

16. Χάρις δὲ τῷ θεῷ, τῷ διδόντι τὴν αὐτὴν σπουδὴν ὑπὲρ ὑμῶν, ἐν τῇ καρδίᾳ Τίτου.

17. Ὅτι τὴν μὲν παράκλησιν ἐδέξατο, σπουδαιότερος δὲ ὑπάρχων, αὐθαίρετος ἐξῆλθε πρὸς ὑμᾶς.

Cap. VIII.

6. Ita ut rogaremus Titum, ut quemadmodum cœpit, ita & perficiat in vobis etiam gratiam istam.

7. Sed sicut in omnibus abundatis, fide, & sermone, & scientia, & omni solicitudine, insuper & charitate vestra in nos, ut & in hac gratia abundetis.

8 Non quasi imperans dico: sed per aliorum solicitudinem, etiam vestræ charitatis ingenium bonum comprobans.

9. Scitis enim gratiam Domini nostri Iesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est, cùm esset dives: ut illius inopiâ vos divites essetis.

10. Et consilium in hoc do: hoc enim vobis utile est, qui non solùm facere, sed & velle cœpistis ab anno priore.

11. Nunc verò & facto perficite: ut quemadmodum promptus est animus voluntatis: ita sit & perficiendi ex eo quod habetis.

12. Si enim voluntas prompta est: secundùm id quod habet, accepta est, non secundũ id quod non habet.

13. Non enim ut aliis sit remissio, vobis autem tribulatio, sed ex æqualitate.

14. In præsenti tempore, vestra abundantia illorum inopiam suppleat: ut & illorum abundantia vestrę inopiæ sit supplementum, ut fiat æqualitas.

15. Sicut scriptum est: Qui multum, non abundavit: & qui modicum, non minoravit.

16. Gratias autem Deo, qui dedit eandem solicitudinem pro vobis, in corde Titi.

17. Quoniam exhortationem quidem suscepit: sed cum solicitior esset, sua voluntate profectus est ad vos.

Das VIII. Capitel.

6. Daß wir musten Titum ermahnen / auff daß er/wie er zuvor hatte angefangen / also auch vnter euch solche Wolthat außrichtet.

7. Aber gleich wie jr in allen stücken reich seyd/ im Glauben/vnd im Wort/vnd in der Erkentniß/vnd in allerley fleiß/vnd in ewer Lieb zu vns/ also schaffet/daß jr auch in dieser Wolthat reich seyd.

8. Nicht sage ich/daß ich etwas gebiete / sondern dieweil andere so fleissig sind / versuche ich auch ewer Liebe/ob sie rechter art sey.

9. Denn jr wisset die Gnade vnsers HERRen JEsu Christi/daß/ob er wol reich ist / ward er doch arm vmb ewrent willen/auff daß jhr durch sein armut reich würdet.

10. Vnd mein Wolmeinen hierinnen gebe ich/ denn solches ist euch nützlich/die jhr angefangen habt für dem Jare her / nicht alleine das thun/ sondern auch das wöllen.

11. Nun aber vollbringet auch das thun/ Auff daß/gleich wie da ist ein geneiget gemüte zu wöllen/so sey auch da ein geneiget gemüte zu thun/ von dem daß jr habe.

12. Denn so einer willig ist/so ist er angeneme/ nach dem er hat/nicht nach dem er nicht hat.

13. Nicht geschicht daß der meinung / daß die andern ruhe haben/vnd jr Trübsal/sondern daß es gleich sey.

14. So diene ewer vberfluß jrem mangel/ diese (thewer) zeit lang / auff daß auch jhrer vberschwang hernach diene ewrem mangel/vnnd geschehe das gleich ist.

15. Wie geschrieben stehet: Der viel sammlet/ hatte nicht vberfluß/vnd der wenig sammlet/hatte nicht mangel. *Exod. 16, 18.*

16. Gott sey aber danck / der solchen fleiß an euch gegeben hat/in das Hertz Titi.

17. Denn er nam zwar die ermahnung an/aber dieweil er so sehr fleissig war/ist er von jm selber zu euch gereiset.

ח

18 ושלחנו גם עמו את־אחינו אשר יש
לו תהלה בבשורה בכל־קהלות׃
19 ולא לבדו כי אם נשלחו אתבעורת
עליו מקהלות להיות וחבר מגורנו את
התחנה הזאת לשרתנו לכבוד אדנינו
ולחוקכם בכם׃
20 ונשמר לנו בזאת פן יחרפנו איש
בהון הזה אשר משרתיו אנחנו׃
21 כי זממנו טובות לא לבד לפני יהוה
כי־אם גם לפני האנשים׃
22 ושלחנו אתם גם את אחינו אשר בחנוהו
בדברים רבים בפעמים רבות כי־מנצח
הוא ועתה על־יתר יהיה למנצח בבטחה
גדולה אשר לו עליכם׃
23 ואם על־טיטוס שהוא חברי ועזרי
אליכם או־אם אחינו שליחי הקהלות
לכבוד המשיח׃
24 לכן את־אחות אהבתכם ותהלתנו
עליכם תחוו אליהם גם על־פני הקהלות׃

ט

כי על־הצדקה אשר בקדשים
היא אין צריך לכתב אליכם׃
2 כי ידעתי את־נדבת רוחכם אשר
עליה מתהלל אנכי באזני הכתים כי־
גם אכאיא עתידה היא משנה כי תעבור
וקנאתכם גרתה רבים׃
3 ואשלח אליכם את־האחים פן־
תהלתנו אשר עליכם היא תהבל ב[illegible]
הזה אשר כדברי נכונים תהיו׃

η´.

18. Συνεπέμψαμεν δὲ μετ' αὐτοῦ τὸν ἀδελφὸν, οὗ ὁ ἔπαινος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ διὰ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν.

19. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ χειροτονηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν συνέκδημος ἡμῶν, σὺν τῇ χάριτι ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν, πρὸς τὴν αὐτοῦ τοῦ κυρίου δόξαν, καὶ προθυμίαν ὑμῶν.

20. Στελλόμενοι τοῦτο, μή τις ἡμᾶς μωμήσηται ἐν τῇ ἁδρότητι ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν.

21. Προνοούμενοι καλὰ οὐ μόνον ἐνώπιον κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον ἀνθρώπων.

22. Συνεπέμψαμεν δὲ αὐτοῖς τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, ὃν ἐδοκιμάσαμεν ἐν πολλοῖς πολλάκις σπουδαῖον ὄντα, νυνὶ δὲ πολὺ σπουδαιότερον, πεποιθήσει πολλῇ τῇ εἰς ὑμᾶς.

23. Εἴτε ὑπὲρ Τίτου, κοινωνὸς ἐμὸς καὶ εἰς ὑμᾶς συνεργὸς· εἴτε ἀδελφοὶ ἡμῶν, ἀπόστολοι ἐκκλησιῶν, δόξα Χριστοῦ.

24. Τὴν οὖν ἔνδειξιν τῆς ἀγάπης ὑμῶν, καὶ ἡμῶν καυχήσεως ὑπὲρ ὑμῶν, εἰς αὐτοὺς ἐνδείξασθε, εἰς πρόσωπον τῶν ἐκκλησιῶν.

ΚΕΦΑΛ. θ´.

Περὶ μὲν γὰρ τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους περισσόν μοί ἐστι τὸ γράφειν ὑμῖν.

2 Οἶδα γὰρ τὴν προθυμίαν ὑμῶν, ἣν ὑπὲρ ὑμῶν καυχῶμαι Μακεδόσιν, ὅτι Ἀχαΐα παρεσκεύασται ἀπὸ πέρυσι· καὶ ὁ ἐξ ὑμῶν ζῆλος ἠρέθισε τοὺς πλείονας.

3. Ἔπεμψα δὲ τοὺς ἀδελφοὺς, ἵνα μὴ τὸ καύχημα ἡμῶν τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κενωθῇ ἐν τῷ μέρει τούτῳ· ἵνα καθὼς ἔλεγον παρεσκευασμένοι ἦτε.

Cap. VIII.

18. Misimus etiam cum illo fratrem, cujus laus est in Evangelio, per omnes ecclesias.

19. Non solùm autem, sed & ordinatus est ab ecclesiis comes peregrinationis nostræ, in hanc gratiam quæ ministratur à nobis ad Domini gloriam, & destinatam voluntatem nostram.

20. Devitantes hoc, ne quis nos vituperet in hac plenitudine quæ ministratur à nobis.

21. Providemus enim bona non solùm coram Deo, sed etiam coram hominibus.

22. Misimus autem cum illis & fratrem nostrum, quem probavimus in multis sæpè solicitum esse: nunc autem multo soliciriorem, confidentia multa in vos.

23. Sive pro Tito, qui est socius meus, & in vos adjutor, sive fratres nostri Apostoli Ecclesiarum, gloriæ Christi.

24. Ostensionem ergo quæ est charitatis vestræ, & nostræ gloriæ pro vobis, in illos ostendite, in facie Ecclesiarum.

Cap. IX.

NAM de ministerio quo fit in sanctos: ex abundantia est mihi scribere vobis.

2. Scio enim promptum animum vestrum: pro quo de vobis glorior apud Macedones. Quoniam & Achaia parata est ab anno præterito, & vestra æmulatio provocavit plurimos.

3. Misi autem fratres: ut ne quod gloriamur de vobis, evacuetur in hac parte, ut (quemadmodum dixi) parati sitis

Das VIII. Capitel.

18. Wir haben aber einen Bruder mit jhm gesandt/der das lob hat am Evangelio / durch alle Gemeinen.

19. Nicht allein aber das / sondern er ist auch verordnet von den Gemeinen / zum Gefärten vnser fahrt/in dieser Wolthat / welche durch vns außgerichtet wirdt/dem HERRN zu ehren/ vnd (zum preiß) ewers guten willens.

20. Vnd verhüten das/daß vns nicht jemand vbel nachreden möge/solcher reichen stewre halben/die durch vns auß gericht wirdt.

21. Vnd sehen darauff/das es redlich zugehe/ nicht allein für dem HERREN / sondern auch für den Menschen. Ro.12.17.

22. Auch haben wir mit jhm gesandt vnsern Bruder / den wir offt gespüret haben in vielen stücken/daß er fleissig sey/ nun aber viel fleissiger. Vnd wir sind grosser zuversicht zu euch.

23. Es sey Titus halben (welcher mein Geselle vnd Gehülffe vnter euch ist) oder vnser Brüder halben (welche Apostel sind der Gemeinen/ vnd eine ehre Christi.)

24. Erzeiget nun die Beweisung ewer liebe vnd vnsers ruhmes von euch/an diesen / auch öffentlich für den Gemeinen.

Das IX. Capitel.

DEnn von solcher Stewre / die den Heiligen geschicht, ist mir nicht noth euch zu schreiben.

2. Denn ich weiß ewren guten willen / davon ich rühme bey den auß Macedonia (vnnd sage) Achaja ist für dem Jar bereit gewesen/ vnd ewer Exempel hat viel gereitzet.

3. Ich habe aber diese Brüder darumb gesand/ das nicht vnser ruhm von euch zu nichte würde/ in dem stück/vnd daß jr bereit seyd/gleich wie ich von euch gesagt habe.

ט

4 פֶּן אִם יָבוֹאוּ עִמִּי הַכִּתִּים וּמָצְאוּ
אֶתְכֶם בְּהַבְלֵיכֶם וְנִתְבּוֹשֵׁשׁ אֲנַחְנוּ (פֶּן־
נֹאמַר אַתֶּם) בִּדְבַר תְּהִלָּתֵנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ׃
5 לָכֵן חָשַׁבְתִּי כִּי־לְצָרְכֵּנוּ לִשְׁאֹל מֵאַחִים
אֲשֶׁר יַקְדִּימוּ לָבֹא אֲלֵיכֶם וּלְהָכִין אֶת־
בִּרְכַתְכֶם הַנֶּאֱמֶרֶת מִלְּפָנִים כִּי נְכוֹנָה־
הִיא וְכָל־זֹאת כִּבְרָכָה וְלֹא כְבֶצַע׃
6 וְזֹאת הִיא הַזֹּרֵעַ בְּחִסָּרוֹן גַּם בְּחִסָּרוֹן
יִקְצֹר וַאֲשֶׁר יִזְרַע בִּבְרָכָה גַּם בִּבְרָכָה
יִקְצֹר׃
7 אִישׁ אִישׁ כְּנִדְבַת לִבּוֹ לֹא מִיָּגוֹן אוֹ מִפֹּרֶךְ
כִּי־הַנֹּתֵן בְּשִׂמְחָה אֹהֵב אֱלֹהִים׃
8 כִּי יָכֹל יְהוָה לְהוֹתִיר אֶת־כָּל־מַתְּנַת־
הַחֲנִינָה בָּכֶם אֲשֶׁר בְּכָל דָּבָר תָּמִיד יְהִי
לָכֶם כָּל־דֵּי לְהוֹתִירְכֶם אֶל־כָּל־מַעֲשֶׂה־
טוֹב׃
9 כְּמוֹ נִכְתַּב פִּזַּר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים צִדְקָתוֹ
עוֹמֶדֶת לָעַד׃
10 וְהַנֹּתֵן זֶרַע לַזֹּרֵעַ וְלֶחֶם לָאֹכֵל גַּם
הוּא יִתֵּן וְיַרְבֶּה אֶת־זַרְעֲכֶם וְיַפְרֶה אֶת־
אִבֵּי צִדְקַתְכֶם׃
11 לְעֹשֶׁר בְּכָל־דָּבָר אֶל־כָּל־תֹּם וְיֹשֶׁר
אֲשֶׁר יַפְעִיל בָּנוּ אֶת־תּוֹדַת־
לֵאלֹהִים׃
12 כִּי־עֲבוֹדַת הַנְּדָבָה הַזֹּאת לֹא תְמַלֵּא
לְבַדָּהּ אֶת־חֶסְרוֹן הַקְּדוֹשִׁים כִּי אִם גַּם
תּוֹתִיר בְּתוֹדוֹת רַבּוֹת לֵאלֹהִים׃
13 בְּבֹחַן הַצְּדָקָה הַזֹּאת מְכַבְּדִים אֶת־
אֱלֹהִים בְּיִקְהַת תּוֹדַתְכֶם לִבְשׂוֹרַת
הַמָּשִׁיחַ

θ'.

4. Μήπως ἐὰν ἔλθωσι σὺν ἐμοὶ μακεδόνες, καὶ εὕρωσιν ὑμᾶς ἀπαρασκευάστους, καταισχυνθῶμεν ἡμεῖς, ἵνα μὴ λέγωμεν ὑμεῖς, ἐν τῇ ὑποστάσει ταύτῃ τῆς καυχήσεως.
5. Ἀναγκαῖον οὖν ἡγησάμην παρακαλέσαι τοὺς ἀδελφούς, ἵνα προέλθωσιν εἰς ὑμᾶς, καὶ προκαταρτίσωσι τὴν προκατηγγελμένην εὐλογίαν ὑμῶν, ταύτην ἑτοίμην εἶναι, οὕτως ὡς εὐλογίαν, καὶ μὴ ὥσπερ πλεονεξίαν.
6. Τοῦτο δέ, ὁ σπείρων φειδομένως, φειδομένως καὶ θερίσει· καὶ ὁ σπείρων ἐπ' εὐλογίαις, ἐπ' εὐλογίαις καὶ θερίσει.
7. Ἕκαστος καθὼς προαιρεῖται τῇ καρδίᾳ, μὴ ἐκ λύπης, ἢ ἐξ ἀνάγκης. ἱλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ θεός.
8. Δυνατὸς δὲ ὁ θεὸς πᾶσαν χάριν περισσεῦσαι εἰς ὑμᾶς, ἵνα ἐν παντὶ πάντοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες, περισσεύητε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν.
9. Καθὼς γέγραπται, ἐσκόρπισεν, ἔδωκε τοῖς πένησιν· ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.
10. Ὁ δὲ ἐπιχορηγῶν σπέρμα τῷ σπείροντι, καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν χορηγήσαι, καὶ πληθύναι τὸν σπόρον ὑμῶν, καὶ αὐξήσαι τὰ γεννήματα τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν.
11. Ἐν παντὶ πλουτιζόμενοι εἰς πᾶσαν ἁπλότητα, ἥτις κατεργάζεται δι' ἡμῶν εὐχαριστίαν τῷ θεῷ.
12. Ὅτι ἡ διακονία τῆς λειτουργίας ταύτης οὐ μόνον ἐστὶ προσαναπληροῦσα τὰ ὑστερήματα τῶν ἁγίων, ἀλλὰ καὶ περισσεύουσα διὰ πολλῶν εὐχαριστιῶν τῷ θεῷ.
13. Διὰ τῆς δοκιμῆς τῆς διακονίας ταύτης, δοξάζοντες τὸν θεόν, ἐπὶ τῇ ὑποταγῇ τῆς ὁμολογίας ὑμῶν, εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ,

4. Hæc cùm

Cap. IX.

4. Ne cùm venerint Macedones mecum, & invenerint vos imparatos, erubescamus nos (ut non dicamus vos) in hac substantia.

5. Necessarium ergo existimavi rogare fratres, ut perveniant ad vos, & præparent repromissam benedictionem hanc, paratam esse sic, quasi benedictionem, non tanquam avaritiam.

6. Hoc autem dico: Qui parcè seminat, parcè & metet: & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.

7. Vnusquisque prout destinavit in corde suo: non ex tristitia, aut ex necessitate, hilarem enim datorem diligit Deus.

8. Potens est autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis: ut in omnibus semper omnem sufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum.

9. Sicut scriptum est: Dispersit, dedit pauperibus: justitia ejus manet in æternum.

10. Qui autem administrat semen seminanti: & panem ad manducandum præstabit: & multiplicabit semen vestrum, & augebit incrementa frugum justitiæ vestræ.

11. Vt in omnibus locupletati abundetis in omnem simplicitatem, quæ operatur per nos gratiarum actionem Deo.

12. Quoniam ministerium hujus officii non solùm supplet ea quæ desunt sanctis, sed etiam abundat per multas gratiarum actiones in Domino.

13. Per probationem ministerii hujus, glorificantes Deum in obedientia confessionis vestræ in Evangelium Christi, ---

Das IX. Capitel.

4. Auff daß nicht/so die auß Macedonia mit mir kemen/vnd euch vnbereit fünden/wir (will nicht sagen jr) zu schanden würden/mit solchem rühmen.

5. Ich habe es aber für nötig angesehen / die Brüder zu ermahnen/daß sie zuvor anzögen zu euch/zuverfertigen diesen zuvor verheissenen Segen/daß er bereitet sey/also / daß es sey ein Segen/vnd nicht ein Geitz.

6. Ich meine aber das: Wer da kerglich seet/ der wirdt auch kerglich erndten/vnnd wer da säet im Segen/der wirdt auch erndten im Segen.

7. Ein jeglicher nach seinem willkühr / nicht mit vnwillen oder auß zwang/denn einen frölichen Geber hatt Gott lieb. Rom 11.8 Eccl. 35.11

8. Gott aber kan machen/daß allerley Gnade vnter euch reichlich sey / daß jhr in allen dingen volle genüge habt/vnd reich seyd zu allerley guten Wercken.

9. Wie geschrieben stehet: Er hat auß gestrewet vnd gegeben den Armen/seine Gerechtigkeit bleibet in ewigkeit. Psal 112.9

10. Der aber Samen reichet dem Seemann/ der wirdt je auch das Brodt reichen zur Speise/ vnd wirdt vermehren ewren Samen/vnd wachsen lassen das gewächse ewer Gerechtigkeit.

11. Daß jr reich seyd in allen dingen/mit aller einfeltigkeit/welche wircket durch vns dancksagung Gotte.

12. Denn die Handreichung dieser Stewre/ erfüllet nicht allein den mangel der Heiligen/sondern ist auch vberschwenglich darinne. Das viel Gott dancken.

13. Für diesen vnsern trewen dienst/vnd preisen Gott/vber ewrem vnterthenigen bekenntniß deß Evangelij Christi/ ---

ט

ובתב החברה אשר אליהם ואל־כלם ׃

14 ובתפלתם עליכם מתאוים אתכם
ביתרת תחנת אלהים אליכם ׃

15 ותהי־תודה לאלהים על־מתת
תחנתו לא ידענו ספורתיה ׃

י

אני פולוס מתחנן אליכם בחן
ובענות המשיח אשר אני
לפניכם עני הוא בכם ואם ארחק
בוטח אני עליכם ׃

2 ושואל אני מכם פן אם אבוא
לפניכם אצטרך להופיע ובבטחון לעשות
אשר חשבתי באלה החושבים כי־
הלכנו כבשר ׃

3 ואף כי־בבשר הלכים אך לא כבשר
נלחמים אנחנו ׃

4 כי־כלי מלחמתנו אינם כלי־הבשר
כי־אם גבורים לאלהים להריסות
המבצרות להרס את־מחשבות ׃

5 ואת־כל־רום המתרומם על־דעת
אלהים ושבה כל־תבונה תחת יקהת
המשיח ׃ 6 ועתידים אנחנו לנקם
כל־מרתים אם תמלא יקהתכם ׃

7 את אשר בפנים הביטום אם־איש
יבטיח את־נפשו כי־למשיח הוא גם זאת
יחשב על־נפשו כי־כמוהו למשיח כן גם
אנחנו למשיח ׃ 8 ואם גם אותיר
להתהלל על־שלטוננו אשר נתן לנו יהוה
למבנה ולא להריסתכם לא אתבושש ׃

θ.

καὶ ἁπλότητι τῆς κοινωνίας εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς πάντας.

14. Καὶ αὐτῶν δεήσει ὑπὲρ ὑμῶν, ἐπιποθούντων ὑμᾶς διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν χάριν τοῦ θεοῦ ἐφ' ὑμῖν.

15. Χάρις δὲ τῷ θεῷ ἐπὶ τῇ ἀνεκδιηγήτῳ αὐτοῦ δωρεᾷ.

ΚΕΦΑΛ. ι.

Αὐτὸς δὲ ἐγὼ Παῦλος παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ τῆς πρᾳότητος καὶ ἐπιεικείας τοῦ Χριστοῦ, ὃς κατὰ πρόσωπον μὲν ταπεινὸς ἐν ὑμῖν, ἀπὼν δὲ θαῤῥῶ εἰς ὑμᾶς.

2. Δέομαι δὲ τὸ μὴ παρὼν θαῤῥῆσαι τῇ πεποιθήσει, ᾗ λογίζομαι τολμῆσαι ἐπί τινας τοὺς λογιζομένους ὑμᾶς ὡς κατὰ σάρκα περιπατοῦντας.

3. Ἐν σαρκὶ γὰρ περιπατοῦντες, οὐ κατὰ σάρκα στρατευόμεθα.

4. Τὰ γὰρ ὅπλα τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικά, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων. λογισμοὺς καθαιροῦντες.

5. Καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ.

6. Καὶ ἐν ἑτοίμῳ ἔχοντες ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοὴν, ὅταν πληρωθῇ ὑμῶν ἡ ὑπακοή.

7. Τὰ κατὰ πρόσωπον βλέπετε; εἴ τις πέποιθεν ἑαυτῷ Χριστοῦ εἶναι, τοῦτο λογιζέσθω πάλιν ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτι καθὼς αὐτὸς Χριστοῦ, οὕτω καὶ ἡμεῖς Χριστοῦ.

8. Ἐάν τε γὰρ καὶ περισσότερόν τι καυχήσωμαι περὶ τῆς ἐξουσίας ἡμῶν, ἧς ἔδωκεν ὁ κύριος ἡμῖν εἰς οἰκοδομὴν, καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν ὑμῶν, οὐκ αἰσχυνθήσομαι.

Cap. IX.

& simplicitate communicationis in illos, & in omnes.

14. Et in ipsorum obsecratione pro vobis, desiderantium vos propter eminentem gratiam Dei in vobis.

15. Gratias (ago) Deo super inenarrabili dono ejus.

Cap. X.

IPse autem ego Paulus obsecro vos, per mansuetudinem & modestiam Christi, qui in facie quidem humilis sum inter vos, absens autem confido in vobis.

2. Rogo autem, ne præsens audeam per eam confidentiam, qua existimor audere in quosdam: qui arbitrantur nos tanquam secundùm carnem ambulemus.

3. In carne enim ambulantes, non secundùm carnem militamus.

4. Nam arma militiæ nostræ non carnalia sunt: sed potentia Deo ad destructionem munitionum, consilia destruentes.

5. Et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, & in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi.

6. Et in promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam, cum impleta fuerit vestra obedientia.

7. Quæ secundùm faciem sunt, videte. Si quis confidit sibi, Christi se esse; hoc cogitet iterum apud se, quia sicut ipse Christi est, ita & nos.

8. Nam & si amplius aliquid gloriatus fuero de potestate nostra, quam dedit nobis Dominus in ædificationem, & non in destructionem vestram: non erubescam.

Das IX. Capitel.

vnd vber ewer einfeltigen stewre an sie vnd an alle.

14. Vnd vber jrem Gebet für euch/ welche verlanget nach euch/ vmb der vberschwenglichen Gnade Gottes willen in euch.

15. Gott aber sey danck/ für seine vnaußsprechliche Gabe.

Das X. Capitel.

ICh aber Paulus/ ermahne euch durch die sanfftmütigkeit vnd lindigkeit Christi/ der ich gegenwertig vnter euch geringe bin/ im abwesen aber bin ich Türstig gegen euch.

2. Ich bitte aber/ daß mir nicht noth sey/ gegenwertig Türstig zu handeln/ vnd der künheit zu brauchen/ die man mir zu misset/ gegen etliche/ die vns schätzen/ als wandelten wir fleischlicher weise.

3. Denn ob wir wol im fleisch wandeln/ so streiten wir doch nicht fleischlicher weise.

4. Denn die Waaffen vnd Ritterschafft sind nicht fleischlich/ sondern mechtig für Gott/ zu verstören die befestungen/ damit wir verstören die anschläge.

5. Vnd alle Höhe/ die sich erhebet wider das erkenntniß Gottes/ vnnd nemen gefangen alle Vernunfft/ vnter den gehorsam Christi.

6. Vnd sind bereit zu rechen allen vngehorsam/ wenn ewer gehorsam erfüllet ist.

7. Richtet jr nach dem ansehen? Verlesset sich jemand darauff/ daß er Christum angehöre/ der dencke solches auch widerumb bey jm/ daß/ gleich wie er Christum angehöret/ also gehören wir auch Christum an.

8. Vnd so ich auch etwas weiter mich rühmete von vnser Gewalt/ welche vns der HERR gegeben hat/ euch zu bessern/ vnd nicht zu verderben/ wolte ich nicht zu schanden werden.

י

9 ופן אחשב כמו איש מחריד אתכם
באגרותי ׃
10 כי האגרות אמרו כבדות וגבורות
הנה ונכח פניו נחלה ודברת נבזה הוא ׃
11 כי אם זאת יחשב אשר כזה כי כאשר
הוים אנחנו בדבר באגרות בהיותנו
רחוק מכם כן נהיה לפניכם בדבר ׃
12 כי לא זממים אנחנו להתחשב או
להדמות לאלה המתהללים את נפשותם
והמה כי בנפשם מתמודדים את נפשם
ומדמים את נפשם לנפשותם אינם
מבינים ׃
13 ואנחנו איננו על המדה נתהלל כי
כמשורה וכמדת הקו אשר בה מדד
לנו אלהים במדה לנגע עדיכם ׃
14 כי לא כמונו לא הגענו אליכם
רודדים את נפשנו כי עדיכם הגענו
בבשרת המשיח ׃
15 לא על המדה נתהלל ביגיעת האחרים
כי תקוה לנו למרבה האמונתכם
להגדל בכם כמדתנו ליתרה ׃
16 את אשר להלאה מכם לבשר לא
בקו אחר בנכונות להתהלל ׃
17 והמתהלל ביהוה יתהלל ׃
18 כי אשר יתהלל בנפשו איננו נבחן
כי אם אשר יהללנו יהוה ׃

יא

מי יתן אשר תתאפקו לי מעט
מעט בדברי כסילות אך תתאפקו
לי ׃

ι.

9. Ἵνα δὲ μὴ δόξω ὡς ἂν ἐκφοβεῖν ὑμᾶς διὰ τῶν ἐπιστολῶν.

10. Ὅτι αἱ μὲν ἐπιστολαί, φησι, βαρεῖαι καὶ ἰσχυραί· ἡ δὲ παρουσία τοῦ σώματος ἀσθενής, καὶ ὁ λόγος ἐξουθενημένος.

11. Τοῦτο λογιζέσθω ὁ τοιοῦτος, ὅτι οἷοί ἐσμεν τῷ λόγῳ δι' ἐπιστολῶν ἀπόντες, τοιοῦτοι καὶ παρόντες τῷ ἔργῳ.

12. Οὐ γὰρ τολμῶμεν ἐγκρῖναι ἢ συγκρῖναι ἑαυτούς τισι τῶν ἑαυτοὺς συνιστανόντων· ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς ἑαυτοὺς μετροῦντες, καὶ συγκρίνοντες ἑαυτοὺς ἑαυτοῖς, οὐ συνιοῦσιν.

13. Ἡμεῖς δὲ οὐχὶ εἰς τὰ ἄμετρα καυχησόμεθα, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ κανόνος, οὗ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ θεὸς μέτρου, ἐφικέσθαι ἄχρι καὶ ὑμῶν.

14. Οὐ γὰρ ὡς μὴ ἐφικνούμενοι εἰς ὑμᾶς, ὑπερεκτείνομεν ἑαυτούς· ἄχρι γὰρ καὶ ὑμῶν ἐφθάσαμεν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ.

15. Οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχώμενοι ἐν ἀλλοτρίοις κόποις, ἐλπίδα δὲ ἔχοντες, αὐξανομένης τῆς πίστεως ὑμῶν, ἐν ὑμῖν μεγαλυνθῆναι κατὰ τὸν κανόνα ἡμῶν εἰς περισσείαν.

16. Εἰς τὰ ὑπερέκεινα ὑμῶν εὐαγγελίσασθαι, οὐκ ἐν ἀλλοτρίῳ κανόνι εἰς τὰ ἕτοιμα καυχήσασθαι.

17. Ὁ δὲ καυχώμενος, ἐν κυρίῳ καυχάσθω.

18. Οὐ γὰρ ὁ ἑαυτὸν συνιστῶν, ἐκεῖνός ἐστι δόκιμος, ἀλλ' ὃν ὁ κύριος συνίστησιν.

ΚΕΦΑΛ. ια'.

Ὄφελον ἀνείχεσθέ μου μικρὸν τῇ ἀφροσύνῃ· ἀλλὰ καὶ ἀνέχεσθέ μου.

Cap. X.

9. Vt autem non existimer tanquam terrere vos per epistolas.

10 (Quoniam quidem epistolæ, inquiunt, graves sunt & fortes: præsentia autem corporis infirma, & sermo contemptibilis)

11. Hoc cogitet, qui ejusmodi est, quia quales sumus verbo per epistolas absentes, tales & præsentes in facto.

12. Non enim audemus inserere, aut comparare nos quibusdam, qui seipsos commendant: sed ipsi in nobis nosmetipsos metientes, & comparantes nosmetipsos nobis.†

13 Nos autem non in immensum gloriabimur, sed secundum mensuram regulæ, qua mensus est nobis Deus, mensuram pertingendi usq; ad vos.

14. Non enim quasi non pertingentes ad vos, superextēdimus nos. Vsque ad vos enim pervénimus in Evangelio Christi.

15. Non in immensum gloriantes in alienis laboribus: spem autem habentes crescẽtis fidei vestrę, in vobis magnificari secundùm regulam nostram in abundantiam.

16. Etiam in illa quæ ultra vos sunt, Evangelizare, non in aliena regula, in iis quæ præparata sunt gloriari.

17. Qui autem gloriatur: in Domino glorietur.

18. Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est: sed quem Deus commendat.

Cap. XI.

Vtinam sustineretis modicum quid insipientiæ meæ: sed †supportate me.

Das X. Capitel.

9. (Das sage ich aber) daß ir euch nicht dünncken lasset/als hette ich euch wolt schrecken mit Brieffen.

10. Denn die Brieffe (sprechen sie) sind schwer vnd starck/aber die gegenwertigkeit deß Leibes ist schwach/vnd die rede verächtlich.

11. Wer ein solcher ist/der dencke/daß / wie wir sind mit Worten/in den Brieffen im abwesen/ so dörffen wir auch wol sein mit der that gegenwertig.

12. Denn wir dörffen vns nicht vnter die rechnen oder zehlen/so sich selbs loben. Aber dieweil sie sich bey sich selbs messen/vnd halten allein von sich selbs/verstehen sie nichts.

13. Wir aber rühmen vnß nicht vber das ziel/ sondern nur nach dem ziel der Regel/ damit vns Gott abgemessen hat das ziel / zugelangen auch biß an euch.

14. Denn wir fahren nicht zu weit/ als hetten wir nicht gelanget biß an euch / denn wir sind je biß zu euch kommen/mit dem Evangelio Christi.

15. Vnd rühmen vns nicht vbers ziel/in frembder arbeit/vnd haben hoffnung/wenn nun ewer Glaube in euch gewachsen/daß wir/ vnser Regel nach/wollen weiter kommen.

16. Vnnd das Evangelium auch predigen denen/die jenseyd euch wohnen/vnd vns nicht rühmen in dem/das mit frembder Regel bereitet ist.

17. Wer sich aber rühmet/der rühme sich deß HERREN.

18. Denn darumb ist einer nicht tüchtig / daß er sich selbs lobet/Sondern daß jn der HERR lobet.

Das XI Capitel.

Wolte GOTT ihr hieltet mir ein wenig Thorheit zu gut/doch/ir haltet mirs wol zu gut.

† *inter se seipsos metiuntur, & cōparant semet sibi, nihil intelligunt.* Eph 4,8

Ier. 9,23. 1 Cor.1,31

† *sufferitis*

ז

3 לא למשפטכם אומר אני כי מקדם
אמרתי כי־בלבותינו עתידים אתם גם
למות עמנו וגם לחיות ׃
4 כי בטחון רבה לי אליכם ותהלה
גדולה לי עליכם נמלאתי בנחמה
נותרתי לשמחה על־כל־מצוקתכם ׃
5 כי כאשר באנו בכתים מאומה לא
חיתה שנה לעינינו ותנומה לעפעפינו
כי אם בכל־עת נבזרים בחוץ מצורת
ומביתה חרדות ׃
6 כי אם אלהים המנחם את־העניים
נחם אתנו במבוא טיטוס ׃
7 אך לא לבד במבואו כי אם גם בנחמה
אשר נחם מכם בהגיד לנו את־אהבתכם
אליו ואת־תמרוריכם ואת־קנאתכם
עלי כן אשר שמחתי על־יתר ׃
8 ואם הוגיתי את־נפשכם באגרתי לא
נחמתי ואם אנחם כי ראה אני כי־אגרת
ההיא אך לפעה אחת הוגתה את־נפשכם׃
9 מעתה שמח אני לא כי נוגיתם כי אם
כי־נוגיתם לתשובה מרעות כי נוגיתם
כאלהים אשר במאומה לא תענשו ממנו׃
10 כי־התוגה אשר כאלהים היא פועלה
את־תשובה לישועה בלי תנחומות ותוגת
העולם הזה פועלה את־המות ׃ 11 כי הנה
התוגה הזאת אשר בה כאלהים הוגיתם
את־נפשכם כמה פועלה בכם בעות כי אם
את־בטחון לדבר על אודות נפשכם כי אם
זעם כי אם יראת יהוה כי אם אהבה כי
אם קנאה כי־אם נקמה בכל־דבר התבררו
את־נפשיכם כי נקיים אתם בפעל ׃

ζ.

3. Οὐ πρὸς κατάκρισιν λέγω. προείρηκα γὰρ, ὅτι ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἐστε, εἰς τὸ συναποθανεῖν καὶ συζῆν.

4. Πολλή μοι παῤῥησία πρὸς ὑμᾶς, πολλή μοι καύχησις ὑπὲρ ὑμῶν· πεπλήρωμαι τῇ παρακλήσει, ὑπερπερισσεύομαι τῇ χαρᾷ ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν.

5. Καὶ γὰρ ἐλθόντων ἡμῶν εἰς μακεδονίαν, οὐδεμίαν ἔσχηκεν ἄνεσιν ἡ σὰρξ ἡμῶν, ἀλλ᾽ ἐν παντὶ θλιβόμενοι· ἔξωθεν μάχαι, ἔσωθεν φόβοι.

6. Ἀλλ᾽ ὁ παρακαλῶν τοὺς ταπεινοὺς, παρεκάλεσεν ἡμᾶς, ὁ θεὸς, ἐν τῇ παρουσίᾳ τίτου.

7. Οὐ μόνον δὲ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παρακλήσει ᾗ παρεκλήθη ἐφ᾽ ὑμῖν, ἀναγγέλλων ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἐπιπόθησιν, τὸν ὑμῶν ὀδυρμὸν, τὸν ὑμῶν ζῆλον ὑπὲρ ἐμοῦ· ὥστε με μᾶλλον χαρῆναι.

8. Ὅτι εἰ καὶ ἐλύπησα ὑμᾶς ἐν τῇ ἐπιστολῇ, οὐ μεταμέλομαι, εἰ καὶ μετεμελόμην. βλέπω γὰρ ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη, εἰ καὶ πρὸς ὥραν, ἐλύπησεν ὑμᾶς.

9. Νῦν χαίρω, οὐχ ὅτι ἐλυπήθητε, ἀλλ᾽ ὅτι ἐλυπήθητε εἰς μετάνοιαν. ἐλυπήθητε γὰρ κατὰ θεὸν, ἵνα ἐν μηδενὶ ζημιωθῆτε ἐξ ἡμῶν.

10. Ἡ γὰρ κατὰ θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται· ἡ δὲ τοῦ κόσμου λύπη θάνατον κατεργάζεται.

11. Ἰδοὺ γὰρ αὐτὸ τοῦτο, τὸ κατὰ θεὸν λυπηθῆναι ὑμᾶς, πόσην κατειργάσατο ἐν ὑμῖν σπουδήν; ἀλλὰ ἀπολογίαν, ἀλλὰ ἀγανάκτησιν, ἀλλὰ φόβον, ἀλλὰ ἐπιπόθησιν, ἀλλὰ ζῆλον, ἀλλ᾽ ἐκδίκησιν; ἐν παντὶ συνεστήσατε ἑαυτοὺς ἁγνοὺς εἶναι ἐν τῷ πράγματι.

Cap. VII.

3. Non ad condemnationem (vestram) dico, prædixi enim, quòd in cordibus nostris estis ad commoriendum, & ad convivendum.

4. Multa mihi fiducia est apud vos, multa mihi gloriatio pro vobis: repletus sum consolatione, superabundo gaudio, in omni tribulatione nostra.

5. Nam & cum venissemus in Macedoniam, nullam requiem habuit caro nostra, sed omnem tribulationem passi sumus: foris, pugnæ; intus, timores.

6. Sed qui consolatur humiles, consolatus est nos Deus, in adventu Titi.

7. Non solum autem in adventu ejus, sed etiam in consolatione, qua consolatus est in vobis, referens nobis vestrum desiderium, vestrum fletum, vestram æmulationem pro me, ita magis ut gauderem.

8. Quoniam etsi contristavi vos in epistola, non me pœnitet: etsi pœniteret, videns quòd epistola illa, (& si ad horam) vos contristavit

9. Nunc gaudeo, non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad pœnitentiam. Contristati enim estis secundùm Deum, ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis.

10. Quæ enim secundùm Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur: seculi autem tristitia, mortem operatur.

11. Ecce enim hoc ipsum, secundum Deum contristari vos, quantam in vobis operatur solicitudinem: sed defensionem, sed indignationem, sed timorem, sed desiderium, sed æmulationem, sed vindictam. In omnibus exhibuistis vos, incontaminatos esse negotio.

Das VII. Capitel.

3. Nicht sage ich solchs/ euch zu verdammen/ Denn ich habe droben zuvor gesagt/ daß jr in unserm Hertzen seyd/ mit zu sterben und mit zu leben.

4. Ich rede mit grosser frewdigkeit zu euch/ ich rühme viel von euch / ich bin erfüllet mit trost/ ich bin uberschwenglich in frewden / in alle unserm trübsal.

5. Denn da wir in Macedoniam kamen/ hatte unser Fleisch kein ruhe / sondern allenthalben waren wir in Trübsal/ Außwendig streit / inwendig forcht.

6. Aber Gott/ der die geringen tröstet / der tröstet uns durch die zukunfft Titi.

7. Nicht allein aber durch seine zukunfft / sondern auch durch den Trost / damit er getröstet war an euch/ und verkündiget uns ewer verlangen / ewer weinen/ ewren eiffer umb mich/ also/ daß ich mich noch mehr frewete.

8. Denn daß ich euch durch den Brieff habe trawrig gemacht/ rewet mich nicht. Unnd obs mich rewete/ so ich aber sehe / daß der Brieff vielleicht eine weile euch betrübet hat.

9. So frewe ich mich doch nun / nicht davon/ daß jr seyd betrübet worden / sondern daß jhr betrübet seyd worden zur rewe. Denn jr seyd Göttlich betrübet worden/ daß jhr von uns ja keinen schaden jrgent innenemet

10. Denn die Göttliche trawrigkeit wircket zur seligkeit eine rewe/ die niemand gerewet / die Trawrigkeit aber der Welt/ wircket den Tod. 1. Pet. 19.

11. Sihe/ dasselbige/ daß jhr Göttlich seyd betrübet worden / welchen fleiß hat es in euch gewircket/ dazu verantwortung / Zorn / Forcht/ Verlangen/ Eiffer/ Rache. Jhr habt euch beweiset in allen stücken / daß jhr rein seyd an der That.

ז

11 לכן אף כי כתבתי לכם לא על־המעול
ולא על־הנכשל כי־אם להראות את־
בעתתנו אשר יש לנו עליכם ואליכם לפני
אלהים :

13 על־כי נחמנו על־תנחומותיכם ויותר
מאד שמחנו על־שמחת טיטוס כי רוח
לו ברוחו מכלכם :

14 ואם מאומה אליו התהללתי אליכם
לא בכזב כי אם כמו כל־דברים באמת
דברתי אליכם וכן תהלתנו אשר היתה
אל־טיטוס אמת נעשתה :

15 ורחמיו יותר גמכרו עליכם בזכרו
יקרת כלכם כאשר ביראה וברעדה
קבלתוהו :

16 לכן חדוה לי כי־בכל־דבר אבטיח
עליכם :

ζ.

12. Ἄρα εἰ καὶ ἔγραψα ὑμῖν, οὐχ εἵνεκεν τοῦ ἀδικήσαντος, οὐδὲ εἵνεκεν τοῦ ἀδικηθέντος, ἀλλ᾽ εἵνεκεν τοῦ φανερωθῆναι τὴν σπουδὴν ἡμῶν τὴν ὑπὲρ ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

13. Διὰ τοῦτο παρακεκλήμεθα ἐπὶ τῇ παρακλήσει ὑμῶν περισσοτέρως δὲ μᾶλλον ἐχάρημεν ἐπὶ τῇ χαρᾷ Τίτου, ὅτι ἀναπέπαυται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀπὸ πάντων ὑμῶν.

14 Ὅτι εἴ τι αὐτῷ ὑπὲρ ὑμῶν κεκαύχημαι, οὐ κατῃσχύνθην· ἀλλ᾽ ὡς πάντα ἐν ἀληθείᾳ ἐλαλήσαμεν ὑμῖν, οὕτω καὶ ἡ καύχησις ἡμῶν ἡ ἐπὶ Τίτου, ἀλήθεια ἐγενήθη.

15. Καὶ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς ἐστιν, ἀναμιμνησκομένου τὴν πάντων ὑμῶν ὑπακοήν, ὡς μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐδέξασθε αὐτόν.

16. Χαίρω οὖν, ὅτι ἐν παντὶ θαρρῶ ἐν ὑμῖν.

ח

ה מודיעים אנחנו לכם אחינו את־
תחנת אלהים הנתנה בקהלות
הכתים :

2 כי ברב בחן המצוקה היא יתרת
שמחתם ועמק מסכנותם הותיר לעשר
תמותם :

3 כי־ככחם מעיד אנכי וגם על־כחם
נדבות המה : 4 עם תחנונים רבים שאלים
ממנו לקחת מידיהם את־מתת התחנה
ואת־נדבות השרת אשר לקדושים הנה :
5 ולא כאשר שברנו כי אם את־נפשם נתנו
בראשונה ליהוה ולנו בחפץ אלהים :

ΚΕΦΑΛ. η.

Γνωρίζομεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δεδομένην ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Μακεδονίας.

2. Ὅτι ἐν πολλῇ δοκιμῇ θλίψεως ἡ περισσεία τῆς χαρᾶς αὐτῶν, καὶ ἡ κατὰ βάθους πτωχεία αὐτῶν ἐπερίσσευσεν εἰς τὸν πλοῦτον τῆς ἁπλότητος αὐτῶν.

3. Ὅτι κατὰ δύναμιν μαρτυρῶ, καὶ ὑπὲρ δύναμιν αὐθαίρετοι.

4. Μετὰ πολλῆς παρακλήσεως δεόμενοι ἡμῶν, τὴν χάριν καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, δέξασθαι ἡμᾶς.

5. Καὶ οὐ καθὼς ἠλπίσαμεν, ἀλλ᾽ ἑαυτοὺς ἔδωκαν πρῶτον τῷ κυρίῳ καὶ ἡμῖν, διὰ θελήματος θεοῦ.

Cap. VII.

12. Igitur etsi scripsi vobis, non propter eum, qui fecit injuriam, nec propter eum qui passus est: sed ad manifestandam sollicitudinem nostram, quam habemus pro vobis coram Deo. †

13. (Ideo consolati sumus, in consolatione autem nostra,) abundantiùs magis gavisi sumus super gaudio Titi, quia refectus est spiritus ejus ab omnibus vobis.

14. Et si quid apud illum de vobis gloriatus sum, non sum confusus: sed sicut omnia vobis in veritate locuti sumus, ita & gloriatio nostra quæ fuit ad Titum, veritas facta est.

15. Et viscera ejus abundantiùs in vobis sunt: reminiscentis omnium vestrum obedientiam, quomodo cum timore & tremore excepistis illum.

16. Gaudeo, quòd in omnibus confido in vobis.

Cap. VIII.

NOtam autem facimus vobis fratres gratiam Dei, quæ data est in ecclesiis Macedoniæ.

2. Quòd in multo experimento tribulationis abundantia gaudii ipsorum fuit, & altissima paupertas eorum abundavit in divitias simplicitatis eorum.

3. Quia secundùm virtutem (testimonium illis reddo) & supra virtutem voluntarii fuerunt.

4. Cum multa exhortatione obsecrantes nos gratiam, & communicationem ministerii quod fit in Sanctos.

5. Et non sicut speravimus, sed semetipsos dederunt, primùm Domino, deinde nobis per voluntatem Dei.

Das VII. Capitel.

12. Darumb ob ich euch geschrieben habe/so ists doch nicht geschehen umb deß willen/der beleidiget hat/auch nicht umb deß willen/der beleidiget ist / Sondern umb deß willen / daß ewer fleiß gegen uns offenbar würde bey euch/für Gott.

13. Derhalben sind wir getröstet worden / daß jr getröstet seyd. Uberschwenglicher aber haben wir uns noch mehr gefrewet/uber der frewde Titi/denn sein Geist ist erquicket an euch allen.

14. Denn was ich für jm von euch gerühmet habe/bin ich nicht zu schanden worden / sondern gleich wie alles waar ist/daß ich mit euch geredt habe / also ist auch unser rhum bey Tito waar worden.

15. Und er ist uberauß hertzlich wol an euch/ wenn er gedencket an ewer aller gehorsam/ wie jr jn mit forcht und zittern habt auffgenommen.

16. Ich frewe mich/daß ich mich zu euch alles versehen darff.

Das VIII. Capitel.

Ich thue euch kund/lieben Brüder / die Gnade Gottes/die in den Gemeinen in Macedonia gegeben ist.

2. Denn jre frewde war da uberschwenglich/da sie durch viel Trübsal beweret wurden / und wiewol sie sehr arm waren / haben sie doch reichlich gegeben in aller einfeltigkeit.

3. Denn nach allem vermögen (das zeuge ich) und uber vermögen/waren sie selbs willig.

4. Und fleheten uns mit vielem ermahnen/ daß wir auffnemmen die Wolthat unnd Gemeinschafft der handreichung / die da geschicht den Heiligen.

5. Und nicht wie wir hoffeten/Sondern ergaben sich selbs/zu erst dem HERRN / unnd darnach uns durch den willen Gottes.

† Id circo cõsolationem accepimus, ex consolatione vestra.

ח

6 כן אשר שאלנו מטיטוס איך החל כן
גם לכלות בכם את המתנה הזאת:
7 כי אם כאשר בכל מותירים אתם
באמונה בדבר בדעה ובכל יגיעה
ובאהבתכם אלינו אשר גם בתתנה
הזאת תותירון:
8 אינני כמצוה אומר לכם כי אם ביגיע
האחרים ולבחון את אמת אהבתכם:
9 כי יודעים אתם את תחנת אדנינו
ישוע המשיח כי עליכם מסכן חוה
בהיותו עשיר אשר אתם במסכנותו
תעשרון:
10 ועצתי בזאת אתן לכם כי זאת תועיל
לכם אשר החלותם משנה הראשונה לא
לבד לאות כי אם גם לעשורת:
11 ומעתה גם לכלות במעשה למען
כאשר רוח נדבות היא לאות כן גם
לכלות מאשר תמצאנה ידיכם:
12 ואם רוח נדבה בו או מה תמצא ידו
מקבל ולא אשר לא תמצא:
13 ולא אשר לאחרים רפה ולכם
מציקה כי אם כשורה:
14 בעת הזאת יתרכם ימלא את חסרם
אשר גם יתרם בעתו ימלא את חסרכם
אשר תהי צדקה:
15 כמו נכתב ולא העדיף המרבה
והממעיט לא החסיר:
16 ותודה לאלהים הנותן את רוח נדבה
אחת עליכם בלב טיטוס:
17 כי את תנחומינו לקח על נפשו וכי
נדיב לב הוא ברוח נדיבה יבא אליכם:

η'.

6. Εἰς τὸ παρακαλέσαι ἡμᾶς Τίτον, ἵνα καθὼς προενήρξατο, οὕτω καὶ ἐπιτελέσῃ εἰς ὑμᾶς καὶ τὴν χάριν ταύτην.
7. Ἀλλ᾽ ὥσπερ ἐν παντὶ περισσεύετε πίστει, καὶ λόγῳ, καὶ γνώσει, καὶ πάσῃ σπουδῇ, καὶ τῇ ἐξ ὑμῶν ἐν ἡμῖν ἀγάπῃ, ἵνα καὶ ἐν ταύτῃ τῇ χάριτι περισσεύητε.
8. Οὐ κατ᾽ ἐπιταγὴν λέγω, ἀλλὰ διὰ τῆς ἑτέρων σπουδῆς, καὶ τὸ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης γνήσιον δοκιμάζων.
9. Γινώσκετε γὰρ τὴν χάριν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι δι᾽ ὑμᾶς ἐπτώχευσε, πλούσιος ὤν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσητε.
10. Καὶ γνώμην ἐν τούτῳ δίδωμι· τοῦτο γὰρ ὑμῖν συμφέρει, οἵτινες οὐ μόνον τὸ ποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ τὸ θέλειν προενήρξασθε ἀπὸ πέρυσι.
11. Νυνὶ δὲ καὶ τὸ ποιῆσαι ἐπιτελέσατε· ὅπως καθάπερ ἡ προθυμία τοῦ θέλειν, οὕτω καὶ τὸ ἐπιτελέσαι ἐκ τοῦ ἔχειν.
12. Εἰ γὰρ ἡ προθυμία πρόκειται, καθὸ ἐὰν ἔχῃ τις εὐπρόσδεκτος, οὐ καθὸ οὐκ ἔχει.
13. Οὐ γὰρ ἵνα ἄλλοις ἄνεσις, ὑμῖν δὲ θλίψις· ἀλλ᾽ ἐξ ἰσότητος.
14. Ἐν τῷ νῦν καιρῷ τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περίσσευμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα, ὅπως γένηται ἰσότης.
15. Καθὼς γέγραπται, ὁ τὸ πολὺ οὐκ ἐπλεόνασε· καὶ ὁ τὸ ὀλίγον, οὐκ ἠλαττόνησε.
16. Χάρις δὲ τῷ θεῷ, τῷ διδόντι τὴν αὐτὴν σπουδὴν ὑπὲρ ὑμῶν, ἐν τῇ καρδίᾳ Τίτου.
17. Ὅτι τὴν μὲν παράκλησιν ἐδέξατο, σπουδαιότερος δὲ ὑπάρχων, αὐθαίρετος ἐξῆλθε πρὸς ὑμᾶς.

Cap. VIII.

6. Ita ut rogaremus Titum, ut quemadmodum cœpit, ita & perficiat in vobis etiam gratiam istam.

7. Sed sicut in omnibus abundatis, fide, & sermone, & scientia, & omni solicitudine, insuper & charitate vestra in nos, ut & in hac gratia abundetis.

8 Non quasi imperans dico: sed per aliorum solicitudinem, etiam vestræ charitatis ingenium bonum comprobans.

9. Scitis enim gratiam Domini nostri Iesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est, cùm esset dives: ut illius inopiâ vos divites essetis.

10. Et consilium in hoc do: hoc enim vobis utile est, qui non solùm facere, sed & velle cœpistis ab anno priore.

11. Nunc verò & facto perficite: ut quemadmodum promptus est animus voluntatis: ita sit & perficiendi ex eo quod habetis.

12. Si enim voluntas prompta est: secundùm id quod habet, accepta est, non secundũ id quod non habet.

13. Non enim ut aliis sit remissio, vobis autem tribulatio, sed ex æqualitate.

14. In præsenti tempore, vestra abundantia illorum inopiam suppleat: ut & illorum abundantia vestrę inopiæ sit supplementum, ut fiat æqualitas.

15. Sicut scriptum est: Qui multum, non abundavit: & qui modicum, non minoravit.

16. Gratias autem Deo, qui dedit eandem solicitudinem pro vobis, in corde Titi.

17. Quoniam exhortationem quidem suscepit: sed cum solicitior esset, sua voluntate profectus est ad vos.

Das VIII. Capitel.

6. Daß wir musten Titum ermahnen / auff daß er / wie er zuvor hatte angefangen / also auch unter euch solche Wolthat außrichtet.

7. Aber gleich wie jr in allen stücken reich seyd / im Glauben / und im Wort / und in der Erkenntniß / und in allerley fleiß / und in ewer Lieb zu uns / also schaffet / daß jr auch in dieser Wolthat reich seyd.

8. Nicht sage ich / daß ich etwas gebiete / sondern dieweil andere so fleissig sind / versuche ich auch ewer Liebe / ob sie rechter art sey.

9. Denn jr wisset die Gnade unsers HERRen JEsu Christi / daß / ob er wol reich ist / ward er doch arm umb ewrent willen / auff daß jhr durch sein armut reich würdet.

10. Und mein Wolmeinen hierinnen gebe ich / denn solches ist euch nützlich / die jhr angefangen habt für dem Jare her / nicht alleine das thun / sondern auch das wöllen.

11. Nun aber vollbringet auch das thun / Auff daß / gleich wie da ist ein geneiget gemüte zu wöllen / so sey auch da ein geneiget gemüte zu thun / von dem daß jr habt.

12. Denn so einer willig ist / so ist er angeneme / nach dem er hat / nicht nach dem er nicht hat.

13. Nicht geschicht daß der meinung / daß die andern ruhe haben / und jr Trübsal / sondern daß es gleich sey.

14. So diene ewer uberfluß irem mangel / diese (thewer) zeit lang / auff daß auch jhrer uberschwang hernach diene ewrem mangel / unnd geschehe das gleich ist.

15. Wie geschrieben stehet: Der viel sammlet / hatte nicht uberfluß / und der wenig sammlet / hatte nicht mangel. Exod. 16, 18.

16. Gott sey aber danck / der solchen fleiß an euch gegeben hat / in das Hertz Titi.

17. Denn er nam zwar die ermahnung an / aber dieweil er so sehr fleissig war / ist er von jm selber zu euch gereiset.

ח

18 וְשָׁלַחְנוּ גַם עִמּוֹ אֶת־אָחִינוּ אֲשֶׁר יֵשׁ
לוֹ תְהִלָּה בִּבְשׂוֹרָה בְּכָל־קְהִלּוֹת׃
19 וְלֹא לְבַדּוֹ כִּי אִם נִשְׁלַח אִצְבָּעוֹת
עָלָיו מִקְּהִלּוֹת לִהְיוֹת חָבֵר מְגוּרֵינוּ אֶת
הַתְּחִנָּה הַזֹּאת לְשָׁרְתֵנוּ לִכְבוֹד אֲדֹנֵינוּ
וּלְחוּתְכֶם בָּכֶם׃
20 וְנִשָּׁמֵר לָנוּ בְּזֹאת פֶּן יְחָרְפֵנוּ אִישׁ
בְּהוֹן הַזֶּה אֲשֶׁר מְשָׁרְתָיו אֲנַחְנוּ׃
21 כִּי זָמַמְנוּ טוֹבוֹת לֹא לְבַד לִפְנֵי יְהוָה
כִּי־אִם גַּם לִפְנֵי הָאֲנָשִׁים׃
22 וְשָׁלַחְנוּ אִתָּם גַּם אֶת אָחִינוּ אֲשֶׁר בְּחַנּוּהוּ
בִּדְבָרִים רַבִּים בִּפְעָמִים רַבּוֹת כִּי־מְנַצֵּחַ
הוּא וּמְעַט עַל־יֶתֶר יִהְיֶה לִמְנַצֵּחַ בְּבִטְחָה
גְּדוֹלָה אֲשֶׁר לוֹ עֲלֵיכֶם׃
23 וְאִם עַל־טִיטוֹס שֶׁהוּא חֲבֵרִי וְעוֹזְרִי
אֲלֵיכֶם אוֹ־אִם אַחֵינוּ שְׁלִיחֵי הַקְּהִלּוֹת
לִכְבוֹד הַמָּשִׁיחַ׃
24 לָכֵן אֶת־אוֹת אַהֲבַתְכֶם וּתְהִלָּתֵנוּ
עֲלֵיכֶם תְּחַוּוּ אֲלֵיהֶם גַּם עַל־פְּנֵי הַקְּהִלּוֹת׃

ט

כִּי עַל־הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בִּקְדוֹשִׁים
הִיא אֵין צָרִיךְ לִכְתֹּב אֲלֵיכֶם׃
2 כִּי יָדַעְתִּי אֶת־נִדְבַת רוּחֲכֶם אֲשֶׁר
עָלֶיהָ מִתְהַלֵּל אָנֹכִי בְּאַנְשֵׁי הַפִּתִּים כִּי־
גַם אַחֲיָא נְכוֹנָה הִיא מִשָּׁנָה כִּי תַעֲבוֹר
וְקִנְאַתְכֶם גָּרְתָה רַבִּים׃
3 וָאֶשְׁלַח אֲלֵיכֶם אֶת־הָאַחִים פֶּן־
תְּהִלָּתֵנוּ אֲשֶׁר עֲלֵיכֶם הִיא תְּהֻבַּל בְּעִנְיָן
הַזֶּה אֲשֶׁר כִּדְבָרִי נְכוֹנִים תִּהְיוּ׃

η'.

18. Συνεπέμψαμεν δὲ μετ' αὐτοῦ τὸν
ἀδελφὸν, οὗ ὁ ἔπαινος ἐν τῷ εὐαγγε-
λίῳ διὰ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν.
19. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ χειροτο-
νηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν συνέκδημος
ἡμῶν, σὺν τῇ χάριτι ταύτῃ τῇ διακο-
νουμένῃ ὑφ' ἡμῶν, πρὸς τὴν αὐτοῦ τοῦ
κυρίου δόξαν, καὶ προθυμίαν ὑμῶν.
20. Στελλόμενοι τοῦτο, μή τις ἡμᾶς
μωμήσηται ἐν τῇ ἁδρότητι ταύτῃ τῇ
διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν.
21. Προνοούμενοι καλὰ οὐ μόνον ἐνώ-
πιον κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον ἀν-
θρώπων.
22. Συνεπέμψαμεν δὲ αὐτοῖς τὸν
ἀδελφὸν ἡμῶν, ὃν ἐδοκιμάσαμεν ἐν
πολλοῖς πολλάκις σπουδαῖον ὄντα, νυνὶ
δὲ πολὺ σπουδαιότερον, πεποιθήσει
πολλῇ τῇ εἰς ὑμᾶς.
23. Εἴτε ὑπὲρ τίτου κοινωνὸς ἐμὸς καὶ
εἰς ὑμᾶς συνεργὸς εἴτε ἀδελφοὶ ἡμῶν,
ἀπόστολοι ἐκκλησιῶν, δόξα χριστοῦ.
24. Τὴν οὖν ἔνδειξιν τῆς ἀγάπης ὑ-
μῶν, καὶ ἡμῶν καυχήσεως ὑπὲρ ὑμῶν,
εἰς αὐτοὺς ἐνδείξασθε, καὶ εἰς πρόσωπον
τῶν ἐκκλησιῶν.

ΚΕΦΑΛ. θ'.

Περὶ μὲν γὰρ τῆς διακονίας τῆς
εἰς τοὺς ἁγίους περισσόν μοί ἐστι
τὸ γράφειν ὑμῖν.
2 οἶδα γὰρ τὴν προθυμίαν ὑμῶν, ἣν
ὑπὲρ ὑμῶν καυχῶμαι μακεδόσιν, ὅτι
ἀχαΐα παρεσκεύασται ἀπὸ πέρυσι, καὶ ὁ
ἐξ ὑμῶν ζῆλος ἠρέθισε τοὺς πλείονας.
3. Ἔπεμψα δὲ τοὺς ἀδελφοὺς, ἵνα
μὴ τὸ καύχημα ἡμῶν, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν,
κενωθῇ ἐν τῷ μέρει τούτῳ· ἵνα καθὼς ἔ-
λεγον παρεσκευασμένοι ἦτε.

Cap. VIII.

18. Misimus etiam cum illo fratrem, cujus laus est in Evangelio, per omnes ecclesias.

19. Non solùm autem, sed & ordinatus est ab ecclesiis comes peregrinationis nostræ, in hanc gratiam quæ ministratur à nobis ad Domini gloriam, & destinatam voluntatem nostram.

20. Devitantes hoc, ne quis nos vituperet in hac plenitudine quæ ministratur à nobis.

21. Providemus enim bona non solùm coram Deo, sed etiam coram hominibus.

22. Misimus autem cum illis & fratrem nostrum, quem probavimus in multis sæpè solicitum esse: nunc autem multo soliciriorem, confidentia multa in vos.

23. Sive pro Tito, qui est socius meus, & in vos adjutor, sive fratres nostri Apostoli Ecclesiarum, gloriæ Christi.

24. Ostensionem ergo quæ est charitatis vestræ, & nostræ gloriæ pro vobis, in illos ostendite, in facie Ecclesiarum.

Cap. IX.

NAM de ministerio quo fit in sanctos: ex abundantia est mihi scribere vobis.

2. Scio enim promptum animum vestrum: pro quo de vobis glorior apud Macedones. Quoniam & Achaia parata est ab anno præterito, & vestra æmulatio provocavit plurimos.

3. Misi autem fratres: ut ne quod gloriamur de vobis, evacuetur in hac parte, ut (quemadmodum dixi) parati sitis

Das VIII. Capitel.

18. Wir haben aber einen Bruder mit jhm gesandt/ der das lob hat am Evangelio/ durch alle Gemeinen.

19. Nicht allein aber das/ sondern er ist auch verordnet von den Gemeinen/ zum Gefärten vnser fahrt/ in dieser Wolthat/ welche durch vns außgerichtet wirdt/ dem HERRN zu ehren/ vnd (zum preiß) ewers guten willens.

20. Vnd verhüten das/ daß vns nicht jemand vbel nachreden möge/ solcher reichen stewre halben/ die durch vns auß gerichtet wirdt.

21. Vnd sehen darauff/ das es redlich zugehe/ Ro. 12. 17.
nicht allein für dem HERREN/ sondern auch für den Menschen.

22. Auch haben wir mit jhm gesandt vnsern Bruder/ den wir offt gespüret haben in vielen stücken/ daß er fleissig sey/ nun aber viel fleissiger. Vnd wir sind grosser zuversicht zu euch.

23. Es sey Titus halben (welcher mein Geselle vnd Gehülffe vnter euch ist) oder vnser Brüder halben (welche Apostel sind der Gemeinen/ vnd eine ehre Christi.)

24. Erzeiget nun die Beweisung ewer liebe vnd vnsers ruhmes von euch/ an diesen/ auch öffentlich für den Gemeinen.

Das IX. Capitel.

DEnn von solcher Stewre/ die den Heiligen geschicht/ ist mir nicht noth euch zu schreiben.

2. Denn ich weiß ewren guten willen/ davon ich rühme bey den auß Macedonia (vnnd sage) Achaja ist für dem Jar bereit gewesen/ vnd ewer Exempel hat viel gereitzet.

3. Ich habe aber diese Brüder darumb gesand/ das nicht vnser ruhm von euch zu nichte würde/ in dem stück/ vnd daß jr bereit seyd/ gleich wie ich von euch gesagt habe.

ט

4 פן אם יבואו עמי הכתים וימצאו
אתכם בהבליכם ונתבושש אנחנו (פן־
נאמר אתם) בדבר תהלתנו ותפארתנו:
5 לכן חשבתי כי־לצרכנו לשאל מאחים
אשר יקדימו לבא אליכם ולהכין את־
ברכתכם הנאמרת מלפנים כי נכונה
היא וכל־זאת כברכה ולא כבצע:
6 וזאת היא הזרע בחסרון גם בחסרון
יקצר ואשר זרע בברכה גם בברכה
יקצר:
7 איש איש כנדבת לבו לא מיגון או מצרך
כי־הנתן בשמחה אהבו אלהים:
8 כי יכל יהוה להותיר את־כל־מתת
החנינה בכם אשר בכל דבר תמיד יהי
לכם כל־די להותירכם אל־כל־מעשה
טוב:
9 כמו נכתב פזר נתן לאביונים צדקתו
עומדת לעד:
10 והנותן זרע לזרע ולחם לאכל גם
הוא יתן וירבה את־זרעכם ויפרה את־
אבי צדקתכם:
11 לעשר בכל־דבר אל־כל־תם וישר
אשר יפעל בפינו את־התודה
לאלהים:
12 כי־עבודת הברכה הזאת לא תמלא
לבדה את־חסרון הקדושים כי אם גם
תותיר בתודות רבות לאלהים:
13 בבחן הצדקה הזאת מכבדים את־
אלהים ביקהת תודתכם לבשורת
המשיח

θ'.

4. Μήπως ἐὰν ἔλθωσι σὺν ἐμοὶ
μακεδόνες, καὶ εὕρωσιν ὑμᾶς ἀπαρα-
σκευάστους, καταισχυνθῶμεν ἡμεῖς,
ἵνα μὴ λέγωμεν ὑμεῖς, ἐν τῇ ὑποστάσει
ταύτῃ τῆς καυχήσεως.
5. Ἀναγκαῖον οὖν ἡγησάμην παρα-
καλέσαι τοὺς ἀδελφοὺς, ἵνα προέλθω-
σιν εἰς ὑμᾶς, καὶ προκαταρτίσωσι τὴν
προκατηγγελμένην εὐλογίαν ὑμῶν,
ταύτην ἑτοίμην εἶναι, οὕτως ὡς εὐλο-
γίαν, καὶ μὴ ὥσπερ πλεονεξίαν.
6. Τοῦτο δὲ, ὁ σπείρων φειδομένως, φει-
δομένως καὶ θερίσει· καὶ ὁ σπείρων ἐπ'
εὐλογίαις, ἐπ' εὐλογίαις καὶ θερίσει.
7. Ἕκαστος καθὼς προαιρεῖται τῇ
καρδίᾳ, μὴ ἐκ λύπης, ἢ ἐξ ἀνάγκης·
ἱλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ θεός.
8. Δυνατὸς δὲ ὁ θεὸς πᾶσαν χά-
ριν περισσεῦσαι εἰς ὑμᾶς· ἵνα ἐν παντὶ
πάντοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες, πε-
ρισσεύητε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν.
9. Καθὼς γέγραπται, ἐσκόρπισεν,
ἔδωκε τοῖς πένησιν· ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ
μένει εἰς τὸν αἰῶνα.
10. Ὁ δὲ ἐπιχορηγῶν σπέρμα τῷ
σπείροντι, καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν χορηγή-
σαι, καὶ πληθύναι τὸν σπόρον ὑμῶν, καὶ
αὐξήσαι τὰ γεννήματα τῆς δικαιοσύ-
νης ὑμῶν.
11. Ἐν παντὶ πλουτιζόμενοι εἰς πᾶσαν
ἁπλότητα, ἥτις κατεργάζεται δι' ἡμῶν
εὐχαριστίαν τῷ θεῷ.
12. Ὅτι ἡ διακονία τῆς λειτουργίας
ταύτης οὐ μόνον ἐστὶ προσαναπληροῦσα
τὰ ὑστερήματα τῶν ἁγίων, ἀλλὰ καὶ
περισσεύουσα διὰ πολλῶν εὐχαρι-
στιῶν τῷ θεῷ.
13. Διὰ τῆς δοκιμῆς τῆς διακονίας ταύ-
της δοξάζοντες τὸν θεὸν, ἐπὶ τῇ ὑπο-
ταγῇ τῆς ὁμολογίας ὑμῶν, εἰς τὸ εὐ-
αγγέλιον τοῦ χριστοῦ,

Cap. IX.

4. Ne cùm venerint Macedones mecum, & invenerint vos imparatos, erubescamus nos (ut non dicamus vos) in hac substantia.

5. Necessarium ergo existimavi rogare fratres, ut perveniant ad vos, & præparent repromissam benedictionem hanc, paratam esse sic, quasi benedictionem, non tanquam avaritiam.

6. Hoc autem dico: Qui parcè seminat, parcè & metet: & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.

7. Vnusquisque prout destinavit in corde suo: non ex tristitia, aut ex necessitate, hilarem enim datorem diligit Deus.

8. Potens est autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis: ut in omnibus semper omnem sufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum.

9. Sicut scriptum est: Dispersit, dedit pauperibus: justitia ejus manet in æternum.

10. Qui autem administrat semen seminanti: & panem ad manducandum præstabit: & multiplicabit semen vestrum, & augebit incrementa frugum justitiæ vestræ.

11. Vt in omnibus locupletati abundetis in omnem simplicitatem, quæ operatur per nos gratiarum actionem Deo.

12. Quoniam ministerium hujus officii non solùm supplet ea quæ desunt sanctis, sed etiam abundat per multas gratiarum actiones in Domino.

13. Per probationem ministerii hujus, glorificantes Deum in obedientia confessionis vestræ in Evangelium Christi, ---

Das IX. Capitel.

4. Auff daß nicht/so die auß Macedonia mit mir kemen/vnd euch vnbereit fünden/wir (will nicht sagen jr) zu schanden würden/mit solchem rühmen.

5. Ich habe es aber für nötig angesehen / die Brüder zu ermahnen/daß sie zuvor anzögen zu euch/zuverfertigen diesen zuvor verheissenen Segen/daß er bereittet sey/also / daß es sey ein Segen/vnd nicht ein Geitz.

6. Ich meine aber das: Wer da karglich seet/ der wirdt auch karglich erndten/vnnd wer da seet im Segen/der wirdt auch erndten im Segen.

7. Ein jeglicher nach seinem willkühr / nicht mit vnwillen oder auß zwang/denn einen frölichen Geber hatt Gott lieb. Rom 12.8 Eccl. 35.11

8. Gott aber kan machen/daß allerley Gnade vnter euch reichlich sey / daß ihr in allen dingen volle genüge habt/vnd reich seyd zu allerley guten Wercken.

9. Wie geschrieben stehet: Er hat auß gestrewet vnd gegeben den Armen/seine Gerechtigkeit bleibet in ewigkeit. Psalm.9

10. Der aber Samen reichet dem Seemann/ der wirdt je auch das Brodt reichen zur Speise/ vnd wirdt vermehren ewren Samen/vnd wachsen lassen das gewächse ewer Gerechtigkeit.

11. Daß jr reich seyd in allen dingen/mit aller einfeltigkeit/welche wircket durch vns dancksagung Gotte.

12. Denn die Handreichung dieser Stewre/ erfüllet nicht allein den mangel der Heiligen/sondern ist auch vberschwenglich darinne. Das viel Gott dancken.

13. Für diesen vnsern trewen dienst/vnd preisen Gott/vber ewrem vnterthenigen bekenntniß deß Evangelij Christi/ ---

κἀι ἁπλό-

ט

ובתם החברה אשר אליהם ואל־כלם ׃
14 ובתפלתם עליכם מתאוים אתכם
ביתרת תחנת אלהים אליכם ׃
15 ותהי תודה לאלהים על־מתת
תחנתו לא ידענו ספורתיה ׃

י

אני פולוס מתחנן אליכם בחן
ובענות המשיח אשר אני
לפניכם עני הוא בכם ואם ארחק
בוטח אני עליכם ׃
2 ושואל אני מכם פן אם אבוא
לפניכם אמהר להופיע ובבטחון לעשות
אשר חשבתי באלה החושבים כי
הלכנו כבשר ׃
3 ואף כי־בבשר הלכים אך לא כבשר
נלחמים אנחנו ׃
4 כי־כלי מלחמתנו אינם כלי־הבשר
כי־אם גבורים לאלהים להריסות
המבצרות להרס את־מחשבות ׃
5 ואת־כל־רום המתרומם על־דעת
אלהים ושבה כל־תבונה תחת יקהת
המשיח ׃ 6 ועתידים אנחנו לנקם
כל־מרתים אם תמלא יקהתכם ׃
7 את אשר בפנים הביטום אם איש
יבטיח את־נפשו כי־למשיח הוא גם זאת
יחשב על־נפשו כי־כמוהו למשיח כן גם
אנחנו למשיח ׃ 8 ואם גם אותיר
להתהלל על־שלטתנו אשר נתן לנו יהוה
למבנה ולא להריסתכם לא אתבושש ׃

θ'.

καὶ ἁπλότητι τῆς κοινωνίας εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς πάντας.

14. Καὶ αὐτῶν δεήσει ὑπὲρ ὑμῶν, ἐπιποθούντων ὑμᾶς διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν χάριν τοῦ θεοῦ ἐφ' ὑμῖν.

15. Χάρις δὲ τῷ θεῷ ἐπὶ τῇ ἀνεκδιηγήτῳ αὐτοῦ δωρεᾷ.

ΚΕΦΑΛ. Ι'.

Αὐτὸς δὲ ἐγὼ Παῦλος παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ τῆς πρᾳότητος καὶ ἐπιεικείας τοῦ Χριστοῦ, ὃς κατὰ πρόσωπον μὲν ταπεινὸς ἐν ὑμῖν, ἀπὼν δὲ θαῤῥῶ εἰς ὑμᾶς.

2. Δέομαι δὲ τὸ μὴ παρὼν θαῤῥῆσαι τῇ πεποιθήσει, ᾗ λογίζομαι τολμῆσαι ἐπί τινας τοὺς λογιζομένους ὑμᾶς ὡς κατὰ σάρκα περιπατοῦντας.

3. Ἐν σαρκὶ γὰρ περιπατοῦντες, οὐ κατὰ σάρκα στρατευόμεθα.

4. Τὰ γὰρ ὅπλα τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικά, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων. λογισμοὺς καθαιροῦντες.

5. Καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ.

6. Καὶ ἐν ἑτοίμῳ ἔχοντες ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοήν, ὅταν πληρωθῇ ὑμῶν ἡ ὑπακοή.

7. Τὰ κατὰ πρόσωπον βλέπετε; εἴ τις πέποιθεν ἑαυτῷ Χριστοῦ εἶναι, τοῦτο λογιζέσθω πάλιν ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτι καθὼς αὐτὸς Χριστοῦ, οὕτω καὶ ἡμεῖς Χριστοῦ.

8. Ἐάν τε γὰρ καὶ περισσότερόν τι καυχήσωμαι περὶ τῆς ἐξουσίας ἡμῶν, ἧς ἔδωκεν ὁ κύριος ἡμῖν εἰς οἰκοδομήν, καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν ὑμῶν, οὐκ αἰσχυνθήσομαι.

Cap. IX.

& simplicitate communicationis in illos, & in omnes.
14. Et in ipsorum obsecratione pro vobis, desiderantium vos propter eminentem gratiam Dei in vobis.
15. Gratias (ago) Deo super inenarrabili dono ejus.

Cap. X.

IPse autem ego Paulus obsecro vos, per mansuetudinem & modestiam Christi, qui in facie quidem humilis sum inter vos, absens autem confido in vobis.

2. Rogo autem, ne præsens audeam per eam confidentiam, qua existimor audere in quosdam: qui arbitrantur nos tanquam secundùm carnem ambulemus.
3. In carne enim ambulantes, non secundùm carnem militamus.
4. Nam arma militiæ nostræ non carnalia sunt: sed potentia Deo ad destructionem munitionum, consilia destruentes.
5. Et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, & in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi.
6. Et in promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam, cum impleta fuerit vestra obedientia.
7. Quæ secundùm faciem sunt, videte. Si quis confidit sibi, Christi se esse, hoc cogitet iterum apud se, quia sicut ipse Christi est, ita & nos.
8. Nam & si amplius aliquid gloriatus fuero de potestate nostra, quam dedit nobis Dominus in ædificationem, & non in destructionem vestram: non erubescam.

Das IX. Capitel.

vnd vber ewer einfeltigen stewre an sie vnd an alle.
14. Vnd vber jrem Gebet für euch/welche verlanget nach euch / vmb der vberschwenglichen Gnade Gottes willen in euch.
15. Gott aber sey danck/für seine vnaußsprechliche Gabe.

Das X. Capitel.

ICh aber Paulus/ermahne euch durch die sanfftmütigkeit vnd lindigkeit Christi/der ich gegenwertig vnter euch geringe bin / im abwesen aber bin ich Türstig gegen euch.

2. Jch bitte aber/daß mir nicht noth sey/gegenwertig Türstig zu handeln/vnd der künheit zubrauchen/die man mir zu misset/gegen etliche/die vns schätzen/als wandelten wir fleischlicher weise.
3. Denn ob wir wol im fleisch wandeln/ so streiten wir doch nicht fleischlicher weise.
4. Denn die Waaffen vnd Ritterschafft sind nicht fleischlich/sondern mechtig für Gott / zu verstören die bevestungen/ darmit wir verstören die anschläge.
5. Vnd alle Höhe/die sich erhebet wider das erkenntniß Gottes / vnnd nemen gefangen alle Vernunfft/vnter den gehorsam Christi.
6. Vnd sind bereit zu rechen allen vngehorsam/ wenn ewer gehorsam erfüllet ist.
7. Richtet jr nach dem ansehen? Verlesset sich jemand darauff/daß er Christum angehöre/der dencke solches auch widerumb bey jm/daß/gleich wie er Christum angehöret / also gehören wir auch Christum an.
8. Vnd so ich auch etwas weiter mich rühmete von vnser Gewalt/welche vns der HERR gegeben hat/euch zu bessern/vnd nicht zu verderben/ wolte ich nicht zu schanden werden.

י

9 ופן אחשב כמו איש מחריד אתכם
באגרותי ׃
10 כי־האגרות אמרו כבדות וגבורת
הנה ונכח פניו נחלה ודברתו נבזה הוא ׃
11 כי אם זאת יחשב אשר כזה כי־כאשר
הוים אנחנו בדבר באגרות בהיותנו
רחוק מכם כן נהיה לפניכם כדבר ׃
12 כי לא זממים אנחנו להתחשב או
להדמות לאלה המתהללים את־נפשותם
והמה כי־בנפשם מתמודדים את־נפשם
ומדמים את־נפשם לנפשותם אינם
מבינים ׃
13 ואנחנו איננו על־המדה נתהלל כי־
כמשורה וכמדת הקו אשר בה מדד
לנו אלהים במדה לנגע עדיכם ׃
14 כי לא כמונו לא הגענו אליכם
רודדים את־נפשנו כי עדיכם הגענו
בבשרת המשיח ׃
15 לא על־המדה נתהלל ביגיעת האחרים
כי תקוה לנו למרבה האמונתכם
להגדל בכם כמדתנו ליתרה ׃
16 את־אשר להלאה מכם לבשר לא
בקו אחר בנכונות להתהלל ׃
17 והמתהלל ביהוה יתהלל ׃
18 כי אשר יתהלל בנפשו איננו נבחן
כי אם אשר יהללנו יהוה ׃

יא

מי יתן אשר תתאפקו לי מעט
מעט בדברי כסילות אך תתאפקו
לי ׃

ι'.

9. Ἵνα δὲ μὴ δόξω ὡς ἂν ἐκφοβεῖν ὑμᾶς διὰ τῶν ἐπιστολῶν.
10. Ὅτι αἱ μὲν ἐπιστολαί, φησί, βαρεῖαι καὶ ἰσχυραί· ἡ δὲ παρουσία τοῦ σώματος, ἀσθενής, καὶ ὁ λόγος ἐξουθενημένος.
11. Τοῦτο λογιζέσθω ὁ τοιοῦτος, ὅτι οἷοί ἐσμεν τῷ λόγῳ δι' ἐπιστολῶν ἀπόντες, τοιοῦτοι καὶ παρόντες τῷ ἔργῳ.
12. Οὐ γὰρ τολμῶμεν ἐγκρῖναι ἢ συγκρῖναι ἑαυτούς τισι τῶν ἑαυτοὺς συνιστανόντων· ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς ἑαυτοὺς μετροῦντες, καὶ συγκρίνοντες ἑαυτοὺς ἑαυτοῖς, οὐ συνιοῦσιν.
13. Ἡμεῖς δὲ οὐχὶ εἰς τὰ ἄμετρα καυχησόμεθα, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ κανόνος, οὗ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ θεὸς μέτρου, ἐφικέσθαι ἄχρι καὶ ὑμῶν.
14. Οὐ γὰρ ὡς μὴ ἐφικνούμενοι εἰς ὑμᾶς, ὑπερεκτείνομεν ἑαυτούς· ἄχρι γὰρ καὶ ὑμῶν ἐφθάσαμεν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ.
15. Οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχώμενοι ἐν ἀλλοτρίοις κόποις, ἐλπίδα δὲ ἔχοντες, αὐξανομένης τῆς πίστεως ὑμῶν, ἐν ὑμῖν μεγαλυνθῆναι κατὰ τὸν κανόνα ἡμῶν εἰς περισσείαν.
16. Εἰς τὰ ὑπερέκεινα ὑμῶν εὐαγγελίσασθαι, οὐκ ἐν ἀλλοτρίῳ κανόνι εἰς τὰ ἕτοιμα καυχήσασθαι.
17. Ὁ δὲ καυχώμενος, ἐν κυρίῳ καυχάσθω.
18. Οὐ γὰρ ὁ ἑαυτὸν συνιστῶν, ἐκεῖνός ἐστι δόκιμος, ἀλλ' ὃν ὁ κύριος συνίστησιν.

ΚΕΦΑΛ. ια'.

Ὄφελον ἀνείχεσθέ μου μικρὸν τῇ ἀφροσύνῃ· ἀλλὰ καὶ ἀνέχεσθέ μου.

Cap. X.

9. Vt autem non existimer tanquam terrere vos per epistolas.

10 (Quoniam quidem epistolæ, inquiunt, graves sunt & fortes: præsentia autem corporis infirma, & sermo contemptibilis)

11. Hoc cogitet, qui ejusmodi est, quia quales sumus verbo per epistolas absentes, tales & præsentes in facto.

12. Non enim audemus inserere, aut comparare nos quibusdam, qui seipsos commendant: sed ipsi in nobis nosmetipsos metientes, & comparantes nosmetipsos nobis.†

13 Nos autem non in immensum gloriabimur, sed secundum mensuram regulæ, qua mensus est nobis Deus, mensuram pertingendi usq; ad vos.

14. Non enim quasi non pertingentes ad vos, superextēdimus nos. Vsque ad vos enim pervénimus in Evangelio Christi.

15. Non in immensum gloriantes in alienis laboribus: spem autem habentes crescētis fidei vestræ, in vobis magnificari secundùm regulam nostram in abundantiam.

16. Etiam in illa quæ ultra vos sunt, Evangelizare, non in aliena regula, in iis quæ præparata sunt gloriari.

17 Qui autem gloriatur: in Domino glorietur.

18. Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est: sed quem Deus commendat.

Cap. XI.

VTinam sustineretis modicum quid insipientiæ meæ: sed †supportate me.

Das X. Capitel.

9. (Das sage ich aber) daß ir euch nicht dün-
cken lasset/als hette ich euch wolt schrecken mit
Brieffen.

10. Denn die Brieffe (sprechen sie) sind schwer
vnd starck/aber die gegenwertigkeit deß Leibes ist
schwach/vnd die rede verächtlich.

11. Wer ein solcher ist/der dencke/daß / wie wir
sind mit Worten/in den Brieffen im abwesen/
so dörffen wir auch wol sein mit der that gegen-
wertig.

12. Denn wir dörffen vns nicht vnter die rech-
nen oder zehlen/so sich selbs loben. Aber dieweil
sie sich bey sich selbs messen/vnd halten allein von
sich selbs/verstehen sie nichts.

13. Wir aber rühmen vnß nicht vber das ziel/
sondern nur nach dem ziel der Regel/ damit vns
Gott abgemessen hat das ziel / zugelangen auch
biß an euch.

14. Denn wir fahren nicht zu weit/ als hetten
wir nicht gelanget biß an euch / denn wir sind je
biß zu euch kommen/mit dem Evangelio Christi.

15. Vnd rühmen vns nicht vbers ziel/in frembder arbeit/vnd haben hoffnung/wenn nun ewer
Glaube in euch gewachsen/daß wir/ vnser Regel
nach/wollen weiter kommen.

16. Vnnd das Evangelium auch predigen denen/die jenseyd euch wohnen/vnd vns nicht rühmen in dem/das mit frembder Regel bereitet ist.

17. Wer sich aber rühmet/der rühme sich deß
HERREN.

18. Denn darumb ist einer nicht tüchtig / daß
er sich selbs lobet/Sondern daß jn der HERR
lobet.

Das XI Capitel.

WOlte GOTT ihr hieltet mir ein wenig Thorheit zu gut/doch/ir haltet mirs wol zu gut.

† inter se seipsos metiuntur, & cōparant semet sibi, nihil intelligunt. Eph 4.8

Ier. 9.23. 1 Cor.1,31

†sufferitis

ז

12 לכן אף כי כתבתי לכם לא על־המעול
ולא על־הנכשל כי־אם להראות את־
בעתתנו אשר יש לנו עליכם ואליכם לפני
אלהים :

13 על־כי נחמנו על־תנחומותיכם ויותר
מאד שמחנו על־שמחת טיטוס כי רוח
לו ברוחו מכלכם :

14 ואם מאומה אליו התהללתי אליכם
לא בשתי כי אם כמו כל־דברים באמת
דברתי אליכם וכן תהלתנו אשר היתה
אל־טיטוס אמת נעשתה :

15 ורחמיו יותר נמכרו עליכם בזכרו
יקהת כלכם כאשר ביראה וברעדה
קבלתוהו :

16 לכן חדוה לי כי־בכל־דבר אבטיח
עליכם :

ח

מודיעים אנחנו לכם אחינו את־
התחנת אלהים הנתנה בקהלות
הכתים :

2 כי ברב בחן המצוקה היא יתרת
שמחתם ועמק מסכנותם הותיר לעשר
תמותם :

3 כי־בכחם מעיד אנכי וגם על־כחם
נדבות המה : 4 עם תחנונים רבים שאלים
ממנו לקחת מידיהם את־מתת התחנה
ואת־נדבות השרת אשר לקדושים הנה :
5 ולא כאשר שברנו כי אם את־נפשם נתנו
בראשונה ליהוה ולנו בחפץ אלהים :

ζ.

12. Ἄρα εἰ καὶ ἔγραψα ὑμῖν, οὐχ εἵνεκεν τοῦ ἀδικήσαντος, οὐδὲ εἵνεκεν τοῦ ἀδικηθέντος, ἀλλ' εἵνεκεν τοῦ φανερωθῆναι τὴν σπουδὴν ἡμῶν τὴν ὑπὲρ ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

13. Διὰ τοῦτο παρακεκλήμεθα ἐπὶ τῇ παρακλήσει ὑμῶν· περισσοτέρως δὲ μᾶλλον ἐχάρημεν ἐπὶ τῇ χαρᾷ Τίτου, ὅτι ἀναπέπαυται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀπὸ πάντων ὑμῶν.

14 Ὅτι εἴ τι αὐτῷ ὑπὲρ ὑμῶν κεκαύχημαι, οὐ κατῃσχύνθην· ἀλλ' ὡς πάντα ἐν ἀληθείᾳ ἐλαλήσαμεν ὑμῖν, οὕτω καὶ ἡ καύχησις ἡμῶν ἡ ἐπὶ Τίτου, ἀλήθεια ἐγενήθη.

15. Καὶ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς ἐστιν, ἀναμιμνησκομένου τὴν πάντων ὑμῶν ὑπακοήν, ὡς μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐδέξασθε αὐτόν.

16. Χαίρω οὖν, ὅτι ἐν παντὶ θαρρῶ ἐν ὑμῖν.

ΚΕΦΑΛ. η.

ΓΝωρίζομεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δεδομένην ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Μακεδονίας.

2. Ὅτι ἐν πολλῇ δοκιμῇ θλίψεως ἡ περισσεία τῆς χαρᾶς αὐτῶν, καὶ ἡ κατὰ βάθους πτωχεία αὐτῶν ἐπερίσσευσεν εἰς τὸν πλοῦτον τῆς ἁπλότητος αὐτῶν.

3. Ὅτι κατὰ δύναμιν μαρτυρῶ, καὶ ὑπὲρ δύναμιν αὐθαίρετοι.

4. Μετὰ πολλῆς παρακλήσεως δεόμενοι ἡμῶν, τὴν χάριν καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους δέξασθαι ἡμᾶς.

5. Καὶ οὐ καθὼς ἠλπίσαμεν, ἀλλ' ἑαυτοὺς ἔδωκαν πρῶτον τῷ κυρίῳ καὶ ἡμῖν, διὰ θελήματος θεοῦ.

Cap. VII.

12. Igitur etsi scripsi vobis, non propter eum, qui fecit injuriam, nec propter eum qui passus est: sed ad manifestandam sollicitudinem nostram, quam habemus pro vobis coram Deo. †
13. (Ideo consolati sumus, in consolatione autem nostra,) abundantiùs magis gavisi sumus super gaudio Titi, quia refectus est spiritus ejus ab omnibus vobis.
14. Et si quid apud illum de vobis gloriatus sum, non sum confusus: sed sicut omnia vobis in veritate locuti sumus, ita & gloriatio nostra quæ fuit ad Titum, veritas facta est.
15. Et viscera ejus abundantiùs in vobis sunt: reminiscentis omnium vestrum obedientiam, quomodo cum timore & tremore excepistis illum.
16. Gaudeo, quòd in omnibus confido in vobis.

Cap. VIII.

NOtam autem facimus vobis fratres gratiam Dei, quæ data est in ecclesiis Macedoniæ.
2. Quòd in multo experimento tribulationis abundantia gaudii ipsorum fuit, & altissima paupertas eorum abundavit in divitias simplicitatis eorum.
3. Quia secundùm virtutem (testimonium illis reddo) & supra virtutem voluntarii fuerunt.
4. Cum multa exhortatione obsecrantes nos gratiam, & communicationem ministerii quod fit in Sanctos.
5. Et non sicut speravimus, sed semetipsos dederunt, primùm Domino, deinde nobis per voluntatem Dei.

Das VII. Capitel.

12. Darumb ob ich euch geschrieben habe/so ists doch nicht geschehen umb deß willen/ der beleidiget hat/auch nicht umb deß willen / der beleidiget ist / Sondern umb deß willen / daß ewer fleiß gegen uns offenbar würde bey euch /für Gott.

13. Derhalben sind wir getröstet worden / daß jr getröstet seyd. Uberschwenglicher aber haben wir uns noch mehr gefrewet/uber der frewde Titi/ denn sein Geist ist erquicket an euch allen.

14. Denn was ich für jm von euch gerühmet habe/bin ich nicht zu schanden worden / sondern gleich wie alles waar ist/daß ich mit euch geredt habe / also ist auch unser thun bey Tito waar worden.

15. Und er ist uberauß hertzlich wol an euch/ wenn er gedencket an ewer aller gehorsam/ wie jr jn mit forcht und zittern habt auffgenommen.

16. Ich frewe mich/daß ich mich zu euch alles versehen darff.

† *Id circo consolationem accepimus, ex consolatione vestra.*

Das VIII. Capitel.

ICh thue euch kundt/lieben Brüder / die Gnade Gottes/die in den Gemeinen in Macedonia gegeben ist.
2. Denn jre frewde war da uberschwenglich/da sie durch viel Trübsal bewehret würden / und wiewol sie sehr arm waren / haben sie doch reichlich gegeben in aller einfeltigkeit.
3. Denn nach allem vermögen (das zeuge ich) und uber vermögen/waren sie selbs willig.
4. Unnd flehten uns mit vielem ermahnen/ daß wir auffnemmen die Wolthat unnd Gemeinschafft der handreichung / die da geschicht den Heiligen.
5. Und nicht wie wir hoffeten/Sondern ergaben sich selbs/zu erst dem HERRN / unnd darnach uns durch den willen Gottes.

ח

6 כֵּן אֲשֶׁר שָׁאַלְנוּ מִטִּיטוּס אֵיךְ הֵחֵל כֵּן
גַּם לְכַלּוֹת בָּכֶם אֶת־הַמַּתָּה הַזֹּאת׃
7 כִּי־אִם כַּאֲשֶׁר בַּכֹּל מוֹתִירִים אַתֶּם
בֶּאֱמוּנָה בְּדָבָר בְּדֵעָה וּבְכָל־יְגִיעָה
וּבְאַהֲבַתְכֶם אֵלֵינוּ אֲשֶׁר גַּם בִּתְחִנָּה
הַזֹּאת תּוֹתִירוּן׃
8 אֵינֶנִּי כִּמְצַוֶּה אוֹמֵר לָכֶם כִּי אִם בִּיגִיעַ
הָאֲחֵרִים וְלִבְחֹן אֶת־אֱמֶת אַהֲבַתְכֶם׃
9 כִּי־יוֹדְעִים אַתֶּם אֶת־תְּחִנַּת אֲדֹנֵינוּ
יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ כִּי־עֲלֵיכֶם מִסְכֵּן חוּשָׁת
בִּהְיוֹתוֹ עָשִׁיר אֲשֶׁר אַתֶּם בְּמִסְכְּנוּתוֹ
תֵּעָשֵׁרוּן׃
10 וַעֲצָתִי בְּזֹאת אֶתֵּן לָכֶם כִּי זֹאת תּוֹעִיל
לָכֶם אֲשֶׁר הַחִלּוֹתֶם מִשָּׁנָה הָרִאשׁוֹנָה לֹא
לְבַד לְצָאוֹת כִּי־אִם גַּם לַעֲשׂוֹרָת׃
11 וּמֵעַתָּה גַּם לְכַלּוֹת בַּמַּעֲשֶׂה לְמַעַן
כַּאֲשֶׁר רוּחַ נְדָבוֹת הִיא לָצֹאוֹת כֵּן גַּם
לְכַלּוֹת מֵאֲשֶׁר תִּמְצָאנָה יְדֵיכֶם׃
12 וְאִם רוּחַ נְדָבָה בוֹ אוֹ מַה תִּמְצָא יָדוֹ
מְקֻבָּל וְלֹא אֲשֶׁר לֹא תִמְצָא׃
13 וְלֹא אֲשֶׁר לַאֲחֵרִים נִרְפָּה וְלָכֶם
מְצוּקָה כִּי אִם כַּשָּׁוֶה׃
14 בָּעֵת הַזֹּאת יִתְרְכֶם יְמַלֵּא אֶת־חֶסְרָם
אֲבָל גַּם יִתְרָם בְּעִתּוֹ יְמַלֵּא אֶת־חֶסְרְכֶם
אֲשֶׁר תְּהִי־צְדָקָה׃
15 כְּמוֹ נִכְתַּב וְלֹא הֶעְדִּיף הַמַּרְבֶּה
וְהַמַּמְעִיט לֹא הֶחְסִיר׃
16 וְתוֹדָה לֵאלֹהִים הַנּוֹתֵן אֶת־רוּחַ נְדָבָה
אַחַת עֲלֵיכֶם בְּלֵב טִיטוֹס׃
17 כִּי־אֶת־תַּחֲנוּמֵינוּ לָקַח עַל־נַפְשׁוֹ וְכִי
נְדִיב לֵב הוּא בְּרוּחַ נְדִיבָה יָצָא אֲלֵיכֶם׃

η'.

6\. Εἰς τὸ παρακαλέσαι ἡμᾶς Τίτον, ἵνα καθὼς προενήρξατο, οὕτω καὶ ἐπιτελέσῃ εἰς ὑμᾶς καὶ τὴν χάριν ταύτην.

7\. Ἀλλ' ὥσπερ ἐν παντὶ περισσεύετε πίστει, καὶ λόγῳ, καὶ γνώσει, καὶ πάσῃ σπουδῇ, καὶ τῇ ἐξ ὑμῶν ἐν ἡμῖν ἀγάπῃ, ἵνα καὶ ἐν ταύτῃ τῇ χάριτι περισσεύητε.

8\. Οὐ κατ' ἐπιταγὴν λέγω, ἀλλὰ διὰ τῆς ἑτέρων σπουδῆς, καὶ τὸ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης γνήσιον δοκιμάζων.

9\. Γινώσκετε γὰρ τὴν χάριν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι δι' ὑμᾶς ἐπτώχευσε, πλούσιος ὤν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσητε.

10\. Καὶ γνώμην ἐν τούτῳ δίδωμι· τοῦτο γὰρ ὑμῖν συμφέρει, οἵτινες οὐ μόνον τὸ ποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ τὸ θέλειν προενήρξασθε ἀπὸ πέρυσι.

11\. Νυνὶ δὲ καὶ τὸ ποιῆσαι ἐπιτελέσατε· ὅπως καθάπερ ἡ προθυμία τοῦ θέλειν, οὕτω καὶ τὸ ἐπιτελέσαι ἐκ τοῦ ἔχειν.

12\. Εἰ γὰρ ἡ προθυμία πρόκειται, καθὸ ἐὰν ἔχῃ τις εὐπρόσδεκτος, οὐ καθὸ οὐκ ἔχει.

13\. Οὐ γὰρ ἵνα ἄλλοις ἄνεσις, ὑμῖν δὲ θλίψις· ἀλλ' ἐξ ἰσότητος.

14\. Ἐν τῷ νῦν καιρῷ τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περίσσευμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα, ὅπως γένηται ἰσότης.

15\. Καθὼς γέγραπται, ὁ τὸ πολὺ οὐκ ἐπλεόνασε· καὶ ὁ τὸ ὀλίγον, οὐκ ἠλαττόνησε.

16\. Χάρις δὲ τῷ θεῷ, τῷ διδόντι τὴν αὐτὴν σπουδὴν ὑπὲρ ὑμῶν, ἐν τῇ καρδίᾳ Τίτου.

17\. Ὅτι τὴν μὲν παράκλησιν ἐδέξατο, σπουδαιότερος δὲ ὑπάρχων, αὐθαίρετος ἐξῆλθε πρὸς ὑμᾶς.

6\. Ita ut

Cap. VIII.

6. Ita ut rogaremus Titum, ut quemadmodum cœpit, ita & perficiat in vobis etiam gratiam istam.

7. Sed sicut in omnibus abundatis, fide, & sermone, & scientia, & omni solicitudine, insuper & charitate vestra in nos, ut & in hac gratia abundetis.

8 Non quasi imperans dico: sed per aliorum solicitudinem, etiam vestræ charitatis ingenium bonum comprobans.

9. Scitis enim gratiam Domini nostri Iesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est, cùm esset dives: ut illius inopiâ vos divites essetis.

10. Et consilium in hoc do: hoc enim vobis utile est, qui non solùm facere, sed & velle cœpistis ab anno priore.

11. Nunc verò & facto perficite: ut quemadmodum promptus est animus voluntatis: ita sit & perficiendi ex eo quod habetis.

12. Si enim voluntas prompta est: secundùm id quod habet, accepta est, non secundũ id quod non habet.

13. Non enim ut aliis sit remissio, vobis autem tribulatio, sed ex æqualitate.

14. In præsenti tempore, vestra abundantia illorum inopiam suppleat: ut & illorum abundantia vestræ inopiæ sit supplementum, ut fiat æqualitas.

15. Sicut scriptum est: Qui multum, non abundavit: & qui modicum, non minoravit.

16. Gratias autem Deo, qui dedit eandem solicitudinem pro vobis, in corde Titi.

17. Quoniam exhortationem quidem suscepit: sed cum solicitior esset, sua voluntate profectus est ad vos.

Das VIII. Capitel.

6. Daß wir musten Titum ermahnen / auff daß er / wie er zuvor hatte angefangen / also auch unter euch solche Wolthat außrichtet.

7. Aber gleich wie jr in allen stücken reich seyd / im Glauben / vnd im Wort / vnd in der Erkentniß / vnd in allerley fleiß / vnd in ewer Lieb zu vns / also schaffet / daß jr auch in dieser Wolthat reich seyd.

8. Nicht sage ich / daß ich etwas gebiete / sondern dieweil andere so fleissig sind / versuche ich auch ewer Liebe / ob sie rechter art sey.

9. Denn jr wisset die Gnade vnsers HERRen JEsu Christi / daß / ob er wol reich ist / ward er doch arm vmb ewrent willen / auff daß jhr durch sein armut reich würdet.

10. Vnd mein Wolmeinen hierinnen gebe ich / denn solches ist euch nützlich / die jhr angefangen habt für dem Jare her / nicht alleine das thun / sondern auch das wöllen.

11. Nun aber vollbringet auch das thun / Auff daß / gleich wie da ist ein geneiget gemüte zu wöllen / so sey auch da ein geneiget gemüte zu thun / von dem daß jr habt.

12. Denn so einer willig ist / so ist er angeneme / nach dem er hat / nicht nach dem er nicht hat.

13. Nicht geschicht daß der meinung / daß die andern ruhe haben / vnd jr Trübsal / sondern daß es gleich sey.

14. So diene ewer vberfluß irem mangel / diese (thewer) zeit lang / auff daß auch jhrer vberschwang hernach diene ewrem mangel / vnnd geschehe das gleich ist.

15. Wie geschrieben stehet: Der viel sammlet / hatte nicht vberfluß / vnd der wenig sammlet / hatte nicht mangel. Exod. 16, 18.

16. Gott sey aber danck / der solchen fleiß an euch gegeben hat / in das Hertz Titi.

17. Denn er nam zwar die ermahnung an / aber dieweil er so sehr fleissig war / ist er von jm selber zu euch gereiset.

ח

18 ושלחנו גם עמו את־אחינו אשר יש
לו תהלה בבשורה בכל־קהלות ׃
19 ולא לבדו כי אם נשלחו אבבעורת
עליו מקהלות להיות חבר מגורינו את
התחנה הזאת לשרתנו לכבוד אדנינו
ולחותכם בכם ׃
20 ונשמר לנו בזאת פן יחרפנו איש
בהון הזה אשר משרתיו אנחנו ׃
21 כי זממנו טובות לא לבד לפני יהוה
כי אם גם לפני האנשים ׃
22 ושלחנו אתם גם את אחינו אשר בחנוהו
בדברים רבים בפעמים רבות כי־מנצח
הוא ומעת על־יתר יהיה למנצח בבטחה
גדולה אשר לו עליכם ׃
23 ואם על־טיטוס שהוא חברי ועוזרי
אליכם או־אם אחינו שליחי הקהלות
לכבוד המשיח ׃
24 לכן את־אות אהבתכם ותהלתנו
עליכם תחוו אליהם גם על־פני הקהלות ׃

ט

כי על־הנדבה אשר בקדושים
היא אין צריך לכתוב אליכם ׃
2 כי ידעתי את־נדבת רוחכם אשר
עליה מתהלל אנכי באזני הפתים כי־
גם אחאיא נכונה היא משנה כי תעבור
וקנאתכם גרתה רבים ׃
3 ואשלח אליכם את־האחים פן־
תהלתנו אשר עליכם היא תהבל בדבר
הזה אשר כדברי נכונים תהיו ׃

η'.

18. Συνεπέμψαμεν δὲ μετ' αὐτοῦ τὸν ἀδελφὸν, οὗ ὁ ἔπαινος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ διὰ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν.
19. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ χειροτονηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν συνέκδημος ἡμῶν, σὺν τῇ χάριτι ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν, πρὸς τὴν αὐτοῦ τοῦ κυρίου δόξαν, καὶ προθυμίαν ὑμῶν.
20. Στελλόμενοι τοῦτο, μή τις ἡμᾶς μωμήσηται ἐν τῇ ἁδρότητι ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν.
21. Προνοούμενοι καλὰ οὐ μόνον ἐνώπιον κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον ἀνθρώπων.
22. Συνεπέμψαμεν δὲ αὐτοῖς τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, ὃν ἐδοκιμάσαμεν ἐν πολλοῖς πολλάκις σπουδαῖον ὄντα, νυνὶ δὲ πολὺ σπουδαιότερον, πεποιθήσει πολλῇ τῇ εἰς ὑμᾶς.
23. Εἴτε ὑπὲρ Τίτου κοινωνὸς ἐμὸς καὶ εἰς ὑμᾶς συνεργὸς, εἴτε ἀδελφοὶ ἡμῶν ἀπόστολοι ἐκκλησιῶν, δόξα Χριστοῦ.
24. Τὴν οὖν ἔνδειξιν τῆς ἀγάπης ὑμῶν, καὶ ἡμῶν καυχήσεως ὑπὲρ ὑμῶν, εἰς αὐτοὺς ἐνδείξασθε, εἰς πρόσωπον τῶν ἐκκλησιῶν.

ΚΕΦΑΛ. θ'.

Περὶ μὲν γὰρ τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους περισσόν μοί ἐστι τὸ γράφειν ὑμῖν.
2 Οἶδα γὰρ τὴν προθυμίαν ὑμῶν, ἣν ὑπὲρ ὑμῶν καυχῶμαι Μακεδόσιν, ὅτι Ἀχαΐα παρεσκεύασται ἀπὸ πέρυσι, καὶ ὁ ἐξ ὑμῶν ζῆλος ἠρέθισε τοὺς πλείονας.
3. Ἔπεμψα δὲ τοὺς ἀδελφοὺς, ἵνα μὴ τὸ καύχημα ἡμῶν τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κενωθῇ ἐν τῷ μέρει τούτῳ, ἵνα καθὼς ἔλεγον παρεσκευασμένοι ἦτε.

Cap. VIII.

18. Misimus etiam cum illo fratrem, cujus laus est in Evangelio, per omnes ecclesias.

19. Non solùm autem, sed & ordinatus est ab ecclesiis comes peregrinationis nostræ, in hanc gratiam quæ ministratur à nobis ad Domini gloriam, & destinatam voluntatem nostram.

20. Devitantes hoc, ne quis nos vituperet in hac plenitudine quæ ministratur à nobis.

21. Providemus enim bona non solùm coram Deo, sed etiam coram hominibus.

22. Misimus autem cum illis & fratrem nostrum, quem probavimus in multis sæpè solicitum esse: nunc autem multo soliciciorem, confidentia multa in vos.

23. Sive pro Tito, qui est socius meus, & in vos adjutor, sive fratres nostri Apostoli Ecclesiarum, gloriç Christi.

24. Ostensionem ergo quæ est charitatis vestræ, & nostræ gloriæ pro vobis, in illos ostendite, in facie Ecclesiarum.

Das VIII. Capitel.

18. Wir haben aber einen Bruder mit jhm gesandt/der das lob hat am Evangelio/durch alle Gemeinen.

19. Nicht allein aber das/sondern er ist auch verordnet von den Gemeinen/zum Gefärten vnser fahrt/in dieser Wolthat/welche durch vns außgerichtet wirdt/dem HERRN zu ehren/vnd (zum preiß) ewers guten willens.

20. Vnd verhüten das/daß vns nicht jemand vbel nachreden möge/solcher reichen stewre halben/die durch vns auß gericht wirdt.

21. Vnd sehen darauff/das es redlich zugehe/ nicht allein für dem HERREN/sondern auch für den Menschen. Ro. 12. 17.

22. Auch haben wir mit jhm gesandt vnsern Bruder/den wir offt gespüret haben in vielen stücken/daß er fleissig sey/nun aber viel fleissiger. Vnd wir sind grosser zuversicht zu euch.

23. Es sey Titus halben (welcher mein Geselle vnd Gehülffe vnter euch ist) oder vnser Brüder halben (welche Apostel sind der Gemeinen/vnd eine ehre Christi.)

24. Erzeiget nun die Beweisung ewer liebe vnd vnsers ruhmes von euch/an diesen/auch öffentlich für den Gemeinen.

Cap. IX.

NAM de ministerio quo fit in sanctos: ex abundantia est mihi scribere vobis.

2. Scio enim promptum animum vestrum: pro quo de vobis glorior apud Macedones. Quoniam & Achaia parata est ab anno præterito, & vestra æmulatio provocavit plurimos.

3. Misi autem fratres: ut ne quod gloriamur de vobis, evacuetur in hac parte, ut (quemadmodum dixi) parati sitis

Das IX. Capitel.

DEnn von solcher Stewre/die den Heiligen geschicht, ist mir nicht noth euch zu schreiben.

2. Denn ich weiß ewren guten willen/davon ich rühme bey den auß Macedonia (vnnd sage) Achaja ist für dem Jar bereit gewesen/vnd ewer Exempel hat viel gereitzet.

3. Ich habe aber diese Brüder darumb gesand/das nicht vnser ruhm von euch zu nichte würde/in dem stück/vnd daß jr bereit seyd/gleich wie ich von euch gesagt habe.

ט

4 פן אם יבואו עמי הכתים וימצאו
אתכם בהבליכם ונתבושש אנחנו (פן־
נאמר אתם) בדבר תהלתנו ותפארתנו׃
5 לכן חשבתי כי־לצרכנו לשאל מאחים
אשר יקדימו לבא אליכם ולהכין את־
ברכתכם הנאמרת מלפנים כי נכונה
היא וכל־זאת כברכה ולא כבצע׃
6 וזאת היא הזרע בחסרון גם בחסרון
יקצר ואשר זרע בברכה גם בברכה
יקצר׃
7 איש איש כעצת לבו לא מיגון או מצוה
כי־הנתן בשמחה אהב אלהים׃
8 כי יכל יהוה להותיר את־כל־מתת
החנה בכם אשר בכל דבר תמיד יהי
לכם כל־די להותירכם אל־כל־מעשה
טוב׃
9 כמו נכתב פזר נתן לאביונים צדקתו
עומדת לעד׃
10 והנתן זרע לזרע ולחם לאכל גם
הוא יתן וירבה את־זרעכם ויפרה את־
אבי צדקתכם׃
11 לעשר בכל־דבר אל־כל־תם וישר
אשר יפעל בפינו את־התודה
לאלהים׃
12 כי־עבודת הצדקה הזאת לא תמלא
לבדה את־חסרון הקדושים כי אם גם
תותיר בתודות רבות לאלהים׃
13 בבחון הצדקה הזאת מכבדים את־
אלהים בקחת תודתכם לבשורת
המשיח

θ'.

4. Μήπως ἐὰν ἔλθωσι σὺν ἐμοὶ
Μακεδόνες, καὶ εὕρωσιν ὑμᾶς ἀπαρα-
σκευάστους, καταισχυνθῶμεν ἡμεῖς,
ἵνα μὴ λέγωμεν ὑμεῖς, ἐν τῇ ὑποστάσει
ταύτῃ τῆς καυχήσεως.
5. Ἀναγκαῖον οὖν ἡγησάμην παρα-
καλέσαι τοὺς ἀδελφοὺς, ἵνα προέλθω-
σιν εἰς ὑμᾶς, καὶ προκαταρτίσωσι τὴν
προκατηγγελμένην εὐλογίαν ὑμῶν,
ταύτην ἑτοίμην εἶναι, οὕτως ὡς εὐλο-
γίαν, καὶ μὴ ὥσπερ πλεονεξίαν.
6. Τοῦτο δὲ, ὁ σπείρων φειδομένως, φει-
δομένως καὶ θερίσει· καὶ ὁ σπείρων ἐπ'
εὐλογίαις, ἐπ' εὐλογίαις καὶ θερίσει.
7. Ἕκαστος καθὼς προαιρεῖται τῇ
καρδίᾳ, μὴ ἐκ λύπης, ἢ ἐξ ἀνάγκης·
ἱλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ θεός.
8. Δυνατὸς δὲ ὁ θεὸς πᾶσαν χά-
ριν περισσεῦσαι εἰς ὑμᾶς· ἵνα ἐν παντὶ
πάντοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες, πε-
ρισσεύητε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν.
9. Καθὼς γέγραπται, ἐσκόρπισεν,
ἔδωκε τοῖς πένησιν· ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ
μένει εἰς τὸν αἰῶνα.
10. Ὁ δὲ ἐπιχορηγῶν σπέρμα τῷ
σπείροντι, καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν χορηγή-
σαι, καὶ πληθύναι τὸν σπόρον ὑμῶν, καὶ
αὐξήσαι τὰ γεννήματα τῆς δικαιοσύ-
νης ὑμῶν.
11. Ἐν παντὶ πλουτιζόμενοι εἰς πᾶσαν
ἁπλότητα, ἥτις κατεργάζεται δι' ἡμῶν
εὐχαριστίαν τῷ θεῷ.
12. Ὅτι ἡ διακονία τῆς λειτουργίας
ταύτης οὐ μόνον ἐστὶ προσαναπληροῦσα
τὰ ὑστερήματα τῶν ἁγίων, ἀλλὰ καὶ
περισσεύουσα διὰ πολλῶν εὐχαρι-
στιῶν τῷ θεῷ.
13. Διὰ τῆς δοκιμῆς τῆς διακονίας ταύ-
της δοξάζοντες τὸν θεὸν, ἐπὶ τῇ ὑπο-
ταγῇ τῆς ὁμολογίας ὑμῶν, εἰς τὸ εὐ-
αγγέλιον τοῦ Χριστοῦ,

Cap. IX.

4. Ne cùm venerint Macedones mecum,& invenerint vos imparatos,erubescamus nos (ut non dicamus vos) in hac substantia.

5. Necessarium ergo existimavi rogare fratres, ut perveniant ad vos,& præparent repromissam benedictionem hanc,paratam esse sic, quasi benedictionem, non tanquam avaritiam.

6. Hoc autem dico: Qui parcè seminat,parcè & metet: & qui seminat in benedictionibus,de benedictionibus & metet.

7. Vnusquisque prout destinavit in corde suo; non ex tristitia,aut ex necessitate,hilarem enim datorem diligit Deus.

8. Potens est autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis: ut in omnibus semper omnem sufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum.

9. Sicut scriptum est: Dispersit, dedit pauperibus; justitia ejus manet in æternum.

10. Qui autem administrat semen seminanti:& panem ad manducandum præstabit: & multiplicabit semen vestrum,& augebit incrementa frugum justitiæ vestræ.

11. Vt in omnibus locupletati abundetis in omnem simplicitatem, quæ operatur per nos gratiarum actionem Deo.

12. Quoniam ministerium hujus officii non solùm supplet ea quæ desunt sanctis, sed etiam abundat per multas gratiarum actiones in Domino.

13. Per probationem ministerii hujus, glorificantes Deum in obedientia confessionis vestræ in Evangelium Christi,

Das IX. Capitel.

4. Auff daß nicht/so die auß Macedonia mit mir kemen/vnd euch vnbereit fünden/wir (will nicht sagen jr) zu schanden würden/mit solchem rühmen.

5. Ich habe es aber für nötig angesehen / die Brüder zu ermahnen/daß sie zuvor anzögen zu euch/zuverfertigen diesen zuvor verheissenen Segen/daß er bereitet sey/also / daß es sey ein Segen/vnd nicht ein Geitz.

6. Ich meine aber das: Wer da karglich seet/ der wirdt auch karglich erndten/vnnd wer da säet im Segen/der wirdt auch erndten im Segen.

7. Ein jeglicher nach seinem willkühr / nicht mit vnwillen oder auß zwang/denn einen fröliehen Geber hatt Gott lieb. Rom 11.8 Eccl.35.11

8. Gott aber kan machen/daß allerley Gnade vnter euch reichlich sey / daß jhr in allen dingen volle genüge habt/vnd reich seyd zu allerley guten Wercken.

9. Wie geschrieben stehet: Er hat auß gestrewet vnd gegeben den Armen/seine Gerechtigkeit bleibet in ewigkeit. Psalm.9

10. Der aber Samen reichet dem Seemann/ der wirdt je auch das Brodt reichen zur Speise/ vnd wirdt vermehren ewren Samen/vnd wachsen lassen das gewächse ewer Gerechtigkeit.

11. Daß jr reich seyd in allen dingen/mit aller einfeltigkeit/welche wircket durch vns Dancksagung Gotte.

12. Denn die Handreichung dieser Stewre/ erfüllet nicht allein den mangel der Heiligen/sondern ist auch vberschwenglich darinne. Das viel Gott dancken.

13. Für diesen vnsern trewen dienst/vnd preisen Gott/vber ewrem vnterthenigen bekenntniß deß Evangelij Christi/

καὶ ἁπλό-

ט

ובתם החברה אשר אליהם ואל־כלם ׃
14 ובתפלתם עליכם מתאוים אתכם
ביתרת תחנת אלהים אליכם ׃
15 ותהי־תודה לאלהים על־מתת
תחנתו לא ידענו ספורותיה ׃

י

אני פולוס מתחנן אליכם בחן
ובענות המשיח אשר אני
לפניכם עני הוא בכם ואם ארחק
בוטח אני עליכם ׃
2 ושואל אני מכם פן אם אבוא
לפניכם אמהר להופיע ובבטחון לעשות
אשר חשבתי באלה החושבים כי־
הלכנו כבשר ׃
3 ואף כי־בבשר הלכים אך לא כבשר
נלחמים אנחנו ׃
4 כי־כלי מלחמתנו אינם כלי־הבשר
כי־אם גבורים לאלהים להריסות
המבצרות להרס את־מחשבות ׃
5 ואת־כל־רום המתרומם על־דעת
אלהים ושבה כל־תבונה תחת יקהת
המשיח ׃ 6 ועתידים אנחנו לנקם
כל־מרתים אם תמלא יקהתכם ׃
7 את אשר בפנים הביטום אם איש
יבטיח את־נפשו כי־למשיח הוא גם ואת
יחשב על־נפשו כי־כמוהו למשיח כן גם
אנחנו למשיח ׃ 8 ואם גם אותיר
להתהלל על־שלטתנו אשר נתן לנו יהוה
למבנה ולא להריסתכם לא אתבושש ׃

θ'.

καὶ ἁπλότητι τῆς κοινωνίας εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς πάντας.
14. Καὶ αὐτῶν δεήσει ὑπὲρ ὑμῶν, ἐπιποθούντων ὑμᾶς διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν χάριν τοῦ θεοῦ ἐφ' ὑμῖν.
15. Χάρις δὲ τῷ θεῷ ἐπὶ τῇ ἀνεκδιηγήτῳ αὐτοῦ δωρεᾷ.

ΚΕΦΑΛ. ι'.

Αὐτὸς δὲ ἐγὼ Παῦλος παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ τῆς πρᾳότητος καὶ ἐπιεικείας τοῦ Χριστοῦ, ὃς κατὰ πρόσωπον μὲν ταπεινὸς ἐν ὑμῖν, ἀπὼν δὲ θαρρῶ εἰς ὑμᾶς.
2. Δέομαι δὲ τὸ μὴ παρὼν θαρρῆσαι τῇ πεποιθήσει, ᾗ λογίζομαι τολμῆσαι ἐπί τινας τοὺς λογιζομένους ὑμᾶς ὡς κατὰ σάρκα περιπατοῦντας.
3. Ἐν σαρκὶ γὰρ περιπατοῦντες, οὐ κατὰ σάρκα στρατευόμεθα.
4. Τὰ γὰρ ὅπλα τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικά, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων. λογισμοὺς καθαιροῦντες.
5. Καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ.
6. Καὶ ἐν ἑτοίμῳ ἔχοντες ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοήν, ὅταν πληρωθῇ ὑμῶν ἡ ὑπακοή.
7. Τὰ κατὰ πρόσωπον βλέπετε; εἴ τις πέποιθεν ἑαυτῷ Χριστοῦ εἶναι, τοῦτο λογιζέσθω πάλιν ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτι καθὼς αὐτὸς Χριστοῦ, οὕτω καὶ ἡμεῖς Χριστοῦ.
8. Ἐάν τε γὰρ καὶ περισσότερόν τι καυχήσωμαι περὶ τῆς ἐξουσίας ἡμῶν, ἧς ἔδωκεν ὁ κύριος ἡμῖν εἰς οἰκοδομήν, καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν ὑμῶν, οὐκ αἰσχυνθήσομαι.

Cap. IX.

& simplicitate communicationis in illos, & in omnes.

14. Et in ipsorum obsecratione pro vobis, desiderantium vos propter eminentem gratiam Dei in vobis.

15. Gratias (ago) Deo super inenarrabili dono ejus.

Cap. X.

IPse autem ego Paulus obsecro vos, per mansuetudinem & modestiam Christi, qui in facie quidem humilis sum inter vos, absens autem confido in vobis.

2. Rogo autem, ne præsens audeam per eam confidentiam, qua existimor audere in quosdam: qui arbitrantur nos tanquam secundùm carnem ambulemus.

3. In carne enim ambulantes, non secundùm carnem militamus.

4. Nam arma militiæ nostræ non carnalia sunt: sed potentia Deo ad destructionem munitionum, consilia destruentes.

5. Et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, & in captivitatem redigentes omnem intellectum, in obsequium Christi.

6. Et in promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam, cum impleta fuerit vestra obedientia.

7. Quæ secundùm faciem sunt, videte. Si quis confidit sibi, Christi se esse; hoc cogitet iterum apud se, quia sicut ipse Christi est, ita & nos.

8. Nam & si amplius aliquid gloriatus fuero de potestate nostra, quam dedit nobis Dominus in ædificationem, & non in destructionem vestram: non erubescam.

Das IX. Capitel.

vnd vber ewer einfeltigen stewre an sie vnd an alle.

14. Vnd vber jrem Gebet für euch/ welche verlanget nach euch / vmb der vberschwenglichen Gnade Gottes willen in euch.

15. Gott aber sey danck/ für seine vnaußsprechliche Gabe.

Das X. Capitel.

ICh aber Paulus / ermahne euch durch die sanfftmütigkeit vnd lindigkeit Christi/ der ich gegenwertig vnter euch geringe bin / im abwesen aber bin ich Türstig gegen euch.

2. Ich bitte aber/ daß mir nicht noth sey/ gegenwertig Türstig zu handeln / vnd der künheit zu brauchen/ die man mir zu misset/ gegen etliche/ die vns schätzen/ als wandelten wir fleischlicher weise.

3. Denn ob wir wol im fleisch wandeln/ so streiten wir doch nicht fleischlicher weise.

4. Denn die Waaffen vnd Ritterschafft sind nicht fleischlich/ sondern mechtig für Gott / zu verstören die befestungen/ damit wir verstören die anschläge.

5. Vnd alle Höhe/ die sich erhebet wider das erkenntniß Gottes / vnnd nemen gefangen alle Vernunfft/ vnter den gehorsam Christi.

6. Vnd sind bereit zu rechen allen vngehorsam/ wenn ewer gehorsam erfüllet ist.

7. Richtet jr nach dem ansehen? Verlesset sich jemand darauff/ daß er Christum angehöre/ der dencke solches auch widerumb bey jm/ daß/ gleich wie er Christum angehöret / also gehören wir auch Christum an.

8. Vnd so ich auch etwas weiter mich rühmete von vnser Gewalt/ welche vns der HERR gegeben hat/ euch zu bessern/ vnd nicht zu verderben/ wolte ich nicht zu schanden werden.

Cap. X.

9. Vt autem non existimer tanquam terrere vos per epistolas.

10 (Quoniam quidem epistolæ, inquiunt, graves sunt & fortes: præsentia autem corporis infirma, & sermo contemptibilis)

11. Hoc cogitet, qui ejusmodi est, quia quales sumus verbo per epistolas absentes, tales & præsentes in facto.

12. Non enim audemus inserere, aut comparare nos quibusdam, qui seipsos commendant: sed ipsi in nobis nosmetipsos metientes, & comparantes nosmetipsos nobis.†

13 Nos autem non in immensum gloriabimur, sed secundum mensuram regulæ, qua mensus est nobis Deus, mensuram pertingendi usq; ad vos.

14. Non enim quasi non pertingentes ad vos, superextendimus nos. Vsque ad vos enim pervénimus in Evangelio Christi.

15. Non in immensum gloriantes in alienis laboribus: spem autem habentes crescẽtis fidei vestræ, in vobis magnificari secundùm regulam nostram in abundantiam.

16. Etiam in illa quæ ultra vos sunt, Evangelizare, non in aliena regula, in iis quæ præparata sunt gloriari.

17 Qui autem gloriatur: in Domino glorietur.

18. Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est: sed quem Deus commendat.

Das X. Capitel.

9. (Das sagt ich aber) daß ir euch nicht dünncken lasset/als hette ich euch wolt schrecken mit Brieffen.

10. Denn die Brieffe (sprechen sie) sind schwer vnd starck/aber die gegenwertigkeit deß Leibes ist schwach/vnd die rede verächtlich.

11. Wer ein solcher ist/der dencke/daß / wie wir sind mit Worten/in den Brieffen im abwesen/ so dörffen wir auch wol sein mit der that gegenwertig.

12. Denn wir dörffen vns nicht vnter die rechnen oder zehlen/so sich selbs loben. Aber dieweil sie sich bey sich selbs messen/vnd halten allein von sich selbs/verstehen sie nichts.

13. Wir aber rühmen vnß nicht vber das ziel/ sondern nur nach dem ziel der Regel/ damit vns Gott abgemessen hat das ziel / zugelangen auch biß an euch.

14. Denn wir fahren nicht zu weit/ als hetten wir nicht gelanget biß an euch / denn wir sind je biß zu euch kommen/mit dem Evangelio Christi.

15. Vnd rühmen vns nicht vbers ziel/in frembder arbeit/vnd haben hoffnung/wenn nun ewer Glaube in euch gewachsen/daß wir/ vnser Regel nach/wollen weiter kommen.

16. Vnnd das Evangelium auch predigen denen/die jenseyd euch wohnen/vnd vns nicht rühmen in dem/das mit frembder Regel bereitet ist.

17. Wer sich aber rühmet/der rühme sich deß HERREN.

18. Denn darumb ist einer nicht tüchtig / daß er sich selbs lobet/Sondern daß jn der HERR lobet.

† inter se seipsos metiuntur, & cõparant semet sibi, nihil intelligunt. Eph 4.8

Ier. 9.23. 1 Cor.1.31

Cap. XI.

VTinam sustineretis modicum quid insipientiæ meæ: sed †supportate me.

Das XI Capitel.

WOlte GOTT ihr hieltet mir ein wenig Thorheit zu gut/doch/ir haltet mirs wol zu gut.

† sufferetis

יא

2 כי מקנא אנכי לכם בקנאת־אלהים
כי־ארשתי אתכם לאיש אחד כבתולה
זכה להקריב למשיח ׃
3 כי ירא אנכי פן־כמו הנחש השיא
את־חוה בערמיו כן־תאבדנה
מחשבותיכם מתם וישר אשר במשיח ׃
4 ואם איש יבוא ויבשר את־ישוע אחר
אשר לא בשרנו או־רוח אחרת תקחו
אשר לא לקחתם או־בשורה אחרת
אשר לא לקחתם היטב תקשיבון ׃
5 ומתחשב אני כי אינני קטנתי משליחים
הגדולים ׃
6 ואם בער אנכי בדבר אך לא בדעה
כי־בכל־דבר נודענו בכלכם ׃
7 או־מה חטא חטאתי כי־את נפשי
עניתי אשר תרוממו תשאו ותגבהו כי חנם
את־בשורת אלהים בשרתי אתכם ׃
8 את־קהלות אחרות גזלתי בקחתי
תוצאות לכהנתכם ׃
9 ובהיותי אתכם וחסרתי לאיש לא
הכבדתי כי־האחים הבאים מפתים
מלאו את־מחסרי ובכל־דברים נצרתי
את־נפשי ואצר פן־אכבד אתכם ׃
10 יש אמת המשיח בי כי־תהלה הזאת
לא תחבל בי בגבולות אכאיא ׃
11 למה זאת כי־אינני אהב אתכם
אלהים הוא יודע ׃
12 ואשר עשה אנכי ואעשה אשר אקצץ
את עלילת המתעוללים עלילתם אשר
ימצאו באשר יתהללון כמו גם אנחנו ׃

ια.

2. Ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς θεοῦ ζήλῳ· ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρί, παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι, τῷ Χριστῷ.
3. Φοβοῦμαι δὲ μήπως, ὡς ὁ ὄφις Εὔαν ἐξηπάτησεν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ, οὕτω φθαρῇ τὰ νοήματα ὑμῶν, ἀπὸ τῆς ἁπλότητος τῆς εἰς τὸν Χριστόν.
4. Εἰ μὲν γὰρ ὁ ἐρχόμενος ἄλλον Ἰησοῦν κηρύσσει ὃν οὐκ ἐκηρύξαμεν, ἢ πνεῦμα ἕτερον λαμβάνετε ὃ οὐκ ἐλάβετε, ἢ εὐαγγέλιον ἕτερον ὃ οὐκ ἐδέξασθε, καλῶς ἠνείχεσθε.
5. Λογίζομαι γὰρ μηδὲν ὑστερηκέναι τῶν ὑπὲρ λίαν ἀποστόλων.
6. Εἰ δὲ καὶ ἰδιώτης τῷ λόγῳ, ἀλλ᾽ οὐ τῇ γνώσει· ἀλλ᾽ ἐν παντὶ φανερωθέντες ἐν πᾶσιν εἰς ὑμᾶς.
7. Ἢ ἁμαρτίαν ἐποίησα, ἐμαυτὸν ταπεινῶν, ἵνα ὑμεῖς ὑψωθῆτε; ὅτι δωρεὰν τὸ τοῦ θεοῦ εὐαγγέλιον εὐηγγελισάμην ὑμῖν;
8. Ἄλλας ἐκκλησίας ἐσύλησα, λαβὼν ὀψώνιον, πρὸς τὴν ὑμῶν διακονίαν.
9. Καὶ παρὼν πρὸς ὑμᾶς καὶ ὑστερηθεὶς, οὐ κατενάρκησα οὐδενός. τὸ γὰρ ὑστέρημά μου προσανεπλήρωσαν οἱ ἀδελφοὶ ἐλθόντες ἀπὸ Μακεδονίας. καὶ ἐν παντὶ ἀβαρῆ ὑμῖν ἐμαυτὸν ἐτήρησα, καὶ τηρήσω.
10. Ἔστιν ἀλήθεια Χριστοῦ ἐν ἐμοί, ὅτι ἡ καύχησις αὕτη οὐ σφραγίσεται εἰς ἐμὲ ἐν τοῖς κλίμασι τῆς Ἀχαΐας.
11. Διατί; ὅτι οὐκ ἀγαπῶ ὑμᾶς; ὁ θεὸς οἶδεν.
12. Ὃ δὲ ποιῶ, καὶ ποιήσω, ἵνα ἐκκόψω τὴν ἀφορμὴν τῶν θελόντων ἀφορμήν, ἵνα ἐν ᾧ καυχῶνται, εὑρεθῶσι καθὼς καὶ ἡμεῖς.

Cap. XI.

2. Æmulor enim vos Dei æmulatione. Despondi enim vos uni viro, virginem castam exhibere Christo.

3 Timeo autem, ne sicut serpens Hevam seduxit astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri, & excidant à simplicitate, quæ est in Christo.

4. Nam si is qui venit, alium Christum prædicat, quem non prędicavimus: aut alium spiritum accipitis, quem non accepistis: aut aliud Evangelium quod non recepistis: rectè pateremini.

5. Existimo enim nihil me minus fecisse à magnis Apostolis.

6. Nam etsi imperitus sermone, sed non scientia, in omnibus autem manifestati sumus vobis.

7. Aut nunquid peccatum feci, meipsum humilians, ut vos exaltemini? quoniam gratis Evangelium Dei Evangelizavi vobis?

8. Alias ecclesias expoliavi, accipiens stipendium ad ministerium vestrum.

9. Et cùm essem apud vos, & egêrem; nulli onerosus fui: nam quod mihi deerat, suppleverunt fratres, qui venerunt à Macedonia: & in omnibus sine onere me vobis servavi, & servabo.

10. Est veritas Christi in me, quoniam hæc gloriatio non infringetur in me in regionibus Achaiæ.

11. Quare? Quia non diligo vos? Deus scit.

12. Quod autem facio: & faciam, ut amputem occasionem eorum, qui volunt occasionem, ut in quo gloriantur, inveniantur sicut & nos.

Das XI. Capitel.

2. Denn ich eyffere vber euch mit Göttlichem eyffer. Denn ich habe euch vertrawet einem Manne / daß ich eine reine Jungfraw Christo zubrechte.

3. Ich förchte aber/daß nicht/ wie die Schlange Heva verführete mit irer schalckheit/also auch ewre Sinne verrucket werden von der einfeltigkeit in Christo. Gen. 3. 4.

4. Denn so der da zu euch kommet/einen andern JEsum predigete, den wir nicht geprediget haben/oder jr einen andern Geist empfienget/ den jr nicht empfangen habt/oder ein ander Evangelium/daß jr nicht angenommen habt / so vertrüget jrs billich.

5. Denn ich achte/Ich sey nicht weniger / denn die hohen Apostel sind.

6. Vnd ob ich alber bin mit reden/ So bin ich doch nicht alber in dem Erkenntniß. Doch ich bin bey euch allenthalben wol bekannt.

7. Oder habe ich gesündiget / daß ich mich erniedriget habe/auff daß jr erhöhet würdet? Denn ich habe euch das Evangelium vmb sonst verkündiget.

8. Vnd habe andere Gemeine beraubet/ vnnd Sold von jnen genommen / daß ich euch predigete. Infra 12. 13.

9. Vnd da ich bey euch war gegenwertig/vnnd mangel hat/war ich niemand beschwerlich/denn meinen mangel erstatten die Brüder/ die auß Macedonia kamen/vnnd habe mich in allen stücken euch vnbeschwerlich gehalten/vnd will auch noch mich also halten.

10. So gewiß die Warheit Christi in mir ist / so soll mir dieser ruhm in den Ländern Achaja nicht gestopffet werden.

11. Warumb das? Daß ich euch nicht solte lieb haben? Gott weiß es.

12. Was ich aber thu vnd thun will / das thu ich darumb/daß ich die vrsache abhawe denen/die vrsache suchen/daß sie rühmen möchten/sie seyen wie wir.

יא

13 כי שלוחי שקרים כאלה פועלי עול
רמיה ומחליפים את צורת נפשם לשלוחי
המשיח ׃
14 וזאת לא נפלאת בעיני כי השטן גם
הוא מחליף את צורתו במלאך האור ׃
15 ומה גדול אם גם משרתיו יחליפון
את צורותם כמוהם משרתי הצדקה
אשר אחריתם היא כמעשיהם ׃
16 עוד בי אומר אני פן יחשבני איש כמו
אינני בינת אדם בי ואם לא גם כנבל
קבלוני אשר מעט מעט אתהלל ׃
17 את אשר אני מדבר אינני מדבר
ביהוה כי אם כמו בנבלה בעצם התהלה
הזאת ׃ 18 וכי רבים מתהללים
בבשר גם אני אתהלל ׃
19 כי בבינתה תשמעו את הנבלים
בהיותכם חכמים ׃
20 כי תשאו אם איש יעביד אתכם אם
איש תבלע אם איש תקח אשר לכם
אם איש יתרומם עליכם אם איש יכה
אתכם בפניכם ׃
21 כבשת אומר אני כמו אשר חלינו
בדבר הזה בכל דבר אשר בו יעז איש
בנבלה מדבר אני עוז גם אנכי ׃
22 עברים המה וגם אני בני ישראל המה
וגם אני זרע אברהם המה וגם אנכי ׃
23 משרתי המשיח המה כנבל אדבר
בתלותי עמם גם יכלתי ביגיעים
יותרים בנגעים על יתר במשמרות
יותר במותים פעמים רבות ׃

ια΄.

13 Οἱ γὰρ τοιοῦτοι ψευδαπόστολοι, ἐργάται δόλιοι, μετασχηματιζόμενοι εἰς ἀποστόλους Χριστοῦ.

14. Καὶ οὐ θαυμαστόν. αὐτὸς γὰρ ὁ σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός.

15. Οὐ μέγα οὖν, εἰ καὶ οἱ διάκονοι αὐτοῦ μετασχηματίζονται ὡς διάκονοι δικαιοσύνης· ὧν τὸ τέλος ἔσται κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν.

16. Πάλιν λέγω, μή τις με δόξῃ ἄφρονα εἶναι· εἰ δὲ μήγε κἂν ὡς ἄφρονα δέξασθέ με, ἵνα μικρόν τι κἀγὼ καυχήσωμαι.

17. Ὃ λαλῶ, οὐ λαλῶ κατὰ κύριον, ἀλλ᾿ ὡς ἐν ἀφροσύνῃ, ἐν ταύτῃ τῇ ὑποστάσει τῆς καυχήσεως.

18. Ἐπεὶ πολλοὶ καυχῶνται κατὰ τὴν σάρκα, κἀγὼ καυχήσομαι.

19. Ἡδέως γὰρ ἀνέχεσθε τῶν ἀφρόνων, φρόνιμοι ὄντες.

20. Ἀνέχεσθε γάρ, εἴ τις ὑμᾶς καταδουλοῖ, εἴ τις κατεσθίει, εἴ τις λαμβάνει, εἴ τις ἐπαίρεται, εἴ τις ὑμᾶς εἰς πρόσωπον δέρει.

21. Κατὰ ἀτιμίαν λέγω, ὡς ὅτι ἡμεῖς ἠσθενήσαμεν. ἐν ᾧ δ᾿ ἄν τις τολμᾷ, ἐν ἀφροσύνῃ λέγω, τολμῶ κἀγώ.

22. Ἑβραῖοί εἰσι; κἀγώ· Ἰσραηλῖταί εἰσι; κἀγώ· σπέρμα Ἀβραάμ εἰσι; κἀγώ.

23. Διάκονοι Χριστοῦ εἰσι; παραφρονῶν λαλῶ, ὑπὲρ ἐγώ· ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρως, ἐν θανάτοις πολλάκις.

Cap. XI.

13. Nam ejusmodi pseudoapostoli, sunt operarii subdoli, transfigurantes se in Apostolos Christi.

14. Et non mirum: ipse enim Satanas transfigurat se in Angelum lucis.

15. Non est ergo magnum, si ministri ejus transfigurentur velut ministri justitiæ: quorum finis erit secundùm opera ipsorum.

16. Iterum dico, ne quis me putet insipientem esse: alioquin velut insipientem accipite me, (ut & ego modicum quid glorier.)

17. Quod loquor, non loquor secundum Deum, sed quasi in insipientia, in hac substantia gloriæ.

18. Quoniam multi gloriantur secundùm carnem: & ego gloriabor.

19. Libenter enim suffertis insipientes: cum sitis ipsi sapientes.

20. Sustinetis enim, si quis vos in servitutem redigit, si quis devorat, si quis accipit, si quis extollitur, si quis in faciem vos cædit.

21. Secundum ignobilitatem dico, quasi nos infirmi fuerimus in hac parte In quo quis audet (in insipientia dico) audeo & ego.

22. Hebræi sunt: & ego. Israëlitæ sunt: & ego. Semen Abrahæ sunt: & ego.

23. Ministri Christi sunt: & ego, (ut minus sapiens dico) plus ego: in laboribus plurimis, in carceribus abundantiùs, in plagis supra modum, in mortibus frequenter.

Das XI. Capitel.

13. Denn solche falsche Apostel vnnd trügliche Arbeiter/verstellen sich zu Christus Aposteln.

14. Vnd das ist auch kein wunder/denn er selbs der Sathan verstellet sich zum Engel des Lichtes.

15. Darumb ist es nicht ein grosses/ob sich auch seine diener verstellen/als Prediger der Gerechtigkeit / welcher ende seyn wirdt nach jhren Wercken.

16. Ich sage abermal / daß nicht jemand wehne/ich sey Töricht/wo aber nicht / so nemet mich an als einen Thörichten/ daß ich mich auch ein wenig rühme.

17. Was ich jetzt rede/das rede ich nicht als im HERREN/sondern als in der Thorheit / dieweil wir in das rühmen kommen sind.

18. Sintemal viel sich rühmen nach dem fleisch/ will ich mich auch rühmen.

19. Denn jr vertraget gerne die Narren/dieweil jr klug seyd.

20. Jhr vertraget/so euch jemand zu Knechte machet/so euch jemand schindet/so euch jemand nimpt/so euch jemand trotzet/ so euch jemand in das Angesicht streichet.

21. Das sage ich nach der vnehre / als weren wir schwach worden. Worauff nun jemand kühne ist (ich rede in Thorheit) darauff bin ich auch kühne.

22. Sie sind Ebreer/ich auch. Sie sind Jsraeliter/ich auch. Sie sind Abrahams Samen / ich auch. Phil. 3. 5.

23. Sie sind Diener Christi/ich rede thörlich/ ich bin wol mehr. Ich habe mehr gearbeit / ich habe mehr schläge erlidten/ich bin öffter gefangen/offt in Todes nöthen gewest.

יא

24 מִיְּהוּדִים חָמֵשׁ פְּעָמִים אַרְבָּעִים
בִּלִי אֶחָד לָקַחְתִּי׃
25 שָׁלֹשׁ פְּעָמִים נֶחְבַּטְתִּי פַּעַם אַחַת
נִרְגַּמְתִּי שָׁלֹשׁ פְּעָמִים הָיִיתִי בְּמִשְׁבְּרֵי
הָאֳנִיָּה יוֹמָם וָלַיְלָה בִּמְצוּלוֹת יָם הָיִיתִי
26 בְּמַהֲלָכִים וּמַסָּעִים בְּשֶׁטֶף מַיִם רַבִּים
בְּמִצְרֵי הַפָּרִיצִים בְּמִצְרֵי מִשְׁפַּחְתִּי
בְּמִצָרִים בַּגּוֹיִם בְּמִצָרִים בָּעִיר בְּמִצָרִים
בַּמִּדְבָּר בְּמִצָרִים בַּיָּם בְּמִצָרִים בְּאַחִים
שְׁקָרִים׃
27 בִּיגִיעָה בִּתְלָאָה בְּשְׁקֵדוֹת פְּעָמִים
רַבּוֹת בְּצָמָא בְּצוֹם פְּעָמִים רַבּוֹת בְּקֹר
בְּעֵירֹם׃
28 בִּלְתִּי הַחִיצוֹנוֹת כִּי מַלִּינִים וְסֹלְלִים
בְּכָל יוֹם קָמִים עָלַי וְדַאֲגַת כָּל־הַקְּהִלּוֹת
עַל־שִׁכְמִי׃
29 מִי חוֹלֶה וַאֲנִי לֹא חָלִיתִי מִי נִכְשָׁל
וַאֲנִי לֹא אוֹקֵד׃
30 אִם צָרְכִּי לְהִתְהַלֵּל אֶתְהַלֵּל בָּחֳלָיִי׃
31 הָאֱלֹהִים וַאֲבִי אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ
יוֹדֵעַ יְהִי הַמְּבֹרָךְ לְעוֹלָם כִּי־אֵינֶנִּי כוֹזֵב׃
32 בְּדַמֶּשֶׂק אֲרֵיטוֹס פְּקִיד עַם הַמֶּלֶךְ
נָצַר אֶת־עִיר דַּמֶּשֶׂק חָפֵץ לְתָפְשֵׂנִי׃
33 וּבַחַלּוֹן בַּסַּל הוּרַדְתִּי בַּחוֹמָה וְנִמְלַטְתִּי
מִיָּדָיו׃

יב

אַךְ לֹא הִתְהַלֵּל לֹא יוֹעִיל לִי אָבוֹא
לְמַרְאוֹת וּלְחֶזְיוֹנוֹת יְהוָה׃

ια΄.

24. Ὑπὸ Ἰουδαίων πεντάκις τεσσαράκοντα παρὰ μίαν ἔλαβον.

25. Τρὶς ἐρραβδίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρὶς ἐναυάγησα, νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα.

26. Ὁδοιπορίαις πολλάκις, κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις λῃστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἐθνῶν, κινδύνοις ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνοις ἐν θαλάσσῃ, κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις.

27. Ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι.

28. Χωρὶς τῶν παρεκτός, ἡ ἐπισύστασίς μου ἡ καθ' ἡμέραν, ἡ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν.

29. Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι;

30. Εἰ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ τῆς ἀσθενείας μου καυχήσομαι.

31. Ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ οἶδεν, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ὅτι οὐ ψεύδομαι.

32. Ἐν Δαμασκῷ ὁ ἐθνάρχης Ἀρέτα τοῦ βασιλέως ἐφρούρει τὴν Δαμασκηνῶν πόλιν, πιάσαι με θέλων.

33. Καὶ διὰ θυρίδος ἐν σαργάνῃ ἐχαλάσθην διὰ τοῦ τείχους, καὶ ἐξέφυγον τὰς χεῖρας αὐτοῦ.

ΚΕΦΑΛ. ιβ΄.

Καυχᾶσθαι δὴ οὐ συμφέρει μοι· ἐλεύσομαι γὰρ εἰς ὀπτασίας καὶ ἀποκαλύψεις κυρίου.

Cap. XI.

24. A Iudæis quinquies, quadragenas, una minus, accepi.

25. Ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci, nocte & die in profundo maris fui.

26. In itineribus sæpe, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex Gentibus, periculis in civitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus.

27. In labore & ærumna, in vigiliis multis, in fame & siti, in jejuniis multis, in frigore & nuditate

28. Præter illa, quæ extrinsecus sunt: instantia mea quotidiana, solicitudo omnium ecclesiarum.

29. Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non uror?

30. Si gloriari oportet: quæ infirmitatis meę sunt, gloriabor.

31. Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui est benedictus in secula, scit quòd non mentior.

32. Damasci præpositus gentis Aretæ regis, custodiebat civitatem Damascenorum, ut me comprehenderet.

33. Et per fenestram in sporta dimissus sum per murum, & sic effugi manus ejus.

Cap. XII.

SI gloriari (oportet non expedit quidem) veniam autem ad visiones & revelationes Domini.

Das XI. Capitel.

24. Von den Jüden hab ich fünffmal empfangen viertzig streich/weniger eines.

25. Ich bin dreymal gesteupet/einmal gesteiniget/dreymal habe ich Schiffbruch erlitten/Tag vnd Nacht habe ich zu bracht in der tieffe des Meers. Deut. 25,3. Act. 16,22 Act. 14,18 Act. 26,41.

26. Ich habe offt gerdiset/ich bin in fährligkeit gewesen zu Wasser/in fährligkeit vnter den Mördern/in fährligkeit vnter den Jüden/in fährligkeit vnter den Heiden/in fährligkeit in den Städten/in fährligkeit in den Wüsten/in fährligkeit auff dem Meer/in fährligkeit vnter den falschen Brüdern.

27. In mühe vnd arbeit/in viel wachen/in hunger vnd durst/in viel fasten/in frost vñ blösse.

28. Ohn was sich sonst zutregt/nemlich/daß ich täglich werde angelauffen/vnnd trage sorge für alle gemeine.

29. Wer ist schwach/vnnd ich werde nicht schwach? Wer wirdt geergert/vnnd ich brenne nicht?

30. So ich mich je rühmen soll/will ich mich meiner schwachheit rühmen.

31. Gott vnd der Vater vnsers HERREN JEsu Christi/welcher sey gelobet in ewigkeit/weiß/daß ich nicht liege.

32. Zu Damasco der Landpfleger deß Königs Areta/verwahrete die Stadt der Damascer/vnd wolte mich greiffen. Act. 9,24.

33. Vnd ich war in einem Korbe zum Fenster auß durch die Mauer nider gelassen/vnnd entran auß seinen Händen.

Das XII. Capitel.

ES ist mir ja das rühmen nichts nütze/doch will ich kommen auff die Gesichte vnd offenbarung deß HERREN.

יב

2 יָדַעְתִּי אָדָם בַּמָּשִׁיחַ מֵאַרְבַּע עֶשְׂרֵה
שָׁנָה אִם בִּגְוִיָּה לֹא יָדַעְתִּי אִם מִחוּץ
לַגְּוִיָּה גַּם לֹא יָדַעְתִּי אֱלֹהִים יוֹדֵעַ כִּי
נִשָּׂא כָמוֹהוּ עַד שְׁלִישִׁי הַשָּׁמַיִם׃
3 וְיָדַעְתִּי אֶת־הָאָדָם הַזֶּה אִם בְּגוּפָה
אוֹ מִחוּץ לַגּוּפָה לֹא יָדַעְתִּי אֱלֹהִים יוֹדֵעַ׃
4 כִּי נִשָּׂא אֶל־גַּן עֵדֶן וְשָׁמַע דְּבָרִים
לֹא לְסַפֵּר אֲשֶׁר לֹא יְשׁוּרֶה לָאָדָם
לְדַבֵּר׃
5 עַל־דָּבָר כָּזֶה מִתְהַלֵּל אָנֹכִי וְעַל
נַפְשִׁי אֵינֶנִּי מִתְהַלֵּל כִּי אִם בְּתַחֲלוּאַי׃
6 וְאִם אֶחְפֹּץ לְהִתְהַלֵּל לֹא אֶכְסַל כִּי
דִּבְרֵי אֱמֶת אוֹמֵר אָנֹכִי אַךְ חָס אֲנִי פֶּן
אִישׁ יַחְשְׁבֵנִי עַל־אֲשֶׁר רוֹאֵנִי אוֹ שׁוֹמֵעַ
מְאוּמָה מִמֶּנִּי׃
7 וּפֶן אֶתְרוֹמֵם עַל־יִתְרַת הַחֶזְיוֹנוֹת לָכֵן
נִתַּן לִי סִלּוֹן בִּבְשָׂרִי מַלְאַךְ הַשָּׂטָן הַמַּכֵּנִי
בְּאֶגְרוֹף פֶּן אֶתְרוֹמֵם בְּלִבִּי׃
8 וְעַל־זֹאת שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים הִתְחַנַּנְתִּי
לַאדֹנִי לָסוּר מִמֶּנִּי׃
9 וַיֹּאמֶר אֵלַי יִסְפֹּק לְךָ תְּחִנָּתִי כִּי כֹחִי
בְּמַחֲלָה יְשֻׁלָּם לָכֵן בָּחַרְתִּי יוֹתֵר לְהִתְהַלֵּל
בְּמַחֲלוֹתַי אֲשֶׁר תִּשְׁכֹּן עָלַי גְּבוּרַת הַמָּשִׁיחַ׃
10 עַל־כֵּן מִתְרַצֶּה אֲנִי בְּמַחֲלוּיִים
בִּגְדוּפוֹת בְּנֶעָצוֹת בִּרְדִיפוֹת בִּמְצָרִים עַל־
הַמָּשִׁיחַ כִּי כַּאֲשֶׁר חֹלֶה אֲנִי אָז גִּבּוֹר
אָנֹכִי׃ 11 נִהְיֵיתִי כְּסִיל בְּהִתְהַלְלִי
אַתֶּם הִגַּשְׁתּוּנִי כִּי צִדְקַתְכֶם הִיא לְהַגִּיד
עָלַי כִּי לֹא קָטֹנְתִּי מִשְּׁלִיחִים הַגְּדוֹלִים
אַף־כִּי מְאוּמָה לֹא אָנֹכִי׃

ιβ.

2. Οἶδα ἄνθρωπον ἐν χριστῷ πρὸ ἐ-
τῶν δεκατεσσάρων, εἴτε ἐν σώματι, οὐκ
οἶδα· εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐκ οἶ-
δα· ὁ θεὸς οἶδεν, ἁρπαγέντα τὸν τοιοῦτον
ἕως τρίτου οὐρανοῦ.
3. Καὶ οἶδα τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον,
εἴτε ἐν σώματι, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος,
οὐκ οἶδα· ὁ θεὸς οἶδεν.
4. Ὅτι ἡρπάγη εἰς τὸν παράδεισον,
καὶ ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξὸν
ἀνθρώπῳ λαλῆσαι.
5. Ὑπὲρ τοῦ τοιούτου καυχήσομαι· ὑ-
πὲρ δὲ ἐμαυτοῦ οὐ καυχήσομαι, εἰ μὴ ἐν
ταῖς ἀσθενείαις μου.
6. Ἐὰν γὰρ θελήσω καυχήσασθαι,
οὐκ ἔσομαι ἄφρων· ἀλήθειαν γὰρ ἐρῶ.
φείδομαι δὲ μή τις εἰς ἐμὲ λογίσηται ὑ-
πὲρ ὃ βλέπει με, ἢ ἀκούει τι ἐξ ἐμοῦ.
7. Καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύ-
ψεων, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη μοι
σκόλοψ τῇ σαρκί, ἄγγελος σατᾶν, ἵνα
με κολαφίζῃ, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι.
8. Ὑπὲρ τούτου τρὶς τὸν κύριον παρε-
κάλεσα, ἵνα ἀποστῇ ἀπ᾽ ἐμοῦ.
9. Καὶ εἴρηκέ μοι· ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις
μου· ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τε-
λειοῦται. ἥδιστα οὖν μᾶλλον καυχήσομαι
ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπισκηνώσῃ
ἐπ᾽ ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ χριστοῦ.
10. Διὸ εὐδοκῶ ἐν ἀσθενείαις, ἐν
ὕβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν διωγμοῖς, ἐν
στενοχωρίαις, ὑπὲρ χριστοῦ. ὅταν γὰρ
ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι.
11. Γέγονα ἄφρων καυχώμενος·
ὑμεῖς με ἠναγκάσατε· ἐγὼ γὰρ ὤ-
φειλον ὑφ᾽ ὑμῶν συνίστασθαι· οὐδὲν γὰρ
ὑστέρησα τῶν ὑπὲρ λίαν ἀποστόλων,
εἰ καὶ οὐδέν εἰμι.

Cap. XII

2. Scio hominem in Christo ante annos quatuordecim, (sive in corpore nescio: sive extra corpus, nescio: Deus scit,) raptum hujusmodi usque ad tertium cælum.

3. Et scio hujusmodi hominem (sive in corpore, sive extra corpus, nescio. Deus scit.)

4. Quoniam raptus est in Paradisum; & audivit arcana verba, quę non licet homini loqui.

5. Pro hujusmodi gloriabor: pro me autem nihil gloriabor, nisi in infirmitatibus meis.

6. Nam & si voluero gloriari, non ero insipiens: veritatem enim dicam, parco autem, ne quis me existimet supra id quod videt in me, aut audit aliquid ex me.

7. Et ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ angelus satanæ, ut me colaphizet.

8. Propter quod ter Dominum rogavi, ut discederet à me.

9. Et dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi.

10. Propter quod placeo mihi in infirmitatibus, in contumeliis, in necessitatibus, in persequutionibus, in angustiis pro Christo. Cum enim infirmor: tunc potens sum.

11. Factus sum insipiens: vos me coëgistis. Ego enim à vobis debui commendari: nihil enim minus fui ab iis, qui sunt supra modum Apostoli, tametsi nihil sum.

Das XII. Capitel.

2. Ich kenne einen Menschen in Christo / vor vierzehen Jaren / ist er in dem Leibe gewest / so weiß ichs nicht / oder ist er ausser dem Leibe gewesen / so weiß ichs auch nicht / Gott weiß es / derselbige ward entzücket biß in den dritten Himmel. Act. 9. 3. 22. 17.

3. Vnd ich kenne denselbigen Menschen / Ob er in dem Leibe oder ausser dem Leibe gewesen ist / weiß ich nicht / Gott weiß es.

4. Er ward entzücket in das Paradeiß / vnd höret vnaußsprechliche Wort / welche kein Mensch sagen kan.

5. Davon will ich mich rühmen / von mir selbs aber will ich mich nichts rühmen / ohn meiner schwachheit.

6. Vnd so ich mich rühmen wolte / thet ich darumb nicht thörlich / denn ich wolte die Waarheit sagen. Ich enthalte mich aber deß / auff daß mich nicht jemand höher achte / denn er an mir sihet / oder von mir höret.

7. Vnd auff daß ich mich nicht der Hohen offenbarung vberhebe / ist mir gegeben ein Pfal ins Fleisch / nemlich deß Sathans Engel / der mich mit fäusten schlage / auff daß ich mich nicht vber hebe.

8. Dafür ich dreymal dem HERRN geflehet habe / daß er von mir weiche.

9. Vnd er hat mir zugesagt: Laß dir an meiner Gnade genügen / denn meine krafft ist in den schwachen mechtig. Darumb will ich mich am allerliebsten rühmen meiner schwachheit / auff daß die Krafft Christi bey mir wohne.

10. Darumb bin ich guts muths / in schwachheiten / in schmachen / in nöthen / in verfolgungen / in ängsten / vmb Christi willen. Denn wenn ich schwach bin / so bin ich starck.

11. Ich bin ein Narr worden vber dem rühmen / dazu habt jr mich gezwungen. Denn ich solte von euch gelobet werden / sintemal ich nichts weniger bin / denn die hohen Apostein sind / wie wol ich nichts bin.

יב

12 כי־אותות השליחים נעשו ביניכם בכל־
דמיה באותות ומופתים וכוחות׃
13 כי־מה יש־לכם אשר בו קטנתם
מקהלות אחרות בלעדי כי־אני לא
הכבדתי אתכם חנוני את־עולה הזאת׃
14 הנה גם זאת פעם שלוש ועתיד אני
לבוא אליכם ולא אכבד אתכם כי אינני
מבקש את־אשר לכם כי־אם אתכם כי
לא ישוה לבנים להאציר ליולדיהם כי
אם ישוה לילדים להאציר לבניהם׃
15 ואני חפצתי לכלכל את־נפשי וגם
להנתן על־נפשכם אף כי־על יתר אוהב
אני אתכם ומעט נאהב אנכי׃
16 ויהי־כי אני לא הכבדתי אתכם כי־
אם בהיותי ערום במרמה גנבתי אתכם׃
17 אם באיש אחד אשר שלחתיו אליכם
בצעתי אתכם׃
18 שאלתי מטטוס ושלחתי עמו את־האח
הטיטוס במאומה בצע אתכם הלא ברוח
אחת התהלכנו הלא בעקבות נשתיות׃
19 עודכם חושבים כי אדבר אליכם על־
אודותי בעיני אלהים במשיח מדברים
אנחנו ואת־כל הדברים אהובי להבנותכם׃
20 כי ירא אני אם אבוא אליכם פן
כאשר לא אחפץ אמצאכם ואני אמצא
לכם כמו־לא תחפצוני פן־יהיו ביניכם
מריבות קנאות ועם מצות מלושנות
לחשים מפחים דחי ומדחה׃
21 פן אם אוסיף לבוא אליכם יענה
אותי אלהי לפניכם ואתאבל על רבים
אשר מלפנים חטאו ולא שבו מרעתם
מטמאה מתאנות ומשגלה אשר עשו׃

ιβ.

12. Τὰ μὲν σημεῖα τοῦ ἀποστόλου κατειργάσθη ἐν ὑμῖν ἐν πάσῃ ὑπομονῇ, ἐν σημείοις καὶ τέρασι καὶ δυνάμεσι.

13. Τί γάρ ἐστιν ὃ ἡττήθητε ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας, εἰ μὴ ὅτι αὐτὸς ἐγὼ οὐ κατενάρκησα ὑμῶν; χαρίσασθέ μοι τὴν ἀδικίαν ταύτην.

14. Ἰδού, τρίτον τοῦτο ἑτοίμως ἔχω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐ καταναρκήσω ὑμῶν. οὐ γὰρ ζητῶ τὰ ὑμῶν, ἀλλ᾽ ὑμᾶς. οὐ γὰρ ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσι θησαυρίζειν, ἀλλ᾽ οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις.

15. Ἐγὼ δὲ ἥδιστα δαπανήσω, καὶ ἐκδαπανηθήσομαι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν· εἰ καὶ περισσοτέρως ὑμᾶς ἀγαπῶν, ἧττον ἀγαπῶμαι.

16. Ἔστω δέ, ἐγὼ οὐ κατεβάρησα ὑμᾶς, ἀλλ᾽ ὑπάρχων πανοῦργος, δόλῳ ὑμᾶς ἔλαβον.

17. Μή τινα ὧν ἀπέσταλκα πρὸς ὑμᾶς, δι᾽ αὐτοῦ ἐπλεονέκτησα ὑμᾶς;

18. Παρεκάλεσα Τίτον, καὶ συναπέστειλα τὸν ἀδελφόν· μήτι ἐπλεονέκτησεν ὑμᾶς Τίτος; οὐ τῷ αὐτῷ πνεύματι περιεπατήσαμεν; οὐ τοῖς αὐτοῖς ἴχνεσι;

19. Πάλιν δοκεῖτε, ὅτι ὑμῖν ἀπολογούμεθα; κατενώπιον τοῦ θεοῦ ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν· τὰ δὲ πάντα, ἀγαπητοί, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν οἰκοδομῆς.

20. Φοβοῦμαι γὰρ μήπως ἐλθὼν οὐχ οἵους θέλω εὕρω ὑμᾶς, κἀγὼ εὑρεθῶ ὑμῖν οἷον οὐ θέλετε· μήπως ἔρεις, ζῆλοι, θυμοί, ἐριθεῖαι, καταλαλιαί, ψιθυρισμοί, φυσιώσεις, ἀκαταστασίαι.

21. Μὴ πάλιν ἐλθόντα με ταπεινώσῃ ὁ θεός μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ πενθήσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων, καὶ μὴ μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ, καὶ πορνείᾳ, καὶ ἀσελγείᾳ ᾗ ἔπραξαν.

Cap. XII.

11. Signa tamen Apostolatus mei facta sunt super vos in omni patientia, in signis & prodigiis & virtutibus.
13. Quid est enim quod minus habuistis præ cæteris ecclesiis, nisi quòd ego ipse non gravavi vos? Donate mihi hanc injuriam.
14. Ecce, tertio hoc paratus sum venire ad vos: & non ero gravis vobis. Non enim quæro quæ vestra sunt: sed vos. Nec enim debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis.
15. Ego autem libentissimè impendam & superimpendar ipse pro animabus vestris: licet plus vos diligens minùs diligar.
16. Sed esto: ego vos non gravavi: sed cum essem astutus, dolo vos cepi.
17. Nunquid per aliquem eorum quos misi ad vos, circumveni vos?
18. Rogavi Titum: & misi cum illo fratrem. Nunquid Titus vos circumvênit? nónne eodem spiritu ambulavimus? nónne iisdem vestigiis?
19. Olim putatis quòd excusemus nos apud vos? Coram Deo, in Christo loquimur: omnia autem charissimi propter ædificationem vestram.
20. Timeo enim ne fortè cùm venero, non quales volo, inveniam vos: & ego inveniar à vobis, qualem non vultis: ne fortè contentiones, æmulationes, animositates, dissensiones, detractiones, susurrationes, inflationes, seditiones sint inter vos.
21. Ne iterum cùm venero, humiliet me Deus apud vos, & lugeam multos ex iis qui antè peccaverunt, & non egerunt pœnitentiam super immūditia, & fornicatione, & impudicitia, quam gesserent.

Das XII. Capitel.

12. Denn es sind ja eines Apostels Zeichen unter euch geschehen/ mit aller gedult/ mit Zeichen vnd mit Wundern/ vnd mit Thaten.
13. Welches ist/ darinnen jr geringer seyd denn die andern Gemeinen? Ohn daß ich selbs euch nicht hab beschweret. Vergebet mir diese sünde. Sup. 11.9.
14. Sihe/ ich bin bereit zum dritten mal zu euch zu kommen/ vnnd will euch nicht beschweren. Denn ich suche nicht das ewre/ sondern euch. Denn es sollen nicht die Kinder den Eltern Schätze sammlen/ sondern die Eltern den Kindern.
15. Ich aber will fast gerne darlegen/ vnd dargelegt werden für ewre Seele/ wiewol ich euch fast sehr liebe/ vnd doch wenig geliebt werde.
16. Aber laß also seyn/ daß ich euch nicht habe beschweret/ sondern dieweil ich tückisch war/ hab ich euch mit hinderlist gefangen.
17. Hab ich aber auch jemand vbervortheilet/ durch derer etlichen/ die ich zu euch gesandt habe?
18. Ich habe Titum ermahnet/ vnd mit jhm gesandt einen Bruder/ Hat euch auch Titus vbervortheilet? Haben wir nicht in einem Geist gewandelt? Haben wir nicht in einerley Fußstapffen gegangen?
19. Lasset jr euch abermal düncken/ wir verantworten vns? Wir reden in Christo für Gott. Aber das alles geschicht/ meine liebsten/ euch zur besserung.
20. Denn ich fürchte/ wenn ich komme/ daß ich euch nicht finde wie ich will/ vnnd ihr mich auch nicht findet/ wie jr wolt/ daß nicht Hader/ Neid/ Zorn/ Zanck/ Affterreden/ Ohrenblaasen/ Auffblehen/ Auffruhr da sey.
21. Daß ich nicht abermal komme/ vnnd mich mein Gott demütige bey euch/ vnnd müsse leid tragen vber viele/ die zuvor gesündiget/ vnd nicht Busse gethan haben für die Vnreinigkeit vnnd Hurerey/ vnd Vnzucht die sie getrieben haben.

יג

זה שלוש הנה רגלים בוא אבוא
אליכם ועל־פי שני עדים או
על־פי שלשה עדים יקום כל־דבר ׃
2 אמרתי לכם ואומר לכם מלפנים
כמוני עמכם שנית ואינני עמכם עתה
כותב לאלה אשר לפנים חטאו ולאחרים
כלם כי כאשר אבוא עוד לא אוסיף
לחוס עליכם ׃
3 הבחון תבחנו את־המשיח המדבר בי
אשר אינגו חולה בכם כי אם מגביר
בכם ׃
4 ואם נצלב ותלוי הוא במחלה גם הוא
חי בגבורת אלהים וגם אנחנו חולים בו
ונחיה עמו בגבורת אלהים בכם ׃
5 נסו את־נפשכם אם באמונה אתם
בחנו את־נפשכם הלא תדעו את נפשכם
כי־ישוע משיח בכם הוא ואם לא אז
באמת נאלתם ׃
6 ומשבר אני כי־יודעים אתם כי־
אנחנו לא נאלחנו ׃
7 ומתפלל אני אל־אלהי כי־תעשו
רעה גם לא אחת לא כי־בבחנים נראה
כי אם אשר אתם תעשו את־הטובה
ואנחנו כנאלחים נהיה ׃
8 כי־מאומה לא נוכל לעשות על־
אמת כי־אם חלף האמת ׃
9 כי־שמחים אנחנו בחלותנו וכי־
אתם גבורים הוים כי על־זאת מתאוים
אנחנו את־תכליתכם ׃

ΚΕΦΑΛ. ιγ'.

Τρίτον τοῦτο ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων καὶ τριῶν σταθήσεται πᾶν ῥῆμα.

2. Προείρηκα καὶ προλέγω ὡς παρὼν τὸ δεύτερον, καὶ ἀπὼν νῦν γράφω τοῖς προημαρτηκόσι καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν, ὅτι ἐὰν ἔλθω εἰς τὸ πάλιν, οὐ φείσομαι.

3. Ἐπεὶ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ, ὃς εἰς ὑμᾶς οὐκ ἀσθενεῖ, ἀλλὰ δυνατεῖ ἐν ὑμῖν.

4. Καὶ γὰρ εἰ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνάμεως θεοῦ. καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς ἀσθενοῦμεν ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ ζησόμεθα σὺν αὐτῷ ἐκ δυνάμεως θεοῦ εἰς ὑμᾶς.

5. Ἑαυτοὺς πειράζετε εἰ ἐστὲ ἐν τῇ πίστει, ἑαυτοὺς δοκιμάζετε. ἢ οὐκ ἐπιγινώσκετε ἑαυτούς, ὅτι Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν ὑμῖν ἐστιν; εἰ μή τι ἄρα ἀδόκιμοί ἐστε.

6. Ἐλπίζω δὲ ὅτι γνώσεσθε ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν ἀδόκιμοι.

7. Εὔχομαι δὲ πρὸς τὸν θεὸν μὴ ποιῆσαι ὑμᾶς κακὸν μηδέν· οὐχ ἵνα ἡμεῖς δόκιμοι φανῶμεν, ἀλλ᾽ ἵνα ὑμεῖς τὸ καλὸν ποιῆτε, ἡμεῖς δὲ ὡς ἀδόκιμοι ὦμεν.

8. Οὐ γὰρ δυνάμεθά τι κατὰ τῆς ἀληθείας, ἀλλ᾽ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας.

9. Χαίρομεν γὰρ ὅταν ἡμεῖς ἀσθενῶμεν, ὑμεῖς δὲ δυνατοὶ ἦτε. τοῦτο δὲ καὶ εὐχόμεθα, τὴν ὑμῶν κατάρτισιν.

Cap. XIII.

ECCE tertio hoc venio ad vos In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum.

2. Prædixi & prędico, ut prę sens, & nunc absens, iis qui antè peccaverunt, & cæteris omnibus: quoniam si venero iterum, non parcam.

3. An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur† Christus: qui in vobis non infirmatur, sed potens est in vobis?

4. Nam etsi crucifixus est ex in- infirmitate, sed vivit ex virtute Dei. Nam & nos infirmi sumus in illo, sed vivemus cum eo ex virtute Dei in vobis.

5. Vosmetipsos tentate, si estis in fide: ipsi vos probate. An non cognoscitis vosmetipsos, quia Christus Iesus in vobis est? Nisi fortè reprobi estis.

6. Spero autem quod cognoscitis, quia nos non sumus reprobi.

7. Oramus autem Deum, ut nihil mali faciatis; non ut nos probati appareamus, sed ut vos quod bonū est, faciatis: nos autem ut reprobi sumus.

8. Non enim possumus aliquid adversus veritatem, sed pro veritate.

9. Gaudemus enim, quoniam nos infirmi sumus, vos autem potentes estis. Hoc & oramus, vestram consummationem.

Das XIII. Capitel.

KOmme ich aber zum drittenmal zu euch/ so soll in zweyer oder dreyer Munde bestehen allerley sache. Deu. 19. Matt. 18. 16. Ioh 8, 17 Hebr. 10 28.

2. Ich habe euch zuvor gesagt / vnd sage es euch zuvor/als gegenwertig / zum andernmal/ vnd schreibe es nun im abwesen / denen / die zuvor gesündiget haben / vnnd den andern allen/ wenn ich abermal komme / so will ich nicht schonen.

3. Sintemal jr suchet / daß jr einmal gewar werdet/deß/der in mir redet / nemlich / Christus/ welcher vnter euch nicht schwach ist/Sondern ist mechtig vnter euch. † Christ.

4. Vnd ob er wol gecreutziget ist in der schwachheit/so lebet er doch in der Krafft Gottes. Vnd ob wir auch schwach sind in jm/so leben wir doch mit jm in der Krafft Gottes/vnter euch.

5. Versuchet euch selbs/ob jr im Glauben seyd. Prüffet euch selbs. Oder erkennet jr euch selbs nicht/daß JEsus Christus in euch ist? Es sey denn daß jr vntüchtig seyd. 1. Cor. 11. 28.

6. Ich hoffe aber jr erkennet/ daß wir nicht vntüchtig sind.

7. Ich bitte aber Gott/daß jr nichts vbels thut/ nicht/auff daß wir tüchtig gesehen werden / sondern auff daß jr das gute thut/vnd wir / wie die vntüchtigen seyen.

8. Denn wir können nichts wider die Warheit/sondern für die Warheit.

9. Wir frewen vns aber / wenn wir schwach sind/vnd jr mächtig seyd / vnnd dasselbige wünschen wir auch / nemlich / ewere Vollkommenheit.

יג

10 על־כן בהיותי רחוק מעמכם כתבתי
את־האלה אולי אבוא אליכם במצוק
אעשה בשלטוני אשר נתן לי אדני
למבנה ולא להריסות ׃
11 ובכל־דבר אחי שמחו היו תמימי־
דרך התנחמו התבוננו יחד בקשו שלום
ואלהי־האהבה והשלום יהי־עמכם ׃
12 שאלו לשלום איש לרעהו בנשק
הקדש שאלו לשלמכם כל־הקדשים ׃
13 תחנת אדנינו ישוע המשיח ואהבת
אלהים וחברת רוח הקדש את־כלכם
אמן ׃

אל־קורינטים אגרת שנית הנכתבה
מפלפים עיר המקדנים ונשלחה
ביד טיטוס ולוקס ׃

ιγ.

10. Διὰ τοῦτο ταῦτα ἀπὼν γράφω, ἵνα παρὼν μὴ ἀποτόμως χρήσωμαι, κατὰ τὴν ἐξουσίαν ἣν ἔδωκέ μοι ὁ κύριος εἰς οἰκοδομὴν, καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν.

11. Λοιπὸν, ἀδελφοὶ, χαίρετε, καταρτίζεσθε, παρακαλεῖσθε, τὸ αὐτὸ φρονεῖτε, εἰρηνεύετε· καὶ ὁ θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν.

12. Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν ἁγίῳ φιλήματι· ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἅγιοι πάντες.

13. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος, μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Πρὸς Κορινθίους δευτέρα ἐγράφη ἀπὸ Φιλίππων τῆς Μακεδονίας, διὰ Τίτου καὶ Λουκᾶ.

Cap. XIII.

10. Ideo hæc absens scribo: ut non præsens duriùs agam, secundùm potestatem quam Dominus dedit mihi in ędificationem, & non in destructionem.

11. De cætero fratres gaudete: perfecti estote: exhortamini; idem sapite: pacem habete; & Deus dilectionis & pacis, erit vobiscum.

12. Salutate invicem in osculo sancto, Salutant vos omnes sancti.

13. Gratia Domini nostri Iesu Christi, & charitas Dei, & communicatio sancti Spiritus, sit cum omnibus vobis, Amen.

Ad Corinthios secunda.

Missa fuit à Philippis Macedoniæ, per Titum & Lucam.

Das XIII. Capitel.

10. Derhalben ich auch solches abwesend schreibe/auff daß ich nicht/wenn ich gegenwertig bin/ schärpffe brauchen müsse/nach der macht/welche mir der HERR zu bessern/vnd nicht zu verderben gegeben hat.

11. Zu letzt/lieben Brüder/ Frewet euch / seyd vollkommen / tröstet euch / habt einerley Sinn/ seyd friedsam/so wirdt Gott der Liebe/vnnd des Friedes mit euch seyn.

12. Grüsset euch vntereinander mit dem Heiligen Kuß. Es grüssen euch alle Heiligen.

13. Die Gnade vnsers HERRN JEsu Christi/vnd die Liebe Gottes/vnd die Gemeinschafft deß Heiligen Geistes/sey mit euch allen/Amen.

Die ander Epistel an die Corinther.
Gesandt von Philippen in Macedonia/ durch Titum vnnd Lucam.

210